A. PALACIO VALDÉS

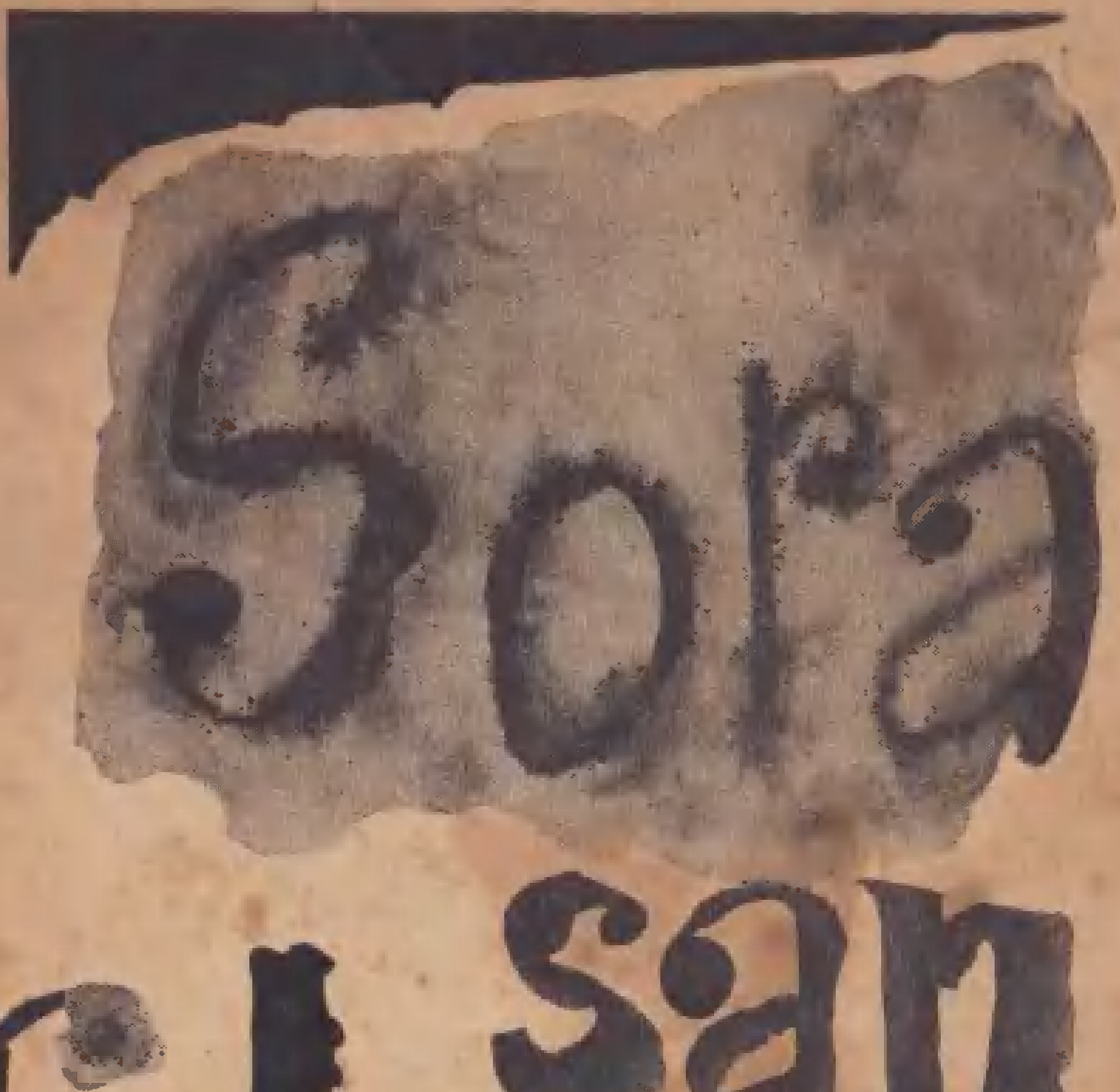

Sol sán Sulpicio

EDITURA
PENTRU
LITERATURĂ
UNIVERSALĂ

A. PALACIO VALDÉS

SORA SAN SULPICIO

Traducere de *Al. Popescu-Telega*

Cu un cuvînt înainte de *Zoe Dumitrescu-Buşulenga*

La Hermana San Sulpicio

Autorul romanului de faţă, Armando Palacio Valdés, nu este unul din marii scriitori ai literaturii universale, ci doar un talentat şi priceput prozator spaniol, care continuă buna tradiţie a epicii spaniole din totdeauna. El s-a numărat printre membrii unei largi mişcări literare din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, coincizînd cu apariţia realismului şi naturalismului în cultura iberică. De fapt, la înflorirea romanului spaniol după 1870 contribuie două generaţii de intelectuali, care doresc să reînvie strălucirea acestui gen din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, mergînd pe urmele lui Cervantes şi ale romanului picaresc, trecînd peste tranzitoria umbră aruncată asupra epicii de un secol fără însemnătate în literatură, ca acela al XVIII-lea. Cea dintîi generaţie, puternic influenţată de romanul realist englez şi francez şi mai cu seamă de Dickens şi Balzac, dă naştere romanului de moravuri, romanului de analiză, evocării istorice şi povestirii de inspiraţie naţională. În general, la mai toţi scriitorii se întrevede ancorarea în tradiţie, în catolicism şi preferinţele fiecăruia pentru o anumită regiune a Spaniei (Asturiile, Andaluzia, Galicia etc.). Romanul de moravuri e creat de o femeie inteligentă şi sensibilă, Cecilia Böbl de Faber, care, după modelul romancierelor engleze ori franceze, a semnat şi ea opera-i literară cu un pseudonim masculin, Fernán Caballero. Numele cele mai cunoscute sînt însă ale lui Pedro Antonio de Alarcón (1833—1891) şi Juan Valera (1827—1905). Cel dintîi a excelat în povestiri cu caracter naţional printre care *Tricornul (El sombrero de tres picos)* ocupă locul de frunte, poate şi prin notorietatea pe care i-a dat-o prelucrarea muzicală a lui Manuel de Falla. Al doilea este realistul critic prin excelenţă, creatorul romanului de analiză cu *Pepita Jimenez.*

Generaţia următoare lărgeşte cercul de influenţe pe care le primeşte şi le trece printr-o mentalitate mai deschisă, mai

liberă. Zola și Flaubert se adaugă la celelalte înrîuriri receptate pînă atunci. Emilia de Párdo Bazán (1852—1921) manifestă o puternică orientare spre modelele maestrului de la Médan, în vreme ce Clarin (Leopoldo Alas), eseist și jurnalist de talent, încearcă să-l imite pe autorul *Educației sentimentale* într-o operă cu caracter anticlerical destul de subliniat. Cel mai ilustrativ pentru toată generația este Benito Pérez Galdós (1845—1920), autor al unei opere vaste, concepută, pare-se, după modelul *Comediei umane* și alcătuită din romane, nuvele, episoade istorice naționale. Liberal și anticlerical, Pérez Galdós a nutrit o mare admirație față de Zola. Coroborate, aceste predilecții și înclinări l-au dus către un roman de observație a unor medii variate, a existenței oamenilor de rînd în special. În roman și-a exercitat în cea mai mare măsură puterile scriitoricești și Armando Palacio Valdés (1853—1938), după ce mai întîi, ca mulți alți colegi de generație, desfășurase și el, solicitat de necesitățile multiple ale culturii spaniole aflate într-o evoluție rapidă, cîțiva ani de activitate publicistică. Tot ce prozatorul a risipit cu dărnicie în acest răstimp prin paginile unor periodice ca *Rabagás*, *Politica*, *El Cronista*, *Revista Europea* și altele, și anume spirituale profiluri de artiști, poeți, romancieri, a fost strîns în trei volume de critică literară, specie beletristică aflată și ea în efloresceță, dacă ne gîndim că trăia și scria atunci un istoric și critic literar de mîna întîi, ca Menendez y Pelayo.

Anul 1878 marchează debutul de romancier al lui Palacio Valdés, urmat de o serie întreagă de opere în cadrul aceleiași specii care-i va fixa predilecția. *Marta y Maria*, roman apărut în 1883 și inspirat dintr-o temă evanghelică, *Hermana San Sulpicio*, apărut în 1889 și considerat capodopera scriitorului, *Los majos de Cádix* (1896), opera sa preferată, *José* sînt numai cîteva din creațiile cele mai cunoscute ale prozatorului spaniol.

Personalitatea lui Palacio Valdés se detașează pe fundalul secolului al XIX-lea cu trăsături amestecate, unele cu totul proprii, altele comune cu ale celorlalți contemporani. Spiritual, inteligent, plin de humor, cu o evidentă înclinație spre natură și poezie, cu un gust barochizant destul de izbitor, purtînd pecetea caracterului național, scriitorul e puțin conformist în materie religioasă și prin aceasta se apropie de Clarín și Pérez Galdós. Atras de privelișteа naturii și de pitorescul înfățișării omenești, de tabloul de moravuri, ca și de arabescul pasiunilor pe care le

urmăreşte cu agrement şi meşteşug. Palacio Valdés a pătruns mai puţin în miezul problemelor sociale ale vremii, spre deosebire de Juan Valera ori de Pérez Galdós. Născut în 1853, la Entralgo, în Asturii, lîngă Oviedo, viitorul scriitor şi-a petrecut copilăria la Aviles, într-un colţ frumos de pămînt, cu vedere asupra apelor din Golful Gasconiei. A făcut liceul la Oviedo, iar facultatea la Madrid unde şi-a dat, în 1874, doctoratul în drept. În existenţa lui tihnită, singura pasiune care l-a însufleţit a fost aceea literară, suficientă pentru a-i umple viaţa. Spirit cultivat şi destul de liber, el a iubit pămîntul spaniol şi a accentuat determinările temperamentale şi caracterologice ale locuitorilor fiecărei regiuni, populîndu-şi romanele cu andaluzi, castilieni, galegi, madrileni etc. Cum spunea un istoric al literaturii spaniole, cărţile lui Palacio Valdés elogiază pe rînd provinciile Spaniei prin eroii lor, ilustrînd şi el, dar şi depăşind-o, tendinţa regionalistă a literaturii acestei vremi. De aceea opera lui este un adevărat conglomerat de specific naţional, alcătuit din poetizarea trăsăturilor caracterului spaniol.

La moartea scriitorului, survenită la 3 februarie 1938 la Madrid (Palacio Valdés fiind ultimul supravieţuitor al generaţiei sale), rămînea în urmă o operă bogată, vie, fără mari adîncimi ori idei excepţionale, dar cu mult adevăr psihologic, cu humor şi colorit pitoresc.

Hermana San Sulpicio (Sora San Sulpicio) cumulează mai toate virtuţile bunului meşteşug al lui Palacio Valdés în dificila materie a acestei specii lungi. Cartea se întemeiază pe un contrast esenţial între eroul galeg (din Galicia), Ceferino Sanjurjo, şi aventura lui în mediul ardent, violent colorat al Andaluziei, întrupat în pătimaşul caracter al Gloriei Bermúdez. Mai lent, mai ponderat şi mai socotit, caracterul galeg, luat pretutindeni în derîdere de către andaluzi, cum se vede în roman, nu e totuşi lipsit de oarecare poezie. Şi Ceferino Sanjurjo, chiar dacă nu trăieşte la diapazonul pasional al Gloriei, are sensibilitate şi capacitate sentimentală. Ele sînt însă dublate de prudenţa galegă, care-l face să cumpănească bine raportul între iubire şi zestre. De asemenea nu-i lipseşte tînărului literat humorul. Acesta dă o nuanţă specială romanului şi intrigii care, tratată serios, ar fi putut avea accentele critice ale *Călugăriţei* lui Diderot. Dar critica anticlericală întreprinsă de Palacio Valdés nu are o incisivitate deosebită. Duhovnicul căruia Ceferino îşi măr-

turiseşte cu prea multă grabă iubirea pentru tînăra novice se gîndeşte meschin, deşi nu fără oarecare îndreptăţire, la averea sorei San Sulpicio care l-a tentat pe îndrăgostit. Gestul lui de a-l alunga din mănăstire pe Sanjurjo, ca şi persoana lui fizică sînt mai mult ridicole decît odioase.

De altfel toată intriga are un aer destul de „făcut", datorită spiritului liberal al autorului care pare să privească totul cu un ochi foarte amuzat. Şi eroul se vede în împrejurările cele mai grele destul de caraghios, fiindcă se observă cu o ironie specială. Din această cauză însăşi mănăstirea spaniolă din romanul lui Palacio Valdés are o nuanţă izbitoare de operetă, de la scena cu stareţa bonomă care le lasă pe cele două surori să cînte şi să danseze, pînă la scena din final, unde Gloria se întoarce la mănăstire ca să-şi arate soţul şi iubitul fostelor colege de claustrare şi asceză. Ferventul catolicism spaniol, sever şi riguros, cel mai conservator din lume, se arată foarte subţiat în atmosfera de vis păgîn a Andaluziei de care e îmbibată cartea. Şi critica stărilor sociale, a instituţiilor, a moravurilor este făcută de Palacio Valdés într-un mod special, în treacăt, pe nebăgate de seamă. Doar din cînd în cînd, surprinzi cîte un accent teribil. Iezuitul Talavera arborează o onctuozitate numai aparentă, dar în realitate e de o intoleranţă care aminteşte vremea Inchiziţiei. La masa pensiunii lui Sanjurjo, un primar, Cueto, povesteşte (cu o candoare inconştientă — ori complice) moartea unui notar supărător pentru guvern şi insinuează iminenta înlăturare (în acelaşi mod, s-ar putea presupune) a judecătorului. Ceea ce te face să bănuieşti triste culise şi în administraţie.

Dar pe autor îl interesează mai cu seamă povestea de dragoste, desfăşurată între oameni şi împrejurări care generează aventura. Aventura constituie de fapt substanţa romanului ; în compunerea lui accentul cade pe acţiune, pe neprevăzut, pe tot ceea ce stîrneşte curiozitatea cititorului şi-l împinge mai departe pe firul naraţiei. Mediul uman e amestecat, plin de bine şi de rău, de frumos şi urît. Moravurile sînt ori vechi şi rigide, ţinînd de ridicol, ori noi, schimbate de intervenţia oamenilor tineri şi dînd naştere la scandal. Gloria e închisă de mama ei şi de don Oscar, iubitul vrîstnic al acesteia, în mănăstire, ca cei doi bătrîni caraghioşi şi răi să se poată bucura în voie de averea fetei şi de dragostea lor pe care nu poţi să nu ţi-o închipui grotescă. Fru-

moasa fată e silită astfel să zacă într-o lume şi într-o stare de care n-o lega nimic şi mai puţin ca orice temperamentul ei pasionat.

Contele del Padul, unchiul Gloriei, un nobil ruinat, reuneşte în persoana sa manierele cele mai elegante cu un cinism deşănţat, şi o rară curtenie cu o vulgară senzualitate.

Daniel Suárez, rivalul lui Ceferino, aleargă şi el în mod meschin, nu după plăceri însă, ci după bani. Zestrea Gloriei face să intre în competiţie oameni şi instituţii, fiindcă nu numai Suárez, dar şi mănăstirea şi chiar romanticul îndrăgostit Sanjurjo mizează din plin pe averea fetei. Şi, în general, în mediul descris de Palacio Valdés, toţi încearcă să-şi ascundă sărăcia, reuşind mai bine sau mai rău, ca cele trei domnişoare de Anguita, rămase fete bătrîne din pricina lipsei de avere.

Prins în ritmul rapid al naraţiei, Palacio Valdés nu zăboveşte mult decît asupra personajelor principale. Pe celelalte le zugrăveşte repede, dintr-o trăsătură de condei şi un accent, două, care însă le singularizează imediat. Aşa îţi rămîn în memorie şi judecătorul din tren şi don Nemesio, şi maica stareţă care e însoţită de cele două tinere fete la băi, şi mai ales femeia simplă, lucrătoare la fabrica de tutun, credincioasă Gloriei, Paca cea privită cu atîta simpatie în sărăcia şi greutăţile ei.

Uneori Palacio Valdés schiţează şi figuri groteşti ca Fernanda, iubita vîrstnică a caraghiosului Eduardito, ca femeile uşoare din cîrciuma mai sus pomenită, ca Oloriz, studentul cu barbă parfumată.

Pitica Matildita, fiica gazdei lui Sanjurjo, e însă plăcută prin comportarea ei umană, deşi fiziceşte coboară parcă din pînzele lui Velázquez ori Goya. Malefic, odios, rămîne don Oscar, piticul răufăcător, ipocrit, administratorul averii Gloriei şi presupusul iubit al doñei Tula Bermúdez. Cu picioarele scurte, cu capul mare şi pieptul atletic, cu mustăţile ca două cozi de vulpe, acest personaj descinde şi el din barocul grotesc spaniol. Ofilită, blajină, ramolită, doña Tula face o bună, deşi ciudată pereche cu el. Ei sînt monştrii care o persecută pe eroina cu soartă romantică, răpită de iubitul ei în împrejurări destul de realiste însă.

De altfel din roman nu lipseşte nici sîngele, nici cruzimea. Sînt cîteva scene tari, de desfrîu, de beţie şi patimă, ca aceea din cîrciumă, după vizita la cîmpul cu tauri în ajunul luptelor,

cînd contele del Padul își țintuiește mîna, împreună cu a englezului care-l plictisea, dintr-o lovitură de pumnal, pe masă. E prezent de asemenea și pitorescul bandit spaniol, introdus și el cam tot ca într-o operetă, fiorosul Naranjero, pe care Ceferino Sanjurjo, beat, îl pălmuiește, ca după aceea să tremure zile întregi de frica lui.

Toate acestea au făcut pe unii critici să insiste asupra laturii naturaliste a operei lui Palacio Valdés, influențat și el de Zola, ca toți contemporanii lui. Fără să contestăm înrîurirea zolistă asupra romancierului, nu putem totuși fi de acord cu această opinie care tălmăcește greșit întîlnirea de filoane tradiționale, populare și baroce, într-o operă cu evidente elemente realist critice, prelungind particularitățile picarescului, ale aventurii senzaționale în toate mediile societății și punctîndu-le cu ciudățenii.

Se mai adaugă la structura romanului și cîteva note, destul de subliniate, romantice, în descripție și atmosferă.

Povestea de dragoste care alcătuiește miezul cărții e scrisă cu graba inerentă unei relatări sentimentale, într-un stil alert, inteligent, viu, care doar spre sfîrșit are cîteva lungimi, nesupărătoare însă. Palacio Valdés construiește o lume de pasiuni puternice în jurul Sevillei, sultana maură, înconjurată de farmec. Uscat, fierbinte, pătimaș, pămîntul Andaluziei a putut da naștere unei eroine ca Gloria Bermúdez, amestec de temperament spaniol clasic, din care nu lipsește nici muzica, nici dansul popular, cu o modernă viziune lirică și lipsită de prejudecăți. De fapt aci muzica și dansul sînt nu elemente convenționale pitorești, ci acompaniamentul unei lirice senzualități păgîne. În cele mai bune momente de narație și descripție, stilul pare țîșnit dintr-o imaginație aprinsă, arabă. Iar referirea permanentă, ca un leit-motiv, la legendele și istoria arabă, sugerează un jind arzător după vremea apusă a stăpînirii maure cînd dragostea era atotputernică, dînd vieții sensul după care suspină eroul. Parabola despre dragostea poetului arab Ibu Hazm apare ca o caracteristică sau chiar un simbol al gîndirii eroului (ori a lui Palacio Valdés). Aluziile la poeții arabi și la viața veche a Spaniei au o funcțiune lirică, de a da un accent special pasiunii, culorilor, luxuriantei vegetele care alternează cu uscăciunea expresivă a peisajului.

Ambianța de Eden arab e descrisă cu un foarte modern simț al coloritului, formelor și perspectivelor. Înălțimea cerului înstelat peste Guadalquivir are dimensiunile barocului, dar acordurile ori dezacordurile coloristice voite au forța picturii moderne. Palacio Valdés simte natura cu putere și o organizează cu ochi de plastician.

Remarcabil ca realizare estetică, romanul lui Armando Palacio Valdés pune în fața publicului românesc un univers specific spaniol, rod al unei formații și culturi europene și moderne.

ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA

I

IZVOARELE DIN MARMOLEJO

Mi-e vrerea să deapăn întocmai povestea unui episod din viaţa mea ce nu-i lipsit de o fărîmă dc interes ; teamă mi-e însă ca neîndemînarea-mi în meşteşugul scrisului să nu i-l scadă cumva. Întîmplările pe care le voi aşterne pe hîrtie sînt atît de proaspete încît răsunetul înfiorărilor lor nu mi s-a stins încă din suflet. Din pricina aceasta, de bună seamă, povestirea se va înfăţişa pe alocurea nu destul de limpede. Drojdia n-a avut vreme să cadă la fund şi nu mi-e uşor să-mi cobor adînc privirea în acest răstimp din viaţa mea spre a desluşi ce se cuvine să iau şi ce să las pentru a înlesni înţelegerea şi a da farmec mărturisirilor. În schimb, va clocoti în ele adevărul şi, cine ştie, poate vrăjita lui înrîurire va izbuti să risipească şi să şteargă sumedenia de pete pe care pana mea le-a lăsat să cadă.

Întîi şi întîi, e bine să vă spun cine sînt eu, care mi-e ţinutul şi starea. Ascultaţi-mă.

Mărturisesc că sînt galeg, chiar din inima Galiciei, căci m-am născut într-un tîrguşor din ţinutul Orense, numit Bollo. Tatăl meu, spiţerul acestui tîrg, nu avea alţi feciori în afară de mine şi a agonisit o avere care, dacă în Madrid nu înseamnă cine ştie ce, în Bollo ne aşază aproape de cei înstăriţi. Liceul l-am urmat la Orense, iar Facultatea de medicină la Santiago. Tata ar fi dorit să aleg tot farmacia, dar n-am avut niciodată tragere de inimă să pisez şi să împachetez droguri. Şi apoi, la liceul din Orense, prinsesem de veste că tovarăşii mei socoteau medicina drept o meserie mult mai nobilă, ceea ce mă hotărî să mă îndepărtez cu totul de îndeletnicirea tatălui meu. Aşa că, de îndată ce-mi terminai studiile, cerui şi obţinui de la el, nu fără anume osteneală, îngăduinţa de a-mi da doctoratul la Madrid. Şi sosind în capitală, în loc

să caut să-mi sporesc cunoştinţele, nu prea sigure, bine-înţeles, în ştiinţa medicinei, pierdui destulă vreme prin cafenele şi, ceea ce-i şi mai rău, deprinsei năravul funest al literaturii. A vrut soarta să nimeresc la o pensiune unde locuia şi un autor dramatic *al por menor*, cu alte cuvinte dintre aceia care ticluiesc piese cu ora pentru teatrele de vară şi care îmi împărtăşi pe loc nesfîrşita-i veneraţie pentru arta de a desfăta publicul timp de trei sferturi de oră şi dispreţul lui profund pentru tot ceea ce venerasem mai înainte, pentru ştiinţele exacte şi naturale cît şi pentru oamenii care le profesează. Collantes, căci aşa se numea poetul, zîmbea, nu cu dispreţ, ci cu adevărată milă, cînd îi vorbeam de înţelepţii mei maeştri din Santiago, ba, o dată, a avut cruzimea să mă tragă de limbă, la cafenea, dinaintea altor camarazi, literaţi şi ei, ca să-mi arăt entuziasmul pentru Tejeiro şi alţii, care mi se păreau mie profesori eminenţi. M-au lăsat să vorbesc cît am vrut, şi cînd eram şi eu mai înflăcărat în panegiric, s-au pornit pe rîs ca nişte nebuni. Ce ruşine am păţit atunci şi cum mă fîstîcisem, nu vă mai spun. După ce s-au săturat de rîs, îşi reluară convorbirea despre teatru, dar la despărţire, unul din ei îmi zise : „Să ne vedem cu bine, Sanjurjo ; cu altă ocazie o să vorbim mai pe îndelete de domnul Tejeiro". Atît a fost de-ajuns ca prietenii săi să izbucnească iar în hohote de rîs. Împinseseră gluma pînă acolo încît, ori de cîte ori mă întîlneau pe stradă, nu uitau să mă întrebe de sănătatea lui Tejeiro, şi asta a ţinut vreo cîteva luni.

Nu trebuia să vorbeşti acestor tineri, care se adunau în toate după-amiezile şi-n toate serile anului în jurul unei mese de la cafeneaua „Orientală", decît de teatru şi de comedianţi. Cunoşteau toate operele dramatice cîte se puseseră în scenă din 1830 şi pînă atunci, şi un copoi nu adulmeca mai bine iepurele decît ei asemănările şi înrudirile operelor care se jucau pe scenele capitalei. Erau meşteri mari în arta de a stîrni rîsul publicului călcîndu-se pe bătături, trîntindu-şi pălăriile, poticnindu-se, făcînd băi de apă rece cu un pahar care se varsă şi alte şolticării de acelaşi soi, ce nu dădeau niciodată greş la teatru. Unii dintre ei se dovedeau deosebit de iscusiţi în a încurca lucrurile făcîndu-le în prealabil pe toate personajele nătăfleţe, ca şi printr-o serie de echivocuri hăzoase, pînă ce la

urmă, unul din ele, luminîndu-se pe neașteptate, exclama: „A, cum, dumneata nu ești băiatul de prăvălie? ești episcopul de...? Și nu ești dumneata tatăl? ești nepotul prietenului meu Pérez? ...Acum înțeleg totul!“

Încet-încet, și fără să știu cum, începu să-mi intre și mie în cap că pe lume totul era de disprețuit, afară de vodeviluri și farse. Astronomia, chimia, filozofia, fiziologia, mofturi demne de oamenii inferiori, de care prietenul meu Collantes și confrații lui își băteau joc cu multă îndemînare sau, cum ziceau ei, cu mult haz! De atunci încolo nu mai nutrii altă ambiție decît să am și eu haz, mă trudeam din răsputeri să ajung și eu un om cu haz. Dar hazurile și echivocurile mele, pregătite mai dinainte în singurătatea odăii mele, nu izbuteau să aibă succes la „Orientală“. Și nici comedia pe care o însăilai și le-o citii, adunîndu-i în acest scop acasă și îmbiindu-i cu țigări și pahare de *manzanilla*, n-ajunse să le smulgă aprobarea. După ce au fumat și au băut cît au vrut, începură să zeflemisească biata-mi operă de-ți era mai mare dragul și, cum sînt prieten al adevărului, recunosc că o făceau cu mult duh. Dar noi, cei din Galicia, sîntem aproape tot atît de încăpățînați ca și cei din Aragón. Nu m-am dat bătut. Am scris alta și încă alta și am izbutit s-o reprezint și am fost zgomotos luat la goană. Dar n-am renunțat, cum ar fi trebuit, cu desăvîrșire, la literatură. Am publicat prin ziare cîteva articole privind moravurile și, chiar dacă nu mi s-a dat nici un gologan pentru ele, am avut satisfacția să-l aud pe Collantes, la ceasul prînzului, declarînd solemn: „dramatic nu va fi niciodată, dar în genul descrierii de moravuri ar putea face treabă bună“. Cu această prețuire atît de măgulitoare, confirmată de confrații de la „Orientală“, mai-mai să înnebunesc de bucurie. Și de-atunci încolo mă apucai cu atîta rîvnă să zugrăvesc tot ce-mi ieșea în cale, că parcă Dumnezeu mă trimisese pe lume doar cu această menire. Ziarele din Madrid și din provincie începură să geamă sub greutatea descrierilor mele. Repede mă preschimbai în specialist. Puțin a lipsit să nu pun pe cărțile de vizită *Ceferino Sanjurjo, poet descriptiv*. La „Ateneu“, citii un poem în care zugrăveam secerișul grîului, pentru care cucoanele m-au salutat cu batistele, iar domnii m-au aplaudat călduros.

În asemenea împrejurări, cine să-şi mai amintească, mă rog, de medicina legală ori celelalte materii ale doctoratului ! Am plecat să petrec vara la Bollo şi l-am convins pe bunul meu tată că nu mă născusem să iau pulsul cuiva ci să descriu în versuri tot ceea ce există în natură, iar el îmi făcu rost de bani spre a mă întoarce în anul următor la Madrid. Am dus aceeaşi viaţă de mai înainte şi am cultivat aceeaşi specialitate pe care întîmplător şi în chip atît de fericit o dibuisem. Dar, fie din pricina vieţii sedentare şi dezordonate pe care o duceam, fie pentru că descrierile, atunci cînd se abuzează de ele merg drept în stomac şi nu se mai clintesc de acolo, neîndoios este că acest organ mi se îmbolnăvi. Mă simţeam atît de rău, încît trebui să mă hotărăsc ca, în primăvară, să mă duc să fac o cură de apă la Marmolejo.

Aici începe perioada din viaţa mea pe care am vestit-o drept interesantă. Şi adevărul e că regret ce-am anunţat, căci nu-i nimic mai rău spre a obţine succese mari în povestiri decît să trezeşti curiozitatea prin făgăduieli ademenitoare. În sfîrşit, am fost neîndemînatic şi-i drept să plătesc greşeala. Dacă rîdeţi de mine şi de nebunească-mi pretenţie, nu voi fi de partea dumneavoastră, ca în seara aceea funestă cînd am fost fluierat în teatrul Eslava, pentru a vă auzi hohotele de rîs. E groaznic ! Afară de asta, am multă încredere în descrieri.

Cu bagajele făcute şi după ce am mîncat în grabă, am luat personalul de Sevilla în ziua de 4 aprilie 188... Cînd se isprăvi cu despărţirile şi ţignalul şefului dădu semnalul de plecare, iar trenul nesfîrşit porni din gară, am aruncat o privire cercetătoare spre cei ce mă întovărăşeau. Călătorul din faţa mea era un bărbat palid, de patruzeci pînă la cincizeci de ani, cu mustaţa neagră şi mîinile osoase şi păroase ; cel de lîngă el era un domn rotofei, cu ochii mari şi jucăuşi, cu nişte favorite cărunte, tăiate puţin mai jos de ureche, înfăţişare deschisă şi rîzătoare, în timp ce celălalt, prin expresia bănuitoare şi întunecoasă a privirii, părea un om cu o fire închisă şi morocănoasă. De cum ieşirăm din gară, ursuzul, gemînd înăbuşit, îşi scoase ghetele şi-şi puse papucii, îşi aşeză pălăria de castor în plasă şi-şi acoperi capul cu o tichie.

— Aveţi bătături, nu-i aşa ? îl întrebă domnul rotofei, cu o vorbă dulceagă şi zîmbind cu amabilitate.

— Nu, domnule, răspunse sec celălalt.

— Ah !... Cum vă mai văietaţi cînd vă scoateţi ghetele...

— Din pricină că am degerături, rosti şi mai acru şi cu un pronunţat accent catalan domnul cel palid.

— O, dacă suferi de degerături, asta e pentru că o doreşti dumneata.

Catalanul îi aruncă o privire pe jumătate plină de indignare, pe jumătate întrebătoare.

— Da, domnul meu, fiindcă vrei dumneata, stărui celălalt mulţumit şi fudul, privindu-l vesel în faţă.

Catalanul coborî ochii, clătină uşor din cap şi se pregăti să-şi aprindă o ţigară.

— Da, domnule, eu, ăsta care mă vezi, am pătimit amarnic de degerături.

Spunea aceasta cu aceeaşi intonaţie satisfăcută şi chip surîzător, de parcă ar fi povestit cum ajunsese la Polul Nord.

— Dar n-a trebuit decît să-mi pun nişte prafuri, inventate de mine... şi parcă mi le-a luat cineva cu mîna.

— Păi bine, omule, dacă ai născocit dumneata doctoria, cum vrei să mă fi lecuit eu cu ea ? zise catalanul.

— Cînd poftesti, sînt gata să ţi-o dau şi dumitale.

— Foarte mulţumesc, dar nu sînt prietenul drogurilor.

— Droguri ? Te-nşeli, domnul meu ; prafurile mele nu-s droguri, sînt făcute numai şi numai din vegetale.

Catalanul îl privi ţintă, apoi îmi aruncă şi mie o privire, strîmbîndu-se într-un chip ce vorbea de la sine.

— Nici un dram de droguri nu intră în plămădeala lor şi tot aşa de bine tămăduiesc degerăturile, cum tămăduiesc şi frigurile, ftizia, cînd nu este în ultimul grad, bineînţeles. În Simancas nu se mai pomeneşte de friguri, iar de oftică nici atît. Fetele din sat le zic „prafurile lui don Nemesio".

Aici catalanul izbucni într-un răsunător şi brutal hohot de rîs, care îl făcu pe bunul don Nemesio să se ruşineze.

— Mă rog, dacă dumneata nu crezi în efectul lor, nici-o pagubă.

Se supără puţin şi cîtva timp nu mai scoase nici o vorbă, dar, la vreo cîteva minute, neputîndu-se stăpîni, dete iar drumul moriştii omorîndu-ne cu întrebările. Unde mergem, de unde sîntem, ce meserie avem etc. Catalanul îi răspundea în silă, cînd îi răspundea, şi nu prea des. Eu îi satisfăcui bucuros curiozitatea. Rămase încîntat aflînd că mă duceam la Marmolejo. Tot într-acolo mergea şi el, să-şi îngrijească o umflătură a băşicii.

— Dar bine, omule, exclamă grosolan catalanul, nu spuneai că ai nişte prafuri care lecuiesc orice ?

— Da, domnule, vindecă aproape toate bolile, răspunse don Nemesio niţel cam jenat, dar lucrează mult mai bine ajutate de alte leacuri.

Mulţumită întrebărilor lui aflai repede că vecinul catalan era judecător de ocol într-un sat din provincia Córdoba şi că se ducea la Sevilla să se prezinte preşedintelui de tribunal. Se numea Jerónimo Puig. Asta-i tot ce putuse să smulgă de la el don Nemesio care, în ceea ce-l priveşte, ne informă din belşug despre locul, situaţia, familia, firea şi de multe alte lucruri care puteau fi direct sau indirect folositoare biografiei sale. Era proprietar bogat în Simancas, unde se născuse şi crescuse, şi avea nevastă şi şapte copii, patru din ei însuraţi. Expunerea serioasă şi conştiincioasă pe care ne-a făcut-o despre firea fiecăruia din ginerii şi nurorile sale ţinu aproape un ceas. Catalanul, cînd socoti potrivit, îşi făcu perină din manta, se întinse de-a lungul canapelei şi nu după mult începu să sforăie. Eu m-am văzut nevoit să-l mai ascult încă multă vreme, deşi la urmă sfîrşii prin a mă gîndi la treburile mele, lăsîndu-l să sporovăiască în voie.

Trenul gonea acum pe cîmpiile din Mancha, ce se întindeau de amîndouă laturile ca un bărăgan negru şi nesfîrşit, acoperit de bolta scînteietoare a firmamentului presărat de stele. Don Nemesio, obosit, în sfîrşit, de atîta trăncăneală, începu să moţăie, fără a se hotărî însă să se culce, ca şi cum ar fi vrut să se păstreze veşnic treaz spre a relua firul convorbirii de îndată ce somnul i-ar fi îngăduit o clipă de răgaz.

Trenul se opri.

— Argamasilla, cinci minute, se auzi o voce.

Săriĭ din loc, mă grăbii să deschid geamul pironindu-mi ochii nesăţioşi în bezna cîmpiei. Numele acela îmi răscolise inima ; era patria faimosului don Quijote de La Mancha şi chiar dacă în calitatea mea de poet liric am disprețuit întotdeauna pe romancieri din pricina lipsei de ideal, totuşi numele lui Cervantes îmi vrăjea mintea prin marea faimă de care se bucură în tot universul. Silueta neagră a satului se deslușea în depărtare, iar un turn se înălța pe deasupra-i desprinzîndu-şi lămurit clopotnița pe fondul întunecos al nopții. Sărmanul Cervantes ! Aici a fost închis şi schingiuit ca cel din urmă perceptor ; disprețuit şi înjosit peste tot, de parcă n-ar fi dat în toată viața lui decît de poeți lirici !

— Nu-i aşa că s-a răcorit niţel ? grăi don Nemesio deşteptîndu-se.

— Vrei să închid fereastra ?

— Dacă nu te superi.

— Cîtuşi de puţin, răspunsei, grăbindu-mă să-i împlinesc dorința. Mă uitam la satul Argamasilla, unde se zice că Cervantes a fost închis şi din care a făcut ţinutul eroului său.

— Ah, da, Cervantes !... exclamă don Nemesio holbînd ochii spre a dovedi că nu rămînea nesimțitor la auzul acestui nume. Apoi, îndreptîndu-se spre mine, mă întrebă cu interes : Cervantes era un om priceput, nu-i aşa ?

— Nu, domnule, i-o tăiai repede, culcîndu-mă şi acoperindu-mă cu mantaua.

Începu să mijească de ziuă în Despeñaperros. O geană roşie ce tighelea răsăritul da cerului o înfățişare fantastică de panoramă de iarmaroc. Crenelurile lanțului munților din depărtare prindeau a se colora în verde. Cu ochii umflați de somn şi dîrdîind uşor de frig privii pe fereastră şi zării sătuleţul Vilches, pitoresc aninat între doi munți şi nu prea departe de drum ; parcă părea culcat într-un leagăn ale cărui capete erau legate de crestele munților.

Don Nemesio abia apucă să se ridice de pe canapea frecîndu-se la ochi, că iar dete drumul moriştii, aducîndu-mi la cunoştință întîmplările ciudate prin care trecuse în feluritele călătorii pe care le întreprinsese pe linia aceea. In Manzanares i se dăduse odată o cafea mizerabilă şi niște unt rînced ; cu alt prilej, şeful gării din Alcázar nu

voise să-i taxeze bagajul pentru că sosise cu două minute mai tîrziu ; altă dată, în hanul din Menjíbar, nu i se dădu răgaz să prînzească ; dar el, care e un mare pişicher, îl păcăli pe hangiu înşfăcînd tot ce se găsea pe masă şi ducînd cu el în compartiment. În vremea asta eu îl invidiam pe catalan care, pe de-a-ntregul înfăşurat în pătură, dormea buştean. Dar cum în lumea asta fericirea nu-i cu putinţă, tocmai cînd mă gîndeam la ea se ivi controlorul şi-l trezi cerîndu-i biletul. Se sculă destul de morocănos, spre a nu-şi schimba obiceiul. Sosirăm în gara Baeza, unde catalanul coborî pe peron. Don Nemesio şi cu mine rămaserăm în vagon. Se auzi clopotul, şeful trenului îi pofti pe călători în vagoane, se auzi zgomotul uşilor trîntite, dar catalanul nostru nu mai apărea. Don Nemesio era tare îngrijorat.

— Ei, drace, da cc neglijent e domnul Puig ăsta !

Trecură cîteva clipe ; toţi călătorii erau la locurile lor.

— Să vezi drăcia naibii, omul ăsta o să piardă trenul !

Cînd răsună ţignalul şefului şi locomotiva îi răspunse cu o formidabilă pufnitură, don Nemesio, cuprins de o chinuitoare nelinişte, îşi scoase venerabila chelie pe fereastră strigînd :

— Puig ! Puig !... Hamal, ia vezi dacă nu-i la closet un domn catalan...

Hamalul ridică nepăsător din umeri.

Trenul o porni şi începu să se îndepărteze de gară, iar tovarăşul meu de călătorie continua să strige la fereastră :

— Puig ! Puig !

În cele din urmă căzu sfîrşit pe canapea, cu consternarea întipărită pe faţă.

— Doamne ! Doamne ! Bietul om !...

Şi începu să facă cele mai triste comentarii pe socoteala nefericitei păţanii ! Mie nu mi se părea aşa de jalnică cum i se părea lui, dar, cîntîndu-i în strună, o deplîngeam şi eu amar.

— Bietul om ! Şi mîine trebuia să se prezinte negreşit preşedintelui tribunalului ! Eu nu pricep cum pot fi unii oameni aşa de zăpăciţi... Drept e că la o nevoie urgentă... Doamne fereşte !... Şi ia te uită, Sanjurjo, i-au rămas în plasă ghetele şi pălăria...

Don Nemesio privea înduioşat lucrurile rămase.

— A rămas sărmanul în tichie şi papuci, fără pardesiu, fără bagaje... Ştii una ? La prima gară îi lăsăm bagajele şefului, iar lui îi telegrafiem. Ce zici ?

Găsii nimerită propunerea, şi aşa cum ne-am gîndit am şi făcut o la cea dintîi oprire a trenului. Cu această datorie de omenie împlinită, ne-am întors iar în vagon cu satisfacţia ce-o încerci totdeauna cînd duci la capăt o acţiune bună şi ne-am reluat voioşi convorbirea ; de astă dată ascultam mai atent amănuntele biografice în care se îneca proprietarul din Simancas. Lumina dimineţii, radioasă acum, ca şi perspectiva de a sosi în curînd, ne însufleţeau. Don Nemesio scoase o spirtieră şi începu să pregătească ciocolata pe care am băut-o cu nespusă poftă şi bucurie.

Mai trecură zburînd patru-cinci gări. Ajungem la Andújar.

— Ei, domnilor ! Cum o mai duceţi ? se auzi o voce şi în acelaşi timp se ivi la fereastră chipul catalanului, de astă dată rîzător şi luminat, privindu-ne cu ochi binevoitori.

Don Nemesio şi cu mine rămaserăm înlemniţi şi schimbarăm o privire plină de groază fără să-i răspundem la salut.

— Bună ziua, ei !... Cum văd, v-aţi băut ciocolata. Noi ne-am ospătat ca nişte catalani... Am dat peste nişte concetăţeni, chiar din Reus, ce ziceţi ? şi-am călătorit chefuind şi glumind... Am tras cîteva duşti de rachiu de anason şi apoi am mîncat nişte cîrnaţi...

În urma întîlnirii acesteia, Puig nu-şi mai încăpea în piele de mulţumire. Noi, din ce în ce mai fîstîciţi, ne uitam la el atît de ciudat şi de speriaţi, încît numai printr-o minune nu băga de seamă neobişnuita noastră purtare. În sfîrşit, deschise uşa şi se aşeză vesel lîngă noi, în vreme ce pe mine parcă mă apucase frigurile, iar pe don Nemesio năduşelile. Nu făceam altceva decît să aruncăm priviri repezi spre plasă în aşteptarea momentului cînd catalanul avea să-şi ridice ochii şi să descopere lipsa bagajelor. După cîteva momente, nemaiputînd răbda chinul, mă hotărîi s-o retez dintr-o dată.

— Domnule Puig (vocea-mi ieşea răguşită ; don Nemesio mă privi cu spaimă). Domnule Puig... noi, cu cea mai bună intenţie din lume, ţi-am făcut un pocinog.

Catalanul mă cercetă îngrijorat şi mă zăpăcii niţel.

— Noi credeam, zise don Nemesio, c-ai pierdut trenul la Baeza.

— Că ai rămas în closet, adăugai eu.

— Şi înţelegînd că trebuie să te găseşti într-una dintre cele mai neplăcute situaţii... urmă don Nemesio.

— Şi că ţi-ar fi prins bine ca bagajele să nu ajungă în Sevilla... grăii eu.

— Le-am lăsat, împreună cu ghetele şi pălăria, la şeful gării din Jabalquinto, se grăbi să sfîrşească don Nemesio pironindu-şi ochii jucăuşi şi rugători în ochii catalanului.

— Doamne-Dumnezeule, nu mai e nimic de făcut ! exclamă acesta ridicîndu-şi ochii spre plasă.

— Iartă-ne...

— Înţelegi, cred, că intenţia noastră...

— Ce intenţie şi ce neintenţie... trăsni-v-ar să vă trăsnească ! izbucni Puig, apucîndu-se cu mîinile de cap. Mi-aţi făcut-o fiartă ! Cum mă mai înfăţişez eu acum preşedintelui în tichie şi papuci ?

— Vrei pălăria şi ghetele mele ? îl întrebă don Nemesio. Îţi pot face rost şi de cîteva cămăşi.

— Lasă-mă în pace cu ghetele şi cămăşile dumitale... Nu vreau altceva decît bagajul meu, ai înţeles ? Ce naiba ai avut dumneata cu el, de ce te-ai băgat unde nu-ţi fierbe oala ?

— Ascultă, domnule, am impresia că te întinzi prea mult... exclamă don Nemesio înfuriindu-se.

— Amîndoi sîntem vinovaţi, domnule Puig, mă grăbii să adaug eu.

Din ce în ce mai furios, smulgîndu-şi părul şi nemaigăsindu-şi loc pe canapea, Puig începu să-şi verse focul în catalană, spre marea noastră fericire, pentru că nu-l înţelegeam. Numai după intonaţie şi după privirile duşmănoase cu care ne fulgerau din cînd în cînd pricepeam că ne ocăra ca la uşa cortului.

În felul acesta ne-am apropiat de gara Arjonilla. Cînd trenul se opri, victima noastră se grăbi să coboare fără să-şi ia rămas bun ; trînti uşa şi dus a fost : de atunci nu l-am mai văzut.

II

O CUNOSC PE SORA SAN SULPICIO

Omnibuzul sălta pe pietre zgîlţîindu-ne în toate chipurile : cînd izbindu-ne cu capul de acoperiş, cînd repezindu-ne unul într-altul în aşa fel încît nu o dată mi se întîmplă să dau cu nasul de faţa puhavă a lui don Nemesio. Marmolejo nu străluceşte prin caldarîmul său. Prin ferestruici puteam ajunge cu mîna pereţii văruiţi ai caselor. Stăpînul hotelului „Continental", un bărbat între două vîrste şi de statură mijlocie, cu mustaţă mare şi stufoasă, ochi negri şi blajini, nu-şi dezlipea privirea de pe noi, cercetîndu-ne cînd pe unul, cînd pe celălalt cu o căutătură atentă şi smerită, asemenea unui cîine de Terranova. Cînd, în sfîrşit, dete Dumnezeu să se oprească omnibuzul, sări sprinten jos şi, galant, ne întinse mîna să coborîm. Eu, din modestie, nu primii.

Hotelul „Continental" era o căsuţă numai cu un etaj, unde s-ar vedea foarte stingheriţi să locuiască europeni, africani, americani şi australieni, chiar dacă ar veni doar cîte unul de continent. În curtea pavată cu cărămizi roşii şi galbene, se aflau patru sau cinci ghivece cu portocali pitici. Odaia în care am fost găzduit era largă la intrare şi scundă şi îngustă spre fund, în chip de coşciug, ceea ce trăda la arhitectul care construise casa anume sentimente ascetice pe care nu le-am putut verifica. Patul, de asemenea, cobora parcă în linie dreaptă din patul folosit de sfîntul Bruno.

După ce rămăsei în găoacea aceea cît a fost nevoie pentru a mă spăla şi a-mi schimba rufele, ieşii ca greierii la soare întovărăşit de stăpîn, care avu amabilitatea să mă conducă la locul de unde izvorau apele binefăcătoare. Îmi

propuse să merg în trăsură ; dar avînd în vedere înfăţişarea nu prea îmbietoare a vehiculului ce mi se oferea, şi cu dorinţa, firească oricărui călător, de a vedea şi a-şi da bine seama de aspectul şi aşezarea locului unde mă aflam, hotărîi s-o pornesc pe jos. În vremea aceasta, don Nemesio rămăsese în chilia lui, pradă, poate, unor aspre pocăinţe, pentru păcatul de a fi pricinuit un atît de mare necaz tovarăşului nostru de călătorie. Fiindcă a lui era vina că lăsase şefului de gară din Jabalquinto pălăria şi ghetele judecătorului catalan. Vă jur că eu niciodată n-aş fi îndrăznit să fac asemenea lucru.

Marmolejo e aşezat aproape de Sierra Morena, de unde izvorăsc apele ce l-au făcut cunoscut lumii civilizate. Are o înfăţişare maură, aidoma cîtorva sate din ţinutul Málaga şi din Alpujarra. Albeaţa orbitoare a căsuţelor, văruite la cîteva zile de gospodine ; îngustimea uliţelor ; curăţenia extraordinară a curţilor şi coridoarelor glăsuiesc de statornicirea aici, timp de mulţi ani, a unui neam ales, cult, civilizat, care a dăruit locurilor pe unde a sălăşluit deprinderi graţioase şi spirituale.

Satul e foarte mic, cît ai clipi te pomeneşti afară din el. Ne îndreptăm spre munte, care se află la vreo doi-trei kilometri depărtare. Sierra Morena n-are nici înălţimea, nici mlădierea, nici strălucirea pitorească şi graţioasă a munţilor din locurile mele natale. E o regiune stîncoasă şi sălbatecă ce-şi întinde cale de multe poşte coamele de un verde-închis, unde rareori calcă picior de om în goană după vreun urs sau porc mistreţ. Totuşi, contrastul acelei pînze întunecoase cu albul de porumbiţă al satului încîntă plăcut şi poetic ochiul. Pe o coastă lină, pe un drumeag tăiat dinadins, coborîm spre izvor, care ţîşneşte chiar în mijlocul rîului Guadalquivir, ce înconjoară poalele muntelui. O punte acoperită duce de la ţărm la izvor. Pe ea se plimbau grav vreo două-trei duzini de persoane, destăinuind în privirea lor ştearsă şi pierdută o mai multă luare-aminte la ceea ce se petrece în pîntecele lor decît la vorba sau pasul tovarăşilor de plimbare. Din cînd în cînd se îndreptau grăbiţi spre izvor, coborau scările, cereau un pahar cu apă şi-l beau cu nesaţ, închizînd ochii cu anume desfătare senzuală ce le trezea în trupuri speranţa însănătoşirii.

— Ai băut multă apă, maică ? grăi patronul aplecîndu-se peste jgheaburile puțului.

O călugăriță scundă, grasă, cu pîntece hidropic și nas ascuțit și colorat, care tocmai în clipa aceea ducea paharul la gură, își înălță capul.

— Bună zina, domnule Paco... Pînă acum numai patru. Vrei puțină ca să-ți facă poftă de mîncare ?

Patronului i se păru tare hazliu răspunsul.

— Să-mi facă poftă, nu-i așa ?! Dă-mi ceva care să mi o taie, c-ar fi mai bine. Și surorile ?

Două călugărițe tinere și nu urîte la înfățișare, care stăteau una lîngă alta și cu capul ridicat spre noi, zîmbiră politicos.

— Ca de obicei, două degețele, răspunse una cu ochii negri și vioi, cu un netăgăduit accent andaluz și arătînd un șirag lucitor de dinți.

— Ce puțin !

— Ei, asta-i ! Ce vrei, să creștem broaște-n burtă, ca maica ?

— Broaște ?

— Broaște ca cele din Cadix ! Doar să arunci cu năvodul !

Un violent atac de rîs zgudui pîntecele hidropic al călugăriței. Broaștele care înotau în el, după spusa sorei, trebuie să fi gîndit că se află sub înrîurirea unei furtuni dezlănțuite. Rîserăm și noi și coborîrăm la izvor. Apropiindu-ne, maica mă primi cu un zîmbet afectuos ; eu mă plecai, luai crucifixul ce-i atîrna de cingătoare și îl sărutai. Călugărița zîmbi și mai afectuos și cu o expresie de îngăduitoare simpatie.

Să fim lămuriți. Dacă această carte va trebui să fie o povestire naivă sau spovedania unei părți din viața mea, sînt îndatorat să mărturisesc că, plecîndu-mă să sărut crucifixul de metal, nu cred să fi fost mînat numai de o pornire mistică ; dimpotrivă, bănuiesc că ochii negri ai sorei celei tinere, atent ațintiți asupra mea, au contribuit în mare măsură la asemenea faptă. Poate că, fără să-mi dau seama, voiam să fiu pe placul acestor ochi. Drept e că nu mi-am ajuns scopul. Pentru că, în loc să se arate măguliți de asemenea act de cucernicie, mi se păru că în ei licări o ușoară expresie de ironie. Rămăsei puțin încurcat.

— Domnul a venit pentru o cură de ape? mă întrebă maica între ocolit şi neocolit.

— Da, maică ; acum am picat din Madrid.

— Sînt minunate. Dumnezeu atotputernicul le-a hărăzit o virtute de neînchipuit. O să vezi cum o să-ţi vină pofta, numaidecît. O să mănînci cît o să-ţi ceară inima şi nici capul n-o să te doară. Uite la mine, parcă sînt alta, şi n-am venit decît de opt zile... Închipuie-ţi c-am mîncat ieri ficat de porc şi n-am avut nimic!... Iar fetiţa asta, adăugă arătînd spre sora cu ochii negri, nu-ţi mai spun în ce hal era : galbenă ca ceara. Nici acum nu-i cine ştie ce rumenă, dar, oricum... e altceva.

O privii cu atenţie şi zării că se înroşi, întorcîndu-se repede cu spatele pentru a-şi umple un pahar cu apă.

Era o tînără de optsprezece pînă la douăzeci de ani, de statură potrivită, chip alungit de un oacheş palid, nasul o idee cîrn, dar delicat, dinţii albi şi deşi, şi ochii, cum am mai spus, negri, de un negru intens, catifelaţi, străjuiţi de nişte gene lungi şi umbriţi de un uşor cearcăn albăstrui. Părul nu i se vedea din pricina comanacului ce-i acoperea în întregime fruntea. Purta rasă neagră, încinsă la mijloc cu un şnur de care atîrna un crucifix de bronz. Pe cap, afară de comanac, avea o mare scufie albă, scrobită. Pantofii, butucănoşi, nu izbuteau să ascundă pe de-a-ntregul graţia unui picior meridional. Cealaltă soră, tot tînără, poate mai tînără decît ea, era mai bondoacă, bălaie la faţă, cu o piele străvezie ce dovedea o natură limfatică, ochi albaştri-deschişi şi dantura niţel stricată. Prin regularitatea trăsăturilor şi prin pacea întipărită pe chip, aducea cu o icoană a Maicii Domnului. Ţinea ochii veşnic pironiţi în pămînt, şi în puţinele clipe cît am stat acolo, nu şi-a dezlipit nici măcar o dată buzele.

— Bea şi dumneata, domnule ; încearcă harul divin, îmi zise maica.

Luai paharul pe care tocmai îl lăsase sora cu dinţii albi şi mă pregătii să-l umplu, căci cel însărcinat cu slujba asta se făcuse nevăzut ; dar pentru asta trebui să mă sprijin de stîncă şi, cînd mă plecai să vîr paharul în apă, alunecai şi intrai cu piciorul în apă pînă dincolo de gleznă.

— Fii cu băgare de seamă! îmi strigară în acelaşi timp patronul şi maica, aşa cum se zice totdeauna după ce i se întîmplă cuiva vreun pocinog.

Scosei piciorul leoarcă de apă şi nu mă putui stăpîni să nu-mi scape o interjecţie mai mult decît energică.

Maica se sperie şi se grăbi să mă întrebe foarte serioasă :

— Te-ai lovit rău?

Sora cu pielea străvezie se înroşi pînă în vîrful urechilor. Cealaltă se porni pe un rîs atît de voios, încît îi adresai o privire iute şi nu prea drăgăstoasă. Dar se prelăcu a nu pricepe ; îşi văzu de rîs înainte, deşi pentru a nu-mi întîlni privirea se întoarse cu faţa în altă parte.

— Soră San Sulpicio, e păcat să rîzi de necazul aproapelui, îi zise maica. De ce nu iei pildă de la sora Maria de la Luz?

Aceasta se aprinse ca un mac.

— Nu pot, maică, nu pot ; iartă-mă! rosti ea silindu-se să se stăpînească, dar fără a izbuti în nici un chip.

— Lăsaţi-o să rîdă. La drept vorbind, e mai mult de rîs decît de plîns, zisei eu, prefăcîndu-mă bine dispus, dar în adîncul meu iritat.

Cuvintele mele, în loc s-o îmbărbăteze pe soră, îi domoliră puţin hohotele, şi nu după mult se potoli de-a binelea. Din cînd în cînd mă uitam la ea cu o curiozitate nelipsită de ranchiună. Ea mă răsplătea cu o privire deschisă şi zîmbitoare în care mai pîlpîia încă o licărire de ironie.

— Trebuie să te schimbi numaidecît ; umezeala la picioare e tare primejdioasă, mă povăţui maica.

— Asta-i! Pînă diseară nici gînd. Sînt obişnuit să mă bălăcesc toată ziua în apă, rostii pe un ton nepăsător, afectînd o vigoare pe care, din păcate, n-o am cîtuşi de puţin. Dar îmi plăcea să mă fudulesc în faţa călugăriţei aceleia zîmbitoare.

— Oricum... Du-te, du-te acasă şi scoate-ţi ciorapul. Noi mai facem o plimbăricică, pe pod, să vedem dacă nu scade apa. Rămîi cu bunul Dumnezeu!

Mă plecai din nou şi sărutai crucifixul maicii. Acelaşi lucru îl făcui şi cu cel al sorei Maria de la Luz, care, bineînţeles, se înroşi din nou. Cît priveşte pe cel al sorei San Sulpicio, mă ferii să-l ating. Doar mă înclinai adînc,

destul de întunecat la faţă. Aşa o să se înveţe poate să nu mai rîdă cînd cineva cade-n apă.

La cîtva timp după ele, ne urcarăm şi noi pe pod şi ne învîrtirăm puţin, în ciuda patronului care voia cu orice preţ să mă ducă acasă să mă schimb. Eu ţineam însă morţiş să rămîn acolo pentru a le dovedi călugăriţelor, mai ales zburdalnicei de oacheşe, că nu mă lăudasem pe nedrept cu sănătatea şi vigoarea mea. Cînd treceam pe lîngă ele, o priveam cu atenţie, dar nici ea, nici tovarăşele ei nu-şi ridicau ochii din pămînt. Cu toate astea, observai că îmi arunca cu coada ochiului o privire iute şi curioasă.

— E drăguţă călugăriţa, nu-i aşa? îmi zise domnul Paco.

— Hm! Nu-i urîtă... Are ochi frumoşi.

— Şi ce culoare frumoasă, nu?

— Culoarea nu mi se pare cine ştie ce... Dar de cine vorbeşti?

— De sora Maria de la Luz, cea mititică.

— A, da, da... e tare drăguţă.

Trebuia să bănuiesc că unui hangiu avea să-i placă mai mult corectitudinea rece şi respingătoare a acesteia, decît şăgălnicia neobişnuită a celeilalte surori. Căci ciuda mea împotriva ei nu mergea pînă la a-i tăgădui ceea ce, cinstit vorbind, nu i se putea tăgădui : şăgălnicia. Era o şăgălnicie fermecătoare şi plină de ispite, care nu consta numaidecît în ochii jucăuşi şi strălucitori, nici în gura, poate, cam mare, proaspătă, cu buzele roşii şi umede în fiecare clipă, nici în obrajii arşi, nici în nasul o fărîmă cîrn ; sălăşluia în toate astea, în plăsmuirea-i armonioasă, cu neputinţă de prins în vorbe şi analizată, dar pe care sufletul o vede şi o simte de minune. Această armonie care putea fi rezultatul strădaniei statornice a minţii asupra trupului, spre a-l plămădi după asemănarea sa, se desprindea iarăşi din toate mişcările, din felul cum umbla, din vorbire, din faptă ; dar ultima şi suprema expresie se afla, neîndoios, în surîs. Ce surîs! O rază strălucitoare de soare ce-i lumina şi-i transfigura chipul ca o apoteoză.

După ce se învîrtiră de cîteva ori pe punte, o porniră în sus, şi, după puţin timp, i-am mărturisit domnului Paco dorinţa de a mă duce să văd parcul aranjat de puţină vreme pe malul rîului, pentru desfătarea şi recrearea celor

veniți la băi. E o mare terasă naturală deasupra Guadalquivirului cu care se termină poalele colinei pe care-i așezat Marmolejo. Copacii, tineri încă, din boschete și alei, nu dau încă umbră și răcoare, dar vor crește și eu mă voi întoarce, dacă voi mai avea zile de la Dumnezeu, să-mi reamintesc sub bolta lor zilele încîntătoare petrecute aici.

Așezarea aleilor, felurimea plantelor pe care domnul Paco mi le arăta cu orgolioasă satisfacție, nu mă uimeau peste măsură. Băteam cărările de nisip și mă pierdeam în întortocheala lor cu pas nehotărît, cu privirea pierdută în zare.

Cînd am cotit pe una din poteci, în colțișorul cel mai singuratic al grădinii, îmi ieșiră iar în cale. Erau însoțite de un preot. Trecînd pe lîngă noi ne salutară foarte politicos ; preotul duse cu greutate mîna la pălăria-i de paie.

— Unde stau călugărițele ? îl întrebai pe patron.

— Unde să stea ? La noi ! Nu le-ai văzut ?... Ah ! Uitasem că ai sosit azi... Au două camere aproape de a dumitale.

— Sînt din ordinul Milei ?

— Mi se pare că nu... Au un colegiu în Sevilla. Cea mai în vîrstă e stareță... și e din Valencia. Tinerele sînt din Sevilla și cred că-s verișoare primare. Nu-l cunoști pe preot ? E un iezuit... un om tare învățat. Îl cheamă părintele Talavera. Ce frumoasă-i sora Maria de la Luz ! Nu-i așa ?

— Foarte.

Mai rătăcirăm o bucată de vreme prin grădini, dar nu le mai întîlnirăm. În schimb ne pomenirăm într-un chioșc unde trei sau patru vizitatori citeau ziare. Patronul intră în vorbă cu ei. Se vorbi despre politică ; ceea ce preocupa pe atunci mai mult lumea era iminența unui război între Franța și Germania. Se cîntăriră probabilitățile de victorie ale unei părți și ale celeilalte. Unul dintre domnii aceia, gras, cu picioare foarte scurte și îmbrăcat într-un costum deschis, paria pentru Germania ; ceilalți doi pentru Franța. După ce discutară o vreme, interveni patronul meu, zîmbind cu superioritate.

— Puteți fi siguri, de astă dată biruința va fi de partea Franței.

— Așa cred și eu. Franța s-a refăcut mult și se va bate mai bine și cu mai mult avînt ca prima dată, grăi unul.

— Eu cred că vă înșelați, sări domnul cel gras. Germania este o țară în exclusivitate militară ; toate forțele ei sînt îndreptate spre război ; acolo nu se trăiește pentru altceva decît pentru război. Și apoi, ce aveți de zis de Bismarck ?... și de Moltke ? Cît timp or trăi ăștia doi, nu-i primejdie ca Germania să fie învinsă.

— Domnule, răspunse patronul, zîmbind și mai tare, pe un ton din cale-afară de protector, află de la mine că toate astea-s adevărate, dar o să învingă Franța.

— Cît timp o să-mi spuneți numai atît e ca și cum nu mi-ați spune nimic. Ce vreau eu sînt argumente, răspunse cel gras, nițel cam iritat.

— De argumente nu poate fi vorba. Ce vă spun e că Germania va fi învinsă, afirmă grav patronul și cu o expresie de asprime în privire pe care nu i-o cunoscusem.

— Nu mai spune ! Chiar așa ? replică celălalt rîzînd cu ironie.

Atunci patronul, întărîtat de ironie, zise arțăgos :

— Da, domnule, s-o știi și dumneata... Da, domnule, s-o știi de la mine că o să bată Franța.

— Dar bine, omul lui Dumnezeu, de ce ? întrebă celălalt cu același zîmbet.

— Pentru că așa vreau eu !... Pentru că vreau eu să învingă Franța ! strigă domnul Paco galben de mînie, tulburat și cu ochii în flăcări.

Rămaserăm înlemniți și zăpăciți, uitîndu-ne unii la alții cu uimire. Același gînd trecu prin mințile tuturor. Timp de cîteva secunde domni o tăcere stingheritoare, pînă ce unul dintre vizitatori, întorcîndu-se pentru a nu fi zărit că rîde, aduse vorba de altceva.

— Uite-l pe părintele Talavera cu călugărițele !

Mă grăbii să privesc prin frunziș și, în adevăr, în îndepărtare, zării grupul. Vizitatorul care ne vestise își vîrîse chipul în tufiș, spre a nu i se auzi hohotele de rîs pe care nu și le putea înăbuși.

Patronul, rușinat, reluîndu-și uitătura smerită și nevinovată de cîine de Terranova, îmi zise trăgîndu-mă de haină :

— Don Ceferino, e ceasul prînzului, mergem ?

Ne despărţirăm de domnii aceia care abia îşi aruncară privirea spre noi şi ne urcarăm într-una din birjile ce plecau spre sat. Pe drum, domnul Paco, trist şi abătut, îmi zise :

— Au rămas să rîdă de mine domnii aceia... Nu-i nimic, or să se căiască ei într-o zi şi-or să-şi zică singuri măgari... Dacă aş putea să vorbesc !... Dar nu-i departe ziua cînd cei mai înalţi demnitari vor veni în genunchi să-mi ceară să le dezvăluiesc taina mea...

— Ei, drace ! exclamai pentru mine. Am nimerit în casa unui nebun !

III

MĂ ÎNDRĂGOSTESC DE SORA SAN SULPICIO

La două zile după aceea, domnul Paco, însoţindu-mă iar la plimbare, îmi dezvălui jumătate din secret. Nemţii nu puteau învinge pentru că se gîndise să ofere Franţei un sistem de tunuri care le veneau de hac tuturor invenţiilor realizate pînă atunci în materie de artilerie. Tunul său era ceva nemaipomenit, mai bine zis, o minunăţie ; un om îl putea urca pînă în vîrful celui mai înalt munte.

— Poate n-o fi de fier.

— Nu, domnul meu.

— De lemn ?

— Nici.

— De carton ?

— De loc.

Rămăsei o clipă pe gînduri.

— Şi are acelaşi calibru ca şi celelalte ?

— Sigur că da.

— Nu-nţeleg !

Domnul Paco mă privea cu marii lui ochi nevinovaţi, în care strălucea un zîmbet triumfător.

— Acum nu-ţi pot spune, don Ceferino, din ce-i făcut ; ai răbdare, o să afli curînd... Zilele astea începe la Paris

construirea modelului... O să vezi dumneata pînă unde-mi va răzbate numele... Să ştie Bismarck ce-l aşteaptă, mi-ar da oricît i-aş cere. Dar nu-i vînd secretul, să ştiu de bine că mă-ngroapă-n aur ; înţelegi dumneata ?... Decît prusacului, mai degrabă-l dau gratis franţuzului... Fiecare cu simpatiile lui, nu ?... Dumneata ţi-ai da şi sîngele din vine pentru cineva la care ţii, altuia nu i-ai da nici o picătură de apă.

— Ai mare dreptate, răspunsei. Problema e atît de serioasă şi de însemnată, încît interesele particulare ale cuiva, de ar fi chiar ale inventatorului, trebuie lăsate deoparte, dinaintea nevoilor atîtor milioane de fiinţe...

Inventatorul sta gata să se emoţioneze.

— Da, domnule ; mai bine să mă îngroape cu el, decît să-l dăruiesc prinţului Bismarck... şi vezi dumneata, don Ceferino, n-am de loc motive să fiu îndatorat francezilor. Acum doi ani a venit aici un monsieur Lefebre, care mi-a rămas dator întreţinerea pe cincisprezece zile.

— De două ori te onorează mărinimia aceasta.

Domnul Paco se înduioşă şi, dacă aş mai fi stăruit puţin, sînt încredinţat că ar fi ajuns să-mi destăinuiască materia primă a faimosului său tun ; dar atunci eram zorit şi n-am vrut să abuzez de înduioşarea lui.

Călugăriţele, după cum îmi spusese patronul, ocupau două odăi aproape de a mea. Într-una dormea maica, în cealaltă surorile San Sulpicio şi Maria de la Luz. Nu coborau în sufragerie să mănînce la masa comună, li se ducea în odăi. Atît ale lor cît şi a mea aveau intrarea printr-un culoar ce dădea în curte.

Chiar în după-amiaza sosirii mele, le revăzui pe podul de la izvoare şi le salutai cu multă curtenie. Îmi răspunseră la fel, şi băgai de seamă că sora San Sulpicio mă întîmpină cu un zîmbet deschis, foarte binevoitor. Fui ispitit să mă apropii şi să intru în vorbă cu ele, dar şovăii timp de vreo trei-patru plimbări, iar cînd eram gata să mă hotărăsc, plecară să caute birja spre a le duce acasă. A doua zi dimineaţa nu le mai văzui. Băiatul de la izvoare îmi spuse că trecuseră pe acolo mai devreme. Aflai de la patron că se sculau cu noaptea-n cap şi se duceau la biserică pentru utrenie, îşi făceau rugăciunile, beau apoi paharele de apă prescrise şi după aceea se închideau în odăi. Numai rareori

se întorceau la izvoare înainte de prînz. Parcă-mi lipsea ceva pentru că nu le întîlnisem, poate fiindcă erau singurele persoane pe care le cunoșteam acolo. Căci don Nemesio, de care nu mai puteam scăpa, de prea curtenitor ce era, începuse să mă plictisească. N-apucam să scot capul pe ușă că, hait ! mă și înhăța ; ba la o partidă de biliard ori de cărți, ba să merg la plimbare ori să beau o sticlă de bere. Atît mă săturasem de taifasurile lui răsuflate și lungi, că fugeam de el ca dracu de tămîie. Și-apoi iscodirea-i blestemată, strădania lui de a descoase pe toată lumea să afle el ce dregea și ce gîndea fiecare te scotea din fire, nu altceva.

După ce citii cîtăva vreme lungit în pat (refuzasem mai înainte invitația lui don Nemesio la o partidă de biliard), pornii cu gîndul să fac o plimbare pînă la izvoare. Tocmai în clipa aceea sora San Sulpicio trecea pe sală, și trecea așa de grăbită, încît își agăță rochia într-un cui din perete, sfîșiindu-și-o în forma unui șarpe uriaș.

— Afurisit cui ! exclamă mînioasă, bătînd cu piciorul în podea și privind cu tristețe la rochia ruptă.

— Acum e rîndul meu să rîd, soră.

— Rîzi cît poftești, nu te sfii, îmi răspunse la iuțeală, rățind ea cea dintîi.

— Nu sînt ranchiunos, îi spusei pe un ton mieros și galant ; și, apropiindu-mă în același timp de ea, mă plecai și sărutai crucifixul.

— De ce să-mi păstrezi ranchiună ? Pentru rîsul de deunăzi ?... Dar cu m-am născut rîzînd și tare mi-e teamă să nu rîd și cînd o fi să închid ochii pentru vecie !

— Bine faci că rîzi ; eu îți mulțumesc, chiar dacă rîzi de mine, pentru că-mi dai prilejul să văd o gură atît de tragedă și de frumoasă.

— Ascultă ! Dumneata nu știi că-i păcat să faci complimente unei călugărițe, și e și mai păcat ca ea să le asculte ?

— Am să mă spovedesc și gata.

— Nu-i de-ajuns, trebuie să te pocăicști și să iei hotărîrea de-a nu mai păcătui.

— Greu, soră !

— Lasă că n-am să-ți mai dau prilej. Adio !

Şi se îndepărtă în fugă ; dar la cîţiva paşi întoarse capul şi, clipind şiret, îmi zise :

— Ştii că maica e bolnavă ?

— Ce are ? întrebai înaintînd foarte serios, ca să n-o sperii şi s-o oblig să se oprească.

— Nu ştiu... Ce să aibă ? Beteşuguri femcieşti, atunci cînd îmbătrînim, îmi răspunse fără ocoluri.

— Te rog să-i spui că aş fi foarte bucuros să-i pot fi de folos. Sînt medic.

— Ah ! Eşti medic ? O să ai cam mult de furcă. Cum o afla maica, nu mai scapi de ea... Dacă nu ţi s-a urît cu binele, pleacă repede.

— Îţi repet că aş fi bucuros s-o ajut. Aştept doar să mă cheme.

Sora intră în odaie şi nu întîrzie să apară iar.

— Nu-ţi spuneam eu ! exclamă. Poftim, poftim, intră, şi să n-arunci vina pe nimeni, dumneata singur eşti vinovat.

Şi, în acelaşi timp, mă împingea încetişor înăuntru.

Avea dreptate. Bunei maici îi mergea gura ca o meliţă, descriindu-mi cele o mie şi una de beteşuguri de care suferea.

În clipa aceea zicea că simţea un ghem rece în pîntece, care o îngheţa toată ; în aceeaşi vreme se mai văieta şi de durere de cap. Pentru a-mi aduce la cunoştinţă antecedentele bolii, mă ţinu mai bine de o jumătate de ceas cu un lux de amănunte atît de obositor, că l-ar fi scos pe oricine din răbdări. Eu însă eram atît de bine dispus, încît o ascultam fără să mă plictisească. În timpul acesta sora San Sulpicio mă privea cu milă, ca şi cum ar fi vrut să zică : „Bietul meu domn, adu-ţi aminte că nu-i vina mea". Din cînd în cînd îmi pironeam şi eu ochii în ochii ei, încercînd să-i spun pe tăcute : „Nu mă plînge, mă simt foarte bine. Supărarea auzului e înlocuită foarte bine cu bucuria ochilor !"

După ce maica sfîrşi de povestit, sau cel puţin crezui că sfîrşise, luai cuvîntul şi, amintindu-mi pe jumătate lecţiile profesorului Tejeiro, descărcai un atît de furios potop de termeni tehnici, încît singur rămăsei uimit. Pesemne că bolnavei îi pricinuiau mare uşurare, judecînd după chipul încîntat cu care mă asculta, încît eram cît pe ce să nu-i

mai prescriu nici o reţetă şi s-o consider vindecată ; dar de îndată ce terminai, începură să curgă întrebările :

— Şi ia spune-mi dumneata, o să mai scap vreodată de ghemul ăsta rece ?

— Ghemul nu-i decît o senzaţie ; n-are realitate : e un fenomen nervos. Căci nervii, transmiţătorii senzaţiilor în creier, ne înşală uneori, sînt nişte craimici mincinoşi... Să vezi dumneata : noi avem un centru nervos în creier, de unde pornesc...

Şi mă avîntai într-o descriere anatomică, încercînd s-o pun la îndemîna înţelegerii feminine căreia îi era adresată. Apoi mă întrebă dacă avea vreo legătură cu inima, şi-i explicai pe larg ce însemna acest organ şi legăturile lui cu celelalte organe din corpul nostru. Venind rîndul stomacului, nu cu mai puţină erudiţie îi arătai cunoştinţele mele privitoare la acest însemnat organ, pe care, foarte nimerit, îl numii „laboratorul chimic al vieţii".

Maica era încîntată, ascultîndu-mă într-adevăr fermecată. Om de ispravă era şi medicul mînăstirii, dar probabil că nu ştia mare lucru, căci nu le spunea aproape nimic despre beteşuguri şi nici nu le descria aşa de bine. După cum mă înştiinţă patronul mai tîrziu, maica socotea că sînt un om cu adevărat învăţat şi se bucura din adîncul sufletului că mă întîlnise ; avea mari nădejdi de tămăduire cu reţetele mele. Biata maică !

Iată-mă, dar, în legături de prietenie destul de intime cu maicile, bucurîndu-mă pe gratis de reputaţia de doctor preaînvăţat. Nu mă mîhnea cîtuşi de puţin lucrul acesta, chiar dacă de atunci încolo trebuia să dau patru sau cinci consultaţii pe zi. Eram răsplătit cu vîrf şi îndesat de vederea sorei San Sulpicio şi de desfătarea ce-mi pricinuia firea-i hotărîtă, neprefăcută şi atît de puţin monahală, încît uneori mă uimea. În după-amiaza aceleiaşi zile le întovărăşii la plimbarea care se obişnuia după ce se bea apa şi pălăvrăgirăm cu însufleţire în cea mai desăvîrşită intimitate, de parcă ne-am fi cunoscut de cînd lumea. Asemenea lucru, considerat adevărată minune în orice altă parte a planetei, în Andaluzia e lucru obişnuit ; aici încrederea şi prietenia iau naştere într-o clipă. Mă cam mira că sora San Sulpicio îmi vorbea pe un ton vesel şi-mi adresa cîte o glumă delicată, pentru că, în Galicia mea, femeile sînt mult mai re-

trase ; mai ales dacă poartă rasă călugărească, mare minune să îndrăznească a sta de vorbă cu un tînăr. Dar cum îmi plăcea, mă lăsam tîrît de curent, primeam glumele şi le înapoiam căutînd, desigur, să nu treacă limitele în care trebuie să se oprească, fiind vorba de o călugăriţă, şi făceam tot posibilul spre a mă arăta spiritual şi binecrescut, în scopul de a le inspira din ce în ce mai mare încredere.

A doua zi lăsai vorbă să fiu sculat foarte devreme şi mă dusei la slujba de dimineaţă. Maica avea o atît de bună părere despre mine, încît nu se miră de loc cînd mă zări în biserică ; dar sora San Sulpicio îmi aruncă o privire iscoditoare, făcîndu-mă să roşesc. Adevărul este că niciodată n-am fost prea credincios şi trebuie să mărturisesc în mod neocolit că de astă dată mă mînase la biserică mai degrabă speranţa de a vedea pe graţioasa soră San Sulpicio, decît dorinţa de a lua parte la utrenie. Totuşi nu strică să se afle în acelaşi timp că nu sînt ateu şi nici nu împărtăşesc ideile materialiste ale veacului în care trăim, idei pe care uneori le-am atacat în versuri. Sînt idealist şi protestez din toate putcrile împotriva naturalismului brutal.

La ieşirea din biserică maica se îndreptă spre mine spre a-mi cere consultarea matinală ; neavînd încotro, trebui să le întovărăşesc la izvoare, urcîndu-mă în aceeaşi trăsură. În zilele următoare intimitatea şi încrederea dintre noi sporiră simţitor. La plimbări îi eram însoţitor nedespărţit, iar acasă stăteam la taifas fie în odaia starcţei, fie cîtva timp pe banca din curte. Prinsei de veste că, plimbîndu-ne prin parc sau la izvoare, lumea ne privea curioasă. Fetele, mai ales, se minunau nevoie mare văzîndu-mă nedespărţit de nişte călugăriţe şi-mi aruncau priviri maliţioase şi zîmbete cu înţeles, de unde pricepui că bănuiau admiraţia pe care mi-o inspirau virtuţile şi ochii sorei San Sulpicio.

Atît ea cît şi celelalte două aparţineau unui ordin numit „Inima Mariei", destinat învăţămîntului copilelor, şi locuiau într-o mînăstire din Sevilia. Ordinul era francez şi avea mai multe colegii atît în Franţa cît şi în Spania. Superiorul lor, un preot bătrîior, alerga necontenit de la unul la altul pentru a le inspecta. La fiecare patru ani fetele trebuiau să înnoiască jurămîntul. La a treia înnoire, sau îl făceau pentru veşnicie sau trebuiau să părăsească ordinul. Atît sora San Sulpicio cît şi vara ei, sora Maria de la Luz, crescuseră

de mici la mînăstirea aceea din care nu ieşiseră decît pentru a-şi îndeplini funcţia de dăscăliţe în două sau trei locuri din Spania.

Din ce în ce mă fermeca mai mult graţia şi firea prietenoasă a celei dintîi : şi asta cu toate că nu doar o dată rîdea, după cum bănuii, pe socoteala mea. La vreo cîteva zile după ce ne împrietenisem, mă întrebă :

— De unde eşti dumneata ?

— Din Bollo.

Mă privi surprinsă.

— Un tîrguşor din ocolul judecătoresc Viana del Bollo, în provincia Orense, adăugai cu sfială.

În ochi îi scăpără un fulger de veselie şi observai că-şi muşcă puternic buza, întorcînd capul în altă parte.

— Ce ? Te face să rîzi numele tîrgului meu ? o întrebai înţelegînd ce-i trecea prin minte.

— Păi da, domnule... iartă-mă... mă face să rîd, răspunse încercînd în zadar să-şi înăbuşe hohotele ce-i gîlgîiau în gît... Iartă-mă, dar atîtea gogoaşe [1]... ce vrei... oricui i se opresc în gît.

După ce rîse după pofta inimii, adăugă :

— Nu credeam că eşti galeg.

— De ce ?

— Pentru că nu te cunoşti prin nimic.

— După ce cunoşti dumneata pe galegi, soră ?

— După ce-i cunoaşte toată lumea... Se vede cît de colo, răspunse puţin încurcată.

Pornii pe rîs, ghicind că-şi închipuia că toţi galegii sînt slugi ori hamali. Se îmbujoră puţin şi grăi :

— După nimic rău... să nu crezi că vreau să-i înjosesc.

În zilele următoare băgai de seamă că sentimentul ei de milă pentru nenorocirea de a te fi născut în Galicia nu se spulberase, căci îmi arăta o anumită simpatie şi bunăvoinţă nu lipsită de protecţie. Cînd îi adresai cîteva întrebări despre Sevilla, îmi vorbi cu entuziasm şi mîndrie. Se miră că nu fusesem pe acolo. Pentru ea Sevilla era raiul ; un loc de desfătare de unde nimeni nu poate pleca fără păreri de rău. Ieşea foarte rar din mînăstire şi totuşi socotea înde-

---

[1] Bollo, în spaniolă, înseamnă gogoaşă.

părtarea de Sevilla ca un surghiun dureros. Petrecuse doi ani în Vergara, unde ordinul avea un colegiu, şi nu făcuse altceva decît să ofteze după oraşul ei scump, şi asta pentru că acest ţinut îi pria foarte mult pentru sănătate. Dar ce tristeţe să scoţi capul printre gratiile ferestrei şi să vezi veşnic cerul înnourat, din care cade, fără să obosească vreodată, apă şi iar apă ! Şi-apoi felul acela de croncănit al oamenilor cînd vor să spună ce le trece prin cap ! Parcă sînt lăieţi cu toţii. Părăsind Vergara, singurul lucru pentru care îi păruse rău că pleacă fusese o copilă la care ţinea foarte mult, numită Maximina. Îşi scriseseră un timp. Aflase mai tîrziu că se măritase, pe urmă nu mai ştiu nimic despre ea.

— A murit, o înştiinţai.

— A murit ? repetă tulburată ; dumneata o cunoşteai ?... Unde a murit ?

— Azi o cunoaşte toată lumea. A murit la Madrid. Povestea-i simplă, scrisă şi publicată de curînd şi a făcut să se verse multe lacrimi. Ba, dacă nu mă-nşel, mi se pare că se pomeneşte şi numele dumitale.

Sora rămase tăcută, înlemnită. Stam pe o bancă în parc, pe malul rîului, ce curgea trist şi tulbure la picioarele noastre. În faţă, la mică distanţă, se lăsa perdeaua întunecoasă a muntelui, acoperindu-ne orizontul. După cîteva clipe prinsei de veste că sora plîngea.

— Iartă-mă că ţi-am dat ştirea asta aşa deodată... Nu credeam...

— Sărăcuţa ! De-ai şti ce bună era fiinţa aceea ! spuse ducîndu-şi batista la ochi. Şi-apoi a fost una dintre puţinele făpturi de pe lumea asta care m-au iubit cu adevărat...

— Puţine făpturi !... Cred că te înşeli, soră. Pe dumneata trebuie să te iubească toţi cîţi te cunosc... Cel puţin în ce mă priveşte pe mine, abia te-am cunoscut şi mi se pare că te şi iubesc.

După ce rostii cuvintele acestea înţelesei că spusesem ceva nechibzuit şi rămăsei zăpăcit. Încercai s-o mai îndulcesc, urmînd :

— Ai o fire deschisă, prietenoasă, ce-ţi atrage numai simpatii. Eu cred că virtutea şi pietatea nu cer negreşit izolarea, tăcerea şi chipul încruntat şi aspru ce se văd

la multe călugăriţe, la mai toate. Presupun că veselia trebuie să fie tovarăşa virtuţii ; tot aşa socotea şi Sfînta Tereza, cum ştii şi dumneata preabine. Afară de asta, un chip senin, voios, o vorbă bună dovedesc, în orice caz, cînd nu-i făţărnicie, o inimă miloasă.

Îşi înalţă privirea înlăcrimată spre mine, grăind cu graţioasă asprime :

— Ia seama că nouă, călugăriţelor, nu ne este îngăduit să ascultăm vorbe dulci ; ţi-am mai spus-o o dată.

— Acestea nu sînt vorbe dulci, n-am spus nimic de chipul dumitale.

— Dar îmi măguleşti firea şi e totuna.

În după-amiaza aceea umblă tot tristă şi tăcută, ceea ce mă întări în părerea bună ce-mi făcusem despre ea, căci, neîndoios, se întristase în urma ştirii pe care i-o dădusem. Mă văzui nevoit să stau de vorbă numai cu maica Florentina ; să fi încercat să scot vreun cuvînt din gura sorei Maria de la Luz ar fi fost osteneală zadarnică. Cînd sosirăm acasă, la despărţire, sora San Sulpicio mă întrebă :

— Ascultă : nu mi-ai putea găsi romanul de care mi-ai vorbit ?

— Al Maximinei ?

— Da ; voi cere voie maicii şi părintelui duhovnic să-l citesc. Cred că-mi vor îngădui... Şi chiar dacă nu-mi dau voie, tot o să-l citesc, măcar de m-ar costa un canon oricît de aspru.

Îndrăzneala-i mă făcu să rîd şi-i răspunsei :

— Da, ţi-l pot găsi. Chiar azi voi scrie la Madrid să mi-l trimită.

Casa vestitului inventator, hotelul „Continental“, se umpluse ochi. La masa rotundă mîncau doisprezece inşi, fără să mai socotim pe maici, cărora li se ducea mîncarea în odăi. Seara, patronul veni să-mi ceară consimţămîntul ca să mai pună un pat în odaia mea pentru un tînăr care sosise din Málaga.

— Dar, omul lui Dumnezeu, abia mă-nvîrtesc eu în ea !

Nu şi nu că să primesc. Inventatorul îşi luase sau zicea că-şi luase un angajament faţă de tînăr pe care nu-l putea călca şi ţinea morţiş, cu umilinţă, e drept, dar şi cu încă-

păţînare, să pună patul. Mă revoltai, îi trîntii cîteva să le ţină minte. De bună seamă, nebunul ştia să-şi chivernisească afacerile. Privirea-i de cîine credincios ajunsese să-mi pricinuiască silă. La drept vorbind, dacă n-ar fi fost la mijloc simpatia de nebiruit, pe care nu mi-o mai puteam ascunde mie însumi, inspirată de sora San Sulpicio, chiar în seara aceea m-aş fi mutat. Acceptai, în silă, să se mai pună un pat şi nu mă putui stăpîni să nu arunc veneticului, care se plimba prin curte, cîteva priviri pline de ură. Mă hotărîi să mă port cu el cît mai grosolan cu putinţă.

Cînd sosi ceasul culcării, mă dusei în odaie, mă dezbrăcai şi mă culcai. La puţin după aceea, eram încă treaz, sosi şi veneticul. Mă prefăcui că dorm ca să nu-i răspund la salut. A doua zi dimineaţă mă sculai devreme şi mă dusei la biserică, ca de obicei. El încă nu se trezise.

Era un tînăr între douăzeci şi şase, douăzeci şi opt de ani ; avusesem prilejul să-l văd plimbîndu-se pe la izvoare. Scund la stat şi oacheş, chip rotund cu ochi mici şi scormonitori, cu o expresie tăioasă şi răutăcioasă ce deştepta pe dată antipatie ; părul negru şi moale descoperea o uşoară şi prematură chelie în vîrful capului. Se îmbrăca după moda filfizonilor, cum obişnuiesc toţi domnişorii din Andaluzia : pantalon strîmt pe pulpă, surtuc scurt şi strîns pe talie şi pălărie moale. Prinzînd un moment cînd ne întîlnirăm la izvoare, mă simţii dator să-i adresez cîteva cuvinte :

— După cîte am înţeles, dumneata eşti tovarăşul meu de cameră.

— Aşa se pare, îmi răspunse cu un ton hotărît, nelipsit de impertinenţă.

Niţel înţepat, îi zisei zîmbind :

— Desigur, a fost împotriva vrerii mele. N-aveam nici o poftă de tovărăşie.

— Evident, dar ce puteai face ? Cine are poftă să i se bată în cameră cuiul lui Pepelea ?

Astfel îndreptată conversaţia pe acest tărîm de o sinceritate puţin cam crudă, ne urmarăm flecăreala prietenească, plimbîndu-ne în sus şi-n jos prin pavilion. Tovarăşul meu era din Málaga şi ţinea tot atît de mult la ora-

şul lui natal ca şi sora San Sulpicio la Sevilla. Vorbea cu *zed* în vreme ce ea vorbea cu *se*. Fuma necontenit ţigară după ţigară, după cum tot necontenit scuipa printre dinţi, aşa cum numai oamenii lipsiţi de educaţie observasem că obişnuiau. Era totuşi dintr-o familie foarte aleasă, fecior al unui podgorean şi exportator de stafide şi se numea Daniel Suárez. Vorbind de negustoria lui şi a tatălui, observai că avea idei destul de practice, dar nu tocmai scrupuloase, în tranzacţiile comerciale. Avea un fel de a se purta hotărît, serios, întrucîtva morocănos şi dispreţuitor. Nu rîdea niciodată, nici măcar nu zîmbea. Cu toate astea nu izbutea să fie pe de-a-ntregul antipatic. Sinceritatea lui era o fărîmă cinică, iar părerile i se păstrau veşnic practice şi chibzuite. Tonu-i mohorît părea mai degrabă o latură a temperamentului său decît o consecinţă a unui spirit vanitos. Îl întrebai despre patron şi îi vorbii despre vestita-i invenţie.

— Da ; e un nebun atîta vreme cît nu-i vorba de gologani, îmi răspunse. Cum e vorba de gologani, judecata i se limpezeşte pe dată, şi nu găseşti om mai cu scaun la cap ca el, să baţi o poştă de jur-împrejur. Nu-ţi fie teamă c-o să se înşele cînd ţi-o prezenta socoteala.

— Mai bine aşa, căci altfel, feciorii lui...

— N-are copii. Are doar nevastă şi o nepoată pe care le munceşte ca pe nişte roabe. Mie şi lui tata n-avem păr în cap de cîte ori ne-a scris să-i trimitem bani pentru fabricarea tunului. Desigur, nici prin gînd nu ne-a trecut să-l ascultăm ; dar dacă i-am fi trimis, ar fi băgat banii în buzunar şi pe urmă ar fi cerut altcuiva.

— Ieri, cînd a venit cu propunerea să aşeze patul, era să-mi sară muştarul şi să mă mut.

— Bine ai fi făcut. Dacă te supărai cu adevărat, te lăsa numaidecît în pace. Ar fi alergat după toţi muşteriii, pînă să dea peste tontul de care avea nevoie.

Nu mă încîntă cîtuşi de puţin aluzia ; dar tăcui în speranţa că voi avea prilejul să-i dovedesc că nu eram tont.

Trecurăm pe lîngă o tînără elegantă care se plimba cu un bătrîn. Însoţitorul meu o salută mai mult în silă decît curtenitor, ceea ce îl şi caracteriza.

Tînăra, frumoasă foc, deşi niţel cam veştejită, îl pironi cu o privire dulce şi voioasă, de parcă ar fi vrut să-l vrăjească.

— Cine-i tînăra ? întrebai.

— Tînăra asta, îmi răspunse scuipînd printre dinţi, e fata domnului ăstuia bătrîn, care se numeşte Serafín Blanco, şi locuiesc în Málaga deşi sînt de fel din Granada.

— După privirea pe care ţi-a aruncat-o, s-ar zice că nu-i eşti cu desăvîrşire antipatic.

— Nici dumneata, dacă eşti becher.

— Atît e de dornică de bărbat ?

— Puţintel. Cînd au venit să se statornicească la Málaga, acum vreo şapte-opt ani, taică-său era un om bogat ; fata, pe vremea aceea, să tot fi avut şaisprezece ani. Atunci era altă socoteală. În vremea aceea... tată-său avea cinci vapoare ancorate în port şi toată lumea ştia cînd ieşea la plimbare în faeton tras de patru cai de mîna-întîia şi toţi se învîrteau pe lîngă ea. Tată-său, care o iubea ca lumina ochilor, îi făcea toate gusturile şi, firește, fetei nu-i mai intra nimeni în voie, nimeni nu era de nasul ei. Ajunsese să aibă mai multe fumuri decît o locomotivă. Cînd s-au dus s-o ceară trei sau patru tineri, feciori de oameni destul de înstăriţi, a strîmbat din nas. Dar de la un timp jupînul a început să se dea la fund. Praful s-a ales şi de vapoare, şi de cai, şi de baluri ; au rămas săraci lipiţi ; peţitorii au dispărut, anii au trecut şi, desigur, fata-n loc să-şi mai dea aere, a lăsat nasul în jos... Aşa că dacă-ţi dă inima brînci, n-ai decît...

— Mulţumesc !

— Ehei ! fata, deşi-i cam trecută, nu-i de lepădat... oricum... Totuşi, mi se pare că o să se ducă sărmana să ia loc în *polletón*.

— Ce-i asta ?

— Nu ştii ce-i *polletón*-ul ? mă întrebă făcînd o strîmbătură ciudată şi lăsînd să-i scape din gîtlej un sunet şi mai ciudat încă, ce trebuia să semene cu un hohot. Păi e un loc înalt colo-n cer, unde se duc să se aşeze, cînd mor, fetele rămase nemăritate.

Ne mai învîrtirăm de cîteva ori prin parc şi observai că cunoştea multă lume, poate şi pentru că în zilele acelea sosiseră mulţi vizitatori din Málaga. Mă surprindea mai

ales siguranța și precizia cu care prețuia averea fiecăruia dintre cunoscuții lui. Iată, de pildă, o doamnă cu fiu-său.

— Bărbatul e negustor de mătăsuri. E om de patruzeci de mii de pesetas.

Întîlneam două fete cu logodnicii lor.

— Nici o peseta ; frumusețe și nimic mai mult.

Treceam pe lîngă un domn în vîrstă.

— Cu bine, don Juan... Proprietar bogat ; moșia-i face mai mult de o sută de mii de pesetas.

Parcă era sortit doar să prețuiască avutul altuia.

Mă dezgustă puțin josnica-i îndeletnicire. După ce mai făcurăm vreo două-trei tururi, izbutii să zăresc pe călugărițe, pe care tocmai le lăsa părintele Talavera, și mă despărții de Suárez spre a mă apropia de ele.

— Umblă cu Dumnezeu, îmi zise pe un ton în care crezui că descopăr o anume batjocură. În același timp observai că-și pironea neobrăzat ochii, oprindu-se dinadins, asupra sorei San Sulpicio.

Prima oară cînd îl întîlnii iar la masă, mă întrebă pe un ton frivol, zeflemitor :

— Ce mai face călugărița ?

— Care călugăriță ? întrebai și eu sec, la rîndul meu, gata să mă înfurii.

— Care-ar putea să fie ? Cîrna cu ochii negri care te-a scos din minți.

— Care m-a scos din minți ? repetai, înroșindu-mă ca o cireașă. Ia ascultă, dumneata ori ești nebun ori vrei să te certi cu mine... Și cu mine nu se joacă nimeni, te anunț. Cunosc pe călugărițe de cinci-șase zile. Am fost chemat ca medic de maica stareță, și apoi, din politețe, le-am însoțit de cîteva ori la plimbare. Atît și nimic mai mult. Nimeni nu m-a scos din minți și cu atît mai puțin o călugăriță, ceea ce ar fi o absurditate ; nu le cunosc mai mult decît se cunoaște lumea la băi și nici n-am băgat de seamă dacă are ochi negri sau albaștri ; așa să știi dumneata...

Rostii aceste cuvinte cu destulă energie, arătîndu-i lămurit mînia care mă stăpînea.

Suárez mă privi cu uimire și, pe un ton afectuos și disprețuitor totodată, îmi răspunse :

— Nu te supăra, omule ! Fii pe pace. Am auzit şi eu lumea zicînd că-ţi place ocheşica. Nu-ţi place ? Sănătate. Mic, însă, da ; e o femeie şi jumătate, parcă-ţi zice fugi încolo, vino-ncoace !

— Nu mă supăr eu de o glumă ca asta, zisei liniştindu-mă, şi fîstîcit întrucîtva. Dar e vorba de o călugăriţă şi înţelegi dumneata că noi, cei care ne păstrăm credinţa, nu putem îngădui asemenea lucru. Ar fi şi urît şi respingător să se vorbească de o călugăriţă ca de o femeie oarecare.

— Uite ce, prietene, îmi răspunse foarte calm şi repezindu-şi obişnuitul scuipat printre dinţi ; să te vadă cineva aşa de zbîrlit, ar zice că te-am atins unde te doare. Dacă-i aşa, dă-i înainte. Eu te iert de orice păcat... Ascultă, te previn că n-am pus nimic de la mine... Pe aici toată lumea şopteşte că te învîrteşti pe lîngă maică ; fii cu ochii-n patru !

Răspunsei cu un gest nepăsător ; în realitate noutatea mă nelinişti.

— Călugăriţele astea fac jurămînt de castitate pe viaţă ?

— Nicidecum ; îl reînnoiesc la fiecare patru ani.

— Bravo ! Ştiu eu una care atunci cînd i-o veni rîndul să-l reînnoiască o să zică : „Să ne vedem sănătoşi !“

Nu vrui să prind aluzia şi îndreptai conversaţia pe alte tărîmuri. Terminînd acest schimb de cuvinte, mă simţii peste măsură de tulburat. Pe deoparte vestea că prietenia mea cu călugăriţele atrăgea atenţia vilegiaturiştilor aşa fel încît să mă creadă îndrăgostit de una din ele mă plictisea nespus. Mă lepădam înlăuntru-mi de bănuiala răuvoitoare ce pare inerentă inimii omeneşti din toate ţările, şi protestam mînios împotriva tendinţei de a se vedea latura rea în faptele celorlalţi, atribuindu-le un scop interesat şi meschin. La urma urmelor, stînd drept şi judecînd strîmb, ce avea aşa de neobişnuit faptul că eu, fiind prietenul şi medicul, picat la timp, al maicii stareţe, trăind sub acelaşi acoperemînt cu ele, le însoţeam cîteodată la plimbare ? Dacă ar fi cîteşitrele bătrîne, ar mai zice ceva gurile clevetitoare ?... Dar în aceeaşi clipă îmi fulgeră prin minte un gînd, răspunzînd acestei reflecţii : „Dacă ar fi cîteşitrele bătrîne, le-ai mai însoţi atît de des ?“ Fui ne-

voit să-mi mărturisesc că nu. Dacă toate trei ar fi bătrîne le-aș întovărăși mai rar, și dacă toate ar fi ca maica Florentina, aproape de loc.

Nu mai încăpea îndoială : îmi plăcea sora San Sulpicio. „Dar bine, omule, acum o întorci ? îmi spuse raționamentul, cînd ajunsei la punctul acesta. De cîtă vreme ești îndrăgostit de ea ? — Cum îndrăgostit ? Domol, domol... nu îngădui. — Da, da, îndrăgostit ! Păi, dacă n-ai fi îndrăgostit, de ce te-ai scula la patru dimineața ? De ce-ți tună și-ți fulgeră cînd nu le întîlnești la plimbare ? De ce, în sfîrșit, tresalți acum de bucurie auzind din altă gură ceea ce tu ai gîndit de-o sută de ori în aste șase sau șapte zile și anume că sora nu-i legată cu jurămînt pe veșnicie ?“

— Ar fi nostim ! exclamai, după ce chibzuii o bucată de vreme, zîmbind, unui gînd care mă cuprinse pe neașteptate. Îmi propusei, totuși, să fiu mai prevăzător, căutînd să apar cît mai puțin posibil în lume în tovărășia călugărițelor. În schimb îmi dădeam toate silințele să prelungesc cît mai mult clipele de conversație în casă. Chiar ascultînd sîcîitoarele dizertații ale maicii stareță despre zecile-i de beteșuguri, îmi plăcea să stau în odaia ei. Ochii sorei San Sulpicio grăiau în răstimp despre lucruri atît de frumoase !

Într-o zi, puțin după ce sosisem de la izvoare, așezați o clipă pe banca din curte, o întrebai :

— Care-i adevăratul dumitale farmec ?

— Isuse Cristoase, adevăratul ! Ce, am vreunul fals ?

— Nicidecum, răspunsei rîzînd. Tot cît îl ai (și ai foarte mult) e autentic, poartă pecetea celei mai neîndoielnice obîrșii andaluze.

— Prea te întreci cu firea ; vezi să nu mă scol și să te las pe mîna maicii ; are ea leac ca să-ți mai taie din veselie.

— Nu, nu, pentru Dumnezeu !

— Atunci, nici o vorbă.

— Spune-mi cum te chema înainte de a fi călugăriță.

— Pentru ce vrei să știi ? Nu-ți folosește la nimic, fiindcă nu mă poți chema așa, și nici eu nu-ți pot răspunde.

— N-are a face, voi ascunde numele în fundul inimii, şi-l voi păstra acolo, fără să-l împărtăşesc nimănui, ca o amintire preţioasă de la dumneata.

— Oh ! Nici nu s-ar zice că eşti galeg ! Cu vorbuliţele astea mai degrabă pari a fi din Cadix.

— Îmi spui numele ?

— Nici gînd ; nu vreau să-l păstrezi în piept. O să-ţi dea guturai.

— Rîzi de mine ?

— Şi apoi, cine ştie cîte vei mai fi adunat acolo ? O călugăriţă trebuie să bage bine de seamă cu cine stă de vorbă...

Pe urmă, rămînînd o clipă pe gînduri, deşteptată ideca, fără îndoială, prin asociaţie, mă întrebă :

— Te duci astă-seară la bal ?

— La balul de la Casino ?

— Desigur.

— Poate să dau şi eu o raită pe-acolo... Sînt atît de puţine prilejuri de petrecere la băi, că dacă n-ai profita de cîte o serbare ca asta... Dar dacă nu vrei, nu mă duc.

— Ce mă priveşte pe mine dacă te duci ori nu ? răspunse repede ; dar, răzgîndindu-se fără zăbavă, adăugă : Adică nu, iartă-mă şi să nu ierte şi Dumnezeu ; am spus o prostie. Balurile sînt locuri de perdiţie şi trebuie să dorim să nu le calce nimeni.

— Atunci n-ar mai fi... Aşa că nu vrei să mă duc.

— Dacă mă întrebi, e de datoria mea să te sfătuiesc să nu te duci, mi-o întoarse, luînd pentru prima oară un ton smerit şi monahal ce n-o prindea.

— Bine, dacă nu vrei dumneata, nu mă duc ; în schimb îmi vei spune cum te chema.

— Ceri răsplată ? Faptele bune le răsplăteşte Dumnezeu în cer.

— Uneori şi pe pămînt, prin mijlocirea aleşilor săi. Fii dumneata mijlocitoarea lui Dumnezeu, în clipa aceasta, sora.

Mă privi cu aceeaşi uitătură iscoditoare şi mucalită de alte dăţi, plecă apoi ochii şi, lăsînd să treacă un moment de tăcere, se sculă de pe bancă pentru a pleca în odaie. Cu cea mai mare grijă să nu fiu văzut, o ţinui uşor de rochie, grăind în acelaşi timp în şoaptă :

— Cum îți zicea ?
— Sst ! Dă-mi drumu !
Și, smucindu-se, se îndepărtă, nu fără a roti o privire temătoare spre maică.

IV

PETENERAS ȘI *SEGUIDILLAS*[1]

Drace ! Nu cumva fac curte sorei San Sulpicio ? Cel puțin asta a fost impresia cu care am rămas după convorbirea de mai sus. Și dacă e să mărturisesc tot adevărul, mi se pare că măicuța îmi asculta galanteriile fără să se sperie.

Ideea îmi trezește o senzație ciudată de plăcere amestecată cu spaimă. O senzație vie, o înfiorare voluptoasă înfrățită cu uimirea, teama, remușcarea, care mă îngrijoră neîntîrziat ; dar o îngrijorare suavă, desfătătoare. Eu am o fire pe de-a-ntregul lirică, după cum cred că am avut onoarea s-o dovedesc, și oricine ușor va ghici ce pustiiri aduc în astfel de firi asemenea idei. Nu-i tînăr poet care să nu fi visat să se îndrăgostească măcar o dată de o măicuță, să sară zidurile mînăstirii într-o noapte cu lună, s-o strîngă în brațe leșinată, s-o coboare pe scara de mătase, s-o ia în șa pe un armăsar înspumat și să fugă cu ea ca vîntul peste cîmpii, spre a gusta iubirea-i în loc adăpostit. Nu știu dacă acest vis poetic este inspirat de spectacolul lui *Don Juan Tenorio*[2], sau dacă ia naștere spontan în inimile lirice ; dar nimeni nu va tăgădui că l-a avut, iar eu cel dintîi. Se poate închipui, deci, emoția și tulburarea cu care descoperii profanele mele galanterii.

Dar visurile mele luară neîntîrziat o întorsătură mai practică decît aceea de a sări zidurile mînăstirii și de a fura o soră din chilie. Pe vremurile acestea trebuie ținută

---

[1] Dansuri populare spaniole.

[2] Referire la populara dramă a poetului și dramaturgului spaniol *José Zorrilla y Moral* (1817—1893) bazată pe legenda lui Don Juan.

în seamă înrîurirea funestă pe care o exercită asupra poeziei jandarmii. Dacă nu-i avem în vedere, se poate lesne pricinui familiei groaznice neajunsuri. În loc de a sări peste ziduri, mi se păru mai nimerit, dacă nu tot atît de fermecător, să înlesnesc ieşirea sorei pe poarta mare a mînăstirii, în care scop mă hotărîi să cercetez dacă era dispusă să reînnoiască jurămîntul cînd ar fi sosit termenul. Dată fiind vîrsta ei, nu puteau să fi trecut cei opt ani necesari ca să facă jurămînt pe vecie... Afară doar dacă nu l-o fi făcut prima dată. Gîndul acesta mă sperie. Folosii cel dintîi prilej pentru a intra în vorbă, între patru ochi, cu stareţa. Cu anume viclenie, pe care nu mi-o cunoscusem pînă atunci, o adusei unde voiam şi putui afla o noutate care făcu să-mi tresară inima de bucurie. Sora San Sulpicio trebuia să-şi înnoiască jurămîntul chiar în luna aceea, cînd se împlineau patru ani. După cîte ajunsei să prind din explicaţiile vagi ale maicii stareţe, nu prea era mare nădejde să-l înnoiască. Măgulindu-i patima neînfrîntă de trăncăneală, izbutii s-o aduc să-mi depene povestea graţioasei sore. Nu mai e nevoie să amintesc că cerui întîi să mi-o povestească pe a sorei Maria de la Luz. Iubirea mă preschimbase în cel mai iscusit diplomat.

Sora San Sulpicio se numea în lume Gloria Bermúdez. Tatăl său murise cînd ea n-avea decît nouă sau zece ani. Era un negustor bogat din Sevilla. Mama, o doamnă foarte bisericoasă, la scurtă vreme după moartea bărbatului, îşi dete fata internă, ca să fie crescută la colegiul „Inima Mariei". De atunci şi pînă azi, sora n-a petrecut afară din şcoală decît prea puţină vreme, şi aproape totdeauna pentru a-şi îngriji sănătatea.

— Aşa că şi-a simţit chemarea spre călugărie de timpuriu ? iscodii cu teamă.

— A, nu ! Sora San Sulpicio a fost totdeauna o neastîmpărată şi-o strengăriţă. Nu-ţi închipui cît am avut de furcă cu ea ! Doamne, Doamne, ce fată ! Parcă are argint-viu în vine. Nu vezi dumneata cîtă deosebire-i între ea şi vară-sa chiar şi acum ? Asta de mică se vedea încotro trage : niciodată nu-i auzeai glasul ! Şi blîndă, şi modestă ! Nu cred s-o fi pedepsit vreodată pînă acum... Şi-apoi s-o vezi ce evlavioasă ! Cînd celelalte se zbenguiau în recreaţie, ea se strecura în capelă şi-şi petrecea în rugăciuni cea-

surile pe care celelalte le întrebuinţau să se joace. N-a răspuns niciodată obraznic celor care-o învăţau şi nici nu s-a certat cu colegele. Unde o puneai, acolo şedea. Ca acum, nu vezi ?

— Da, da... Cealaltă nici gînd de-aşa ceva, nu ? zisei zîmbind ca un nătărău.

— Cealaltă ?... Maică Preacurată. Mai rar asemenea zvăpăiată ! Era de-ajuns ea singură ca să întoarcă pe dos, nu o clasă, ci colegiul întreg. O pedepseam, îi dam canoane, degeaba. Dimpotrivă, cred că era şi mai rău dacă o pedepseai. Deseori sta în genunchi cerînd iertare comunităţii întregi şi rîdea cu hohote, sau intra în clasă să sărute pămîntul, şi cu strîmbăturile ei isca un tărăboi de să zici Doamne ! De cîte ori n-a dat ea ceasul înainte ca să vină recreaţia mai repede ! Cu ea în clasă nu se putea să ai linişte. Cînd nu-şi ciupea colegele, le scria scrisorele de dragoste iscălite cu nume bărbăteşti, ori le trimitea caricatura sorei care ţinea lecţia, făcută de ea cu creionul. Cînd o închideam în pod, făcea semne şi se strîmba la lucrătoarele din atelierul de croitorie din faţa mînăstirii. Odată a aprins toate lumînările pe care le păstram acolo, a luat foc o rogojină şi n-a lipsit mult să ardem cu toaiele. Ce să-ţi mai spun, domnule doctor, odată şi-a înfipt mîna în părul unei maici... Era o împielităţată şi jumătate. De înzestrată, cît poftеşti, n-am ce zice ; dar ce nu vrea nu-nvăţa. Într-un ceas de lucru făcea mai mult decît altele în patru, şi făcut, nu glumă, să nu crezi că de mîntuială. N-are pereche la brodat şi la învăţătură, prinde aşa de repede, că te cruceşti. Azi, fără să mîniem pe nimeni, e cea mai bună dăscăliţă pe care o avem... Pînă şi-n îndatoririle religioase se vede că fiinţei ăsteia i-a lipsit totdeauna o doagă. De regulă, dinspre partea asta a fost cam nepăsătoare, dar la două-trei luni o apucă atîta evlavie, că n-o întrece nimeni din colegiu în rugăciuni şi canoane... Nu mai mănîncă, nu mai vorbeşte, îşi petrece ceasurile libere îngenuncheată în chilie, şi pentru cele mai mici păcate se umileşte în asemenea chip dinaintea noastră şi varsă atîtea lacrimi, de parcă ar fi într-adevăr o sfîntă. Dar cînd nici nu gîndeşti, bate vîntul din altă parte şi te pomeneşti cu aceeaşi copilă veselă şi neastîmpărată de altă dată. Nu-i vorbă, de cînd e soră s-a schimbat mult ; se vede că în-

cearcă să se stăpînească, biata fată ! Dar, vorba proverbului, lupul își schimbă părul, dar năravul ba ; anume fel de a vorbi fără sfială și vioi, care te va fi mirat și pe dumneata la o călugăriță, nu și l-a putut schimba. Cînd o dojenesc îmi vine cu Sfînta Tereza, care zice că evlavia nu se împotrivește veseliei și bunei dispoziții... Adevărul e că își face datoria ca oricare alta și în unele privințe mai bine ca toate. În colegiu toate o iubesc și copilele mor după ea, așa că sîntem nevoite s-o mutăm des dintr-o clasă într-alta, pentru că rînduiala noastră ne oprește să avem anumite preferințe, iar sora San Sulpicio, din pricina firii ei pătimașe, nu se poate să nu se abată de la asemenea reguli... Din pricina asta a avut și unele neplăceri... La Vergara...

— Da, da ; mi-a povestit că ținea foarte mult la o copilă... Una dintre cele mai grele datorii ale dumneavoastră e, fără îndoială, să nu puteți iubi pe nimeni... Și neavînd astfel o chemare lămurită, și fiind, cum spuneai și dumneata, față de oameni cu stare, cum s-a întîmplat că sora San Sulpicio s-a călugărit ?

— N-am spus că n-avea chemare. N-o avea așa de vădită ca vară-sa, de pildă, dar o avea. Asemenea hotărîri sînt prea grave spre a se lua fără chemare... Cred, însă, că la ceva va fi ajutat și faptul că nu se împăca prea bine cu mamă-sa... După cît se pare, sînt firi opuse.

Convorbirea aceasta sluji pentru a-mi spori și mai mult dragostea.

Posibilitatea care mi se deschidea așa, pe negîndite, de a putea iubi fără păcat pe preaspirituala soră și de a fi iubit de ea, fu ca o rază de soare ce-mi lumină mintea și mă scăldă în bucurie. Cu închipuirea aprinsă pe loc, mă și socotii logodnicul măicuței, și sărind pe deasupra tuturor etapelor ce trebuiau, cum e firesc, să premeargă acelei fericite stări, mă desfătam gîndindu-mă la ciudățenia de a însoți la patul nupțial o călugăriță. Mă gîndeam cu plăcere cît de norocos mă puteam numi, azi, cînd antecedentele unei femei alcătuiesc o adevărată problemă pentru cine se însoară, fiindu-mi sortit să le primesc atît de curate și neprihănite. Mă zăream în căsuța mea, lîngă ea, ascultînd încîntătorul accent andaluz ce atît mă robea, amintindu-ne rîzînd poate de ciudatele amănunte ale întîlnirii

noastre, poate întrerupți în discuție de jocul gălăgios al unor năpîrstoci...

Cînd mă deșteptai din visul acesta fericit, trebui să constat că pînă acolo mai aveam drum lung de mers. Totuși, mă simții în stare să-l întreprind și luai hotărîrea s-o prelucrez pe călugăriță pînă voi izbuti s-o fac să se lepede de schit sau să schimbe chilia pe alta, mai spațioasă, în care să încăpem amîndoi. Pe lîngă bunăvoința cu care primea atențiile și galanteriile mele, observasem la ea unele semne neîndoielnic prielnice unei renunțări la starea monahală. De pildă, sora nu mai putea după copii. Cum zărea unul în brațele doicii, ochii îi străluceau, îl privea cu stăruință, zîmbea dădacei și nu se lăsa pînă nu se apropia de el, îl mîngîia și-l dădea huța. Spre a le intra în voie, atît lor cît și mamelor, purta totdeauna cu ea o bună provizie de punguliță de mătase cu niște evanghelii înăuntru pe care le atîrna de gîtul prichindeilor pentru a-i feri de primejdii, cum și pentru a fi mai tîrziu buni creștini. Pînă și micuții cei mai urîți și murdari îi atrăgeau atenția. Într-o zi întîlnirăm pe drum unul de vreo trei-patru ani tăvălindu-se în praf, în care gingașă operație părea că află multă desfătare, dacă era să judecăm după chiotele pe care le trăgea uneori, mai ales cînd praful îi pătrundea în nas și ochi.

— Ia te uită, pentru Dumnezeu, la făptura asta! exclamă sora San Sulpicio. Ia te uită, maică, ce face!

Și se apropie de el apucîndu-l de braț.

— Ei, mititelule, e dulce, hai? Mă prind că-i mai dulce acadeaua asta.

Copilul o privi cu frică, fără să întindă mîna spre bomboană. Prinse a scînci, gata să plîngă.

— Tontule! Plîngi că-ți dau dulciuri? Ce faci atunci cînd te bat?

Desfăcu hîrtia cu care era învelită carameaua, îi deschise gura și i-o vîrî înăuntru. Simțindu-i gustul dulce, băiețelul se mai îmbună nițel. Cu toate astea în ochi păstra întipărită o spaimă care ne făcu să rîdem.

— Stai pe aici pe-aproape?

Copilul lăsă capul în semn de aprobare.

— Unde-i casa voastră?

Înălță mînuța fără să grăiască și arătă o căsuță care se găsea chiar pe șosea, nu prea departe de acolo.

— Hai cu mine !

Îl luă de mînă, îndreptîndu-se spre casă.

Merita să vezi frica nemaipomenită și expresia de durere și spaimă cu care mergea copilul, parcă ar fi fost dus la spînzurătoare. Sora nu-l lua în seamă.

— Care-i mama ta, asta ? îl întrebă arătîndu-i o femeie care-i privea înduioșată, stînd în picioare în poarta casei.

— Mamă ! strigă copilul speriat.

— Ce-i, maică ? grăi mama rîzînd.

— I-e frică de călugărițe, dar o să-i treacă lui, zise sora. O să ne înțelegem noi amîndoi, nu-i așa, flăcăule ?... Mă lași să mă duc să-l spăl ? Așa cum e nu-i vine nimănui să-l sărute.

Mama se înroși ca o sfeclă.

— Apăi, că l-am spălat azi de vreo două ori, da cine naiba știe unde se murdărește așa, blestematul.

— Știu eu, tăvălindu-se în drum.

— A, haimana ce ești !

— Fugi, fugi, că te bate mama !

Și, rîzînd, tîrî copilul, care mergea acum de bunăvoie spre o fîntînă din apropiere, unde-l spălă, îl pieptănă și-l dichisi de nu-l mai cunoșteai.

Așadar, zic că, după acestea și alte apucături asemănătoare, mi se părea că sora nu era făcută pentru o mireasă model a lui Cristos ; spun asta fără a încerca să-i aduc vreo ofensă. Și începui să pregătesc divorțul cu multă osîrdie, căci nu-i nimic mai urît decît o căsnicie nepotrivită. Primul lucru pe care-l întreprinsei, chiar în ziua în care maica stareță îmi împărtășise amănuntele pomenite, fu să încerc s-o iau puțin înainte, la plimbare, în tovărășia ei, și cînd înțelesei că nu puteam fi auzit de celelalte călugărițe, îi spusei pe neașteptate :

— Ia spune-mi, soră, ai de gînd să înnoiești jurămîntul luna viitoare ?

Întrebarea era făcută s-o tulbure și, mulțumită tulburării ei, să deslușesc ceva din ceea ce se frămînta în mintea ei. Dar eu nu fusesem în Andaluzia, și n-aveam idee de ce înseamnă o femeie din Sevilla.

— Şi dumitale ce-ţi pasă? îmi răspunse fără urmă de tulburare, privindu-mă şireată în ochi.

În loc să se tulbure ea, mă fîstîcii eu, şi nu puţin.

— Mie, nimic... Ba, da, mult, fiindcă tot ce te priveşte pe dumneata, e limpede, mă interesează şi pe mine! E limpede!

— Ba nu e limpede de loc, află de la mine. Ce te interesează pe dumneata dacă o maică îşi înnoieşte jurămîntul?

În clipa aceea trebuia să-i dau drumul declaraţiei pe care o pregătisem, nu sînteţi şi dumneavoastră de aceeaşi părere? Prilejul era minunat. Ei, dar nu îndrăznii; nu îndrăznii şi pace! În loc să-i zic: „Pentru că te ador şi fiindcă pentru mine ar fi o groaznică nenorocire înnoirea aceasta ce-mi smulge orice speranţă de a fi într-o bună zi iubit de dumneata", începui să mă bîlbîi ca un nătărău, sfîrşind printr-un pomelnic de nerozii, de care numai amintindu-mi şi mi se şi urcă sîngele în obraz.

— Pentru că aş fi bucuros să-l înnoieşti... adică... să-l înnoieşti cu plăcere... Nu doar c-ai face-o în silă... Oricum... aşa mă taie pe mine capul, dacă se face un jurămînt ca ăsta cu vocaţie, mai merge... Dar dacă se face fără ea, atunci e o adevărată nenorocire... Deoarece e ceva foarte serios... Cum să nu fie serios!

Cînd spuneam lucrurile acestea, ea părea a fi destul de departe. Se uita la mine cu nişte ochi în care clocotea parcă pofta de a pufni în rîs. Amuţii, deci, pe loc şi, mai roşu ca un rac fiert, tuşii de trei-patru ori gata să mă înec, ultima prefăcătorie ce-o găsii atunci la-ndemînă şi-o întrebai, afectînd multă stăpînire, cîte pahare de apă băuse.

Ne continuarăm conversaţia despre lucruri indiferente. Dar, la puţină vreme, reluă singură vorba de unde plecasem. Ne aşezasem pe o bancă din parc. În faţă, pe cealaltă, şedea stareţa, sora Maria de la Luz şi o doamnă din Sevilla, care venise pentru apă, numită doña Rita. Într-o pauză mă întrebă:

— Doreai să ştii dacă am de gînd să-mi înnoiesc jurămîntul, nu?

— Da, soră, răspunsei surprins.

— Ca să nu te mai frămînți, am să-ți spun. Nu, domnule, n-am de gînd să-l înnoiesc.

— Oh, ce bine-mi pare !

— O pot spune fără păcat, adăugă neluîndu-mi în seamă exclamația, pentru că această hotărîre a mea nestrămutată am luat-o de mai mult timp, cum am mărturisit-o și duhovnicului. Vrei să mai știi altceva, iscoditorule, pisălogule ?

— Da, măicuță, i-o întorsei rîzînd, vreau să știu de ce, neavînd chemare... Și sper că nu te superi.

— Nicidecum, dă-i înainte.

— De ce, neavînd nici un fel de vocație, te-ai făcut călugăriță ?

— O ! Asta nu-i chiar așa de ușor de spus, zise înnegurîndu-se deodată. Și-apoi lucrurile acestea nu se pot destăinui decît unor persoane de mare încredere... și dumneata ești un prieten de ieri.

— Cum de ieri ?

— Bine, de alaltăieri, e totuna.

— Chiar dacă sînt așa de proaspăt, te rog să crezi că sînt adevărat și că mi-ar face plăcere să ți-o dovedesc, măcar de m-ar costa orice sacrificiu. Pentru că ești simpatică tuturor prin firea dumitale deschisă, necăutată, dar crede-mă, mie mai mult ca oricui... Nouă care ne naștem și trăim în nord, spontaneitatea și grația andaluzelor ne fac o impresie de netălmăcit. În ce mă privește, mărturisesc că nu găsesc muzică mai plăcută decît accentul dumitale. Aș petrece ceasuri întregi ascultîndu-te vorbind. Și nu numai pentru grația și farmecul vorbelor, cît pentru că ghicesc în dumneata o inimă duioasă și pasionată.

Acesta era drumul cel mai larg pentru a ajunge la o declarație. Cred că aș fi ajuns acolo fără altă poticneală dacă nu s-ar fi înfățișat pe neașteptate înaintea noastră blestematul acela de copil pe care-l întîlnisem pe șosea cu o zi înainte.

— Perico ! exclamă călugărița sculîndu-se. Ce-i cu mutra asta, strengarule ? Unde te-ai vîrît, purcelușule ? Uitați-vă, oameni buni, uitați-vă ce față, adăugă, apucîndu-l de ceafă și arătîndu-ni-l, surîzînd. Mai există ceva mai caraghios pe lume ? Să-l mănînci, nu altceva !

Şi, murdar şi dezgustător cum era, ţoc ! ţoc ! îl sărută cu sete pe amîndoi obrajii. Pe urmă, ştergîndu-şi gura cu o repeziciune uimitoare, căindu-se de ceea ce săvîrşise, începu să-l ocărască :

— Soiosule ! purceluşule ! să vii numaidecît cu mine să-ţi frec botişorul. N-ai nici un pic de ruşine şi nici cine să te înveţe ce-i aceea.

Şi, apucîndu-l năbădăioasă de mînă, îl duse, mai mult tîrîndu-l, spre rîu. Băieţaşul, în douăzeci şi patru de ore, căpătase mare încredere în ea, şi se lăsa purtat fără împotrivire. Puţin după aceea o zărirăm acolo jos, pe mal, spălîndu-l în smucituri şi repezeli, că ne pufni pe toţi rîsul. Deşi nu i se auzeau vorbele, se vedea deslușit că nu-l slăbea din ocări.

Asta se întîmpla sîmbătă. Miercurea următoare hotărîseră să plece. Era, deci, neapărat trebuincios să folosesc scurtul răstimp spre a smulge ceea ce îmi propusesem în mod deschis, ca sora să-mi dea, cu alte cuvinte, speranţa că mă va iubi la ieşirea din mînăstire. A doua zi dimineaţă, cum mergeam cu ele de acasă la izvoare, întîlnii pe Daniel Suárez, tovarăşul de cameră. Mă despărţii de ele pentru a mă plimba puţin cu el prin pavilion. Cum am mai spus, căutam să mă arăt cît mai rar posibil în lume în tovărăşia maicilor. Suárez le salută în silă şi cu privirea aceea cinică a lui care nu-mi plăcea de loc. Intrai, prin urmare, în vorbă cu el, destul de rece.

— Bună ziua, amice. I-ai şi cerut convorbirea măicuţei ?

— Ce convorbire ? Desigur, dacă vorbesc în ficcare zi cu ele.

— Nu mă înţelegi. A cere convorbire, pe meleagurile mele şi ale ei, înseamnă că te ia cu mari fierbinţeli pentru ea. Ai priceputără matale ?

— Nu, domnule, cum să mă ia cu fierbinţeli ?

— Adică declaraţii.

— Aş ! Da de unde ; nu i-am spus nimic ; nici nu m-am gîndit vreodată la asta.

— Păcat, fetiţa nu trebuia să se facă maică. Îi cunosc familia. E fata unui negustor de pe strada Francos care a lăsat cel puţin două milioane. De văduvă, lumea zice că trăieşte cu un domn... Ştii dumneata... cu un domn. Şi

se mai zice că pe față, înțeleși amîndoi, au vîrît-o cu de-a sila în mînăstire.

Aici trebuie să amintesc că, deși poet, sînt galeg. În adîncul firii mele se întîlnesc atît de bine îngemănate aceste două însușiri, încît niciodată nu se jignesc și nici nu-și dăunează una alteia. Galegul slujește să înfrîneze poririle nesăbuite ale poetului. Poetului îi este hărăzită frumoasa menire de a înnobila, de a da un ritm armonios vieții. Așadar, auzind cuvintele lui Suárez, galegul mă îndemnă să văd pe dată aspectul practic al lucrului, pe care poetul îl uitase într-un chip jalnic. Două milioane! Farmecele sorei, destul de mari și așa, crescuseră exagerat de mult în neașteptata aureolă de care o zării înconjurată. Bucuria mi se sui la cap, și n-avui prevederea s-o ascund.

— Fii pe pace, amice Suárez, grăii aruncîndu-i un braț peste umăr într-un avînt de expansivitate. Totul e boală cu leac.

Suárez întoarse spre mine o față puțin mirată.

— E boală cu leac, pentru că sora nu pare prea plecată să se jertfească toată viața lui Dumnezeu.

— Adevărat? întrebă cu glas greu de definit și zîmbind în silă.

— Cum crezi dumneata că o femeie cu ochii ăștia care te bagă-n boale... cu înfățișarea asta... cu șăgălnicia asta s-a născut ca să se îngroape într-un schit?

Dete din umeri disprețuitor.

— Și nu mai posezi și alte date pentru a crede contrariul?... E puțin, neică, zise, trăgînd din țigară și repezind obișnuitu-i scuipat.

Rănit de vorbirea-i disprețuitoare, nu-mi putui stăpîni un gest de lăudăroșenie.

— Mai e ceva, mai e ceva, scumpule. Am cuvîntul ei nestrămutat.

— În privința măritișului? întrebă cu viclenie.

— Nu. Cuvîntul că iese din mînăstire.

— Dacă poate.

— O să facem noi să poată, răspunsei cu îngîmfare.

Rămase pe gînduri și ne urmarăm plimbarea în tăcere. La sfîrșit, începu cum se zice, să mă tragă de limbă, iar eu golii sacul plin cu toate mărunțișurile însemnate ori neînsemnate petrecute între soră și mine în scurtele zile de

cînd o cunoșteam. Simțeam bucuria oricărui îndrăgostit de a-și deschide inima și a-și destăinui bucuriile, temerile și speranțele. Suárez nu rămase prea mulțumit de mărturisirile mele, judecînd după nepăsarea afectată cu care îmi vorbi apoi de alte lucruri, cu totul străine de cel ce mă preocupa, așa că nu mă putui stăpîni să nu-l iscodesc îngrijorat.

— Și în ceea ce-o privește pe soră, amice Suárez, crezi că speranțele mele n-au nici un temei, vor fi numai înșelăciune a închipuirii ?... Căci, de... cînd iubești o femeie ți se pare că tot ce zboară se mănîncă.

— Nu... Pare-mi-se că măicuța e o fetișcană cu gărgăuni la cap. Nu știe ce vrea și nici n-a știut vreodată. La urmă va face ce i se va porunci. Îmi cunosc eu marfa.

Cuvintele acestea mă supărară peste măsură, nu atît prin disprețul care-l cuprindeau pentru femeia care mă vrăjise, cît pentru că aflam în ele o aparență de adevăr.

Puțin după aceea, cum căutam să mă despart de el pentru a mă întîlni iar cu maicile, mă ținu de braț.

— Ia ascultă, amice, nu mai face pe ursul, zise rîzînd. Cît mai ai de gînd să joci teatru ?

— Cum teatru ? exclamai încurcat.

Nu-mi răspunse și merserăm înainte. După cîteva clipe, rușinea care mă cuprinse lăsă loc mîniei.

„Cine-i mitocanul ăsta care se amestecă așa în trebu-rile mele și-mi vorbește cu atîta obrăznicie ? Ce îndrăzneală pe dumnealui !“

Din ce în ce mai furios, nici nu mai răspunsei la cîteva observații pe care le aruncă pe socoteala trecătorilor, și cînd ne încrucișarăm iar cu maicile, mă despărții de el, grăind cu cel mai tăios glas cu putință :

— Cu bine !

— Umblă sănătos, amice, îl auzii zicînd pe un ton atît de impertinent, că-mi venea să mă-ntorc și să-i ard două palme.

Vederea sorei și încîntătoru-i ciripit mă făcură să uit repede clipa aceea de neplăcere, deși nu izbutiră să-mi potolească pe de-a-ntregul întărîtarea ce-mi pricinuise. Această întărîtare se manifesta printr-o dorință cam imprudentă de a tîrî din nou pe soră spre convorbirea din ziua trecută, în care scop încercai s-o luăm iar înainte. Ea,

de bună seamă, prevenită sau certată de maica stareță, sau poate ascultînd de sentimentul de cochetărie ce sălășluiește în orice femeie, și cu atît mai vîrtos cu cît această ființă e andaluză, nu vru să-mi priceapă invitația tacită. Nu se dezlipi absolut de loc de celelalte tovarășe. În zadar le împinsei spre parc ; se întîmplă același lucru. Totuși, cînd ne întoarserăm acasă, avui norocul să-i pot vorbi o bucată de vreme între patru ochi, mulțumită lui Perico, băiețașul cu pricina, pe care-l întîlnisem din întîmplare. Nici n-apucă să-l vadă, că-l și înhăță și, cît ai clipi din ochi, îi suflă nasul și-i șterse fața murdară cu batista ei. Pentru asta fu nevoită să rămînă mai în urmă, iar eu, bineînțeles, tot atît de milos față de copil, rămăsei lîngă ea. Sfîrșită dichiseala de moment, sora îi făgădui că-i dă două migdale dacă vine cu ea acasă, și Perico, bucuros, consimți să-și uite căminul pentru cîteva minute. Îl luă de mînă, iar eu, ca să nu stau ca un popîndău, îl luai de cealaltă, și o pornirăm încet la vale, cu el între noi. Mărturisesc că numai poftă n-aveam să merg așa, cu băiețașul acela slinos și zdrențăros, slut de mama focului ; dar cine m-ar fi văzut atunci ducîndu-l blînd, surîzîndu-i dulce, adresîndu-i vorbe mieroase, ar fi crezut, fără îndoială, că-l ador.

Cum am spus că eram nițel întărîtat și doream din toată inima să-mi dezvălui sentimentele măicuței, prinsei prilejul din zbor de îndată ce se prezentă.

— Ia spune-mi, ștrengarule, ai să-ți aduci aminte de mine cînd voi pleca, sau o să-ți aduci aminte doar de cofeturi ? întrebă sora plecîndu-și capul aproape de al copilului.

Acesta, c-o sălbăticie neîmblînzită, îl cobora și mai mult pe-al lui, fără a binevoi să răspundă.

— Spune, hoțomanule, îți pare rău că plec, ori nu ?

— O, Gloria ! exclamai atunci cu vocea tremurată, cui nu i-ar părea rău să nu te mai vadă ?

Călugărița ridică repede capul și mă privi într-un fel ce mă tulbură.

— Ascultă, cine ți-a spus că mă cheamă Gloria ?

— Maica stareță.

— Ce femeie flecară ! Și nu știi că ne e oprit să răspundem la vechiul nostru nume ?

— Știu, dar...

— Dar ce ?

— Îmi place atît de mult să te chem cu numele acesta, că, de-ar fi chiar să-mi atrag mînia dumitale...

— Nu-i vorba de mînie, dar e păcat.

— Atunci să mă ierte și Dumnezeu și dumneata. Dar dacă ceva poate șterge păcatul, trebuie să-ți mărturisesc că pe zi ce trece te socotesc tot mai puțin călugăriță și tot mai mult femeie... Da, Gloria, atîta vreme cît îmi închipuiam că jurămîntul era de nedesfăcut, te priveam ca pe o ființă ideală, suprapămînteană, dacă se poate spune așa ; dar din clipa cînd am înțeles că există putință de dezlegare, mi te-ai arătat sub alt aspect, nu mai puțin frumoasă, de bună seamă, căci pămîntescul, atunci devine, ca dumneata, model de grație și de frumusețe, se confundă cu cerescul. În vorbele, în mișcările dumitale e un farmec pe care nu l-am văzut la nici o altă femeie... Dacă ai vedea sau ai citi acum înlăuntrul meu...

— Au, au ! strigă copilul, căruia, după cît se pare, în înflăcărarea discursului îi strîngeam mîna de era să i-o sfărîm.

—Vai, sărăcuțul de tine, iartă-mă ! îi zisei grăbindu-mă să-l mîngîi.

Sora izbucni într-un hohot de rîs atît de fraged, atît de argintiu, atît de delicat, încît, în loc să mă zăpăcesc, mă simții cutremurat de o dulce și plăcută înfiorare și continuai și mai gîtuit, zugrăvindu-i în hiperbole nebunești impresia pe care mi-o pricinuise frumusețea ei. Era o declarație în regulă, aprinsă, pătimașă, arzătoare, ca a unui bărbat care, cu orice chip, vrea să spună un lucru și se teme să nu-i dea răgaz timpul, și plină, totodată, de încîlceli caraghioase. Cînd îi descriam o iubire platonică, spirituală, fără pic de senzualism, parcă ridicînd capacul de peste ceea ce, în realitate, se petrecea înlăuntrul meu, și apăream robit, doborît de ochii-i sfredelitori și chipul de statuie greacă. Cînd lunecam spre melancolie și vorbeam de moarte, gata să mă podidească lacrimile. Alteori, însuflețit de o boare de speranță, făuream mii de iluzii și, uitînd de starea-i monahală, mă apucam să-i zugrăvesc fericirea mea în caz că mi-ar fi dat vreo nădejde.

Nu știu cît timp am vorbit, dar știu că am înșirat multe, foarte multe lucruri, și lăsînd pentru un moment modestia deoparte, cred că, în învălmășeala uimitoare a ideilor, și afară de cîteva repetiții și nu puține reticențe cu care îmi presărasem discursul, cred, zic, că am reușit să fiu elocvent. Din cînd în cînd mă opream, nădăjduind ca ea să răspundă ceva ; dar în zadar. Șăgalnica măicuță, pentru prima oară de cînd o cunoșteam, mi se păru cam încurcată și rușinată. Negreșit că, de trei sau patru ori, orăcăielile lui Perico îmi dădeau de veste că-i strîngeam mîna mai mult decît se cuvenea. Lucru care mă înghețа pe loc ; dar entuziasmul mi-era tot atît de mare, că repede îmi redobîndeam căldura și-i dădeam înainte fără frîu, pierdut.

Cînd nu mai avui ce spune, tăcui. Mutenia stăruitoare a călugăriței mă rușină oarecum. Aș fi preferat unul din răspunsurile mucalite în care era neîntrecută. Dar nu se lăsă așteptată. Plecîndu-se și apropiindu-și capul de al copilului spre a-l mîngîia, îi zise pe un ton ușurel :

— Te doare mîna ? Bietul copilaș ! Bine-ți face dac-o dai la oameni pe care-i muncește necuratul !

Înțepătura nu mă ofensă. Dimpotrivă, nu știu de ce, mă simții plăcut impresionat și stam gata-gata să stărui în focoasa-mi declarație, cînd ne surprinse o voce răsunînd în spatele mostru.

— Văd că-ți sînt foarte dragi copiii, amice Sanjurjo.

Era Suárez, care ne ajunsese din urmă. Mă întorsei și-i deslușii pe chip un zîmbet ironic care mă zburli pe dată. În același timp își îndreptă privirea obraznică spre soră, care-și înălțase capul. Dar ea, cîtuși de puțin tulburată, îl pironi cu o privire limpede, stăruitoare, întrucîtva sfidătoare, parcă ghicise un dușman, și-l înfrunta.

— Da, mi-s dragi. Dumitale, nu ? i-o întorsei cu răceală.

— Mie-mi plac mai mult fetele, răspunse brutal, uitîndu-se necontenit la soră.

Dacă ar fi luat aminte la expresia de furie și silă ce trebuie să fi avut chipul meu în momentul acela, poate s-ar fi iscat o gîlceavă strașnică. Din fericire, atunci eu nu-i intram de loc în socoteli. Trecu lîngă soră, și, cu cinismul care-l caracteriza, intră în vorbă cu ea.

— Dumneata eşti din Sevilla, nu ?

— Cu voia dumitale.

— Mi se pare că am cunoscut în Málaga o rudă de-a dumitale. N-ai o vară pe care o cheamă María León ?

— E mătuşa mea, vara mamei. Dumneata eşti din Málaga ?

— Da, maică.

Şi conversaţia urmă, însufleţindu-se din ce în ce, din partea lui cu o curtenie care mie mi se părea adevărată mojicie, aruncîndu-i fumul ţigării în nas ; din a ei cu un firesc desăvîrşit, parcă l-ar fi cunoscut de cînd lumea. Din fericire, eram aproape de casă, unde nu întîrziarăm să ajungem. Altfel, nu ştiu dacă aş fi icşit cu obrazul curat.

După prînz, la plimbare, veni iar să le însoţească, fapt pentru care mă simţeam teribil de supărat. Din această pricină mă abţinui să mă apropii de ele şi, trecînd de vreo cîteva ori pe lîngă ei, făcui pe distratul pentru a nu le saluta. Probabil că arătam la chip mai mult decît întunecos, sălbatic. O dată ochii mi se întîlniră cu ai sorei, care mă privea veselă. Cocheto ! îmi şoptii. Totuşi, la urmă nu mă mai putui stăpîni şi mă apropiai tocmai cînd se pregăteau să se întoarcă. Mai bine îmi vedeam de treabă, căci Suárez nici nu se gîndea să se dezlipească de frumoasa soră. De astă dată ne întoarserăm în trăsură, iar el, oricît mă silii eu să-l împiedic, avu destulă îndemînare pentru a se aşeza lîngă ea. Mie-mi fu sortit să ascult pentru a suta oară ciudatele beteşuguri care-o chinuiau pe maica Florentina. Dar urechile mi-erau ciulite la convorbirea lui Suárez cu sora, şi băgai de seamă cu tulburare că blestematul o curta pe faţă, cu o dibăcie şi un haz pe care eu, o mărturisesc cinstit, eram departe de a le avea. Ea se arăta zglobie şi lipsită de sfială, ca totdeauna, ba şi mai şi ca alte dăţi, dînd răspunsuri iscusite şi pipărate galanteriilor, tot pipărate, ale lui Suárez. Am băgat de seamă că, în Andaluzia, cînd doi tineri se iubesc, între ei se staterniceşte o hărţuială glumeaţă, în care amîndoi îşi dau la iveală imaginaţia prin repezi şi potrivite răspunsuri, spunîndu-şi în glumă fel de fel de lucruri fără perdea. E o moştenire a geniului arab, atît de aplecat întrecerilor fanteziei, subtilizării concepţiilor şi dovedirii vioiciunii şi graţiei duhului.

— Aşa-i că nu vrei să mărturiseşti că ţi-am fost simpatic ? zicea el.

— Niciodată, răspundea ea.

— Dar ţi-o citesc în ochi, măicuţă !

— Atunci, domnule, trebuie să-i trimiţi la şcoală, pentru că nu ştii să citeşti.

— Şi de ce mă chemai adineauri cu mîna ?

— Ştii că ai haz ! Ce, eşti căţeluş ?

— Dacă aş fi căţeluş, ştii ce-aş face acum ?

— Ce ?

— Ţi-aş linge faţa.

— Şi eu, ştii ce-aş face atunci cu dumneata ?

— Să auzim.

— Te-aş lua de ceafă şi te-aş azvîrli în stradă.

— Nu cred.

Eu, care-mi făcusem declaraţia de dimineaţă cu atîtea ocolişuri, silindu-mă să acopăr pe Cupidon cu mii de văluri dese, rămăsei înlemnit dinaintea acelei... de ce n-aş spune ? dinaintea acelei neruşinări. Şi nu puţin mă miră că ea, o călugăriţă, oricît ar fi fost ea în ajun de a-şi lepăda rasa, asculta cu atîta răbdare şi răspundea la asemenea mitocănii. Dar din aceste surprize îmi rămîneau multe în ţinutul acela atît de original.

Înserase de-a binelea cînd ajunserăm la hotel. Aproape toţi oaspeţii ieşiseră la plimbare. În poartă nu-i găsirăm decît pe don Nemesio şi pe patron, luînd aer. La rugămintea noastră, maicile mai stătură o bucată de vreme la taifas şi, fără să ştim cine o adusese, nu întîrzie să apară o ghitară. Suárez puse mîna pe ea şi începu s-o mînuiască deosebit de iscusit.

— Nu cînţi ? îl întrebă maica stareţă.

— Numai cînd mă spăl.

— Sora San Sulpicio cîntă foarte bine... am auzit-o de cîteva ori la colegiu... de ziua superioarei, cînd se îngăduiesc asemenea lucruri.

— Ce mai aştepţi, măicuţă ? zise Suárez întinzîndu-i în acelaşi timp ghitara.

— Vezi-ţi de treabă, omul lui Dumnezeu ! răspunse sora rîzînd şi dînd-o la o parte.

— Vrei poate să te acompaniez ?

— Zău, soră, cîntă niţel, să-ţi auzim glasul, grăirăm laolaltă don Nemesio, înţeleptul hangiu şi cu mine.

— Vă arde de glumă ? Vreţi să vă bateţi joc de mine? Bine mi-ar şedea mie, călugăriţă, cîntînd în poarta casei ?

— Dacă asta-i pricina, zise hangiul, haidem în sală. Nu-i nimeni acum.

Sora rîdea într-una, nelăsîndu-se convinsă. Cu toate astea, se ghicea c-o oprea mai mult respectul pentru haina ei şi pentru stareţă, decît lipsa de dorinţă. Cînd stareţa, rugată de noi, zise :

— Dacă nu mai e nimeni în afară de dumneavoastră, din partea mea poate cînta.

Se sculă hotărîtă, exclamînd :

— Şi urît, şi rugat, cum e mai rău !... Haidem, atunci !

Ne sculărăm şi noi veseli, şi intrarăm în sală cu toţii. Sora Maria de la Luz mergea crucindu-se de spaimă.

Sala era o odaie pătrată destul de încăpătoare şi aproape tot atît de dărăpănată ca şi restul clădirii ; o canapea de paie, o duzină de scaune, un scrin de mahon, o mică oglindă într-o ramă aurită deasupra şi cîteva tablouri atîrnate de pereţi alcătuiau tot mobilierul.

După ce ne aşezarăm cu toţii pe scaune, sora luă ghitara şi prinse a-i mîngîia uşurel coardele. Mă uitam la mîinile ei, care îmi atrăseseră atenţia de cînd o cunoscusem. Fiecare bărbat îşi are *fetişismul* lui în ce priveşte femeia, eu îl am pe al mîinilor, după cum alţii îl au pe al picioarelor, al ochilor, al părului etc. Pentru mine nu există femeie frumoasă cu mîini urîte. Ale sorei San Sulpicio erau ideale : nu prea mici, căci acestea îmi provoacă nuiesc, dimpotrivă, mai degrabă greaţă decît plăcere, cu pielea netedă de un trandafiriu-deschis, plinuţe, cu degete bine turnate, deşi nu prea lunguieţe. În minte trimiteam mii de sărutări fermecătoarelor mîini.

— Bre, bre, ce mai ghitară ! exclamă zgîlţîind-o nerăbdătoare. A cui e rabla asta ?

— A mea, zise patronul inventator ruşinat. Dacă toată lumea umblă cu ea, nici nu-i de mirare...

— Lasă ghitara şi zi-i din gură, sări Suárez.

După ce mai zdrăngăni puţin la ghitară, sora anunţă, întorcînd capul spre perete, pentru că se ruşina, fără îndoială, de privirile noastre fixe :

— *Ciinstea !...*

Vocea-i era niţel fonfăită, nu fiindcă o avea aşa, cît pentru că voia să semene şi să imite vocea femeilor din popor.

Zic că vrei să mă faci de ocară
Şi zău ! nu ştiu de ce.

— Bine ! strigă Suárez profitînd de pauză.

De ce tulburi apa ?
Din care-o să bei ?

— Bravo ! strigai eu.

— Zi-i mereu ! grăiră ceilalţi.

Sora zîmbi, lăsînd să se vadă şirul de dinţi albi şi mici care mă vrăjeau. Cîntă iar :

Pe soacră-mea, de necaz
Am blestemat-o
Să-şi piardă feciorul
Şi să-l găsesc eu.

— Aşa, fetiţa mea ! exclamă neobrăzatul de Suárez. Îl fulgerai cu o uitătură piezişă şi ranchiunoasă şi zisei ca să spun şi eu ceva :

— Sînt *peteneras*, nu ?

— Ai brodit-o ca nuca-n perete, amice ! răspunse Suárez rîzînd. *Malagueñas* chiar din inima Perchelului, cîntate ca acolo, să-ţi meargă la inimă.

Sora, băgînd de seamă că mă-nroşisem tot, îmi trimise o privire drăgăstoasă, spunînd în acelaşi timp :

— Iată şi *peteneras*... Pentru dumneata :

Fecioară a speranţei,
Icoană din San Gil,
Cristos al Ispăşirii !
Maica Domnului ştie
Cît am plîns pentru tine.

Versurile şi vocea, niţel învăluite şi tremurătoare, ale sorei, mă răniră atît de adînc, încît simţii cum mi se cutremurau toate coardele inimii, o înfiorare ciudată îmi stră-

bătu tot trupul, iar lacrimile numai cu greutate le puteam stăpîni să nu mă podidească.

Reluă cîntecul :

Pe Dumnezeu îţi cer, copilă,
Şi ţi-o cer plîngînd,
Cristos al Ispăşirii :
să nu pomeneşti nimănui
ce se-ntîmplă cu mine.

Toţi aplaudară furtunos, afară de mine, care încremenisem înăbuşit de emoţie. Maica Florentina grăi :

— Ajunge cu nebuniile ! Dacă ar afla cineva, ne-am face de ocară.

— Acum e rîndul meu, maică, zise Suárez luînd ghitara. Ai auzit dumneata vreodată cîntînd un şobolan ? Atunci, stai pe loc, o să-l auzi îndată.

Mînuia ghitara cu o deosebită măiestrie şi, după ce-o zdrăngăni şi-o mîngîie o bună bucată de vreme, prinse a cînta încetişor un tango care, desigur, nu fusese născocit pentru urechile călugăriţelor. Ele sau nu pricepură înţelesul ruşinos al cuvintelor, sau se prefăcură. După aceea începu nişte *seguidillas*.

— Taci, frăţioare, că nu mai pot asculta asta fără să mă furnice prin picioare ! exclamă sora făcînd un gest expresiv.

— Dansezi ? întrebă Suárez.

— În alte vremuri... Ţi-aduci aminte, verişoară, cît am dansat la voi ? Ce-am mai ameţit-o pe biata mătuşă-mea ?

— Cine-şi mai aminteşte de asemenea lucruri ? zise sora Maria de la Luz înroşindu-se.

— De ce să nu ne amintim ?... Şi ce bine dansai şi tu, drăguţo, în tact, măcar că nu puneai destulă inimă.

— Tacă-ţi gura, soro ; nouă nu ne mai este îngăduit să vorbim aşa.

Potrivit regulii ordinului, surorile nu se puteau tutui chiar dacă ar fi fost rude apropiate. Sora Maria de la Luz nu uita niciodată porunca, dar vara ei o călca la tot pasul.

— Trebuie negreşit să vedem cum dansaţi, zise Suárez. La dans, la dans !

— Nu, nu, nici în ruptul capului, hotărî maica încruntîndu-se.

— Zău, maică, lăsaţi-le, rostirăm cu toţii în cor.

Şi începurăm s-o rugăm cu atîta stăruinţă încît, după o scurtă şovăială, nefericita femeie nu se mai putu împotrivi şi ajunse să îngăduie, cum zicea ea, scandalul, cu condiţia ca să se cerceteze cu luare-aminte camerele alăturate, ca nu cumva să asculte cineva. Cît ţinură rugile noastre, ochii sorei San Sulpicio ardeau de neastîmpăr ; buzele-i roşii tremurau de dorinţă. Cînd, în sfîrşit, stareţa dădu încuviinţarea, tot trupul i se înfioră şi un zîmbet de fericire îi lumină chipul expresiv.

Ne rămînea ce era mai greu : s-o înduplecăm pe sora Maria de la Luz. Fiinţa aceea sfioasă şi neînsemnată refuza cu încăpăţînare să se scoale de pe scaun. Vara ei fu nevoită s-o apuce voinicește de braţ şi s-o ridice aproape cu forţa.

— Cuvioaso, năzuroaso, crezi c-o să-ţi osîndeşti sufletul ? Nu-ţi fie teamă ; nu-ţi ia nimeni scaunul din cer.

Dar acum altă belea, n-aveam castagnete.

Preaînţeleptul hangiu se însărcină să le aducă el ; şi, în adevăr, după cîteva clipe sosi cu două perechi de castagnete pe care le încredinţă celor două surori. Atunci îşi lepădară fiecare boneta şi toca. Pentru prima dată văzui părul sorei San Sulpicio. Era negru şi lucios, bătînd aproape în albăstrui, doar o fărîmă creţ şi nu prea lung pentru că, la rostirea jurămîntului, foarfecele dăduseră iama prin el.

După altă călătorie de cercetare prin camerele alăturate şi cu toate uşile închise, Suárez prinse să cînte la ghitară. Domni o clipă de încordare. Cele două dănţuitoare se aşezară una în faţa alteia şi se priveau surîzînd ; sora Maria de la Luz cu capul în pămînt şi roşie pînă în vîrful urechilor ; vara ei, cu mîinile în şolduri ; niţel palidă, cu buzele uscate, sporea uşorul strabism al frumoşilor ei ochi negri catifelaţi. Mie-mi zvîcnea inima de nerăbdare. Suárez ridică puţin glasul cîntînd o *seguidilla*. Deodată cele două perechi de castagnete pocniră furtunos, dănţuitoarele deschiseră braţele, înaintară una către alta şi se îndepărtară repede, ridicînd întîi un picior, pe urmă pe celălalt, în tact şi cu multă sprinteneală. Ochii-mi de îndrăgostit deslușiră, dincolo de ţesătura aspră, rotunzimea încîntă-

toare a coapsei sorei San Sulpicio. Urmă o serie de mişcări şi de paşi potriviţi după sunetul ghitarei şi al castagnetelor, care nu încetau o clipă pocănitul lor vesel şi zgomotos. Trupul celor două verişoare aci se sumeţea, aci se pleca, mlădiindu-se într-o parte şi cealaltă în mişcări potrivnice de cap şi braţe. Braţele, mai ales, aveau rolul de căpetenie ; uneori deschise în cruce spre a scoate pieptul înainte în chip de înfruntare, alte dăţi culegînd de jos ceva nevăzut, ce trebuie să fi fost flori, apoi înălţate arc pe deasupra capului, alcătuind astfel o frumoasă ramă de medalion.

Eu nu mă uitam decît la sora San Sulpicio, nu numai pentru dragostea ce-i purtam, cît pentru că în realitate era cea mai bună dănţuitoare. Vara ei, fie de teamă, fie de ruşine, sau fiindcă natura n-o înzestrase cu o prea mare cantitate de sare, se mărginea doar să schiţeze mişcările şi să păstreze tactul. Ea în schimb le reliefa sprinţară, alintîndu-se în atitudini în care mlădirea de lujer a trupului ei se arăta fermecător în fiecare clipă. Frumosu-i cap plecat pe un umăr, cu ochii jumătate închişi, cu gura întredeschisă, lărgită de un zîmbet în care i se îneca întreaga fiinţă, părea baiadera Orientului dezvăluind într-un extaz mistic, în singurătatea şi taina templului, graţia supremă a cărnii aurite ca frunzele lotusului toamna şi soînteierea fascinantă a ochilor. În clipa aceea se putea jura că nici nu ne vedea, adîncită cu totul în plăcerea de a da la iveală una cîte una miile de împletituri elegante pe care era în stare să le închipuie trupul ei mlădios. Patima dansului era patima întregii sale făpturi, era adoraţia extatică a propriei ei graţii. Cînd termina un joc, parcă se trezea din extaz şi ne privea cu ochi rătăciţi şi înlăcrimaţi.

Eram cutremurat tot, din cap pînă-n picioare. Aş fi dorit ca dansul să nu se mai sfîrşească şi luai hotărîrea neclintită de a ticlui cîteva stihuri în care să vorbesc despre acesta. Versuri care se publicară cîteva luni mai tîrziu în *Moda Elegantă ;* nu ştiu dacă dumneavoastră le veţi fi citit.

Exclamaţiile lui Suárez : „Bravo, fetiţo ! Binecuvîntată să-ţi fie frumuseţea ! Mai sus, porumbiţo, sus !“ şi altele în sensul ăsta, pe care le spunea în răstimpuri, mi se păreau grosolane şi nepotrivite. Ele însă nu le luau în nume de

rău, de unde înțelesei că alcătuiau acompaniamentul firesc și obligatoriu al jocului. Cînd acesta se termină, sora Maria de la Luz alergă rușinoasă la locul ei. Vara ei rămase în picioare, gîfîind, cu părul răvășit, surîzînd cu aceeași șăgălnicie de totdeauna. Suárez, într-o pornire de entuziasm, așează ghitara la picioarele ei, strigînd :

— Are jar în ea, fetița asta !

Toată lumea rîse, în afară de mine. Pe urmă, întinzînd ghitara științificului nostru hangiu, îl pofti să cînte pentru ca să mai joace sora ; dar maica Florentina se sculă repede și, încruntată la față, se împotrivi hotărît oricărei alte încercări. Ajungea cu năzdrăvăniile. Consimțise prima dată, deși n-ar fi trebuit s-o facă, dar gluma începea să treacă marginile îngăduite. Și, tristă și mîhnită, de parcă ar fi mustrat-o conștiința, făcu un semn poruncitor surorilor și ieși cu ele din sală. Suárez își văzu de treabă înainte, zdrăngănind ghitara și cîntînd ; eu însă, năpădit de o ciudată și dulce neliniște, pornii să dau o raită prin sat, și nu mîncai decît foarte tîrziu.

— Omule, să fi văzut ce haz a făcut părintele Talavera cînd i-am povestit de țopăiala de la amiază ! îmi spuse don Nemesio cînd mă întorsei acasă.

Rămăsei împietrit locului.

— Ce, te-ai dus să povestești părintelui Talavera ? îl întrebai cu glasul înecat de ciudă.

— L-am întîlnit stînd pe bancă dinaintea hotelului sfinției-sale cu alți preoți și-am schimbat cîteva vorbe cu el. E un om tare mucalit și de ispravă ! S-a tăvălit de rîs de mica noastră petrecere. Iezuiții ăștia sînt toți oameni de lume, nu ca popii noștri care știu numai de liturghie și de mîncare...

Îl măsurai de sus pînă jos cu o privire furioasă și-i zisei răstit :

— O nimerești veșnic ca Ieremia cu oiștea-n gard !

Fără să mai aștept răspuns, îi întorsei spatele și plecai. Ceea ce prevăzui imediat nu întîrzie să se întîmple. A doua zi dimineață izbutii să le văd la biserică și să schimbăm cîteva cuvinte. Dar în timpul zilei nu le mai putui descoperi, nici pe săli, nici la izvoare. A doua zi, pe cînd îmi beam apa, o birjă le ducea la gară să ia trenul de Sevilla.

V

LA SEVILLA

Mare-mi fu tristeţea şi jalea cînd aflai de plecarea neaşteptată, sau mai degrabă de fuga maicilor. Nu mai încăpea îndoială că fusese pricinuită de flecăreala şi neghiobia lui don Nemesio, căruia îi păstrai de atunci încolo cel puţin tot atîta ură cîtă trebuie să-i fi păstrat şi judecătorul catalan, tovarăşul nostru de călătorie. În vecii vecilor nu mai vrui să joc biliard cu el ; şi amărîtul ajunsese să-mi dea patru linii înainte. Patru linii mie, care, dînd o dată cu tacul, făceam zece carambolaşe !

În schimb, din clipa aceea, mă simţii mai apropiat de Suárez ori, mai bine zis, nu-mi mai fu aşa de antipatic. La urma urmelor, dacă-i plăcea şi lui sora, eram fraţi în nenorocire. Drept e că el o îndura cu mai multă filozofie. Cînd află de isprava lui don Nemesio, rîse cu hohote şi-o comentă mult şi pipărat, dar nu-şi mai aminti de călugăriţe. Cînd aduceam eu vorba, îmi răspundea pe un ton atît de deşucheat şi împingea uneori atît de departe glumele-i nesărate şi deocheate, încît mă ofensa. Trebuie să mărturisesc că în adîncul sufletului necazul se amestecă cu satisfacţia de a vedea că şăgalnica soră nu-i înfiorase inima decît în mod trecător.

Trecură zilele, şi sosi şi ziua plecării mele. Suárez se călătorise spre oraşul lui cu una mai înainte. Eu, în loc de a porni spre Madrid, luai trenul de Sevilla. Pentru că e bine să ştiţi şi dumneavoastră că din clipa chiar cînd prinsei de veste de fuga maicilor întocmii planul, ba chiar mă hotărîi să mă îndrept spre acest oraş de îndată ce-aş fi putut-o face fără să se bage de seamă. Nu-mi împărtăşii planul absolut nimănui şi cu atît mai puţin, desigur, lui Suárez ; dimpotrivă umblam să-l păcălesc vorbindu-i de afacerile mele din Madrid şi de nevoia de a termina cît mai repede pentru a mă întoarce în tîrguşorul meu, unde tată-meu mă chema stăruitor pentru alte treburi urgente. În fine că, de îndată ce s-ar fi împlinit cincisprezece zile în cap, mă voi duce la Andujar să iau expresul de Madrid

ca să ajung mai degrabă. Avui norocul să plece întîi el, aşa că mă putui mişca în voie.

Cînd porni trenul şi mă văzui călătorind cu mare iuţeală spre miazăzi, încercai o vie şi dulce tulburare ; îmi cutremură făptura o desfătătoare înfiorare. De cîte ori călătoresc repede, în orice vehicul, mi se întîmplă ceva asemănător. Mişcarea mă îmbată şi-mi comunică neîntîrziat senzaţia de forţă şi biruinţă. De aceea m-am gîndit deseori cum carele eroilor greci, trase de armăsari înspumaţi, trebuie să fi contribuit nu puţin în a le spori pofta şi curajul în bătălii. La această senzaţie tulburătoare se adăuga acum un zbucium nelămurit. Mă gîndeam la ochii sorei San Sulpicio. Şi, ca şi cum trenul, cu mersu-i năvalnic şi ameţitor, mă înzestra cu forţa de a o cuceri, mă simţeam fericit pînă la lacrimi. O spaimă uşoară îmi apăsa pieptul. Fiori de neastîmpăr şi voluptate mă furnicau de parcă m-aş fi aflat la porţile fericirii. O dată stins extazul acela ciudat ce trebuia pus, în mare măsură, pe seama impresiei materiale a mişcării, mă mai domolii ; dar îmi mărturisii cinstit că eram îndrăgostit de călugăriţa sevillană mult mai mult decît îmi închipuiam. Prin minte-mi săgetă gîndul a ceea ce aveam de făcut la sosirea în Sevilla, dar îl gonii neîntîrziat din închipuire. În realitate era o problemă nerezolvabilă într-un moment ca acesta. Mai bine să mă las legănat de speranţa mîngîietoare că totul avea să mi se împlinească după dorinţă, să mă gîndesc la farmecele frumoasei mele stăpîne, să mă odihnesc retrăind clipele fericite pe care le trăisem lîngă ea, iar cînd voi sosi în capitala Andaluziei voi vedea eu ce aveam de făcut. Mă apucai deci să-i scriu cîteva versuri, dar la al doilea mă împiedicai de o rimă grea, *buze* ; nici unul dintre puţinele cuvinte care sfîrşeau în aceeaşi silabă nu se potrivea. Iritat, rupsei hîrtia şi o aruncai pe fereastră.

Locomotiva gonea pe cîmpiile Córdobei. Acoperite de lanuri tinere de grîu se întindeau într-o mare de verde palid, tăiate brusc de zidul întunecos şi sălbatic al munteluí. Cînd ne apropiarăm de oraş, mă simţii puternic impresionat de măreţia amintirilor lui. Mulţimea aceea de case care se înălţa, cenuşie şi melancolică, între rîu şi munte. fusese marele oraş al Occidentului, capitala lumii civilizate. Zgomotului şi veseliei ce domniseră acolo odinioară

le urmaseră ani și ani, veacuri după veacuri de liniște și tristețe. Îl zăream în închipuire frumos și fericit în mijlocul unui ținut rodnic, rîzător, îmbelșugat în holde, cuprinzînd zeci de leghe cu zidurile-i strălucitoare, înzestrat cu porți monumentale, cu străzi nenumărate, unde mașinile de stropit domoleau pulberea. Vedeam nenumărați trecători vorbind între ei, ieșind și intrînd în bazarele la ușile cărora atîrnau bogate damascuri și tapete. Pretutindeni se înălțau palate somptuoase, mai frumoase și mai somptuoase pe dinăuntru decît pe dinafară ; pretutindeni boschete și grădini publice unde preafericiții locuitori se desfătau în mireasma florilor de portocal, a scorțișoarei și a mentei. Împrejurul lui, ademenitoare livezi se întindeau cît vedeai cu ochiul, presărate de bolți umbroase, fîntîni șopotitoare și păsări cîntătoare. Înfiptă în vîrful minaretului moscheii, semiluna își înălța cornurile-i puternice proteguind orașul. Huruiala carelor, pîlcurile de ostași ce intrau și ieșeau în fiecare ceas pe porțile uriașe, mașinile de război, lărmuiala voioasă ce se împrăștia din atelierele unde se făureau miile de scule trebuincioase rafinatei sale culturi îl făceau zgomotos și asurzitor. Zăream poalele muntelui înțesate de vile, adăposturi încîntătoare unde cavalerii arabi veneau cu ibovnicele lor din oraș să petreacă în orgii. Îmi veni în minte mărturisirea unui cronicar de pe vremea califatului, poate singura care există în literatura lor de acest gen. Pentru că neamului acestuia grav și melancolic nu-i plăcea să întrețină publicul cu propriile lui triste ori bucurii.

Poetul Ibn Hazm își cunoscu iubita, de copilă, în palatul tatălui său, unde fata își făcea educația. Iubita-i era frumoasă, cuminte și modestă ; dar mîndră și rezervată. Foarte severă în felul de a gîndi, nu arăta nici o înclinare pentru petrecerile vane, deși cînta minunat din lăută. Poetul, de aceeași vîrstă cu ea, căuta în zadar prilej de a-i vorbi fără martori. Odată, la o serbare ce se da în palat, jupînițele se strînseră după-amiază într-un chioșc, de unde se puteau bucura de o maiestuoasă panoramă a Córdobei. Strecurîndu-se printre ele, Ibn Hazm se apropie de ochiul unei ferestre unde se găsea tînăra. Cum îl zări lîngă ea, fugi ușoară ca o căprioară spre celălalt colț al chioșcului. El n-o slăbi, dar ea fugi iar. Frumoasa copilă ghicise sentimentele pe care le inspira feciorului stăpînului ei, nici

una însă din celelalte femei nu băgase de seamă ceva. Coborînd cu toatele mai tîrziu în grădină, rugară pe iubita poetului să cînte ; la rugăminţile lor se uni şi poetul. Cedînd acestor rugăminţi şi, dezmierdînd lăuta, începu să cînte un cîntec duios şi melancolic. „În vreme ce cînta, grăieşte Ibn Hazm în încîntătoarea-i mărturisire, nu coardele lăutei le atingea, ci pe ale inimii mele mi le răpea cu pana. Niciodată nu mi s-a şters din minte ziua aceea fericită, şi chiar pe patul de moarte îmi voi aduce aminte de ea. Dar de-atunci vreme îndelungată n-am mai văzut-o de loc. Se întîmplă ca la trei zile după ce Mahdi se sui pe tronul califilor, părăsirăm noul nostru palat, aşezat în partea de răsărit a Córdobei, în mahalaua Zahira, şi ne duserăm să locuim în vechea clădire dinspre partea de apus, în Balat-Mogith ; însă pentru motive ce nu-i nevoie să le mai amintim, tînăra nu mai veni cu noi."

Povesteşte apoi poetul nenorocirile pe care avu să le îndure familia sa cînd Hischam al II-lea se sui din nou pe tron. O singură dată îşi zări iubita, la înmormîntarea unei rude ; dar nu-i vorbi. Puţin după aceea trebui să plece din Córdoba. „Cînd, după cinci ani, m-am întors în Córdoba, spune, m-am dus să stau în casa unor rude unde am întîlnit-o din nou ; dar era atît de schimbată, că nici n-am cunoscut-o ; trebui să mi se spună cine e. Floarea aceea care fusese încîntarea tuturor celor ce o priveau se ofilise din nevoia de a-şi ţine zilele printr-o muncă fără preget. Totuşi, aşa cum era, tot ar mai fi putut să mă facă cel mai fericit dintre muritori dacă mi-ar fi adresat numai o singură vorbă drăgăstoasă ; dar rămase nepăsătoare şi rece, cum fusese totdeauna cu mine. Răceala, încet-încet, mă îndepărtă pe de-a-ntregul de ea. Pierderea frumuseţii împlini restul. Nu m-am plîns niciodată de ea. Nici azi n-am ce-i reproşa. Nu-mi acordase nici un drept ca să am de ce mă plînge. De ce-o puteam învinovăţi ? M-aş fi putut plînge de ea dacă m-ar fi momit cu speranţe amăgitoare ; dar niciodată nu mi-a dat nici cea mai mică speranţă, nu mi-a făgăduit niciodată nimic."

Căutai, în zadar, cu privirea grădina unde luase naştere acea tristă iubire, căutai palatul nobilului poet. Cîtă veselie spulberată ! Cîtă muncă risipită ! Cîte cuvinte de

iubire, cîte lacrimi, cîte doruri, cîte suspine înăbuşite pentru totdeauna !

Pentru totdeauna ? De ce ? Iubirea, care-i viaţa însăşi, nu moare, doar se preschimbă. Nu cumva rîndunicile ce vin să-şi clădească cuibul sub balcoanele Córdobei de azi iubesc altfel decît cele care veneau să se cuibărească în Córdoba de altă dată ? Şi-n mulţimea aceea mohorîtă şi melancolică de case nu sînt rîsete, nu sînt suspine, nu se varsă lacrimi de iubire ? Focul ce ardea în pieptul poetului Ibn Hazm nu se stinsese ; îl simţeam în al meu. Frumoşii ochi catifelaţi ai şăgalnicei mele sevillane preţuiau cel puţin tot atît cît ai frumoasei lui cordobeze. Şi, ca şi cum firea ar fi vrut să răspundă printr-un semn afirmativ meditaţiilor mele, ieşind din gară, văzui, în mijlocul unui lan verde de grîu, o frumoasă fetişcană de treisprezece pînă la paisprezece ani şi un flăcăiandru de aceeaşi vîrstă, ţinîndu-se de mijloc şi salutînd trenul ce se îndepărta grăbit.

Pe măsură ce ne apropiam de ţinutul Sevillei, priveliştea căpăta tonuri tot mai uscate şi mai arzătoare. Pămîntul se rostogolea unduios ca o mare de valuri nesfîrşite, împietrite, pînă la ultimele hotare ale zării. Era un pămînt roşcat, sîngeros, picurat de verdele-cenuşiu al nemăsuratelor şiruri de măslini. Presărate printre ele, aidoma unor porumbiţe albe, se zăreau din cînd în cînd cîteva mori din care se prelingea licoarea amăruie a untdelemnului. Doar rareori verdele palid şi fraged al vreunei semănături aducea o notă paşnică în mijlocul pămîntului acestuia aprins de o vitalitate sălbatică.

Pe măsură ce înaintam, firmamentul se tot boltea, iar azurul lua tonuri de un albastru tot mai intens. Lucea soarele unei după-amiezi de arşiţă ucigătoare. Tăria nemiloasă a luminii mă orbea, şi toate lucrurile îndepărtate le vedeam ca o masă violacee, învăluită în zăbranice alburii. Contururile celui din urmă mai degrabă se ghiceau decît se deslueau în marginile orizontului luminos. Natura africană îşi vestea vecinătatea prin agavele pitice şi nopalii ţepoşi. Măslinii se răsuceau furioşi, în întortocheri groteşti, sugînd cu nesaţ din pămîntul roşcat rarele picături de apă ; copaci trişti, caraghioşi, în care uneori, ca la toate fiinţele urîte

de pe pămînt, străluceşte o rază de frumuseţe cînd vîntul smulge din sărmanele lor frunze o răsfrîngere argintie.

Ne apropiam de Sevilla ! Inima-mi zvîcnea cu putere. Sevilla fusese în mod statornic pentru mine simbolul luminii, oraşul iubirii şi al veseliei. Cu atît mai mult acum cînd mergeam spre el îndrăgostit ! Începuse să se zărească grădinile de portocali, printre ale căror frunze de smarald se desluşeau ca nişte boabe de rubin, după expresia unui poet arab, portocalele care, de prea coapte, se topeau parcă. În gările apropiate, Brenes, Tocina şi Empalme, se observa anume animaţie ce nu se putea atribui numărului, destul de restrîns, de călători. Cîteva fetişcane cu ochi negri, cu garoafe roşii în păr, în picioare, pe peron, zîmbeau celor care se arătau la ferestre. Toate căsuţele acarilor aveau ferestrele împodobite cu glastre de flori. Chiar şi acariţelor, bătrîne şi sărăcăcios îmbrăcate, dînd liber tremului cu fanionul strîns, li se vedeau, în părul încărunţit, garoafe ori mixandre.

În sfîrşit, ne îndepărtarăm de Empalme. Trebuia să ne oprim în Sevilla. Scosei capul pe fereastră şi, cu ochi nerăbdători, cercetai orizontul ce nu se mai înfăţişa unduios, ci lat şi întins, acoperit de semănături şi punctat vesel de felurimea verdelui măslinilor şi al portocalilor. Şirurile de agave albăstrii contribuiau mult la înfrumuseţarea sa, dîndu-i un aspect cu totul meridional. Rîul curgea maiestuos în mijlocul văii largi. Acolo, în marginea zării, deslușii un turn înalt, înconjurat de altele, mai mărunţele.

— Sevilla ! Sevilla ! strigai tare, fără să-mi pot înăbuşi ciudata şi via emoţie care mă stăpînea.

Ruşinat pe urmă de strigăt, mă-ntorsei să văd dacă tovarăşii de călătorie nu rîdeau. Dar, împotriva aşteptărilor, nici măcar nu zîmbeau ; din contră, se repeziră toţi spre ferestre cu aceeaşi nerăbdare şi curiozitate, de parcă n-ar fi văzut-o niciodată, şi asta cu toate că cei mai mulţi erau născuţi şi crescuţi prin partea locului.

— E Sevilla, rosti grav, după ce scosese capul pe fereastră, un călător între patruzeci şi cincizeci de ani, cu favorite lungi pînă în dreptul nasului, îmbrăcat într-o haină scurtă, cu inel la cravată şi pălărie cu boruri largi.

— Aţi mai văzut-o ? îl întrebai aproape rugător.

— Mai e vorbă ! Douăzeci de ani m-am vînturat pe calea Sierpes şi am băut douăzeci de mii de păhăruţe pe un mal al rîului şi alte douăzeci de mii pe celălalt... Dar soarta mea, mai neagră ca un fund de ceaun, fie-mi cu iertăciune, m-a aruncat de la o vreme departe... În sfîrşit, răbdare, mult a fost puţin a rămas...

Mă uimi tristeţea cu care rosti aceste cuvinte.

— Acum nu mai staţi în Sevilla ?

— Nu, domnule ; m-am stabilit de vreo şase ani în Cantillana.

Mi-amintii atunci de vechiul adagiu spaniol, şi-i spusei surîzînd :

— „Umblă diavolul prin Cantillana"...

— Da de unde ! Demult nu mai umblă... A fugit plictisit.

Scosei iar capul pe fereastră, rîzînd, şi-mi cufundai privirea extaziată în priveliştea radioasă care se desfăşura în faţa noastră. Panorama aceea îmi deşteptă în suflet o emoţie plăcută. Totul parcă rîdea. Lumina cădea pe cîmpuri ca o slavă din cer. Aerul tare ce-mi ränea tîmplele, mireasma pătrunzătoare a florii de portocal, la un loc cu parfumurile ţarinelor, mîngîierea dogorîtoare a acelei naturi puternice ce-mi îmbujora chipul mă îmbătau, îmi dădeau fiori de fericire. Turnul pe care-l zărisem se apropia, oreştea tot mai mult. Mănunchiul alb de case de la picioarele lui se lăţea.

Trenul îşi încetini mersul ; tictacul roţilor se auzi mai lămurit şi mai domol. Intrarăm în gară. După ce salutai politicos pe surghiunitul din Cantillana şi susţinui din răsputeri şi bărbăteşte o luptă îndîrjită cu peste douăzeci de hamali care se întreceau să-mi smulgă valiza, luai o birjă, dînd adresa unei pensiuni din strada Vulturilor, pe care mi-o recomandase învăţatul meu hangiu din Marmolejo. Şi, *à propos* de hangiu, n-am povestit că la plecare, îmbrăţişîndu-mă strîns, şi fără îndoială pentru a-mi da o probă de minunata-i dragoste şi stimă, îmi destăinui la ureche că faimosu-i tun era făcut din azbest. Rog pe cititor să nu divulge secretul.

Trăsura mergea printre străzi tare strîmte, săltîndu-mi oasele mai mult decît s-ar fi cuvenit ; dar cum veneam pregătit să admir şi să găsesc totul fără pereche, departe

de a mă plînge, vîram des capul pe ferăstruică și, aruncînd o privire caselor cu înfățișare sărăcăcioasă printre care treceam, mă răsturnam iar pe perini, exclamînd încîntat : „Oh, ce arab, ce arab e totul !“

Ne opream dinaintea unei case la fel ca toate celelalte, mică, numai cu un cat, cu două pridvoare și două ferestre mari cu gratii în afară, aproape de nivelul pămîntului. Străjuită de gratii era și ușa prin care se vedea curtea interioară, pavată cu plăci mici de faianță și plină cu stîlpi de marmură, printre care se aflau vase cu flori și plante. „Ce arab !“ îmi șopteam pentru mine, în vreme ce căutam în toate părțile soneria. Descoperii în sfîrșit o sforicică, trăsei de ea și clopoțelul sună. Tînărul ce străbătu încet curtea și se apropie de grilaj uitîndu-se fix la mine n-avea nimic arab, deși se deslușea bine : slab, deșirat, palid, cu un nas, ce nas, Dumnezeule Sfinte ! care merita onorurile trompetei, cu ochi mici și părul lins. Era îmbrăcat decent, de unde înțelesei că nu e servitor ; dar avea pantalonii cu vreo cinci degete mai scurți decît ar fi trebuit. Mă întrebă cu un fir de voce, de parcă ar fi vrut să-și dea cu întrebarea aceea ultima răsuflare, ce doream. Cînd îi spusei că veneam să caut gazdă, recomandat de stăpînul hotelului „Continental“ din Marmolejo, deschise ușa rostind : „Ah !“ Pe urmă, făcînd altă supremă sforțare, zise : „Matilde, Matilde“ de două ori la rînd. Fetița care se înfățișă numaidecît țopăind ca o coțofană n-avea nici ea cine știe ce înfățișare arabă. Părea de vreo treisprezece ani, deși pe urmă aflai că număra optsprezece și avea o statură de necrezut : nu se ridica mai mult de un metru de la pămînt. Afară de asta rotundă la față și nu urîtă, cu ochii vii pe jumătate închiși și gesturi hotărîte și obraznice.

— Ce doriți dumneavoastră, domnule ? mă întrebă, mîncînd, ca o adevărată andaluză, jumătate din litere. În același timp închise și mai mult ochii spre a mă privi, înălțînd capul și aplecîndu-l într-o parte, ca o pasăre ce deslușește un zgomot.

Repetai încă o dată cererea și recomandația. Flăcăul cu pantaloni scurți, de îndată ce se apropie fata, se retrase măreț, proiectînd, cu nasul, o umbră uriașă pe pereți.

— A ! O odaie ? Poftiţi cu mine... Felicio, Felicio, vino de ia bagajul domnului... Pe aici...

După ce lăsai valiza în mîinile unei servitoare care sosi numaidecît la chemarea piticei stăpîne, aceasta mă călăuzi, fără să urc scări, la o cameră destul de încăpătoare şi mai mult sau mai puţin mobilată, cu fereastra cu gratii spre stradă.

— Vă place ?

Cum în realitate nu-mi trebuia una mai bună, răspunsei că da ; dar fata, temîndu-se să nu fi rămas nemulţumit, se grăbi să adauge că mai avea una, la catul de sus, şi dacă doream s-o văd...

— Dumneavoastră sînteţi stăpîna ? o întrebai, încredinţat că nu putea fi ea stăpîna.

— Nu, domnule ; sînt fiica ei... dar e ca şi cum aş fi, răspunse cu o anume îngîmfare.

Şi, într-adevăr, de cum mă hotărîi să rămîn în odaia aceea, chemă a doua oară pe servitoare şi începu să-i dea o serie de dispoziţii cu privire la curăţenia podelei, a patului, lavaboului etc., pe un ton atît de despotic, de-ţi pricinuia rîsul văzîndu-l pornit de la o fetiţă atît de microscopică. Băgai de seamă că servitoarea o asculta respectuoasă şi fără să crîcnească, şi tot aşa şi un servitor pe care-l chemă să aducă un scrin ce lipsea.

— Tînărul care a venit să-mi deschidă e rudă cu dumneavoastră ? o întrebai.

— Eduardito ? E fratele meu.

Mi se păru ciudat să-i zică Eduardito unui asemenea nătărău, cu atît mai vîrtos cu cît ea putea trece printre picioarele lui fără să se aplece.

— Ştiţi că nu prea semănaţi ?

— Nu-i aşa ? Toată lumea se miră... Şi la firi semănăm tot aşa de puţin ca şi la chipuri. Parcă n-are nici pic de suflet...

— Şi dumneata ai prea mult.

— Sigur, răspunse rîzînd. Ei, acum te las, că am multă treabă... Vrei să guşti ceva ?... Dacă ai nevoie de ceva strigă şi numaidecît... Se mănîncă la şapte... Vrei să-ţi şteargă ghetele ?... Gervasio, Gervasio, vino-ncoa... Şterge ghetele domnului, acum, repede... Iute, iute !... La revedere... Şi numele dumitale ?

— Ceferino Sanjurjo.

— Foarte mulțumesc. La revedere.

Cum mă spălai și mă aranjai nițel, văzînd că nu era decît patru după prînz, pornii să fac o plimbare prin oraș. Nu mai e nevoie să vă spun că gîndul care mă preocupa pe de-a-ntregul în clipa aceea era să găsesc și să văd mînăstirea sau colegiul „Inima Mariei" unde se găsea robită iubita mea. Nu vrui s-a chem pe Matilde, dar îi pîndii pașii și, cînd o zării în curte, ieșii din odaie pumîndu-mi mănușile și făcîndu-mă c-o întîlnesc din întîmplare.

— Te duci să faci o plimbărică ? mă întrebă de parcă ne-am fi cunoscut de cînd lumea.

— Mă duc să văd puțin străzile pînă la ceasul mesei... Dumneata nu știi pe ce stradă se află mînăstirea zisă, după cum cred, a „Inimii Mariei" ? o întrebai într-o doară.

— A „Inimii Mariei"... a „Inimii Mariei", răspunse ducînd degetul la frunte de parcă ar fi voit să-și reamintească. Stai puțin... Nu-i un colegiu de fete ?

— Așa mi se parte.

— Atunci trebuie să fie, dacă nu mă-nșel, pe strada San José... Știi unde ?

— Dacă n-am fost niciodată în Sevilla !

— Ah ! Bine. E foarte ușor. Ține strada asta înainte pînă la Alfalla, înțelegi ? Acolo o iei la stînga pe o stradă numită Luchana ; vezi o biserică a sfîntului Isidor ; pe urmă alta, a sfîntului Albert ; o iei puțin la vale și la dreapta dai de strada Perlei ; intri pe strada Cărnii și acolo dai de San José... Ai înțeles ?

— De minune, răspunsei, convins că ar fi fost inutil să-i cer să repete.

Și ieșii în stradă hotărît să ajung acolo întrebînd necontenit în dreapta și în stînga. Aspectul orașului mă miră și mă încîntă în același timp. Străzile tare strîmte, întortocheate, neegale : curțile cu stîlpi de marmură înconjurați de flori, ce se întrezăreau printre grilajuri, contrastînd cu înfățișarea modestă a caselor, dunga de cer albastru scînteietor ce se vedea colo sus, lărgind cu lumina-i orbitoare îngustimea străzilor, însuflețirea și larma care domneau în toate părțile îmi deșteptară în suflet o veselie pe care n-o mai simțisem niciodată pînă atunci : veselia locului. Văzusem în

ţinuturile unde mă născusem frumoase priveliști rîzătoare cum nu-i cu putinţă să vezi în nici un colţ al lumii, fusesem de faţă la răsăritul soarelui pe coasta oceanului la Vigo, urcasem şi călcasem cu picioarele mele munţii vestiţi ai Asturiilor. Pretutindeni, spectacolul naturii, chiar în clipele cele mai zîmbitoare, mă împinsese blînd spre cugetare şi o dulce melancolie. Nimic din toate acestea nu mi se mai întîmpla acum. Cerul împărtăşea veselia sa oraşului şi oraşul o împărtăşea inimii celui ce-l străbătea. Prin ferestrele largi cu zăbrele ochii mei iscodeau nestînjeniţi interiorul locuinţelor. Într-una coseau două fete îmbrăcate în alb, cu trandafiri în păr. Observîndu-mi privirea stăruitoare, surîseră mucalite. În alta, o tînără cînta la pian, cu spatele la stradă ; mă oprii o clipă să ascult, şi împreună cu mine o femeie din popor care, vîrîndu-şi capul printre gratii, zise :

— Domnişoară, domnişoară !

Tînăra se întoarse întrebînd :

— Ce e ?

— Nimic, domnişoară ; îmi plăceai pe la spate şi ziceam să te văd şi din faţă...

— Şi cum sînt din faţă ? întrebă tînăra liniştită.

— Ca un boboc de trandafir, măiculiţă.

— Foarte mulţumesc.

Şi se întoarse liniştită să-şi vadă de cîntec.

Eu mă îndepărtai rîzînd de ciudata scenă.

În alta, un tată ori vreun dascăl învăţa abecedarul pe un băieţaş de doisprezece pînă la paisprezece ani ; în alta oamenii stăteau la masă ; în alta se cînta la ghitară, mai bine zis în altele, pentru că în mai multe auzii acordurile suave ale instrumentului naţional. Cînd trecea vreo birjă sau vreun car, trecătorii trebuiau să se strecoare pe sub vreo poartă spre a nu fi striviţi, căci pe străzi cu greu încăpeau vehiculele. Toate balcoanele şi ferestrele erau împodobite cu glastre încărcate cu flori ; deseori garoafele de la o fereastră se sărutau cu trandafirii de la cea din faţă. Înfipte în păr le purtau femeile, tinere şi bătrîne, pe care le întîlneam. Drumul nu era nici neted, nici lin ; picioarele jucau printre pietre şi pietroaie spre marea pagubă a bătăturilor ; şi apoi, la tot pasul te ameninţa primejdia de-a luneca pe vreo coajă de portocală, pepene ori roşie, din care se aflau din belşug peste tot. Pe ferestre şi din balcoane se zvîrleau în

trecători fără nici o sinchiseală. Din cînd în cînd o mireasmă de flori de portocali și lămîi te înneca pînă la amețeală.

Nu găsii, deci, mijloc mai bun, cum spusei, de a ajunge pe strada San José, decît de a întreba pe cei cu care mă încrucișam. Și de bună seamă nu-mi păru rău. Toți îmi răspundeau cu deosebită curtenie și se opreau să-mi dea orice explicație de care aș fi avut nevoie. Ba unii împingeau politețea pînă la a mă întovărăși o bucată de drum spre a mă lămuri mai bine. Și aici trebuie să spun că, așa după cum în Madrid expresia particulară și înnăscută a chipurilor este dușmănia, în Sevilla este bunăvoința. Va fi, poate, aceasta din pricină că sevillanii n-au ajuns încă la gradul acela suprem de civilizație în care un sănătos dispreț față de orice alcătuiește temelia virtuților publice și particulare.

— Ești bună să-mi spui care este strada San José ?

— Asta pe care mergi, domnișorule.

— Nu cumva știi unde se află mînăstirea sau colegiul „Inima Mariei" ? o întrebai pe femeia aceea cumsecade, văzînd, după ce îmi rotii privirea pe stradă, că se aflau vreo trei-patru clădiri cu aspect bisericesc.

— Zău că nu știu... dar stai nițel, mă duc să întreb.

O luă pe stradă în sus și intră într-o prăvălie. Ieșind iar după cîteva clipe, veni să mă anunțe că colegiul era lîngă biserică.

— În casa din colț, auzișI, maică ?

Îi mulțumii și mă îndreptai într-acolo cu pas domol. Pentru cazul cînd femeia s-ar fi oprit să mă privească, intrai sub portal, deși fără intenția de a suna la poartă. Era o clădire veche, fără fațadă regulată. N-avea decît vreo cîteva ferestre tăiate la întîmplare, de unde bănuii că partea principală a clădirii trebuia să dea în vreo grădină. Portalul uriaș, pătrat și urît, era de o curățenie exemplară. Încastrată în zid, într-o firidă cu geam, se zărea icoana Fecioarei, deasupra căreia, atîrnată de tavan, ardea candela cu untdelemn. Ușa era de stejar bătrîn, sculptată ca și ușile bisericilor. Alături se vedea o ferestruică fără gratii. Punînd piciorul aici, mă simții profund emoționat. Gîndul că în dosul porții se găsea domnița mea scumpă, preașăgalnica soră, făcea să-mi zvîcnească inima. Lipii urechea de broască spre a încerca să aud ceva și, într-adevăr, deslușii glasuri și rîsete. Iluzia mă îndemnă să cred că auzeam pe sora San

Sulpicio certînd o copilă. Dar glasurile şi rîsetele se apropiară îndată, şi abia avui vreme să sar în stradă, cînd poarta se deschise cu zgomot şi se iviră pînă la o duzină de copile, iar în spatele lor două servitoare care apucară pe uliţă în sus. Pentru a nu mă mai expune altei spaime şi socotind că nu cîştigam nimic stînd sub portal, mă îndepărtai şi eu de colegiu, aruncîndu-i, totuşi, priviri triste şi jinduitoare.

Sosii acasă, după ce mai hoinăriі pe străzi, tocmai la ceasul mesei. Gazda mea pitică îmi ieşi înainte, întîmpinîndu-mă cu o familiaritate nelipsită de un anume aer protector.

— Te-oi fi pierdut, hai ?

— Cîteodată ; dar tot întrebînd, am scos-o la capăt.

— Apoi, băiete, cum ai întîrziat atîta, oredeam că te-ai rătăcit. Eram gata-gata să dau un anunţ la jurnale... Şi acum ţi-o fi o foame de lup, nu ?

— Aşa şi aşa.

— Atunci hai repede la masă.

Şi se îndepărtă ca un piţigoi care se duce să se aşeze pe altă creangă.

În sufragerie, aşezaţi la masă, se găseau patru domni cu care schimbai un salut ceremonios. Unul din ei era un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu o înfăţişare simpatică, trăsături regulate şi barbă castanie, tăiată scurt. Aflai pe urmă că se numea don Alfredo Villa, maior de infanterie, născut în Cádix. Altul dintre comeseni era un domn cu favorite albe, chip expresiv şi bronzat despre care mi se spuse că era primar într-un sat din provincie, nu-mi mai amintesc care anume. Se numea Cueto. Un tinerel bălan, student în drept şi, în sfîrşit, un catalan colţuros şi costeliv, cu ochi holbaţi şi mustăţi stufoase, pe oală, căruia îi zicea Llagostera. Cum mă aşezai, apăru şi Eduardito care luă loc şi el, sau, mai bine zis, se lăsă să cadă vlăguit pe un scaun lîngă noi. Masa începu tăcută, nu întîrzie însă să se însufleţească printr-o convorbire generală şi, lucru neaşteptat, în ciuda atîtor andaluzi cîţi se aflau acolo, singurul care vorbea cîntat, cine credeţi că era ? Catalanul. Şi mai ciudat era că nu scotea o vorbă fără să-şi bată joc, cum îi venea la gură, de Andaluzia şi, îndeosebi, de Sevilla. Totdeauna se aşeza la masă furios, după cum am putut con-

stata zilele următoare. De regulă reaua dispoziție începea prin a lua o formă ironică.

— Don Alfredo *(adresîndu-se maiorului)*, știi că mi-ai comandat niște patine ?... De ce ?... Ca să umblu pe străzi. Ce zici ? Parcă luneci pe gheață cu atîtea coji de ardei și de portocale împrăștiate peste tot.

Rostea peste măsură de deschis vocalele și închidea ochii și lărgea buzele spre a fi încă mai hazliu.

— Să vezi, don Alfredo, ce mai instalație a ridicat primăria din Sevilla la expoziția din Barcelona... Mi-nchipui c-o să trimiteți și niscaiva dansatoare... Ei, don Alfredo n-a mai venit englezul să cumpere Giralda [1] ?

Maiorul și toți ceilalți comeseni erau oameni de ispravă, răspundeau fără pic de supărare glumelor lui. Llagostera se credea floarea și suprema expresie a umorismului și a sării atice. Dar de bună seamă că, după mai multe înțepături de acest soi, tot el ieșea cu coada între picioare.

— Domnule maior, vedeți să trimiteți la expoziție și cîteva grămezi de portocale și de pepeni...

— Pepeni, nu, răspunse Villa. În asta sînt tari catalanii.

Ceilalți rîdeau, lui Llagostera îi sărea țîfna și să te ții apoi ocări și batjocuri pe socoteala andaluzilor și a Andaluziei ; îi făcea cu ou și cu oțet.

— Asta-i cinste, aici ? *(adresîndu-mi-se mie)*. Du-te 'mneata, de-o pildă, într-o cafenea și cere două degete de coniac, că-ți ia treizeci de santimos. A doua zi ceri tot aia și-ți ia treizeci și cinci. Asta-i cinste ? Asta-i rușine ?... Du-te pe urmă la teatru, și pentru că ai văzut o prăpădită de comedie, îți iau trei pesetas. La Barcelona, pe o peseta, înțelegi ? Pe o peseta stai tolănit toată noaptea într-un fotoliu și asculți o operă cîntată de cei mai buni artiști catalani, cu balet cu tot și la urmă, dacă vrei, îi vezi și umblînd pe sîrmă, înțelegi ? Dacă intri într-un restaurant, nu-i ca aici, nu-ți dau crevete și portocale și-apoi te ard la socoteală. Acolo, mușchiuleț bun, felii zdravăne de jambon, costițe de vițel cît pingelele... Iote, la ristorantul „Comercial", pe o

---

[1] Turnul catedralei din Sevilla, ridicat de mauri între 1184—1196 pentru a servi drept minaret unei moschei azi distruse ; numele de Giralda (giruetă) și-l trage de la o statuie de bronz înaltă de 4 metri, care se învîrte la cea mai slabă suflare de vînt.

peseta și jumătate, înțelegi ? îți dau patru feluri zdravene și vin de Priorat. Dacă aduci 'mneata pîinea, atuncea vine la cinci reali.

Nu obosea niciodată Llagostera să înșire avantajele Barcelonei față de Sevilla și de restul lumii. Îl scotea, iarăși, din fire trîndăvia andaluzilor.

— Aci mata să nu care cumva să cauți de lucru *(adresîndu-mi-se mereu mie).* Nici pomeneală de fabrică. La patru după prînz, înțelegi ? bărbații stau turcește în poartă și cîntă din ghitară. Cînd le cade din cer o peseta, se duc la cafenea, cer cîteva păhărușe și dau chelnerului bacșiș un real. La Barcelona chelnerii n-au voie să ia bacșiș. Costă cafeaua un real ? Lași un real pe tavă și pleci...

Bacșișul, mai ales, îi sta pe inimă. După el, bacșișul era unul dintre viciile care rod inima societății contemporane.

În afară de supremația Barcelonei în toate privințele, Llagostera mai avea o trăsătură speoifică, și anume de a fi fost în toate locurile de care se pomenea în conversație, de a fi fost de față la toate întîmplările mai de seamă și de a fi luat aproape totdeauna, direct sau indirect, parte la ele. Avusese meserii variate, ca aceea de ostaș și de antreprenor de lucrări publice, inspector polițienesc și ziarist etc. Dacă se vorbea de problema Orientului, el fusese în România și povestea snoave mai mult sau mai puțin interesante ; zugrăvea firea prinților ruși cu care se afla în legături de prietenie și obiceiurile feudale ale acestei țări.

— Într-o după-amiază mergeam cu prințul Golitchof într-o *briska,* o trăsurică, înțelegi ? și-am întîlnit niște care așezate de-a curmezișul drumului ; cărăușii adormiseră lîngă ele. Prințul sări din *briska* și, trosc ! pleosc ! cu biciul pe ei, pînă îi deșteptă. Crezi dumneata că s-a plîns măcar vreunul ? Da de unde ! S-au dus la căruțe și le-au dat deoparte fără să orîcnească.

Vorbind de America, o cutreierase dintr-un capăt în altul, vînase tigri cu președintele Guatemalei și se bătuse în calitate de colonel împotriva armatei San Salvadorului. Venind vorba de asasinarea generalului Prim [1], ne spuse că numai cu vreo două-trei clipe înainte ascultase într-o

---

[1] Referire la cunoscutul general și om politic spaniol *Juan Prim y Prats,* unul din liderii partidului liberal, asasinat în anul 1870.

cîrciumă convorbirea asasinilor, şi că nu se dusese să anunţe poliţia pentru că, prinzînd de veste că-i asculta, unul din ei îl urmărise apoi cîteva zile în şir, negreşit spre a-l asasina dacă i-ar fi denunţat. În sfîrşit, pomenind studentul în drept de luptele cu tauri, ne lămuri cum că la Bordeaux fusese luat drept toreador şi din această pricină sărbătorit ca un rege. Primarul cu favorite albe, care pînă atunci nu scosese nici un cuvînt, stînd cu nasul în farfurie, înălţă capul mirat şi, aruncîndu-i o privire vicleană şi mînioasă în acelaşi timp, i-o tăie grăind :

— Jupîne, pe aici să nu spui că te-au luat drept toreador că, să ştii de la mine, nu scapi cu coastele întregi !

Catalanul susţinu cu foc cele ce spusese, dar, văzînd că toţi rîdeam şi primarul nu răspundea, amuţi cîteva clipe, dînd semne de supărare.

Villa începu să-l necăjească pe Eduardito. Se vede treaba că flăcăul acesta moale se îndrăgostise nebuneşte de o vecină, prietena mamă-si şi a soră-si, din care pricină îşi pierduse aproape cu totul pofta de mîncare. Partea hazlie e că, după cîte mi s-a spus, vecinica număra mai bine de douăzeci şi şapte de ani şi el nici nu împlinise nouăsprezece.

— Eduardito, îţi mai dau o bucăţică ?

— Foarte mulţumesc, domnule Villa... De-ajuns... De-ajuns...

— Hai, tinere, curaj ! Numai aripioara asta. Mi-a spus Fernanda că se supără foc dacă nu mănînci.

— Iar începi cu ale dumitale ? răspundea Eduardito dînd semne de teamă.

— Pe cuvîntul meu. Mi-a spus că dacă mai slăbeşti aşa, o să fie nevoită să-ţi dea paşaportul... Ea zice, şi după părerea mea are dreptate, că vrea să se mărite cu un bărbat nu cu o mumie împăiată.

— Uf ! don Alfredo, nu te mai lega tot timpul de mine.

— Atunci ia de mănîncă. Sînt însărcinat să am grijă de dumneata... şi poruncile cucoanelor sînt sfinte.

Cum îl furase dragostea pe Eduardito, nimeni nu ştia. Fernanda venea pe la ei prin casă de multă vreme : îl văzuse crescînd, atît pe el cît şi pe Matilde, îi îmbrăcase şi îi pieptănase de atîtea ori, îi lua la ea, şi se juca tăind

și cosînd odăjdii pentru cel dintîi (care, la vîrsta-i fragedă, dovedea o hotărîtă chemare pentru preoție) și croind rochițe pentru păpușile celei de-a doua. Cu timpul, cum Matilde era precoce și deșteaptă, Fernanda făcu din ea confidenta tainelor ei, și astfel, încet-încet, în ciuda deosebirii de vîrstă, între ele se statornici o strînsă prietenie. Ceva și mai mult, cum Matilde avea o fire mai dîrză, sau era mai încăpățînată, cum se zice de obicei, repede ajunse să domine pe supusa și blînda-i prietenă. Dar în ceea ce-l privește pe Eduardito, Fernanda nu se purtase niciodată altfel cu el decît arătîndu-i un sentiment de ocrotire maternă. Cînd mergea la școală, ca tată-său, care trăia pe atunci, să nu-i scarpine spinarea, ea-i cosea pantalonii spintecați la joacă, îi ștergea nasul cu batista ei și-l freca regulat cu un șervet ud cînd sosea murdar ca un purcel. Cînd intră în liceu, chiar dacă nu-l mai ștergea la nas și nu-i mai cosea hainele, îi făcea servicii asemănătoare. Îi spăla și-i călca gulerele de la gît, îi înnoda cravata, îi ascundea prin vreo pioasă minciună poznele, și, din cînd în cînd, îi strecura în buzunar cîte o peseta. Eduardito, ca un copil răsfățat, se purta cu ea fără sfială, obrăznicindu-se de îndată ce-l certa de vreo ștrengărie.

Dar iată că într-o bună zi flăcăiandrul nostru se schimbă. Începu să devină serios și taciturn și să-i arunce pe furiș niște priviri de te băga în răcori. De astă dată nu mai hoinărea toată ziua cu prietenii pe uliță, nu se mai ducea la bariera Jerezului să ație calea lucrătoarelor de la fabrica de tutun ori de la Cartuja, ci îi plăcea să stea acasă cînd venea Fernanda, să-și petreacă după-amiaza la soră-sa și să treacă des pe la casa tatălui ei, maistru turnător în bronz și fildeș. Și totul pentru ce? Spre a sta nemișcat ceasuri întregi pe un scaun, cu gura încleștată, de parcă ar fi vegheat un mort. Deși semnele erau vădite și femeile, mai ales andaluzele, știu să citească grabnic în inima îndrăgostiților, Fernanda zăbovi multă vreme pînă să-și dea seama de dragostea lui Eduardito. Era atît de uimitoare și de neobișnuită iubirea aceasta, încît chiar după ce o descoperi nu-i venea să creadă în ea și n-o destăinui nimănui, pentru că, în adevăr, i se părea caraghioasă.

Fernanda era o oacheșă cu trăsături neregulate, nici frumoasă, nici grațioasă. Veșnic cu cearcăne vinete în ju-

rul ochilor, din zi în zi tot mai mari, şi ştirbă de un dinte din faţă, cînd vorbea şuiera cuvintele într-un chip cu totul neplăcut. Şi apoi cam ofilită, pentru că începuse să treacă de pragul tinereţii. Dar iubirea e oarbă, şi unde ceilalţi vedeau sluţenie, el zărea frumuseţe fără pereche şi desăvîrşire. Prima oare observase lucrul acesta, în afara celei în cauză, fu Matilde. Pe urmă iubirea lui ajunse de domeniul public. Eduardito se topea văzînd cu ochii ; nasu-i cît o pătlăgică se lungise într-un fel atît de straniu şi barbar, încît mai degrabă se asemuia cu accesoriul defensiv al vreunui animal ciudat, decît ou o parte întregitoare a organismului omenesc. Toţi doreau ca pacostea aceea să sfîrşească într-un fel. Fiindcă-i durea pătimirea unui tînăr aşa de însemnat în înfăţişarea-i trupească, precum şi în cea morală, după cum voim avea prilejul să vedem mai departe.

Totuşi, oblăduirea pe care i-o dovedeau oaspeţii în loc să-l mulţumească, îl dezgusta, ba uneori îl şi înfuria. Nu putea suferi să i se vorbească Fernandei de el, ori să-i zugrăvească iubirea şi jalea. Aşa că-i arăta neocolit ciuda cînd Villa îi spuse că, după prînz, stătuse o bucată de vreme cu ea la taifas la fereastră şi obiectul convorbirii lor fusese el.

— Eu cred, don Alfredo, rosti flăcăiandrul furios, că nu era nevoie să te amesteci în lucruri care nu te privesc.

— Dar bine, omule, dacă nu-ţi faci odată declaraţia ! Ce, vrei să avem mustrări de conştiinţă cînd ne-om pomeni cu dumneata că dai ortul popii, fiindcă n-ai avut curajul să-i spui două vorbuliţe ?

— Şi ce dacă îl-oi da ? N-o să-şi cernească nimeni puricii din pricina asta... Poate c-ar fi mai bine să se întîmple aşa... adăugă în şoaptă, cu vocea tremurătoare, abia stăpînindu-se să nu-l podidească lacrimile.

— Of, don Alfredo, nu-l mai sîcîi atît !... Vezi să nu te dau şi eu pe dumneata de gol, zise iute Matilde, care, în vreme ce mîncam, nu ne pierdea din ochi pentru a ne ghici dorinţele şi a ni le împlini, ori poruncind lui Gervasio să ni le împlinească.

Maiorul se înroşi puţin.

— Hai, gata cu vorba. Mai bine ai avea grijă să fie pilaful ceva mai gustos.

— De, fătul meu, orezul e foarte hoț; suge toată zeama.

— Dă de știre jandarmului, că eu nu mai îngădui asemenea furturi... Și ia spune-ne, domnule Cueto, adăugă schimbînd vorba, de teamă ca nu cumva să-și împlinească Matilde amenințarea, ai de gînd să stai mai mult printre noi de astă dată?

— Nu. Plec mîine dimineață.

— Așa de repede? Ai ieșit, în sfîrșit, în alegeri?

— Ce era să facem? Tot de aia venii și acu. Numai boclucuri.

— O fi furios notarul care vă combătea.

— A murit, săracu.

— Nu mai spune!

— Da, înainte de alegeri... Ca să vezi istoria naibii... Ți-aduci aminte cînd am fost pe-aici, acu o lună? Vorbind așa de ale noastre, cu domnu prefect, din una-n alta, pomenirăm și de el. Eu, că aţîţase lumea și-ncurcase rău ițele și că dacă nu puneau dumnealor, de-aici de sus, umărul, ne duceam pe copcă. „Știi ce-mi trece acum prin minte, primarule? îmi zise domnu prefect! Îmi spune mie inima că notarului ăstuia o să i se întîmple ceva înainte de alegeri... Am eu o presimțire... ce vrei... și să știi, de cîteva ori am avut vreuna, aproape întotdeauna s-a împlinit! Omul ăsta, după mine, n-apucă alegerile.“ Nu m-am mai gîndit la asta și m-am întors în sat. Ei, crezi dumneata că la opt zile numărate, cînd se ducea pe înserat acasă, l-au lungit cu un glonț în cap în mijlocul uliței? Și-apoi să mai zici că nu trebuie să crezi în prevestiri!

Simții prin spate un fior rece și schimbai cu Villa o privire semnificativă.

— Am venit, urmă, pentru că judecătorul ține morțiș să dea în judecată pe-un prăpădit care-n viața lui n-a omorît nici o muscă. Decît să ducă pe-un nevinovat la spînzurătoare, nu-i mai bine să ne descotorosească de judecătorul ăsta și să ne-aducă altu?

Deși pronunța serios cuvintele și le însoțea cu un gest trist și milos, crezui că deslușesc în dosul lor o ironie crudă, care-mi pricinuia frică și silă.

— Să mă întrebați pe mine de alegeri cu toroipanul.

Să vă spun eu ce-am văzut la Jéres, în ajunul restaurației, zise Villa.

— În timpul revoluției lumea nici nu mai vrea să știe de ele. Se încredea mai mult în răzmeriţele și zarva care izbucneau în tot momentul, spusei eu.

Catalanul, care de vreo cinci minute nu mai vorbea și stătea mohorît, prinse numaidecît prilejul pentru a ne întrerupe, grăind cu zîmbet între smerit și îngîmfat :

— Restaurația ! He, he ! Restaurația ; așa cum mă vedeți, dacă nu eram eu nu se făcea.

Toți ridicarăm repede capetele, îl privirăm și ne privirăm pe urmă cu uimire.

— Ei, da, domnilor, dacă nu eram eu nu se făcea, repetă cu zîmbetul lui larg și rîzînd, desigur, de uimirea noastră. Stați niţel. Eu, pe atunci, scriam la *Timpul*, și, afară de asta, mai făceam punerea în pagină a știrilor scurte. Toți „mahării" din Madrid își scoteau pălăria cînd mă vedeau și veneau la mine ca să public un articolaș în care să-i ridic în slavă. Llagostera pe dincoace, Llagostera pe dincolo ; Llagostera vino să iei masa cu mine ; Llagostera, suie-te aici să te duc acasă. În fine, doar că nu-mi curățau ghetele, mă înțelegi ? Aveam un foarte bun prieten în generalul Martínez Campos. Deseori, după amiezile le petreceam stînd la taifas în salonul ministrului. Cu puține zile înainte de lovitura din Sagunto, îl găsesc trîntit pe un divan și moțăind. „Ei, ce faci, generale ! Te odihnești, nu-i așa ?" îi zisei bătîndu-l pe umăr. „Lasă-mă, Llagostera ; nici nu mai știu unde mi-e capul ; colegii mă îndeamnă mereu să scot armata în stradă ; parcă poți face așa ceva cît ai bate din palme. Pe de altă parte, acum nu vrea nici Cánovas, nici elementul civil... Încotro s-o iau ca să iasă bine ? Dumneata Llagostera, ce mă povățuiești ?" „Bre, omule, eu nu cunosc îndeajuns spiritul oștirii, dar mie mi se pare, înțelegi ? că nu trebuia să-ncerci nimic la Madrid ; numai cu armata din Nord ori din Centru dacă se poate face ceva !" Cum îi spusei asta, rămase pe gînduri, și la vreo cîteva zile, ţin-te, neică, goană spre Sagunto să-și ia locul în fruntea oștirii din Centru și pe urmă știi ce s-a întîmplat.

Catalanul surîdea fericit, isprăvind de rostit cuvintele acestea. Se așternu o tăcere de moarte. Care mai mult,

care mai puțin, dar eram indignați cu toții de atîta nerușinare, și stăteam cu privirile pironite în farfurie. După cîteva clipe, Cueto își înălță capul și, îndreptîndu-se spre el, îl întrebă cu impertinență :

— Ascultă, domnule Llagostera, tatăl dumitale e din Cabra ?

— Nu, domnule ; dar de ce mă-ntrebi ?

— Degeaba... Fiindcă celor din Cabra li se zice țapi [1].

Rămăsei înmărmurit. Crezui că agresiunea aceea brutală avea să provoace o scenă tragică. Din fericire nu se întîmplă nimic. Catalanul îi spunea lui Cueto să poftească să-i repete insulta și afară ; Cueto răspundea că i-o repetă oriunde și oricînd îi place. Llagostera îi întoarse că el nu umbla cu cuțitul la brîu ; își lichida afacerile de onoare cavalerește, cu spada și pistolul și să-și ia seama la vorbă, căci în Peru (unde fusese bărbat de stat și colonel) avusese trei dueluri dintre care unul cu carabina, după moda americană. Cueto îi aminti că lui nu-i păsa cum, și că dacă voia să pună la punct asemenea chestii, n-avea decît să iasă singur cu el și să se învîrtească oleacă pe malul rîului. Cu toate astea nici unul din ei nu se scula de pe scaun ; mîncau de zor tot ce li se așeza dinainte, parcă li se băteau lupii la gură, fără să fie dispuși să iasă la aer, ceea ce ne liniști pe toți. Villa, făcîndu-mi cu ochiul, aduse vorba despre altceva, și după cîteva minute nimeni nu-și mai amintea de incidentul acela neplăcut.

În noaptea aceea dormii destul de prost. Pe de o parte nesiguranța asupra celor ce trebuia să întreprind pentru a intra în legătură cu adorata mea călugăriță ; pe de alta, tăria de stîncă a patului mă făcea să mă zbat ca un pește pe uscat. Dimineața, microscopica Matilde veni să mă întrebe cum dormisem.

— Foarte prost, îi răspunsei.

— De ce ?

— Nu știu... mi se pare că e cam tare patul.

— Și ai trei saltele. Diseară îți mai dau una.

— Ba nu, mai bine ia-le pe toate trei și pune una mai moale.

---

[1] Joc de cuvinte : *cabra* înseamnă capră, iar locuitorii orașului Cabra ar trebui să se numească *cabroni* (țapi).

În dimineaţa aceea ieşi şi intră în odaia mea de cel puţin de o duzină de ori. Nenumăratele treburi ale gospodăriei o sileau în tot momentul să întrerupă convorbirea şi să plece. În sfîrşit, se hotărî să se aşeze într-un balansoar, grăind :

— Cel puţin un sfert de ceas nici nu mă mişc de-aici... Afară numai dacă nu vrei să rămîi singur...

Îi mărturisii, fără umbră de prefăcătorie, că eram încîntat de-o atît de gentilă tovărăşie ; una că n-aveam nici o ocupaţie, şi-apoi mă distra să-i văd trupşorul legănîndu-se în scaun cu mare grijă de a nu i se zări picioarele.

— Eşti voiajor comercial, don Ceferino ? mă întrebă.

— Nu, domnişoară, sînt poet.

— Ah, poet ! Ce frumos ! Faci versuri ? Ai să-mi citeşti şi mie cîteva ? Nu ?

— Bucuros, răspunsei, cuprins subit de o arzătoare simpatie pentru copilă.

— Mie-mi plac foarte mult versurile ! Mă farmecă ! Venea şi pe la noi un tînăr care făcea versuri ; aşa de frumoase ! Vai ce frumoase erau ! Mai făceau şi alţii versuri, dar nici unul ca Pepe Ruiz. Mi-a închinat şi mie unele ; le păstrez sus în odaie... Începeau... *Frunze din copac căzute jucăria vîntului sînt...*

— *Iluziile pierdute — sînt, vai ! — frunze desprinse din trunchiul inimii,* sfîrşii eu.

— Cum ? Le ştii şi dumneata ?

— Da, domnişoară ; sînt de Espronceda [1].

— Nu, băiatule, nu sînt de domnul ăsta, sînt de Pepe Ruiz ; chiar eu l-am văzut cînd le scria, repetă energică.

— Atunci or fi de amîndoi, răspunsei. Nu-i nici o pagubă.

— Haide, spune-mi cîteva din ale dumitale. Dacă eşti poet, trebuie să fii îndrăgostit, nu-i aşa ? Mă prind că da. Toţi poeţii sînt tare îndrăgostiţi. Pepe Ruiz, o ! pe care cum o vedea i se şi aprindeau călcîiele după ea.

Eu, care simţeam nerăbdarea tuturor amorezaţilor, de a mă destăinui şi a povesti amănuntele iubirii mele, răspunsei zîmbind :

— Da, da !... cred că sînt şi eu oleacă.

---

[1] Referire la *José de Espronceda* (1810—1842), cunoscut poet spaniol.

— O fărîmiță, nu? Vezi că mie nu-mi scapă nimic? exclamă nemaiputînd de bucurie, parcă ar fi descoperit o comoară ascunsă.

Mă sili să-i povestesc, în toate amănuntele posibile, povestea pasiunii mele incipiente. Desigur, spunîndu-i că obiectul ei era o călugăriță, se sperie; dar arătîndu-i cum stăteau lucrurile, nu întîrzie să se liniștească. N-o cunoștea pe Gloria, deși își auzise prietenele vorbind de ea și de familia ei. Aflînd că nu-mi respinsese curtea (cred că aici nu mă putui abține să nu mă laud puțin) și că dorea să iasă din mînăstire, îmi oferi protecția ei, cu aceeași autoritate și strășnicie de parcă ar fi fost generalul comandant al ținutului și ar fi pus la ordinele mele forțele garnizoanei spre a scoate o soră din chilie și a o înapoia lumii.

— Las' pe mine, să vezi cum se aranjează toate și, cît ai bate din palme, vă și cununați. Ia te uită la don Ceferino, să vie la Sevilla îndrăgostit gata de o sevillană!

— Nu-i așa?... și mai fiind și galeg pe deasupra.

— Cum galeg? exclamă în culmea uimirii, schimbîndu-și deodată expresia feței.

— Păi nu mi-ai spus adineauri că ești poet?

— Sigur... Sînt și poet și galeg.

Cu greu izbutii s-o fac să înțeleagă cum de se puteau alia aceste două însușiri în una și aceeași ființă. Credea că a fi galeg și a duce poveri în spate e totuna. Ba, bănuiesc că pentru a-și da pe deplin seama de acest lucru își aminti că sosisem cu valiza în mînă. Pe jumătate dărîmată originala-i concepție despre obîrșia mea, nu și nu, că să-i citesc versuri, iar eu, cu bunăvoința ce caracterizează pe poeți în asemenea împrejurări, atît pe cei lirici cît și pe cei dramatici, îi recitai un număr bunișor de sonete, pe urmă altul și mai și de cuplete, iar la sfîrșit vreo două-trei romanțe. Ce mai încoace și-ncolo, mai bine de un ceas îi turnai la versuri cu găleata. Matilduta, care întruchipa în mod fericit spiritul larg, primitor al „Ateneului" din Madrid, le găsea încîntătoare, fără pereche; bătea cu micuțele ei palme în brațele balansoarului, iar ochișorii ei, veșnic pe jumătate închiși, scînteiau de o bucurie vie și sinceră. Trebui să-i promit că-i voi închina cîteva, și ea mă încredință cu noblețe că avea să le păstreze în veci lîngă nemuritoarele versuri ale lui Pepe Ruiz.

Drept e că-mi era foarte aproape de inimă copila aceea, cu tonu-i protector şi felu-i de a vorbi scurt şi poruncitor. Părea obosită de viaţă şi tare încercată de valurile şi ispitele ei. Nu mai contenea numindu-mă băiatule, băiatul meu, şi, după cîte putui prinde, se credea o preapricepută şi nepreţuită sfătuitoare, mai cu seamă în afaceri de iubire. Din cîteva vorbe pe care le scăpase în timpul convorbirii, înţelesei iarăşi că micul Cupidon îi fusese potrivnic, şi că numai după o dureroasă păţanie ajunsese să capete o cunoştinţă exactă şi desăvîrşită a matrapazlîcurilor acestui zeu, ceea ce o punea în situaţia de a-i învăţa pe neofiţii ca mine cum să se păzească. După repetate stăruinţe din parte-mi, îmi mărturisi că întraripatul zeu i se înfăţişase acum trei ani în chip de aspirant telegrafist.

— Trei ani ! Dar erai o fetiţă.

— Nu, băiatule, aveam aproape cincisprezece... Era ţanţoş, băiat frumos, şi avea nişte ochi ştrengăreşti, nevoie mare... Venea des pe la noi, fiindcă era prieten cu Eduardito. Într-o dimineaţă mă găsi singură măturînd şi vru să intre în vorbă cu mine. Şi i-am dat cu mătura-n cap, dar nici eu n-am mai rămas într-ale mele, ştii ? Pentru că-mi plăcea Felipe... numai aşa, că era cu lipici... Să-l fi auzit cum cînta tangourile ! Numai să-l fi auzit ! Juca *panaderos* ca un ţigan din Macarena. Şi ce ghiduş, Dumnezeule ! Nu ştiai niciodată cînd vorbea serios. Să vezi : Într-o zi îl întrebăm de frate-său, care stătea în Cádix, şi ne răspunse, cu o mutră plouată, că murise. Toţi îl crezuserăm. Zău, şi dumneata l-ai fi crezut. Ţi-ai găsit ; după-amiază ne pomenim cu el spunînd că minţise. N-avea pereche de hazliu... Nu ştiu cine-i şopti tatii (Dumnezeu să-l ierte !) că se ţinea de capul meu, şi-l dete afară din casă în brînci... în brînci, zău... ba mi se pare că se alese şi cu cîteva picioare... Da vezi că mie nu-mi mai ardea de altceva ; îmi furase inima şi pace. Nu m-am sinchisit. Vorbeam cu el prin zăbrelele de la fereastră. Chiar la fereastra asta, cîte ceasuri n-am stat de vorbă cu el ! Mă fermecase, hoţomanul ! Nu mă mai duceam la plimbare, fiindcă nu voia el ; mă sili să nu mai dau mîna cu nici un băiat, îmi interzise să port breton, îmi luă corsetul...

— Cum corsetul ? întrebai surprins.

— Da, corsetul... Ce, nu ştii ?... Aici mulţi nu vor ca logodnicele lor să poarte corset... aşa plac mai puţin altora...

Iubirea micuţei Matilde se sfîrşise în chipul cel mai trist. Telegrafistul cel hazliu o înşelase cu o prietenă din vecini. Dar cum toţi trădătorii îşi primesc pedeapsa, după cîteva luni se certă şi cu ea.

— Acuma o fi impiegat.

— Da de unde ; e soldat în cavalerie. A fost respins la examen şi tată-său l-a gonit de-acasă. Bietul băiat, plictisit, s-a dus la armată... Şi nu-i şade rău cu tunica albastră, tîrîndu-şi sabia.

— Asta înseamnă că dacă ar vrea să se-ntoarcă supus la picioruşele mătăluţă...

Matildita încruntă sprîncenele şi, cu o strîmbătură, făcu un gest de mare demnitate.

VII

PATIO-UL DOMNIŞOARELOR DE ANGUITA

— Ce doriţi dumneavoastră, domnule ?

— Părintele don Sabino... Se poate vorbi cu el ? abia putui bîlbîi, privind la călugăriţa care-şi scosese capul pe ferestruica de lîngă poartă.

La drept vorbind nu mă aşteptam să dau peste o atît de gentilă portăreasă. Era tînără măicuţa ; avea chipul fraged şi rumen, ochii vii şi pătrunzători şi un hotărît accent străin.

— Da, domnule.. dar acum se duce la slujbă. Dacă vreţi s-o ascultaţi şi dumneavoastră, pe urmă îl puteţi găsi în odaia sfinţiei-sale.

— Bucuros, răspunsei.

Dispăru de la fereastră şi pe dată auzii zornăit de chei, iar poarta se deschise în zgomot de zăvoare trase.

— Poftim !

Închise iar cu cheia şi-mi zise :

— Veniţi cu mine !

O urmai într-o galerie boltită, podită cu cărămizi, închisă cu geamlîc. Prin el se zăreau o sumedenie de flori şi de plante. Se opri dinaintea unei uşi, o împinse şi-mi zise :

— Poftim şi luaţi loc. Cînd începe slujba, am să vin să vă anunţ.

Se desprindea din căutătura, din glasul şi din gesturile maicii o străşnicie foarte îndepărtată de stîngăcia şi sfiiciunea pe care le socoteam mai înainte firești oricărei călugăriţe. Avea în vorba ei un accent protector. Îmi poruncea de parcă ar fi muştruluit o şcolăriţă. „De, domnul meu (nu mă putui stăpîni să-mi spun amintindu-mi de Matildita), în ţara asta toate femeile mă ocrotesc. Mai bine aşa !“

Odaia în care mă aflam era, de bună seamă, sala de primire sau de aşteptare. Nu prea mare, cu o singură fereastră cu zăbrele, care da spre uliţă, dar destul de sus, pentru ca nimeni să nu poată privi afară decît cu ajutorul unei scări. Un divan îmbrăcat în stambă vişinie şi cîteva scaune, un scrin şi o oglindă ; pereţii nu se mai zăreau de mulţimea gravurilor religioase atîrnate peste tot ; duşumeaua din plăci de faianţă. Cînd rămăsei singur, mă cuprinse iar neliniştea şi spaima pe care-o simţisem atunci cînd pătrunsesem sub portal şi trăsesem de sforicica clopoţelului. Prezenţa maicii mă distrase şi mă liniştise puţin. Cîteva zile de şovăieli şi de îndoieli m-a costat pînă să iau hotărîrea aceasta. Mai înainte încercasem, fără nici un rezultat, să momesc pe una din slujnicele mînăstirii pentru a-i duce o scrisoare sorei San Sulpicio. Îmi răspunsese cu indignare, cît pe-aci să-şi facă semnul crucii de parcă aş fi fost necuratul. Bănuii că, dacă în loc de două pesetas m-ar fi lăsat inima să-i ofer cinci duros, ar fi fost altă socoteală. Firea sfiicioasă cu care ne-a dăruit natura pe noi, galegii, mă pierdu. Vrui pe urmă s-o conving pe fata care întovărăşea la colegiu nişte copile, şi mă primi bine atîta vreme cît presupuse că mă prăpădesc după ea ; dar cum îi destăinuii sfios şi pe departe scopul, să te ţii ocări şi vorbe urîte, că numai răbdarea mea, care-i foarte mare, le putu îndura. În sfîrşit, după sfatul Matilditei şi

nemaizărind în realitate alt mijloc de a ieşi din încurcătură, mă hotărîi să dau ochi cu duhovnicul călugăriţelor şi, povestindu-i întîmplarea, să-ncerc a-i cîştiga bunăvoinţa. Dacă era un bărbat de ispravă, nu se putea să nu vadă că oprirea la mînăstire a unei tinere împotriva vrerii ei se abătea de la orice religie şi drept, şi să n-o ajute să-şi recapete libertatea de îndată ce s-ar fi împlinit sorocul juruinţei ce trebuia să cadă foarte curînd. Nu luai, totuşi, această hotărîre fără să stau mult la îndoială şi fără să dau deseori îndărăt, pentru că vedeam bine că n-aveam nici un drept să mă amestec în treburile maicii. Drept e că îi împărtăşisem dragostea mea ; drept e că ea-mi primise curtea cu bunăvoinţă, ba chiar dăduse cu cîteva prilejuri semne, mai mult sau mai puţin vădite, că stăruinţele mele îi erau pe plac, şi că avea să sfîrşească prin a le asculta. Dar nu-i mai puţin adevărat că, dintr-o pricină sau din alta, pînă atunci nu se lăsase învinsă, şi că nu mă puteam lăuda pe sfînta dreptate că pusesem stăpînire pe inima ei. Totuşi, cum trebuia să iau negreşit o hotărîre. căci altfel şederea mea în Sevilla ar fi devenit inutilă şi caraghioasă, în cele din urmă făcui pasul pe care-l văzurăţi.

De îndată ce călugăriţa mă lăsă singur, iar mă apucară, cum zic, temerile. Bucuros m-aş fi întors pe unde venisem. Dar poarta era închisă cu cheia şi trebuia să caut şi să chem din nou pe portăreasă să-mi deschidă, iar portăreasa, mirată, m-ar fi întrebat cum şi de ce ; în fine, un adevărat bucluc. Pentru a-mi mai potoli neliniştea, luai de pe scrin o carte luxos legată şi-o deschisei. Glăsuia despre minunata arătare a Fecioarei în peştera din Lourdes ciobănaşilor Maxim şi Bernardette ; era în franţuzeşte şi cu gravuri. Citirea, începută în neştire, îmi aprinse după cîteva clipe închipuirea, plecînd-o nu tocmai spre gînduri cucernice, cît spre un fel de blîndă avîntare şi voluptoasă smerenie pe care o deşteaptă totdeauna misticismul în temperamentele nervoase şi lirice. Îmi amintii de şăgalnica soră, şi niciodată icoana ei nu mă înfioră mai dulce şi pricinuindu-mi mai multă fericire. Eram ispitit să mă plec şi să sărut duşumeaua, pentru că, de bună seamă, o călcase şi ea. Totul mi se părea în locul acela vrednic de respect, ba chiar şi de admiraţie ; pînă şi o cromolitografie destul de urîţică ce-l închipuia pe Isus deschizîndu-şi pieptul cu

mîinile şi arătîndu-şi inima de culoarea ciocolatei, cu o cruce deasupra şi arzînd în văpăi de jumări cu pătlăgele roşii. Totuşi, nu trebuie să ne înşelăm ; cred că mă simţeam mai degrabă cuprins de un sentiment erotic decît de unul religios.

Nu trecu mult pînă ce maica portăriţă să deschidă iar uşa şi să-mi spună pe acelaşi ton poruncitor şi cu acelaşi accent străin :

— Începe slujba. Poftim !

O urmai cu supunerea de mai înainte, aidoma unui licean dus la carceră. Cu toate astea, aruncai cîteva priviri iscoditoare în toate părţile, în slaba speranţă de a zări chipul călugăriţei mele printre cele numeroase care treceau în depărtare prin galeriile pustii. Oricît de departe ar fi fost, aveam credinţa nestrămutată c-aş fi recunoscut-o. Ieşirăm din prima curte şi intrarăm în alta mai mare, tot boltită, dar fără geamlîc. Pietruită pe jos, avea în mijloc o fîntînă cu ghizduri de piatră înnegrită de mucegai ; alături se afla un bazin pătrat în care două surori spălau rufe. Într-o parte a curţii zării o uşă mai mare decît celelalte, cu arc ogival şi cruce de piatră deasupra, şi bănuii numaidecît că era a capelei. În adevăr, sosind în dreptul ei, maica se opri ; eu înaintai spre agheasmatarul cu apă sfinţită, îmi înmuiai degetele şi i le întinsei. Maica binevoi atunci să se uite la mine, şi zîmbind uşor, cu compătimire, zise :

— Mulţumesc, nu putem.

În acelaşi timp îşi vîrî mîna în agheasmatar, făcîndu-şi apoi de mai multe ori semnul crucii. Pe urmă se lipi de zid, spunînd :

— Poftim !

Nu puţin turburat de refuz şi de înfăţişarea impunătoare a sorei, o întrebai pentru a intra în vorbă :

— Maica Florentina e sănătoasă ?

— Sora Florentina nu mai e stareţă de cîteva zile. E mai bine, da, domnule, îmi răspunse privindu-mă acum niţel intrigată, dar fără a părăsi nici un dram aeru-i protector care, în treacăt fie zis, nu-i şedea rău.

— Ah ! Nu mai e stareţă ? răspunsei într-o doară, neîndoindu-mă o clipă că schimbarea se datora în parte ţopăielii din Marmolejo.

— Nu, domnule; azi este ultima dintre surori. Poftim!

„Asta-i bună!“ îmi zisei luîndu-i-o înainte şi intrînd pe prima uşă ce-mi ieşi în cale.

— Pîst, pîst!... Nu pe acolo, pe uşa cealaltă.

Intrai pe unde-mi arăta protectoarea mea şi mă pomenii în capelă, fără să văd aproape nimic, aşa de întuneric era. Îmi putui da totuşi seama că era destul de încăpătoare şi frumos decorată. Altarul şi tot ce se afla lîngă el se deslueşea mai bine din pricina luminii ce cădea din ferestrele turlei; dar de acolo pînă în fund, unde mă aflam eu, umbrele sporeau necontenit. Rămăsei locului nehotărît pînă ce maica, aprinzînd un chibrit, îmi arătă, sprijinite de peretele din fund, nişte scăunele pentru rugăciune căptuşite cu catifea roşie. Mă aşezai pe cel mai apropiat, dar ea mă sili să trec în ultimul, desigur, pentru a nu împiedica pe cei care ar sosi pe urmă. Despărţindu-se de mine cu un „bună ziua“, se apropie de o frînghie care atîrna de tavan şi începu să tragă cu putere. Răsună un clopot cu dangăt dulce şi prelungit. Şi după ce bătu astfel de liturghie, coborî o candelă, îi turnă untdelemn şi apoi şterse cu o cîrpă încrustăturile altarului. Se îndreptă apoi spre fundul capelei şi dispăru printr-o uşiţă lăturalnică aparţinînd de bună seamă sacristiei.

Capela-mi părea pustie. Cu toate astea, nu după multă vreme deslusii prin preajmă o şopăcăială, şi tot ascuţindu-mi privirea, izbutii să zăresc silueta unui preot aşezat pe un scaun lîngă uşă, precum şi pe a unui domn îngenuncheat dinaintea lui, care se spovedea. Preotul ţinea mîna pe spatele pocăitului şi îşi pleca urechea la gura lui. Dispus cum eram spre înduioşare, scena mă zgudui puternic. În suflet mi se deşteptară emoţiile adormite ale copilăriei, cînd mama mă ducea să mă spovedesc la părintele Antolín iertătorul. Mă simţii plăcut tulburat şi în cea mai nimerită predispoziţie cu putinţă de a-mi plînge păcatele vieţii şi de a mă apropia pocăit de tribunalul ispăşirii. Dar, lucru ciudat, în această căinţă nu intra păcatul de a iubi o călugăriţă; dimpotrivă, tocmai iubirea aceasta mă apropia mai mult de Dumnezeu şi alcătuia drumul cel mai neîndoielnic spre mîntuire. Cînd îl văzui pe preot (care era probabil duhovnicul maicilor) lăsîndu-se pe spate şi ridicînd mîna pentru a da binecuvîntarea; cînd îl văzui pe domn scu-

lîndu-se și scuturîndu-și genunchii de praf cu batista, mă cuprinse deodată dorința de-a mă arunca la picioarele celui dintîi ca să mă spovedesc și să-i vorbesc de preașăgalnica ființă care se afla în puterea lui, cerîndu-i smerit să mă ocrotească, adică să mă ierte de păcat. Dar timpul cît luptai cu nehotărîrea fu de-ajuns ca preotul să pornească și, tușind de se cutremurau pereții, să se îndrepte spre altar, unde neagra-i siluetă se micșoră spre a se înălța din nou și a ieși pe ușița lăturalnică.

Biserica rămase într-adevăr pustie. Ochii-mi, obișnuiți cu întunericul, puteau acum cerceta toate colțurile. Era frumoasă și retrasă, împodobită cu gust ; se cunoștea că n-o îngrijeau mîini bărbătești. Pînă la locul meu, era plină de bănci de lemn, așezate una în spatele alteia, ca fotoliile într-un teatru, lăsînd, la fel, loc de trecere prin mijloc. Pe ușa opusă sacristiei pătrunseră patru călugărițe, îngenuncheară dinaintea altarului și începură să se roage, cu glas tare, într-un chip ciudat, cum nu mai auzisem pînă atunci. Fiecare își spunea rugăciunea pe rînd, în toate acestea repetîndu-se deseori *inimă străpunsă, dureri preasfîșietoare, răni preascumpe* și alte superlative ce răsunau trist și înfricoșător în tăcerea capelei. Sora portăreasă se ivi pentru a doua oară, și iar apucă de frînghie pentru a trage clopotul. Și aproape în aceeași clipă prinseră să se strecoare călugărițele, pe rînd, ducîndu-se să stea în picioare dinaintea băncilor, în tăcere și ordine desăvîrșită. În spatele călugărițelor, vreo treizeci la număr, sosiră elevele interne pe care le recunoscui după pelerina albă de pe umeri. Abia li se puteau desluși chipurile. Parcă era un șir de fantome, care-mi aminti, oh, sacrilegiu ! vedeniile evocate de Beltrán în opera *Roberto*. La fiecare zece sau douăsprezece interne venea altă călugăriță, care se așeza în capul băncii. Cînd se umplu capela, apăru preotul îmbrăcat în veștminte, și liturghia începu. Călugărițele și elevele se așezară. Nu mai e nevoie să spun că inima-mi zvîcnea în piept și îmi trudeam ochii să ghicesc care din vedenii era adorata mea Gloria. Cu cît mă osteneam mai mult, cu atît parcă mi se împăienjenea mai tare vederea. Mă uitam fix la una și, după cinci minute, din cine știe ce mișcare, înțelegeam că mă înșelasem ; fixam apoi alta, cu înfrigurare, ca să mi se întîmple același lucru.

Slujba nu fu lungă. Lîngă mine veniseră să ia loc trei sau patru domni cu aspect clerical, desigur devoţi ori protectori ai mînăstirii. Mişcările călugăriţelor şi ale elevelor, pentru a se scula, aşeza sau îngenunchea se făceau ca la comandă, împinse parcă de acelaşi resort. La sculare şi la îngenunchere se auzea în capelă un vîjîit straniu, ca de tunet depărtat. „Ce să fie?“ îmi ziceam, pînă cînd înţelesei că era pricinuit de lipăitul palmelor pe pînza scrobită a pelerinelor. La terminarea slujbei, ieşiră în aceeaşi reculegere şi tăcere ca şi mai înainte. Domnii de lîngă mine îmi ziseră „bună ziua“ cu afecţie de coreligionari şi plecară şi ei. Rămăsei iar singur şi încurcat în capelă, cînd mă pomenii din nou cu maica străină, zicîndu-mi :

— Am înştiinţat pe don Sabino, şi mi-a spus că vă aşteaptă în odaia sfinţiei-sale.

Văzînd că nu mă urneam din loc, adăugă :

— Nu ştiţi pe unde s-o luaţi? Atunci veniţi cu mine.

Mă călăuzi prin nişte galerii pînă la intrarea unei grădini, şi, arătîndu-mi cu mîna o căsuţă în fund, îmi zise :

— Acolo. Bateţi tare la uşă, pentru că servitoarea e surdă.

Pînă să-i mulţumesc, ia-o de unde nu-i.

Sora portăreasă ştia să-şi dea importanţă, aidoma colegilor săi de la Camera Deputaţilor.

Împlinii întocmai porunca şi ciocănii de două ori cu atîta tărie în uşă, încît s-ar fi deşteptat şi Făt-Frumos adormit în palatul vrăjitoarei. Îmi deschise numaidecît o femeie sfrijită, iute ca un ardei şi cu o garoafă înfiptă în păr, măcar că-i dădeai pe puţin cincizeci de ani. Văzîndu-mă, rămase cu gura căscată, iar zîmbetul ce-i încreţea buzele se stinse într-o clipă. Sigur că pe uşa aceea nu se primeau vizitele, intrau doar ştafetele mînăstirii şi oamenii de serviciu. Şi întrebarea obişnuită nu întîrzie.

— Ce doriţi dumneavoastră ?

— E acasă don Sabino ?

Trebui să mai repet o dată. Pînă să-mi răspundă servitoarea, auzii de sus un răcnet, zicînd :

— Da, da, poftim sus.

Cum păşii pragul şi-o luai pe o scăriţă strîmtă cu trepte din plăci de faianţă fixate în lemn, zării sus în capul ei chipul preotului care, grav dar prietenos, mă invită să mă urc. După cîte îmi putui da seama, casa era micuţă. Mi se păru un pavilion clădit de curînd în grădină doar pentru duhovnic. Prin fund dădea în stradă.

Mă vîrî într-o cămăruţă modestă şi îngrijită, mă invită să stau jos, şi, înainte de orice întrebare, îmi ceru voie să se ducă să-şi schimbe hainele, căci tocmai atunci picase de la biserică. Pătrunse în odaia de culcare, unde zăbovi cîteva minute, în vreme ce eu, dincoace, mă dădeam de ceasul morţii, buimăcit, îngrozit, bătîndu-mi capul cum să ies din încurcătura în care intrasem parcă legat la ochi. Pentru că, ce avea să zică bunul preot la nesăbuita pretenţie ce mă adusese acolo ? N-o să mă ia drept nebun ? Mă trecură toate năduşelile.

În sfîrşit apăru şi preotul, în sutană şi c-o tichie de catifea neagră pe cap, şi înfigîndu-se dinaintea mea, îmi zise :

— S-auzim.

Era un bărbat voinic, pîntecos, cu nas fleşcăit şi nişte ochi mici de porc, negri şi bănuitori. N-avea accent andaluz ; aflai pe urmă că era din Rioja.

— Păi... ce mă aduce pe mine aicea... Din capul locului trebuie să vă spun că nu sînt un vîntură-lume... Familia mea e cunoscută în toată provincia Orense... Tata e farmacist în Bollo ; a făcut avere... Nu cine ştie cît, dar cum nu mă are decît pe mine, mi-ajunge ca să trăiesc după pofta inimii, fără să mă prăpădesc muncind. Mama se trage dintr-o familie foarte veche şi cunoscută în Galicia, familia Lidonesilor... Poate să fi auzit şi sfinţia-voastră vorbindu-se de ea...

— Nu, domnule, răspunse sec, iscodindu-mă cu ochii din ce în ce mai întunecaţi şi mai bănuitori.

De aci înţelesei că nu-l prea interesa proslăvirea spiţei mele.

După ce că eram atît de zăpăcit, răspunsul, atitudinea inchizitorială şi pornirile duşmănoase cu care mi se înfăţişa îmi spulberară şi ultimele fărîmituri de judecată care-mi mai rămăseseră. Începui să bat cîmpii de era mai

mare jalea. Nu știu ce-am spus, și nici nu-i ușor de știut : îngînai un șir de fraze încîlcite, schiloade, neînțelese, unde amestecam „convingerile mele hotărît catolice“ cu „nebuniile scuzabile ale tinereții“, „înaltul criteriu și recunoscuta erudiție a lui don Sabino“ cu „nevoia simțită de sufletul meu de a iubi o femeie sfîntă și religios educată“. Cînd, în sfîrșit, isprăvii acel talmeș-balmeș, mă oprii gîfîind, aprins, leoarcă de nădușeală, uitîndu-mă la preot. Mă dureau fălcile de zîmbetul care-mi încreților chipul de cînd stăteam dinaintea lui. De bună-credință, socoteam că mă explicasem îndeajuns și nu mai rămăsese nimic de spus. Așa că înlemnii la răspunsul preotului :

— Ei, și ce mă privește pe mine asta ?

— Vedeți că... sfinția-voastră cum sînteți preot... credeam că vă puteam povesti... Cine să-mi dea o povață mai bună ca sfinția-ta ?...

— Ah ! Vrei să te spovedești ? De ce nu spui așa ? Doar să beau o cafea și mergem în capelă.

— Nu, părinte... adică, da. Ar fi o spovedanie și totuși nu e...

Începui iar să mă încurc de mai mare mila, pînă ce preotul mă chemă din nou la ordine. În fine, deși ca vai de lume, mă explicai și-i mărturisii că eram îndrăgostit de sora San Sulpicio și că voiam să-l rog să mă ajute împotriva familiei care o ținea pe nedrept închisă în mînăstire, spre a-mi deveni soție.

Nici n-apucai să sfîrșesc bine ultimele cuvinte, că preotul mă străpunse cu o căutătură disprețuitoare și, întinzînd mîna spre ușă, pocăni de vreo trei ori din degete și plescăi limba scoțînd sunetul acela particular prin care se gonesc cîinii de pe unde încurcă locul. Mă sculai uluit, roșu de rușine și mînie. Îmi venea să mă arunc asupra omului ăstuia josnic. Nu mă îndoiesc că poetul ar fi săvîrșit asemenea ispravă, deși avea nouăzeci și nouă la sută șansa de-a fi strivit de preot, dar omul practic ce sălășluiește în mine mă făcu să văd pe dată gravele neajunsuri ale faptului, care ar fi expediat pe apa sîmbetei toate planurile mele, și mă hotărîi să-mi iau pălăria și să plec. Duhovnicul, fără să se sinchisească de privirea fulgerătoare pe care i-o aruncai, plescăi iar din limbă, și trosni și din degete, continuînd să-mi arate ușa și să mă măsoare cu

un dispreț suveran. Trecîndu-i pe dinainte, împinse bădărănia pînă la a zice :

— Afară, afară !

Și pe cînd scoboram scara, îl auzii mîrîind de sus :

— Surioară, hai ? Ai mirosit gologani, hai ? Lasă că-i aranjăm noi, și-o aranjăm și pe surioara.

Ofensa îmi străpunse inima ca un junghi. Nu mă putui stăpîni să nu șoptesc : „Căpcăunule !“ dar pe un ton delicat, așa că nu-i ajunse la urechi. Drept e că în acest prilej nu mă arătai model de energie și demnitate ; pe de altă parte, trebuie iarăși să convenim că, dacă m-aș fi purtat altfel, praful și pulberea s-ar fi ales de socotelile mele.

Nu spusei nimic Matilditei de convorbire, deși mă aștepta cu mare nerăbdare să afle rezultatul. Îi spusei doar că-mi fusese imposibil să-l văd pe preot. Cum însă nu izbutii toată ziulica să-mi găsesc astîmpăr de necăjit ce eram, cred că tot a mirosit ceva. Cred că-și împărtăși bănuielile maiorului Villa, cu care în puține zile mă împrietenisem la toartă. Amîndoi ne deprinsesem să ne ducem după prînz să bem cafeaua la berăria „Britanica“ și să petrecem acolo cîteva ceasuri, privind forfoteala de-afară prin geamurile uriașe care ne despărțeau de strada Sierpes. Era un minunat camarad maiorul Villa, pașnic, vesel, nepărtinitor în gîndire și extrem de politicos. Îi căzusem cu tronc, dar nu știu de ce, poate pentru că și eu sînt pașnic din fire și ascult totdeauna cuviincios ce mi se spune. Mă prezentă drept concetățean chelnerului care servea.

— Ah ! Și dumneavoastră sînteți asturian ? mă întrebă accsta, ștergînd masa cu un șervet.

— Nu, sînt galeg.

— Atunci nu sînteți concetățeni, răspunse cu vădită răceală, retrăgîndu-se.

Pe Villa îl umflă rîsul.

— Feciorul lui Pelayo te disprețuiește, frate.

În după-amiaza aceea, după ce ne așezarăm, deschizînd vorba, îmi zise :

— Dragă Sanjurjo, te văd cam galeș. La masă nici nu ți-am auzit glasul. Nu cumva ești îndrăgostit ?

După intonație și după surîsul cu care întovărăși întrebarea pricepui că știe ceva și mă înroșii.

— Asta-i acum ! Ce te-nroșișI așa ? Te-a zăpăcit vreo sevillancă ? Nu-ți pierde firea... Așa pățesc toți cei care sosesc aici.

După ce tăgăduii totul de două sau trei ori, îi destăinuii, întîi pe departe, apoi, pe măsură ce mă încălzeam, tot mai lămurit „povestea“ care mă aducea în Sevilla. Negreșit, o găsi nostimă și cu picățele. „O călugăriță ! Asta-i bună, frate !“ Dar abia îi povestisem pe scurt iubirea mea, și cînd începeam, cu o adevărată sete de mărturisiri, să-i depăn preainteresantele, pentru mine, amănunte, mă pomenii că rămîne dus pe gînduri, cu privirea pierdută în gol, și că un zîmbet de beatitudine începe să-i lumineze puțin cîte puțin chipul bărbătesc.

— Hei, hei... ce crezi că numai dumneata ai căpiat ? făcu deodată îmbujorîndu-se nițel. Dacă pe dumneata te-a scos din minți o fată din Sevilla, pe mine m-a băgat în boală una din San Lúcar.

Mă miră emoția ce-l cuprinse pentru că nu mai era la vîrsta cînd iubirea nu te lasă să dormi.

— O sanluquenă bălaie, aurie ca o jimblă și cu niște ochi negri, mari, de hoțoaică, de-ți vine să-i mănînci nu alta. Am zis ceva ?

Și, fără alte preambuluri, îmi destăinui pe larg tainele-i de iubire, cu emoție sugrumată de adolescent. Frumoasa care-i furase inima era o doamnă din lumea mare a Andaluziei, contesita del Padul, fată de nouăsprezece ani, moștenitoarea unei averi fabuloase. O iubea și se credea iubit ; nu doar pentru că ea ar fi rostit jinduitul „da“, cît pentru că-i dăduse atîtea dovezi tacite încît Villa nu se mai putea împotrivi să nu creadă în dragostea ei. Nu numai că-l prefera pe el în conversații, deși avea adoratori cu duzina, nu numai că cocheta cu el la teatru și la plimbare, dar că-i primea florile pe care i le trimitea destul de des, și de foarte multe ori și le punea în păr și la piept. Într-o zi, într-o excursie la țară, bînd din paharul pe care tocmai îl lăsase contesa, îl răsuci spre a atinge cu buzele locul pe care-l atinsese buzele ei. Contesa, observîndu-l, îi trimise un zîmbet foarte elocvent. Cu alt prilej, după ce-i

oferiseră braţul mai mulţi tineri, îl luă pe al lui, zicînd: „Braţul unui ostaş e mai sigur". Altădată, plimbîndu-se pe sub ferestrele ei, lăsase să-i cadă pe cap un trandafir. Deşi nu-i declarase iubirea pe faţă, o dată îi spusese că e îndrăgostit, iar ea, îndepărtîndu-se rîzînd, exclamă:

— Nu-i nevoie să-mi spui de cine, că ştiu!

Deşi semnele acestea şi altele la fel pe care mi le povesti nu mi se părură tot aşa de evidente ca şi lui, nu-mi fu greu să cred în norocul lui şi să-l felicit. La urma urmelor, nu era vorba de un cadet lipsit de experienţă. Era maior, avea aproape patruzeci de ani, dacă nu-i împlinise chiar, bărbat în toată puterea cuvîntului, obişnuit cu femeile şi trăit în societate. Convorbirea-l îmbăta. Cu ochii pe jumătate închişi şi înghiţind cu voluptate fumul ţigării, cu chipul iluminat într-una de acelaşi surîs de beatitudine, îngrămădea amănunte peste amănunte, toate atît de neînsemnate, încît sfîrşii prin a nu-l mai urmări şi a mă gîndi la scumpa mea călugăriţă. Uneori îmi lăsam privirea să rătăcească pe chipul bărbătesc şi corect al maiorului, a cărui barbă tăiată scurt începea să încărunţească pe ici, pe colo; alteori mi-o întorceam spre stradă, unde se încrucişau necontenit trecătorii, schimbînd cu noi ocheade repezi. Aproape de noi, la cealaltă fereastră, erau nişte tineri care se strîmbau, ziceau „bau" şi făceau feluri te semne tuturor femeilor frumoase sau urîte care treceau pe stradă. Cînd nu se uitau la ei, le atrăgeau atenţia cu lovituri uşoare în geam. Nici una nu se socotea ofensată. Atît doamnele care se plimbau învîrtindu-şi pe umăr umbreluţa de mătase şi arătîndu-şi picioruşele încălţate în pantofi de marochin, cît şi lucrătoarele cu şalul alb pe spate şi garoafa nelipsită din păr, ridicînd ochii negri, expresivi şi întîlnindu-se cu zîmbetele şi caraghioasele lor gesturi de admiraţie, zîmbeau şi ele graţios. Unele, mai îndrăzneţe, răspundeau cu altă strîmbătură mucalită care stîrnea şi mai rău pe tinerele haimanale, făcîndu-i să izbucnească în răsunătoare hohote de rîs. Treceau atingînd geamul. Scînteierea privirilor, candide şi şirete în acelaşi timp, înveselea inima şi mîna mintea spre suave şi fericite năluciri. Nu-i uşor să fii pesimist în Sevilla. Năduful pricinuit de scena ruşinoasă de dimineaţă mi se risipise fără să prind de veste, lăsînd loc unei speranţe, pe cît de

arzătoare pe atît de neîntemeiate şi anume că, la urmă, totul avea să se termine cu bine. Mă molipsiseră gîndurile voioase şi biruitoare ale lui Villa. Pentru doi îndrăgostiţi nu există piedici de neînvins. Cele întîlnite în drum mă îndemnau să lupt cu şi mai multă plăcere şi rîvnă. La urmă, tovarăşul meu, fie pentru că nu mai avea ce spune, fie pentru că-şi amintise că nu se purta destul de politicos, prinse a vorbi iar de treburile mele, pe un ton necăutat şi uşurel, ca cineva care doreşte să-ţi fie pe plac, dar fără să se îngrijească prea mult de ceea ce spune.

Eram însă atît de dornic să vorbesc de soră, că-i mulţumii din inimă. Tocmai cînd discutam mai aprins şi maiorul se oferise să mă ocrotească din toate puterile, băgai de seamă că se schimbă la faţă, privind neliniştit în stradă. Întorsei capul şi zării o tînără elegantă, mlădioasă şi bălaie, întovărăşită de un domn. Uitîndu-se spre noi, tînăra salută afectuos cu mîna de mai multe ori, surîzînd insinuantă. Cînd mă uit din nou la Villa, îl văd răspunzînd la salut cu o profundă reverenţă şi un zîmbet mieros, roşu pînă în vîrful urechilor.

— Ea e, îmi zise cu vocea tremurătoare.

— Frumoasă, făcui eu pentru a-l măguli şi pentru că aşa şi era.

— Divină ! mi-o întoarse el dînd ochii peste cap. Şi dacă ai şti ce talent ! Zilele trecute a avut una grozavă...

Şi ţine-te iar potop de mărunţişuri despre contesa lui. În realitate le ascultam cu prea puţin interes, dar mă prefăceam că le sorb, pentru că-mi mersese la inimă promisiunea făcută, deşi nu vedeam lămurit în ce ar fi putut consta această ocrotire.

— Probabil c-o voi vedea astă-seară la domnişoarele de Anguita... Şi, *à propos*, nu vrei să ţi le prezint ? N-are să-ţi pară rău ; sînt nişte fete foarte originale. Are să-ţi prindă bine să-ţi faci relaţii ; nu se ştie la ce-ţi pot servi.

Răspunsei afirmativ, numai că mă îndoii că puteam fi prezentat fără o prealabilă înştiinţare.

Pe Villa îl umflă rîsul.

— Aici nu merge cu farafastîcuri din astea. Vii cu mine diseară şi vei fi primit ca şi cînd ai fi fost anunţat din ziua naşterii. Mîine, la ora ceaiului, le poţi face o

vizită și, desigur, nu se vor mira. Atît le-ar mai lipsi, să fie și mofturoase !

După-masă ne întoarserăm să luăm cafeaua la „Britanica". De aici, pe la nouă, ne duserăm la domnișoarele de Anguita. Aveau casa în piața Ducelui, așa că nu zăbovirăm mult pînă să ajungem. Prin grilajul porții deslușirăm oarecare larmă. Veni să ne deschidă o slujnicuță nostimă, cu ochi negri și părul încîrlionțat, dar pînă să tragă zăvorul răsări ca din pămînt o domnișoară subțirică, palidă, cu părul blond-cenușiu și ochii albaștri.

— Domnului Villa îi deschid eu, pentru că e un domn foarte fin, care giugiulește portăresele... Haide, mîngîie-mă și pe mine pe obraz, ca pe Carmen.

Slujnicuța cu ochii negri fugi rușinată. Maiorul se supără sau se prefăcu îmbufnat.

— Ascultă, seña Josefa, vorbește frumos și nu minți, că eu nu-s din cei care ciupesc servitoarele. Ce-o să-și închipuie domnul despre mine ?

— Ce meriți, pramatie. O dată te-am prins bătînd-o peste obraz, altă dată trăgînd-o de bărbie ; și eu nu vreau scandal la mine în casă. Ai înțeles ? Dumneata nu ierți pe nici una, „de la prințesa trufașă pînă la pescărița din barca slinoasă". Eu însă sînt aici ca să am grijă de moralâ.

— Fugit-a morala din Grecia,
Cadrilul nu se mai joacă.

începu să cînte maiorul, repetînd niște versuri dintr-o operetă bufă foarte populară. În același timp o trăgea de nas pe Josefa, care fugi furioasă.

— Lasă-mă-n pace, obraznicule, slutule, fandositule ! A mințit cine-a zis că ești din Cádix. Ai merita să fii galeg... *(Eu mă înroșii)*. Dar am eu ac de cojocul dumitale. Cum o veni Isabel, te și dau de gol.

— Să nu te împingă păcatele, frumoaso, că te fac de minciună. Sanjurjo *(îndreptîndu-se spre mine)*, știi de ce pățesc așa ?... Pentru că domnișoara e amorezată de mine.

— Eu, de dumneata, nesăratule ? Cu picioarele astea strîmbe și umbletul de vătaf ? Mai pune-ți pofta-n cui, galeg sadea ce ești !

„Dă-i cu galegii !“ îmi zisei pentru mine, din ce în ce mai neliniştit.

— Hai, Pepita, nu te mai roşi ; fiecare cu slăbiciunea lui. Dacă nu eşti îndrăgostită de mine, atunci de ce aştepţi la fereastră pînă la miezul nopţii să mă vezi cînd mă duc la culcare ?

— Eu ?... Nu zău ! ai gărgăuni la cap. Domnul ăsta a băut ceva astăzi, nu-i aşa ? *(Adresîndu-mi-se mie.)*

Eu rîsei mînzeşte, pentru că nu ştiam ce să răspund. Ea, fără să mai aştepte răspuns, se îndepărtă grăind :

— Uf ! Cum duhneşti a vin !

— Vino-ncoa !

— Ca să-mi mai spui baliverne ? întrebă de departe.

— Nu, ca să-ţi prezint pe domnul.

Pepita se apropie din nou, iar maiorul, plecîndu-se adînc şi afectînd o solemnitate comică, zise :

— Am cinstea să-ţi prezint pe prietenul meu don Ceferino Sanjurjo, tînăr cu remarcabile înzestrări, îndrăgostit, galant şi preacunoscut poet.

Pepita îmi întinse mîna-i osoasă, zicînd :

— Dacă semeni cu prietenul dumitale, de la mine să nu te aştepţi la nici un pic de simpatie... Dar nu ; se vede, arăţi mult mai bine.

— Sigur, e şi mai galeg ca mine, rosti Villa pufnindu-l rîsul.

— Are dreptate, domnişoară, grăii hotărît ; sînt din Orense.

— N-are aface, replică ea cu amabilitate. El merită să fie galeg şi dumneata andaluz.

În sfîrşit, trecurăm în *patio*, care în ziua aceea se transformase pentru prima dată în salon de primire. În Sevilla, o dată cu această schimbare, vine vara. Se acoperă cu o pînză de cort, se dau mobilele jos şi începe adevărata viaţă andaluză. *Patio*-ul domnişoarelor de Anguita nu era prea mare şi nici confortabil, dar avea, ca toate celelalte, farmecul plantelor şi al florilor. De crengile lămîilor atîrnau colivii cu păsări. Pe jos era pardosit cu plăci de faianţă roşii şi galbene. Sub arcadă se aflau pianul şi cîteva foteluri de damasc albastru destul de învechit. Afară, pe lîngă glastre, ici şi colo, erau doar scaune de paie şi mai multe balansoare. Aşezate comod în ele, cîteva doamne în

rochii deschise și ușoare pălăvrăgeau și rîdeau cu hohote. Se deslușea o larmă insuportabilă, care nu conteni de loc la intrarea noastră. Nu pricinuirăm nici o emoție. Pepita se apropie de o tînără blondă, semănînd cu ea, care vorbea însuflețită cu altele, și o chemă de mai multe ori pînă să-i răspundă.

— Ramoncita... Ramoncita...

În sfîrșit, întoarse capul și mă privi distrată.

— Îți prezint pe domnul Sanjurjo, un prieten de-al lui Villa.

Ramoncita îmi întinse mîna, tot osoasă, ca de ceară, și mă întrebă în grabă cum mă simt. Pe urmă, fără să mai aștepte măcar răspunsul, se întoarse spre prietenele ei, care mă priveau cu ceva mai mult interes, reluînd și mai animată convorbirea întreruptă. Cele două surori semănau destul de bine ; aceiași ochi de un albastru spălăcit, cîtuși de puțin frumoși, aceeași culoare a feței și același păr blond-cenușiu. Ramoncita, cu toate astea, părea mai trecută și arăta treizeci de ani bătuți pe muche, pe cîtă vreme Pepita nu număra mai mult de douăzeci.

— Vino-ncoa, îmi zise aceasta. Să-ți prezint pe cea-laltă surioară... Joaquinita !... Joaquinita !... începu să cheme.

— Ce e ? răspunse altă tînără, ieșind de sub o boltă.

— Domnul Sanjurjo, un prieten de-al lui Villa...

— Ah ! Foarte încîntată...

Mi se păru mai curtenitoare și mai frumușică decît celelalte două. Era tot blondă și cu ochi albaștri, nițel mai împlinită la trup și cu o față blajină și simpatică. Intrînd în vorbă cu mine, se informă cu luare-aminte de data sosirii, dacă-mi plăcea Sevilla etc. Pepita părăsindu-ne, Joaquinita mă invită să stau lîngă ea într-un balansoar, aproape de un portocal pitic crescut într-un vas de lemn vopsit în verde.

Patio-ul nu era prea luminat. Lumina a două lămpi ce ardeau pe o masă sub arcadă și lumînările pianului n-ajungeau să lumineze pe de-a-ntregul partea din mijloc, unde umbrele se îndeseau din pricina frunzișului arbuștilor.

— Așază-te bine, Sanjurjo, mă îndemnă, spunîndu-mi pe nume.

Eu, neînțelegînd de ce stăteam rău, făcui o mișcare și rămăsei în aceeași poziție.

— Și spui că-ți place Sevilla !... Ce minune ! Cei din Nord, cînd vin aici, rămîn dezamăgiți... Drept e că străzile nu sînt frumoase și largi ca la Madrid și Barcelona și nici nu sînt îngrijite. Casele sînt scunde și sărăcăcioase pe dinafară... Dar așază-te cum trebuie, Sanjurjo.

Mai făcui o mișcare, mai pronunțată, și zîmbind afectat, exclamai :

— O ! Totul îmi place, totul mă încîntă ! E așa de arab ! Parcă vezi trecînd pe poartă domnițele din vremea regilor arabi ai Sevillei înfășurate în burnuzurile lor albe. Dumneavoastră sînteți fiicele lor și nu le faceți de rușine.

— Cum se cunoaște că ești poet... Dar așază-te, omule, ca lumea ; lasă-te pe spate.

„Am pățit-o !“ gîndii și pusei numaidecît în practică ceea ce-mi poruncea, legănîndu-mă fără nici o sfială.

— O să vezi dumneata, Sevilla e tare amăgitoare. Cum ai să-i prinzi gustul, nu te mai urnește nimeni de-aici.

— I l-am și prins. Bărbații sînt amabili și deschiși : femeile atît de frumoase... Dumneata ai ceva încîntător, și englezesc și sevillan...

Și, cum se întîmplă cînd cineva e bine primit într-o casă străină și răsfățat de o femeie nu lipsită de farmec, o acoperii de flori, proslăvindu-i însușirile pe toate tonurile și în toate felurile cu putință. Ea se arăta încîntată și-mi plătea cu aceeași monedă. Sau cu una apropiată. Îmi mărturisi că de la început îi fusesem foarte simpatic, că numaidecît se vedea omul binecrescut și că-mi admira inima de aur ; că ochii mei erau foarte dulci, deși cam strengari... în sfîrșit, nu mai urmez că mi-e rușine. A fost prima și ultima dată cînd am vorbit cu o femeie care să mă tămîie. Amîndoi, prin urmare, eram foarte mulțumiți unul de altul. O clipă uitai de călugărița mea de neuitat și era cît pe-aci să săvîrșesc o grosolană infidelitate, declarînd dragoste Joaquinitei, cînd sosi să mă împiedice și să ne trezească pe amîndoi din visare prietenul Villa.

— Ei ! Ați și făcut menaj aparte ? rosti pe un ton brutal, care nu-mi plăcu, înfigîndu-se înaintea noastră.

— Dumitale ce-ți pasă ? întrebă Joaquinita înțepată

și arțăgoasă, așa cum nu mi-aș fi închipuit-o.

— Nimic, fetițo, nimic, să vă fie de bine ; dar nu se face să amețești băiatul de cum a intrat pe ușă... Nu vezi ? L-ai și data gata... Ia te uită cum îi ard obrajii...

— Mucalitule ! Se cunoaște că n-a sosit Isabel ca să-ți ia piuitul.

Împunsătura era pesemne otrăvită, pentru că îl văzui pe Villa schimbînd fețe-fețe. După felul cum șuierase cuvintele, se vedea că Joaquinita fierbea de necaz.

— Na, na, s-a înfuriat viespea. Fug, să nu mă înțepe mai rău.

După ce se îndepărtă, începurăm a vorbi de el. Joaquinita, stăpînindu-se sincer sau în mod prefăcut, îi înălță în slavă inima și caracterul.

— Veșnic ne certăm, după cum vezi. Cred totuși că n-avem prieten mai bun ca el. Nu-i nimeni mai îndatoritor și mai afectuos la nevoie. Cînd cu boala soră-mi Ramoncita, acum șase luni, de ziceam că nu mai scapă, nici nu mai pleca de la noi : vorbea cu doctorul, se ducea după doctorii, o veghea la căpătîi... În sfîrșit, frate să fi fost și nu s-ar fi purtat mai bine. Dacă nu i-ar sfîrîi așa de ușor călcîiele după te miri cine...

— Mi se pare că acum e îndrăgostit, spusei.

— Asta-i buba ! Bietul Villa !

— Ce, logodnica nu ține la el ?

— Logodnică ? Dumnezeu cu mila. S-a îndrăgostit săracul de o femeie căreia nu-i place altceva decît să-i vadă pe bărbați la picioarele ei. Apoi, între noi fie vorba și fără să zicem ceva de rău împotriva lui Villa, care e un om admirabil, crezi dumneata că pentru contesa del Padul un maior din infanterie e o partidă ?

Pentru a nu bîrfi un prieten absent, ridicai din umeri. O dată pornită, Joaquinita nu se lăsă pînă nu-mi povesti de-a fir-a-păr toate peripețiile pasiunii maiorului. Deși învăluită în cuvinte măgulitoare pentru el, nu-mi fu greu să ghicesc, în povestire, o fărîmă de necaz, iar în compătimirea nenorocului anume bucurie.

Ne întrerupse vocea unei domnișoare micuțe, cîrne, durdulii, care, așezată dinaintea pianului cînta rondoul final din *Lucia*. Nu era altceva de făcut decît s-o ascul-

tăm. De observat era că o acompania un preot în haine civile, cu guler înalt, care, din vreme în vreme întorcea capul înapoi şi îi trimitea priviri galeşe, leşinate, pentru a o îndemna să pună sentiment şi expresie în note, sau poate spre a-i dovedi că el, în ciuda faptului că era preot, nu rămînea nesimţitor la muzica aceea duioasă şi mişcătoare. Să tot fi avut preotul treizeci şi patru pînă la treizeci şi şase de ani, tuciuriu la faţă, cu ochii mari şi negri şi mîinile păroase. Întrebai pe Joaquinita cine era şi aflai că se numea don Alejandro şi că slujea la catedrală. După ce încetă domnişoara, aplaudată călduros, din mijlocul *patio*-ului se auziră voci strigînd :

— Să cînte don Alejandro !

Preotul se scuză, spunînd că nu-l ajuta gîtlejul. Dar, silit de public, cîntă la urmă cu glas răguşit de tenor *Spirto gentile*, tîrşîind notele şi schimonosindu-l pînă-l preschimbă într-o fonfăită cîntare bisericească. Desigur, pe noi ne usturară palmele aplaudînd. În vremea aceasta sosiră cîţiva mînzoci care se amestecară printre doamne, aşezîndu-se cum se nimeriră, întorcîndu-şi unul altuia spatele, dacă aşa le venea mai la-ndemînă, pentru a vorbi în voie cu vecina. Judecînd după răsunătoarele hohote de rîs care se auzeau la fiece clipă şi glumele schimbate în gura mare, veselia era în toi. Printre cei mai gălăgioşi şi veseli era prietenul Villa. Ca obişnuit al casei îşi îngăduia unele libertăţi : să ciupească fetele, ori să le pună să-i facă vînt cu evantaiul. Uneori dispărea din *patio*, strecurîndu-se prin încăperile interioare ; dar Pepita, care se ţinea scai de el, nu întîrzia să-l aducă de urechi :

— Priviţi-l ; cum îl pierd din ochi, o şi zbugheşte la bucătărie.

— Nu vă potriviţi la ce spune. Doamna aceasta şi-a băgat în cap să nu mă lase să-mi împlinesc unele nevoi urgente... Nu răspund de urmări.

Ramoncita îşi avea grupul ei de doamne în jurul a treizeci de ani şi nu îngăduia nici unui mînzoc să vină să le întrerupă. Conversaţia le era veşnic însufleţită, şi, desigur, foarte importantă, judecînd după seriozitatea pe care o păstrau.

Nu lipsea nici domnul cu menirea de măscărici, care face glume pe socoteala tuturor şi apoi îl ia pe „nu ştiu,

n-am văzut“ în braţe. Era un bărbat de cincizeci de ani, mai mult sau mai puţin, de statură mijlocie, sfrijit la faţă, cu ochi de răcănel şi mustaţă cănită, pomădată la vîrf. Se numea don Acisclo. Un mare umorist. În această privinţă se bucura de-o asemenea reputaţie, că nu putea deschide gura fără ca vecinii să nu surîdă şi să nu încerce să ghicească un dedesubt viclean în vorbele lui, oricît ar fi fost de limpezi şi de nemeşteşugite. Dacă zicea, de pildă: „Elenita, de ce nu cînţi şi dumneata?“, cea întrebată îl privea cu spaima întipărită pe chip, iar ceilalţi prindeau să schiţeze un zîmbet ce voia să însemne: „Cu ce-o mai pocni-o acu?“ Dacă-şi exprima părerea de rău pentru nenorocirea cuiva, deşi o făcea cu sinceritate, se găsea numaidecît cineva care să exclame rîzînd şi, punîndu-i mîna pe umăr: „Don Acisclo, dumneata nu cruţi pe nimeni!“ Şi don Acisclo, măgulit în talentu-i umoristic, chiar dacă n-avusese intenţia să zeflemisească pe cineva în clipa aceea, să te ţii glume! Temelia umorului său era forma aceea a gîndirii numită de retorici ironie, şi care constă în a exprima tocmai contrariul a ceea ce simţi. În acelaşi timp ştia să mlădieze cu anume solemnitate cuvintele şi să nu lase să i se mişte nici o trăsătură a feţei, pentru ca fraza să obţină succesul dorit. Îi plăcea să-şi bată joc de toată lumea, dar mai ales de mînzocii îndrăgostiţi. De aceea ei, în fond, îl urau cordial, deşi în aparenţă îi băteau în strună. Totuşi, din instinct sau datorită bunului-simţ, se ferea să se lege de cine i-ar fi putut întoarce zeflemeaua; aproape totdeauna îşi căuta victima în vreun biet băiat care-l răbda fără să crîcnească.

— Acum, să ne cînte nişte *granadinas*, zise un mînzoc.

— Da, da; şi pe urmă să joace un *panaderos* adăugă don Acisclo.

— De ce nu? răspunse don Alejandro uitîndu-se pieziş la el, dar să acompanieze şi să chiuie don Acisclo.

Se aduse o ghitară, şi preotul începu să cînte gros şi gîtuit o chiuitură, care, dacă nu mă înşel, suna aşa:

Eşti ca aluna
mititică şi-mplinită
mititică şi-ndesată
cum te vrea ibovnicul.

Don Alejandro era alpujareu şi, ca să fim drepţi, cîntă chiuitura şi altele la fel mult mai bine decît *Spirto gentile*. Să amintim iarăşi că următoarele fură din ce în ce mai expresive, ca să nu zicem pipărate, şi că, de la una la alta, preotul de la catedrală arunca pe sub sprîncenele-i negre şi stufoase priviri ispititoare tinerei durdulii care cîntase rondoul din *Lucia*. Am aflat pe urmă că era profesorul ei de muzică.

De astă dată aplaudarăm mai sincer.

— Bravo, părinţele ! strigă don Acisclo.

Vreo cîţiva gură-cască se opriseră la poarta dinspre stradă şi prin grilaj se uitau la noi fără nici o curiozitate, atenţi doar la muzică. De cum încetă, îşi văzură şi ei de drum.

— Hei, ajunge atîta şopăcăială ! rosti Pepita, apropiindu-se de soră-sa şi de mine, care rămăsesem pe scaune. Nu v-aţi dezlipit unul de altul de o jumătate de ceas, şi regulamentul casei nu îngăduie decît cincisprezece minute.

Ridicai ochii spre ea, surprins.

— Da, domnule, cincisprezece minute. Nimeni nu poate să stea lîngă o fată mai mult de atîta, şi eu sînt însărcinată să aduc la îndeplinire regulamentul... Uf ! Dacă n-aş fi eu cu ochii în patru, şi-ar face toţi de cap. Cu dumneavoastră am lăsat-o mai moale pentru că e soră-mea la mijloc, şi pentru că meritä şi pentru că şi dumneata eşti cu lipici... Şi pentru că aşa am avut eu poftă, na !... Nu-i aşa că-ţi vine s-o mănînci ? adăugă luînd-o pe soră-sa de bărbie. N-ar fi mai mare păcatul ca bobocelul ăsta de trandafir să rămînă fată bătrînă ?

— Ce tontuţă ! exclamă Joaquinita, părînd că se înroşeşte.

— Zău, spune-mi sincer, cum ţi se pare *la soirée de Cachupin ?* mă întrebă schimbînd cu afectată volubilitate discuţia.

— Care *soirée* ?

— Asta unde te găseşti. Ai mai fost la vreuna aşa de anostă ?

— Oh ! mă grăbii să protestez. Nicidecum anostă. O societate foarte plăcută şi distinsă.

— Doar prea puţin luminată, nu ? grăi zîmbind şiret.

— E mai bine așa. O lumină mai scăzută într-un *patio* merge de minune, îi dă un aer misterios și poetic.

— Pe-al nostru n-am vrut să-l facem noi mai poetic, dar ne-am gîndit să cheltuim mai puțin, îmi răspunse fără sfială, căutîndu-mi în ochi cu atîta ironie, că începea să mă neliniștească. Înainte aprindeam patru lămpi, dar cheltuiam o avere și noi eram mai sărăcuțe decît păianjenii. Ne-am dat și noi de partea obscurantismului... Trebuie să fiu cu ochii în patru, cu toți ipochimenii ăștia care vin pe la noi... Umblu de colo pînă colo, cum vezi și dumneata. Parcă aș dădăci copii de școală... Ai fost la bufet?

— Nu, răspunsei.

O umflă rîsul.

— Uite-l colo, în colț.

— Ce nebună ești, Pepita! exclamă Joaquinita, hohotind și ea.

În colțul pe care mi-l arăta cu mîna se afla o măsuță cu o sticlă de apă și cîteva pahare.

— În vremurile bune erau și pișcoturi. Era epoca de aur a casei de Anguita. Acum, domnul meu, sîntem în plină decadență. Nici casa de Austria nu stă mai rău. Afară cu pișcoturile, că îngreunează bugetul. Și-apoi, ce crezi dumneata? mulți le mîncau goale, din lăcomie. Ruină în toată regula. Vezi colo, pe cocoșelul acela de-i toacă gura ca o meliță și-și caută creierii cu degetele prin nas? Dumnealui a hăpăit într-o seară treisprezece și n-a avut nimic. Desigur, l-am dat imediat afară, a doua zi însă a venit să-și ceară iertare, făgăduind să nu mai facă. I-am deschis iar ușa, dar ne-am păzit prăjiturile... În sfîrșit, cînd te vei întoarce la Madrid, vei putea spune că ai fost la o serată de prost gust, dar cu adevărat de prost gust. Nu mai lipsește decît să-l vezi și pe amfitrion. Un bob zăbavă și-o să vie îndată și dumnealui... Ia uitați-vă porumbeii! adăugă îndreptîndu-și privirile spre cealaltă parte a *patio*-ului, unde gungureau, lîngă pian, preotul cu școlărița. Uite-l pe don Alejandro cum i se scurg ochii după Elena. E mai dulce ca mierea. Toate ca toate, dar preoții mă scot din sărite cînd fac pe cocoșii. Mă duc să-i scutur nițel.

Și porni ca o săgeată.

— Pleacă și dumneata, îmi spuse Joaquinita învăluindu-mă într-o privire plină de simpatie. Pleacă să n-aibă ce zice. După ce vom sta despărțiți cîtăva vreme, ne vom întîlni iar, ca să gustăm alt sfert de ceas de siguranță. La revedere !

Mă îndepărtai de ea și pornii să dau ocol *patio*-ului, observînd mosafirii. Îmi atrase atenția o codană destul de frumoasă care, în vreme ce vorbea cu don Acisclo, arunca uitături drăgăstoase printre frunzele unei ortenzii gaditanului aceluia limbut, care îi răspundea pe aceeași cale, neîncetînd a se scobi cu degetul în nas. Pereții erau acoperiți cu tablouri în ulei. Mă apropiai să le cercetez și, cu toate că sînt departe de a mă pricepe la pictură, mi se părură niște mîzgălituri groaznice. Pe o ușă îl zării ieșind pe Villa și mă apropiai de el.

— În fine, ai putut ajunge la bucătărie ? îl întrebai rîzînd.

— În sfîrșit, dar e o asemenea înghesuială pe săliță, mă înțelegi, nu ? Am profitat de momentul cînd Pepita vorbea cu dumneata.

— M-am întins la taifas cu Joaquinita. E o fată foarte amabilă.

— Crezi ?... răspunse cercetîndu-mă cu o privire mucalită.

— De... Așa mi s-a părut, răspunsei cam încurcat.

— Bine, bine ; fie și așa.

Cum ne găseam într-un colț și nu ne vedea nimeni, căutai să mă informez mai aproape de viața acestei familii. Villa mă lămuri pe deplin. Domnișoarele de Anguita erau fetele unui medic bătrîn care, pe vremuri, avusese o clientelă numeroasă la Sevilla. Fie din pricina vîrstei înaintate, fie pentru că sosiseră medici tineri mai pricepuți, fie din pricina zvăpăielii fetelor, cert e că, încet-încet, pierdu aproape toată clientela ; nu-i mai rămăseseră decît foarte puține familii. Nevastă-sa murise demult. Fetele, crescute fără mamă, dăduseră mereu de vorbit prin țicnelile lor. Cîtă vreme cîștigul lui papa mergea crescînd, în casă se cheltuia din plin, se trăia în belșug și în lux. Ba țineau și trăsură la scară. Nu se gîndea nimeni la ziua de mîine. Domnul de Anguita, un bătrîn maniac, care se bucurase de o reputație excelentă, deși în realitate nu se prăpădise

cu firea pentru bolnavi, lăsa fetelor grija şi conducerea gospodăriei, care nu putea fi mai dezastruoasă. Pasiunea bătrînului era arta, iar mîndria lui să se priceapă la pictură. Să-i fi spus că fusese uimitor în cutare sau cutare reţetă prescrisă de el puţin îi păsa. În schimb, dacă te duceai să-l consulţi asupra meritelor unui tablou, sau era numit în comisia de examinare de la şcoala de Belle Arte, nu mai putea de bucurie. Nu-l supăra decadenţa sa profesională decît pentru neplăcerea momentană, cînd fetele veneau să-i ceară bani şi el n-avea de unde să le dea. Ele suportau sau se făceau că suportă cu voie bună sărăcia, dar în loc să nu mai frecventeze societatea, lucru care costa bani, preferau să se arate în toate părţile şi să-şi bată joc de propria lor mizerie, ducîndu-se pretutindeni unde nu se cerea cheltuială, făcînd zilnic un număr considerabil de vizite şi dînd sindrofii ca cea din ziua aceea. Villa bănuia că în zeflemelile acestea era şi nitică prefăcătorie şi că era un procedeu ingenios pentru a ieşi cu faţă curată. De altfel nu se petrecea rău la ele. Îngăduiau orice glumă fără să se supere şi erau miloase şi îndatoritoare. Nu ascundeau faptul că se dădeau în vînt după bărbaţii buni de însurat, şi singure rîdeau cu mult haz de mania lor. Pînă să nu le acopere ridicolul, ieşeau ele în întîmpinarea acestuia. Ramoncita renunţase cea dintîi. Rareori se gîndea la putinţa de a pune mîna pe vreun bărbat. Legase o prietenie intimă, foarte intimă, cu două doamne care se aflau şi ele acolo, aproape de aceeaşi vîrstă cu ea, şi nu se întîmpla nimic, nu numai în Sevilla, dar în întreg regatul Andaluziei pe care să nu-l fi ştiut ele. Citise prin cărţile de medicină ale lui tată-său şi cunoştea tot atît de temeinic organismul uman ca şi un medic, mai ales anume funcţiuni. Fără pic de sfială şi în termeni tehnici, vorbea de cele mai deocheate capitole ale medicinii. Sora ei Joaquinita umbla nebună după măritiş. Pe ultima, Pepita, o bătea vîntul din toate părţile. Totuşi, Villa credea că era cea mai bună dintre toate, măcar că în nebunia ei intra şi o fărîmă de farsă sau, ceea ce e totuna, mai mult făcea pe nebuna decît era.

— Să nu crezi că adineauri am tachinat-o fără nici un temei... Fata ţine cu orice chip să fac dragoste cu ea.

— E adevărat că așteaptă noaptea să te vadă cînd te întorci acasă ?

— Negreșit ! Și are haz, pentru că uneori mă învîrtesc de cîteva ori pe dinaintea casei Isabelei, care e la doi pași, în strada Traian.

— Biata fată ! Atunci trebuie s-o doară glumele dumitale.

— Ți-ai găsit. Cînd ai s-o cunoști mai bine, ai să vezi cît e de flușturatică.

Tocmai în clipa aceea se apropie de noi Pepita, zicînd :

— Mă prind că vorbiți de mine !

— Ai ghicit ! răspunse maiorul rîzînd. Îmi informam prietenul de secretele casei, dezvăluind firea și șiretlicurile fiecăreia dintre dumneavoastră. Acum era rîndul dumitale.

— Parcă văd că-i spuneai o gugumănie.

— Foarte mulțumesc ; chiar acum îi spuneam că regret din suflet că nu-ți pot răspunde la iubire. Dacă ai fi sosit mai înainte...

— Ai mai văzut dumneata vreodată *(adresîndu-mi-se mie)* nătăfleț mai mare ca dumnealui ? Și să nu crezi că glumește. Crede tot ce spune. Barem dacă ar fi frumos. Dar dumnealui nici nu mai știe cîți ani are. Uită-te ce labe... Ce picioare ! Cu două noduri cît toate zilele.

— Dă-i înainte. Ocărăște cît poftești. Cu cît o să mă faci mai urît, cu atît înseamnă că ai gust mai prost.

Apariția, pe una din ușile ce comunicau cu odăile dinăuntru, a unui domn bătrîn, ne întrerupse.

— Iată-l și pe amfitrion, îmi zise Pepita. Să te prezint... Papa *(adresîndu-se bătrînului)*, îți prezint un nou prieten, domnul Sanjurjo, băiat drăguț, foarte simpatic și apoi mare poet. Nu ? Și mai ce ?

— Foarte încîntat, foarte încîntat, rosti bătrînul înclinîndu-se.

Rar am văzut în viața mea o persoană mai caraghioasă ca domnul de Anguita. Era înalt, numai piele și oase, ras, doar cu două scurte favorite albe, cu ochii mari, stinși, ca de sticlă, măsliniu la față și cu dinți lungi îngălbeniți. Purta pe cap o tichie de catifea albastră, brodată, probabil de fetele lui, halat de culoarea scorțișoarei, și peste halat, pînă pe la genunchi, un pardesiu de vară.

— Aşadar poet... poet, şopti cu voce domoală şi accent obosit. Şi mie-mi place mult poezia. Pe vremuri am scris şi eu versuri.

— Foarte frumoase, de bună seamă, îl întrerupse Pepita. Aşa cum îl vezi, papa a fost cocoşul Sevillei. Înnebunise femeile cu jiletcile şi vorbuliţele lui dulci.

— Ştrengăriţo ! murmură bătrînul, mîngîind-o cu vădită înduioşare. Poezia e un lucru superior, superior... Da ca pictura !... Ca pictura nu-i nimic pe lume.

— Am aflat că sînteţi amator şi încă foarte priceput, îi zisei.

— Numai amator, răspunse zîmbind încîntat. Nu pot tăgădui că, tot privind şi observînd, am ajuns să mă descurc niţel ; dar asta nu-i cine ştie ce scofală.

Villa, pentru a-i face plăcere, îl rugă să ne arate colecţia de tablouri, şi el primi numaidecît. Cea mai mare parte erau atîrnate sub arcada din *patio*. Pepita aprinse o lumînare, apropiind-o pe rînd de fiecare tablou, ca să-l vedem mai bine ; în vreme ce domnul de Anguita, care ţinea necontenit mîinile la spate, îşi dezlipea din cînd în cînd dreapta spre a ne arăta frumuseţile execuţiei, care se aflau din belşug aproape în toate. Cînd era o marină, apa era aşa de străvezie, „că-ţi venea să bagi mîna-n ea" ; dacă era vorba de o privelişte de munte, „îţi venea să te zbengui pe pajişte, aproape se simţea mirosul fînului" ; chipurile „stăteau să vorbească, nu mai lipsea decît să se mişte". În sfîrşit, domnul de Anguita socotea că numeroasa-i colecţie se putea lua la întrecere cu cele mai bune din Madrid. Pepita aplauda şi ea călduros, cu obişnuita-i exagerare, la fiecare operă cercetată. Numele artiştilor erau cu desăvîrşire necunoscute. Cei mai mulţi pictori tineri, după părerea stăpînului casei, aveau să-i întreacă în curînd pe Fortuny şi Rosales. După ce isprăvirăm, Villa şi Pepita se amestecară printre musafiri şi observai că maiorul nu mai înceta cu glumele şi hazul făcîndu-i pe toţi să rîdă cu ghiduşiile lui, afară de don Acisclo, care nu vedea cu ochi buni că se rîde de alte glume decît ale lui. Bătrînul medic mă atrase într-un colţ, şi acolo, în picioare, mereu cu mîinile la spate, îşi continuă discursul despre pictură. Mărturisea că galeria lui nu era dintre cele mai bogate, şi mai ales nu număra iscălituri recunos-

cute ; dar era încredințat, în schimb, că posedă opere remarcabile, vrednice să-și imortalizeze autorii. Oricît ar fi fost ei de puțin pretențioși în fixarea prețurilor tablourilor, asemenea colecție nu se putea înjgheba decît cu multă cheltuială de timp și de bani.

— Cît socotești dumneata că am cheltuit pe tablouri ? mă întrebă privindu-mă stăruitor în ochi.

— Zău... nu mă pricep în materie.

— Spune o cifră aproximativă...

— Nu pot...

— Am scos din buzunar mai bine de cinci mii de reali, grăi solemn, luînd o mînă de la spate și punîndu-mi-o pe umăr.

— Sînt scumpe... adică, ieftine... Pentru că sînt superbe.

— Admirabile !

Puțin după aceasta, domnul de Anguita îmi mărturisi că-i era frig, ceea ce mă surprinse aproape tot atît cît prețul colecției. Nu se prăpădea după viața din *patio*. Nici în luna lui august nu intra în el fără pardesiu. Fetele se încăpățînau s-o ia înaintea anotimpului, fiindcă nu era cald, nu-i așa ? Eu, deși mă trecuseră toate nădușelile, îi cîntai în strună, afirmînd că mi se părea mai degrabă răcoare. Astfel îl întării în dorința ce și-o exprimase de-a se retrage fără întîrziere. Punîndu-și hotărîrea în aplicare, nu uită să mă asigure că era oricînd la ordinele mele, după cum ușa casei lui mi s-ar fi deschis oricînd aș fi dorit. Dar asta nu constituia cine știe ce favoare pentru că, după Villa, nu exista cîine sau cotoi în Sevilla care să nu fi intrat aici ca la el acasă.

Elena, eleva preotului, pleca în clipa aceea, deși nu bătuse încă zece. Unchiu-său, un domn bătrîn, bondoc și grăsuliu ca și ea, cu buzele groase și rîzînd veșnic, care umbla singuratic prin colțuri, nu îngăduia să întîrzie mai mult.

Fata, o drăcoaică și jumătate, luîndu-și rămas bun și țocăindu-se zgomotos cu prietenele, încerca să-l ridiculizeze : „Ce vrei, draga mea ; unchiul s-a hotărît să se ia la întrecere cu găinile. Trebuie să-i citesc viața sfîntului zilei. Nu poate adormi pînă nu se documentează asupra

muceniciei sfintei Irina sau a sfîntului Laurenţiu. La revedere, la revedere ; rugaţi-vă Fecioarei să-l tămăduiască la cap !“ Acesta, oţărît, şi stins zîmbetul care-i lumina într-una chipul, îşi lua rămas bun şi el, negăsind cuvinte spre a-şi scuza mania. Făcea pe grăbitul ca să scape de rîsetele musafirilor. În pragul uşii se întîlniră cu o tînără cu o pălăriuţă roşie pe cap, însoţită de un servitor în livrea. Elena şi cu ea se salutară cu însufleţire, sărutîndu-se de cîteva ori. Auzii hohotele noii-sosite, pricinuite fără îndoială de înţepăturile prietenei la adresa unchiului. Preotul nu mai zăbovi nici el. Tînăra care intra era contesa del Padul, adorata prietenului Villa. Şi, în adevăr, avea un gust minunat. După-amiază, cînd trecuse repede pe strada Sierpes, nu-i putusem preţui îndeajuns frumuseţea neobişnuită a chipului, graţia şi mlădierea trupului. Era o femeie cu adevărat frumoasă. Auriul părului alcătuia un fermecător contrast cu negrul ochilor. Expresia feţei suavă şi atrăgătoare ; gesturile nobile. Toată făptura ei vădea cît de colo leagănul ilustru în care se născuse. În toaleta simplă şi elegantă pe care o purta se ghicea croiala pariziană. Salută pe toate doamnele cu nestînjenită afecţie. Pe urmă o zării îndreptîndu-se surîzătoare spre Villa şi strîngîndu-i mîna. Sosirea ei pricinui oarecare tulburare printre musafiri, deşi se ostenea, cu amabilitatea-i familiară, să nu stingherească pe nimeni de la locul său. Mi se păru că nu se mîndrea de spiţa-i înaltă, sau că, dacă se mîndrea, ştia s-o ascundă la perfecţie. Cum mă privi de cîteva ori iscoditor, desigur pentru că nu mă mai văzuse niciodată pe acolo, Joaquinita se grăbi să mă prezinte. Îmi dete mîna cu desăvîrşită curtenie şi-mi surîse atît de drăgăstos, că mă robi pe dată. Şi ca pe mine, după cît se vedea, pe toţi ceilalţi, pentru că de la intrarea ei atît privirile mînzocilor cît şi ale fetelor erau toate aţintite asupra ei. Măgulită de efectul produs, răpitoarea contesă se silea să apară şi mai naturală şi mai amabilă.

Din contemplaţia mea admirativă mă scoase Joaquinita care mă pofti din nou să mă aşez lîngă ea în balansoar.

— Iar avem un sfert de oră de taifas, îmi zise.

În această de a doua convorbire a noastră, a doua dintre domnişoarele de Anguita mi se păru cam pisăloagă şi

dulceagă. Mă descusu despre familia și locul meu natal și mă rugă să-i povestesc amănunte din viața mea. Negreșit că nu suflai nici un cuvînt despre afacerea care mă adusese la Sevilla. Venisem să dau o raită prin Andaluzia și să cunosc niște rude din Sanlúcar. Se interesa atît de stăruitor de tot ceea ce mă privea, că mă surprinse și mă puse pe gînduri. Printre verzi și uscate îmi adresă și cuvinte măgulitoare prinzînd orice prilej pentru a-mi proslăvi caracterul (cînd mi l-o fi cunoscut ?) și talentul ce se desprindeau din vorbele mele. În sfîrșit, semăna cu alvița ; la început place mult, dar te satură repede. Abia așteptam s-o părăsesc, dar nu era lucru ușor. Nu admitea nici o pauză în conversație. Îmi amintii de zîmbetul lui Villa, atunci cînd îi vorbisem de ea, și nu întîrziai să-l înțeleg. Observîndu-mă distrat, îmi zise :

— Ce-o mai fi și asta ? Ai băgat de seamă ce serios e Villa ? Totdeauna e la fel. Cum sosește Isabel, parcă-i piere glasul. Face o mutră plouată, plouată, de ți-e și milă să te uiți la el... Bietul om ! E amorezat lulea.

Eu, care nu luasem aminte la asta, mă încredințai, uitîndu-mă la maior, că observația e tot atît de fină și maliționsă pe cît de exactă. De la sosirea contesei nu-i mai ardea nici de glume, nici de rîs, ca mai înainte. Dacă mai spunea cîte o snoavă, se vedea cît de colo că era cu gîndul în altă parte. Isabel, în schimb, se arăta din ce în ce mai amabilă și afectuoasă cu el și cu toată lumea, dar mai ales cu el. O înconjurase o ceată de mînzoci care o tămîiau de zor. Răspundea tuturor cu aceeași privire nevinovată și amețitoare. Dacă era mai atentă cu cineva, acesta era Villa, asupra lui își oprea mai des, cu drăgăstoasă expresie, marii ei ochi negri inocenți și limpezi, iar eu, de departe, deslușeam înfiorarea pe care i-o pricinuia prietenului meu privirea aceea limpede și-l invidiam.

Sindrofia se sparse tîrziu. Intrară cîțiva servitori să-și caute stăpînele, ducîndu-se apoi să aștepte la bucătărie. La douăsprezece și jumătate sosi contele văduv del Padul să-și ia fata, și acesta fu semnalul plecării. Venea de la Clubul Plugarilor, unde, după cîte îmi spuse cineva, lăsase pe postavul verde al mesei de joc o avere întreagă. Era un bărbat de vîrstă mijlocie, încă voinic, la care excesele vieții destrăbălate pe care o dusese nu se vădeau decît

în privirea-i rătăcită și leneșă. Recunoșteai în același timp în el și pe cavaler și pe chefliu. Sevilla întreagă își mai aducea aminte de aventurile lui galante, de orgiile sau de duelurile neobișnuite și crude, de barbaria de neînțeles a cîtorva isprăvi săvîrșite în frenezia beției. Salută cu amabilitatea-i cavalerească, nelipsită de proteguire, pe toată lumea, și-și luă fata. După el plecarăm cu toții. Domnișoarele de Anguita ieșiră în stradă să-și petreacă prietenele. Pepita mă întrebă dacă aveam de gînd să mă întorc a doua zi, și cum îi răspunsei că nu știam de-mi va fi cu putință, rosti, cu o strîmbătură de ciudă, că eram „tot așa de nesuferit și anost" ca și prietenul meu Villa. Ieșirăm grupuri-grupuri, care se împrăștiară în răspîntiile labirintice ale străzilor. Villa mergea în frunte luînd peste picior niște fete, din nou voios și nepăsător. În urma lui pășeam eu, alături de umoristul don Acisclo. Neștiind cum să intru în vorbă cu el, zisei :

— Plăcută sindrofia domnișoarelor de Anguita... și foarte originală... Se petrece bine.

— Dumneata ești străin, nu ? mă întrebă grav.

— Da, pînă acum n-am mai fost în Andaluzia.

— Atunci bine ai făcut de-ai venit, pentru că în Sevilla doar trei lucruri sînt vrednice de văzut : catedrala, *alcázar*-ul și *patio*-ul domnișoarelor de Anguita, răspunse cu hazlie solemnitate.

VII

PREGĂTIRI PENTRU ASEDIU

Matildita, cum am spus mai sus, bănuia pesemne jalnicul rezultat al întrevederii mele cu duhovnicul colegiului „Inima Mariei". Nu făcea altceva decît să se învîrtă în jurul meu și să mă tragă cît mai mult de limbă pentru a stoarce adevărul, sau poate pentru a-și vîrî nasul în treburile mele și a-și mulțumi nesăbuita poftă de a da sfaturi care-o chinuia. Cum n-aveam nici un interes să-i ascund înfrîngerea, fiindcă aproape se risipise rușinea

ce-mi pricinuise, sfîrşii prin a-i destăinui totul. Şi să te ţii mirare. Nu-şi mai găsea astîmpăr de indignare. Mă puse să-i repet de cîteva ori cuvintele grosolane ale preotului şi-mi mărturisi că ea nu le-ar fi înghiţit. Asta nu mi se păru nimerit. Dar o făcui să vadă îndată neajunsurile pe care le-ar fi pricinuit în asemenea clipă orice hotărîre violentă, şi nu întîrzie să-mi dea dreptate că fusese mai bine să-l dispreţuiesc. După ce păstră cîteva momente de tăcere într-o atitudine de cugetare, deschise desagii cu poveţe. Acum, după părerea ei, n-aveam altceva de făcut decît să mă prezint mamei Gloriei, să-i vorbesc despre pasiunea mea pentru fiica ei, să mă arunc la picioare, s-o implor s-o scoată din mînăstire şi să ne îngăduie să ne căsătorim şi să fim fericiţi. Sfatul era prea puţin practic şi mă convinse că iubirea oficiantului telegrafist lăsase în spiritul Matildei o urmă neştearsă de romantism.

Eu chibzuisem mai bine. Mi se pare că nimeni nu ne întrece pe noi, cei care ne-am născut în văile pitoreşti din Galicia, în a vedea lucrurile aşa cum sînt şi în a izbuti în ce ne propunem. Voi spune mai departe ceea ce mintea mea, silită de nevoie, urzise pentru a dobîndi ceea ce rîvneam.

Zilele acelea primarul Cueto plecase în satul lui şi sosise o pereche din Ecija. Deci, la ceasul prînzului şi al cinei, se aşeza la masă o doamnă, ceea ce făcuse să se mai schimbe niţel tonul conversaţiei. Doamna se numea Raquel. N-avea mai mult de treizeci de ani şi era o femeie frumoasă cum sînt puţine, falnică la trup, înaltă, oacheşă, nas coroiat, buze groase şi ochi negri şi mari, poate chiar prea mari. Trăsăturile prea pronunţate, trupu-i voinic, aproape mătăhălos, o făcea să pară mai frumoasă de departe decît de aproape. Ochii limpezi, mari, de viţea, nasul energic, burbonic, buzele groase şi roşii, de la o anumită distanţă alcătuiau un tot armonios şi uimitor. Cu toate astea, chiar de aproape putea fi socotit un bun model de sculptură feminină. Era măritată cu un bătrîn, don José Torres, căruia, deşi purta perucă şi-şi vopsea mustaţa, nu-i dădea nimeni mai puţin de optzeci de ani. După cum am aflat curînd, pentru că în pensiuni nu se poate ţine nimic ascuns, era un proprietar bogat. Avusese capriciul să se însoare cu tînăra aceea pe care, la cununie, o înzestrase cu patru-

zeci de mii de duros. Pentru ea, o amărîtă, fără nici un venit, fusese un mare noroc, mai ales dacă se ţinea seama că unchiaşul n-avea să zăbovească mult pînă s-o lase liberă. Mi se prezentă repede prilejul să mă încredinţez că frumoasa nu răspundea cu recunoştinţă generozităţii şi atenţiilor necontenite pe care i le arăta bărbatul. Fiindu-mi sortit să stau la masă lîngă ea, nu întîrziarăm să intrăm în vorbă şi să ne împrietenim. Raquel vorbea veşnic cu emfază, vorbea mult şi pe măsură ce înainta în cuvîntare se tot aprindea, nu ştiu dacă în mod natural sau căutat, aşa fel că totdeauna sfîrşea în diapazonul cel mai ridicat şi deseori cu obrajii dogoritori. Dacă era afectare, atunci se preschimbase, din deprindere, în a doua fire. Nu-şi mai încăpea în piele de îngîmfată, şi avea un caracter susceptibil şi despotic. Nu se sfia să adreseze soţului, în faţa noastră a tuturor, cuvinte nerespectuoase, pline de disprcţ. Domnul Torres era un bătrîn blajin, împăciuitor, chibzuit; vedea bine ridicolul în care nevastă-sa căuta să-l înece în fiece clipă dar răbda şi încerca să-l evite potolind-o, cînd se supăra, cu vorbe drăgăstoase şi glume nevinovate. Mi-aduc aminte că într-o seară, după masă, se discuta mai în glumă, mai în serios, problema căsniciei, oprindu-ne asupra însuşirilor ce trebuia să întrunească o femeie pentru a fi o bună soţie etc. Ne spusesem cu toţii părerea, chiar şi Eduardito, a cărui opinie, favorabilă femeilor coapte şi experimentate, fu primită cu o salvă de aplauze şi hohote. Mai lipsea doar domnul Torres căruia, după Villa, i se cuvenea să facă rezumatul discuţiilor. Don José, după ce se codi oleacă, mărturisi, cu ochii în jos, poate pentru a nu-i întîlni pe ai soţiei, care-l fulgerau haini, că soţia cea mai bună era soţia cea mai smerită, aceea care-şi cunoaşte îndatoririle şi ştie să şi le împlinească, preschimbînd căminul într-un paradis. Observai pe chipul soţiei sale o încruntare nervoasă, care nu anunţa nimic bun. Şi, în adevăr, cu un zîmbet silit, dincolo de care i se întrevedea mînia, începu să răstoarne afirmaţiile bărbatului, susţinînd că smerenia era virtutea roabelor, nu a femeilor: femeilor le trebuia demnitate şi, dacă ar avea-o, n-ar mai fi atîtea căsnicii distruse. Ca de obicei, pe măsură ce vorbea, se înfierbînta de propriile ei cuvinte. De astă dată isprăvi atît de violent, adresînd vorbe atît de provocătoare şi ne-

lalocul lor bărbatului, încît trebui să intervină și Villa și cu pentru a o potoli.

— Mă înfurii, fiindcă știu eu unde vrea s-ajungă dumnealui. Mie-mi place să mi se vorbească deschis. Să rănești pe cineva mișelește e o lașitate, da, domnule, o lașitate!

— Dar bine, femeie, zicea bietul moșneag cu zîmbetu-i sfios, aici n-a încercat nimeni să te rănească. Am făcut o apreciere generală ; nici prin gînd nu mi-a trecut să te ating pe tine.

— Repet că-i o lașitate și permite-mi să-ți spun că a o săvîrși în fața tuturor e un ducru și mai urît.

Pe toți ne indispuse scena și amuțirăm pentru o bucată de vreme. Într-un tîrziu, pentru a risipi jena, Villa aduse vorba de altceva.

De cînd sosise perechea, Olóriz, studentul în drept, care locuia cu noi, își ferchezuia și mai și părul și barba, deoarece aceste două podoabe capilare alcătuiau necontenit obiectul atențiilor și îngrijirilor asidue ale juristului. Părul bălai, lucios și creț, îl purta cu o impecabilă cărare la mijloc, lăsîndu-și pe frunte doar doi zulufi artistic încîrlionțați. Barba, tot bălaie, creață și lungă și-o purta tot așa, despărțită în două. Felicia, servitoarea, ne spunea că stătea cîte o jumătate de ceas să și-o perie și să și-o ungă cu tot felul de pomezi și parfumuri, că niciodată, la venire sau la plecare, nu uita să se privească în oglindă cu desfătare, îndepărtîndu-se și apropiindu-se spre a-și admira chipul din diferite unghiuri și că așezatul pălăriei, cînd ieșea în stradă, era o treabă tot așa de lungă. De altfel, părea un prăpădit, tăcut, rîzînd la orice se spunea, doar din cînd în cînd trîntind și el cîte un moft. Așadar, acest flăcău gingaș, după observațiile mele, ascundea planuri de seducere a biblicei doamne Torres. Se așeza în fața noastră, și cît ținea prînzul și cina nu înceta a o învălui într-o plasă deasă de raze vizuale. Mărturisind adevărul, sînt dator să adaug că Raquel nu se simțea rău ca prizonieră înlăuntrul ei ; dimpotrivă, răspundea cu alta, dacă nu tot așa de deasă, îndeajuns pentru ca tînărul să creadă, și pe drept cuvînt, că faimosul lui păr și barba erau prețuite la adevărata lor valoare de frumoasa doamnă. La masă, abia schimbau cîte o vorbă ; dar în diferite rînduri îi văzui întreținîndu-se prietenește, rezemați de balustrada

de pe coridor, cu ochii extaziaţi, pironiţi pe plăcile de faianţă ale duşumelei. Mai observai iarăşi o dată, cînd mă dusei la liturghia de la nouă la Sfîntul Isidro, că Olóriz, aşezat în poziţie strategică, schimba cu doamna, îngenuncheată în apropierea unei capele, surîsuri şi ocheade. Nu ştiu dacă domnul Torres făcuse aceleaşi observaţii ca şi mine. Bănuiesc că da, pentru că nu era prost, şi trebuia să fii ca să nu vezi stăruitoarele priviri ale flăcăului.

Fiindu-mi simpatic bătrînul, îl compătimii sincer. Legarăm repede prietenie şi o dată, cînd rămaserăm singuri după-masă, avurăm o conversaţie destul de intimă. Se plîngea de căldură, cu care nu se putuse împăca, deşi trăia în Ecija, numită cuptorul Andaluziei, şi-mi spunea că-l supără afară din cale peruca.

— N-am purtat-o niciodată pînă mai acum cîtăva vreme, şi doar am rămas chel de peste patruzeci de ani... Ce să-i faci ? Capriţii de ale soţiei, adăugă zîmbind blajin. Zice că fără ea şi cu barba albă pe care o purtam. par aşa de bătrîn, că i-e ruşine să meargă cu mine pe stradă.. ca şi cum cu drăcoveniile astea caraghioase nu s-ar cunoaşte c-am trecut de optzeci de ani !... Înţeleg să-i fie ruşine că s-a măritat cu un babalîc, chiar şi dumneata îţi vei fi zis văzîndu-ne : „Halal de-aşa pereche !.. Cum i-o fi trăsnit prin minte moşului ăstuia ramolit să se-nsoare cu o fată aşa de chipeşă ?“... Ştiu, nu protesta, şi ca dumneata zic toţi cîţi ne cunosc. A fost o greşeală, o recunosc; dar există unele împrejurări care-o mai atenuează. În primul rînd, Raquel e fata unui vechi prieten. Acum patru ani a rămas orfană şi fără nici un sprijin. A trebuit să se ducă să trăiască la o soră măritată... Eu, ducîndu-mă des pe la ei, mă încredinţai curînd că n-o tratau cum se cuvenea ; ea singură mi se văieta, cu lacrimile-n ochi, că în casa soră-si nu era altceva decît o servitoare fără simbrie. Nu şedea jos o clipă ; îmbrăca şi spăla copiii, făcea paturile, mătura şi deretica prin casă, călca rufele, etcetera. Iar soră-sa, ca o prinţesă, îşi petrecea vremea legănîndu-se într-un balansoar, dojenind-o cu asprime pentru cea mai mică greşeală... În fine, îţi poţi închipui cum mergeau lucrurile. Mi-era tare milă de felul în care trăia şi, gîndindu-mă cum să-i viu în ajutor, vrui s-o iau acasă la mine. Dar asta nu era tocmai uşor. Sub ce cuvînt să vie la mine

acasă ? Oricît mă sucii şi mă răsucii, nu putea veni decît în două chipuri : sau ca nevastă, sau ca servitoare. Să-i dau bani să trăiască pe seama ei, n-ar fi fost cu neputinţă ; n-ar fi însemnat că-i rănesc susceptibilitatea, care, cum ai văzut, şi aşa nu mai are margini ? Atunci mă bătu gîndul s-o iau de nevastă. Îi vorbii neocolit. „Fata mea, eu sînt o rablă bătrînă, n-o să mă înduri mult. În schimb, la moartea mea rămîi de capul tău şi putred de bogată. Oricît de mult aş mai avea de trăit, tot puţin va fi. Gîndeşte-te şi vezi dacă plictiselile ce-ţi voi pricinui vor putea fi plătite de o viaţă independentă şi îmbelşugată !“ Ea primi arătîndu-se recunoscătoare şi de atunci — asta s-a întîmplat acum trei ani — am încercat s-o stingheresc cît mai puţin, s-o fac să trăiască nu numai în belşug, dar chiar în lux, ca să-i pară cît mai uşoară situaţia. Cu toate astea, uneori tot îşi pierde răbdarea. E firesc. Săraca, se vede tînără, frumoasă, curtată. Gîndeşte-te că stă legată de un buştean bătrîn şi găunos, şi asta o face să sufere.

Simplitatea şi sinceritatea bătrînului mă mişcară. Din clipa aceea îi arătai şi mai mult respect şi consideraţie şi rămaserăm prieteni. De aceea îndrăznii să spun Raquelei, într-o zi pe cînd se lăuda cu sacrificiul pe care-l făcuse măritîndu-se cu el şi-şi jelea tristeţea tinereţii închinată îngrijirii unui bătrîn bolnav :

— Ei lasă, ai răbdare, că n-o să mai ţie mult. Pe urmă o să rămîi tînără şi cu avere.

— Da, da ; aşa-mi ziceau şi prietenele cînd m-am măritat ; dar prea ţine mult.

Răspunsu-i cinic ne îngheţă pe toţi. De-atunci, cu toată frumuseţea ei, fugeam de ea ca dracu de tămîie.

Şi acum, întorcîndu-mă la socotelile mele, zic că începu să-mi încolţească în minte o idee, anume de a păşi iar pe calea duhovnicului colegiului pentru a ajunge la adorata mea Gloria. Duhul şiret al neamului galeg, ce bate în adîncul fiinţei mele lirice, îmi suflă o născocire potrivită împrejurării. Am în Madrid un unchi, fratele mamei, înalt funcţionar în Ministerul Justiţiei de multă vreme. Se bucură acolo de mare stimă, şi-n viaţa lui a împărţit multe stăreţii, ba chiar a înrîurit puternic la alegerea cîte unui episcop... Şi acestuia îi scrisei rugîndu-l să-mi trimită un bileţel de

recomandație către vreunul din demnitarii catedralei. Pînă să sosească răspunsul, îmi continuai vizitele la sindrofiile domnișoarelor de Anguita. Și, de bună seamă, nu petreceam rău. La vreo trei-patru zile, după cum mă asigurase Villa, eram intimul casei. Pepita nu mă mai scotea din anost și galeg afurisit. Ramoncita mă primea cu aceeași gravitate francă a vechilor prieteni, iar Joaquinita avea cu mine dese convorbiri de cîte cincisprezece minute fiecare. Acesta era punctul negru al sindrofiei. Ținîndu-se scai de mine, domnișoara aceasta începuse să devină plictisitoare.

Deși recomandasem călduros lui Villa să-mi păstreze taina iubirii, bănuii că-l mîncase limba, ori că nu putuse rezista ispitei de-a o informa pe adorata-i contesă, deoarece observai că într-o seară, Isabel, în vreme ce vorbea cu el, mă privea cu ochii-i frumoși, iscoditoare și binevoitoare în același timp. Puțin după aceea maiorul se apropie de mine și-mi zise voios :

— Du-te la Isabel ; dorește să-ți vorbească.

Mă grăbii să-mplinesc porunca domniței, care mă primi cu deosebită curtenie.

— Poftim aici ; stai ; am multe de vorbit cu dumneata... Știu că ești îndrăgostit...

— O, și Villa ăsta ! exclamai.

— Nu te supăra pe el ; poate să-ți fie de folos indiscreția lui. Află că drăguța de călugăriță pentru care pătimești e vara mea.

— Adevărat ? întrebai năucit și nu prea galant.

— Nu prea apropiată, dar de-ajuns ca s-o pot numi așa. Mama ei e vară de al doilea cu tata.

Dacă mai putea lipsi ceva pentru ca frumoasa și amabila contesă să-mi fie pe de-a-ntregul simpatică, apoi tocmai descoperirea aceasta era. O privii fermecat, într-un extaz religios, care nu trecu neobservat.

— Așa-mi place, grăi surîzînd. Cînd iubești o femeie, s-o iubești cu adevărat.

Rîsei și eu, roșu ca focul.

— N-am fost niciodată prea intime, urmă, pentru că eu am crescut la Sanlúcar, iar ea a intrat de timpuriu internă la colegiu. Dar îmi aduc aminte că ori de cîte ori

veneam să petrecem un răstimp la Sevilla, m-am jucat cu ea la ei acasă și ne-am plimbat des împreună. După ce a intrat la colegiu, n-am mai văzut-o decît de vreo trei-patru ori, cînd mă duceam dinadins s-o vizitez cu o mătușă de-a noastră... Ai gust bun. Gloria e foarte șăgalnică și simpatică. S-o fi văzut ce bine juca de copilă *seguidillas !*

— Ca și acum.

— Cum acum ? întrebă speriată.

Atunci îi explicai în ce chip am văzut-o dansînd la Marmolejo, și rîse cu poftă.

— Totdeauna a fost foarte încăpățînată și cam zvăpăiată... Dacă n-ar fi fost dăruită cu o fire veselă, demult s-ar fi prăpădit.

Voii să aflu amănunte despre viața ei. Datele vagi pe care mi le procurase maica Florentina mă făcuseră să stau ca pe jăratec, iar ocolișurile de acum nu erau cîtuși de puțin menite să mă potolească. Isabel știa puține, ori nu vru să vorbească. Mătușa Tula (mama Gloriei) era o cucoană foarte ciudată, cu o fire cu totul diferită de a fie-si. Se pare că Gloria a fost internată la colegiu fără voia ei și că apoi se călugărise pentru a nu se certa cu mamă-sa. Despre insinuarea ce mi-o făcuse Suárez la Marmolejo, cu privire la un domn ce se ocupa de afacerile doñei Tula și trăia cu ea ca bărbat și nevastă, nu suflă un cuvînt și nici eu nu îndrăznii s-o întreb. Apoi îmi spuse, căutîndu-mi în ochi surîzătoare :

— Afară de asta, te vestesc că vară-mea e bogată. Tată-său trecea drept un om cu avere frumoasă.

Eu (oh, ce mai ipocrit !) făcui un gest de nepăsare.

— Nu vreau să spun că prin asta îți sporește interesul dumitale pentru ea, se grăbi ea să adauge. Dar... oricum, banii nu strică niciodată...

Se informă de asemenea despre relațiile mele cu Gloria, și cu ea mă arătai mai deschis decît cu Matildita. Nu povestii decît cum se petrecuseră lucrurile. Avui satisfacția să aud că, după părerea ei, era de-ajuns spre a-mi putea închipui, fără a cădea în păcatul trufiei, că nu eram indiferent verei sale. Despre întrevederea cu preotul nu scosei nici un cuvînt, pentru că adevărul pățaniei ar fi

făcut-o să rîdă pe socoteala mea, şi-o minciună n-ar fi fost de nici un folos. Desigur, ca să nu fie altfel decît ceilalţi, îmi oferi şi ea să mă ocrotească.

— Ţiu foarte mult să ţi se împlinească dorinţa, atît pentru vară-mea, de care ar fi mai mare păcatul să-şi mănînce tinereţea între zidurile schitului, neavînd nici o aplecare spre călugărie, cît şi pentru dumneata. Cred că la ceva îţi voi putea fi de ajutor. Gîndeşte-te şi vezi cum mă poţi folosi, fiindcă aş fi foarte bucuroasă să te servesc.

Îi mulţumii de o mie de ori, plin de recunoştinţă, şi-i făgăduii că de îndată ce se va prezenta prilejul nu mă voi sfii s-o supăr, deoarece îmi inspira o desăvîrşită încredere. Din prima seară cînd o văzusem, îmi fusese nespus de simpatică. Ochii ei dulci şi binevoitori dezvăluiau o inimă de aur, glasul ei mîngîios deştepta pe loc dragoste şi încredere etc. etcetera.

Mînuii cădelniţa de ţi-era mai mare dragul, deşi lăudînd de preferinţă înzestrările morale înaintea celor trupeşti, pentru a părea de bun gust şi pentru a nu da de bănuit.

Pe cînd ne întreţineam astfel, ne pomenirăm cu Joaquinita, grăind cu un zîmbet silit :

— Isabel, draga mea, ai pus mîna pe toţi cavalerii. Lasă-ne şi nouă barem cîte unul, de milă.

— Domnul îmi dădea veşti de la nişte rude din Galicia, răspunse contesa repede.

Îi mulţumii de prefăcătorie, în care mi se păru mai meşteră decît îmi închipuisem, şi mă sculai să îndur altă bucată de vreme maliţia domnişoarei de Anguita, care, din ce în ce mai nesăţioasă, se interesa de tot ceea ce mă privea. Dacă n-ar fi puţin ridicul, aş spune că nu mă slăbea cu tămîierea. Declar că mă plictiseam şi că nici nu mai puteam fi atent la ceea ce-mi spunea. De multe ori răspunsurile mele nu mai aveau nici un Dumnezeu. Căscam fără ruşine, ba uneori ajunsei să şi moţăi. Dar Joaquinita nu se supăra şi nici nu se dădea bătută. Îndreptîndu-mi privirea spre un grup unde se găsea şi don Acisclo, băgai de seamă că se uita la noi rîzînd. Pe urmă aflai că don Acisclo spusese :

— Uitaţi-vă la Joaquinita cum dă cu undiţa.

În sfîrșit, sosi scrisoarea de la unchiul meu și înăuntru alta în care mă recomanda foarte călduros unui econom de la catedrală, numit don Cosme de la Puente. Nu mai puteam de bucurie și aproape că nici nu prînzii, în zorul de a mă duce să-l vizitez și să-mi pun planul în practică. Cum înghiții ultima bucătură, trecui în odaie să-mi iau bastonul și mănușile, deschisei ușa și mă pregătii să ies în stradă. Dar cînd să pășesc pragul ușii de la intrare, o femeie din popor, care, neîndoielnic mă aștepta, veni să mă întîmpine, zicîndu-mi în graiul exagerat al vulgului andaluz :

— Domnișorule, hii bun. Mătăluță ăi hi don Seferino ?

— Ceferino mă cheamă, răspunsei cercetînd-o mirat.

Era o femeie ofilită, cu ochi buni, slabă, gălbejită și sărăcăcios îmbrăcată, cu o basma de mătase înnodată în jurul gîtului și cu capul gol. Părea de patruzeci de ani, dar mă tem că era mai tînără. Pe chipu-i își săpase urmele munca și mizeria mai degrabă decît timpul.

— Sanuro ?

— Sanjurjo.

— Păi am să-ți dau un bilețel... Dă-te mătălică ici sub poartă.

— Poftim, răspunsei foarte curios.

Ne îndepărtarăm, într-adevăr, de pe trotuarul strîmt, și o dată în poartă, femeia scoase din sîn o scrisoare îndoită și mi-o dete. Rupsei plicul nerăbdător și alergai cu ochii drept la iscălitură. Nu avea.

— De la cine e scrisoarea ?

— De la domnișoara mea.

— Și cine-i domnișoara dumitale ?

— Na-ți-o ! Domnișoara Gloria.

Nu-mi putui stăpîni o mișcare de spaimă, și mă apucai nu să citesc, ci să mănînc scrisoarea, gîfîind, cu mîinile tremurătoare. Buna femeie băgă de seamă pesemne tulburarea mea, pentru că, ridicînd ochii, îi zării pe buze un zîmbet. Scrisoarea suna așa, într-o măreață slovă de colegiu : „Stimate domn. Fiind aspru pedepsită de maica stareță, cu interzicerea pe cinci zile a oricărei comunicări cu surorile și elevele, după ce m-am rugat cu lacrimi cît pum-

nul, mi s-a spus că pricina pedepsei era că un tînăr ale cărui semnalmente se potrivesc cu ale dumitale s-a prezentat părintelui Sabino spunîndu-i că era logodnicul meu şi că venea să mă scoată din mînăstire. Dacă vei fi dumneata, cum bănui, autorul acestei amabilităţi, ai merita să te ţie toată viaţa închis într-o puşcărie cum m-au ţinut pe mine cinci zile. Te rog să nu te mai ocupi de o biată femeie căreia i-ai pricinuit şi-i mai poţi pricinui încă serioase neplăceri."

Zăpăcit şi îndurerat, întrebai curiera :

— Adevărat că e de la sora San Sulpicio ?

— Aşa i-o fi zicînd la schit. Pentru mine e şi-o să fie domnişoara Gloria.

— Se poate răspunde ?

— De ce nu ?

— Dar cine eşti dumneata şi cum poţi duce scrisori unei călugăriţe ?

Îmi explică pe scurt, în graiul spontan şi pitoresc ce caracterizează pe lucrătoarele sevillane. Se numea Paca şi „fusese hăt mult" în casă la domnişoara Gloria. Mamă-sa fusese doica acesteia şi ea dădaca, deşi avea doar doispre-zece ani mai mult ca domnişoara. Doña Tula îi ţinea parte şi numai pe ea o trimitea unde era vorba să facă un comi-sion. Avea o vară, servitoare la nişte eleve de la colegiul „Inima Mariei", şi prin ea se înţelegea cu domnişoara Gloria pe care de asemenea se ducea s-o vadă din cînd în cînd. Vară-sa îi strecurase scrisoarea pe care mi-o adusese.

— Dar cum ştiai dumneata că eram eu şi unde locuiam?

— Să vezi, 'mneata, domnişorule. Mătălică te împlimbi toată ziulica de vreo trei-patru ori pe strada San José şi teee uiţi aşa spre partea mînăstirii roşu ca para focului, aşa-i ? Păi vară-mea ţi-a prins de veste şi şi-a zis înde ea : „Ăsta-i domnişoru duduiţei", şi ţi-a luat urma pîn-a dat de han. P-ormă mi-a spus-o mie... şi iote-mă.

— Şi-ai mai întrebat pe cineva ?

— De cînd aştept eu, doar mătăluţă ai ieşit din casă.

— Mai eşti servitoare la mama domnişoarei ?

— Nu, domnişorule ; sînt măritată şi lucrez la fabrică.

— La care fabrică ?

— Na-ţi-o ! La care să fie ? La a de ţigări. Să mai viu după răspuns ?

— Da, da ; vino pe-nserat.

După ce se îndepărtă, eu, în loc să iau drumul spre casa canonicului, fugii într-un suflet să mă ascund în odaie, pradă unei puternice emoţii. Nu era de loc de glumit. Scrisoarea îmi răsturna toate proiectele mele de dragoste. Începui să mă plimb agitat prin cameră. Tristeţea, mînia şi ciuda fierbeau în sufletul meu ca apa în scoc. Pe deasupra scăpăra mai viu sentimentul de ură profundă de a mă răzbuna, cu orice preţ, pe mizerabilul capelan. Noian de planuri asasine îmi fulgeră prin minte într-o clipită. Cînd alergam întins la el acasă şi-i găuream creierii c-un glonte, cînd îl pîndeam mişeleşte noaptea şi-i zdrobeam capul cu un drug de fier, ori mai bine îl străpungeam dintr-o lovitură cu un pumnal ascuţit pe care-l primisem în dar după citirea cîtorva poezii la Cercul de Propăşire a Artelor. Oricum, dacă forma varia, fondul era statornic acelaşi : hîrşc ! hîrşc ! şi la cimitir cu el. Din fericire, după ce şoptii, fatidic, hîrşc ! hîrşc ! de cîteva duzini de ori, mă mai domolii niţel şi putui chibzui. După vreun ceas de plimbare, îmi veni o idee care, de n-aş fi fost tulburat, trebuia să-mi fi venit de îndată ce am citit scrisoarea şi anume : chiar dacă eram tratat cu asprime şi cu niţel dispreţ, faptul pozitiv, tangibil, era că sora îmi trimitea o scrisoare şi că pentru aceasta trebuia să se expună şi să caute mijloace clandestine. Dacă i-aş fi fost cu desăvîrşire indiferent, n-ar fi riscat atîta. Declarînd sincer stareţei şi duhovnicului că ea nu putea fi trasă la răspundere dacă unui nebun îi trăsnise prin minte să-l viziteze pe preot, amîndoi s-ar fi mulţumit cu explicaţia, şi n-ar mai fi avut de ce să se teamă. Gîndul acesta măgulitor spori mereu pînă-mi inundă tot sufletul. Cu cît îl adînceam, cu atît mi se părea mai verosimil. Atunci, cu inima săltîndu-mi de bucurie, mă aşezai la masă, scosei hîrtie şi mă apucai să scriu. Nu izbuteam să încheg decît protestări exagerate, înduioşări răsuflate, pe care, recitite, le aruncai să nu se vadă. Aşa că, după ce rupsei trei sau patru foi de hîrtie, mă hotărîi să aştept să mi se rînduiască ideile în cap. Mi se păru mai nimerit, pînă una alta, să mă duc

să-l vizitez pe canonic. În drum spre casa lui, așezată în strada Mării, mă întăream tot mai mult în intriga proiectată, o dată convins că sora n-avea să mă respingă.

Canonicul don Cosme, după citirea scrisorii unchiului, mă primi foarte cordial, mărturisindu-mi că era bucuros să mă servească cu orice i-ar fi stat în putință. Era un bărbat bătrîn, cu părul alb colilie și rozete aprinse în obraji, ochi vii și sinceri și gura mare, surîzătoare. Locuia într-o casă spațioasă și observai în odăi un lux extrem de mare, mai ales asemuindu-le cu ceea ce eram deprins să văd în părțile mele prin casele preoților. Îmi declară sincer că postul îl datora unchiului meu. Deși își avea meritele sale, dacă n-ar fi fost sprijinit din răsputeri de unchiul meu, i l-ar fi suflat un rival din Teruel. „Luntre și punte trebuia să se facă pentru a-l servi." Încurajat de primire, cît p-aci să-mi dezleg baierile inimii, să-i destăinuiesc tot și să-i cer să mă ocrotească. Avui, totuși, prudența să mă stăpînesc și să mă mărginesc să-i cer doar o carte de vizită mai expresivă pentru duhovnicul colegiului „Inima Mariei".

— Don Sabino Guerra ? Cum să nu. Îl cunosc. Mi-a fost paracliser la catedrală acum vreo cîțiva ani.

Dintr-un birou de stejar sculptat scoase o carte de vizită și începu să scrie. Deși nu mă întrebase, din discreție, socotii potrivit să-i spun că aveam nevoie de serviciile lui don Sabino pentru niște probleme cu privire la o rudă, călugăriță în ordinul „Inima Mariei".

— Fii sigur că te va asculta ! zise încredințîndu-mi scrisorica. Te previn că e cam încăpățînat. Dar dacă-l zgîlțîi nițel, se înmoaie ca un mielușel. Știe să se dea după păr. Mai ales cînd o auzi că ești nepotul domnului Gemerediz, șef de secție la Ministerul Cultelor și Justiției.

Îi mulțumii de mii de ori și-i făgăduii, după stăruința sa, să mă duc să cinez cu el. Nu mă invită la prînz pentru că orele slujbei îi deranjau toate planurile. Mă încredințai că nu prea avea tragere de inimă pentru slujbă și cor.

Sosind acasă, după ce mă mai învîrtii pe străzi, îmi găsii liniștea sufletească pentru a putea scrie scrisoarea Gloriei. Mă apucai s-o ticluiesc și-o terminai dintr-un condei fără șovăiri ori ștersături.

„Frumoasă și preagentilă prietenă : Într-adevăr, eu am fost nefericitul care a săvîrșit isprava de a se duce să viziteze pe părintele Sabino și de a-ți pricinui asemenea neplăcere. Ai dreptate. Pentru asta ar trebui să gem toată viața într-o temniță întunecoasă. Dar e și mai groaznică pedeapsa ce-am primit prin supărarea dumitale. Am cutezat atîta fiindcă sărmana mea închipuire n-a găsit alt mijloc să se apropie de dumneata. Afară de aceasta, cum mă asiguraseși că erai hotărîtă să părăsești mînăstirea, nu mi s-a părut o faptă reprobabilă să încerc a afla dacă o dată liberă mă vei refuza. Că sînt îndrăgostit de dumneata nu mai e nevoie s-o repet, pentru că am dovedit-o îndeajuns. De aceea scrisoarea dumitale m-a înecat în deznădejde, deoarece mă încredințează că speranțele mele s-au spulberat, iar convorbirile din Marmolejo n-au fost decît un vis frumos, despre care voi păstra o neștearsă amintire toată viața.

Al dumitale pînă la moarte.
S.

P.S. Am cunoscut la o sindrofie pe o vară de-a dumitale, contesa del Padul care, fiind din familie, trebuie să fie, de bună seamă, frumoasă și amabilă.

Îmi vei răspunde la aceste rînduri ?

Dacă va fi altfel, voi aștepta cu răbdare să părăsești mînăstirea, pentru a te mai vedea încă o dată înainte de-a pleca.

S.“

Scrisoarea, recitită, mă mulțumi, pentru că, fără umpluturile celorlalte, atingea toate punctele. Era umilă, elocventă și o îndemna pe nesimțite să-mi răspundă, lucru care constituia dorința mea cea mai arzătoare.

Paca nu se arătă așa de punctuală cum ar fi fost de dorit. De mai bine de un ceas se încheiase noaptea, și de mai bine de două îi pîndeam sosirea de la fereastra odăii, cînd, în sfîrșit, se ivi. Alergai întins la poartă și, călcîndu-mi pe inimă, împreună cu bilețelul îi întinsei și un duro. Ceartă și gîlceavă pînă să-l primească, în care timp era gata-gata să mi-l iau înapoi. La urmă cele cinci pesetas intrară definitiv în stăpînirea ei.

Ce de canoane pe mine de-aici încolo ! Răspunsul, dacă era, avea să mi-l aducă Paca tot pe înserat. A doua zi nu ieşii din casă toată după-amiaza. Nici la berărie nu vrui să mă duc cu Villa, după masă. Cînd scăpătă soarele, nemulţumit de-a mai pîndi din dosul storurilor, coborîi la poartă şi de aici îmi scosei ochii uitîndu-mă în sus şi-n jos pe stradă ca s-o zăresc pe Paca. Nici pomeneală. In seara aceea trebui să mă retrag trist şi plouat. A doua zi la fel ; cealaltă aşijderea. Începusem să-mi pierd nădejdea. Villa, văzîndu-mă trist, mă întrebă ce am, dar nu-i spusei nimic, fiindcă-l prinsei rîzînd pe sub mustaţă. Mie mi se părea că aceea era cea mai serioasă afacere de pe pămînt.

In sfîrşit, după patru zile de chinuri, se ivi şi Paca.

— Îmi aduci o scrisoare ? o întrebai tremurînd de nerăbdare.

— Ce-mi dai mătăluţă pe ea ? răspunse hoţoaica privindu-mă veselă.

— Ad-o-ncoa ! exclamai gîfîind, temîndu-mă în acelaşi timp să nu mă facă într-adevăr să i-o plătesc.

Nu cuprindea decît două rînduri. Grăia aşa :

„Eşti la fel de viclean ca şi mai înainte ! O să vorbim după ce voi ieşi din mînăstire.“

Ce-am simţit atunci a fost un deliciu. Îmi furnica tot trupul o înfiorare de plăcere şi în primele momente nu ştiui să fac altceva decît să mă-nroşesc de bucurie şi să rîd ca un nerod dinaintea lucrătoarei, pe care, la rîndul ei, o umflă rîsul.

— Măiculiţa ta Cristoase, ce m-aş mai bucura de mătăluţă şi de duduiţa să... zău aşa ! exclamă împreunîndu-şi într-un gest expresiv cele două arătătoare.

— Să vedem, să vedem, răspunsei fudul, prefăcîndu-mă îngîndurat. Vino dimineaţă, că vreau să-ţi dau altă scrisoare.

Cu veselia îmi reveni şi pofta de lucru. Aproape nu mă mai îndoiam că mi se plătea cu aceeaşi iubire. Villa căruia avusei slăbiciunea să-i împărtăşesc bucuria, între două sorbituri de cafea, îmi întări convingerea, zicînd :

— Ura ! Trăiască măicuţa cea veselă ! Felicitările mele, prietene. Vezi, de atîta vreme de cînd ne iubim, Isa-

bel şi cu mine, pînă azi încă n-am primit nici o scrisoare de la ea.

Geniul intrigii îmi aprinse iar duhul. Fără zăbavă, de a doua zi trebuia s-o reiau pe cea începută. Înarmat cu scrisoarea canonicului ca de un permis pentru o regiune periculoasă, cutezai să pornesc din nou să-l vizitez pe sălbaticul don Sabino. De astă dată nu mai trecui prin mînăstire, mă dusei să bat la poarta din stradă. Veni să-mi deschidă servitoarea cea surdă care, văzîndu-mă, păru că-l zăreşte pe însuşi Necuratul. Desigur, stăpînu-său îşi vărsase necazul după prima mea vizită, căci, de îndată ce o întrebai, ţipînd tare, dacă puteam vorbi cu duhovnicul, îmi răspunse că nu, fiindcă era în rugăciune. Îi întorsei că, oricum, să-l înştiinţeze după ce-o isprăvi. Veni să-mi spună că nici acum nici altă dată nu mă putea primi. Bănuii că preotul, auzind bătînd, se uitase printre obloanele de la fereastră şi mă zărise. Atunci i-am dat scrisoarea şi i-am spus că aştept răspunsul. Nu zăbovi de loc. Surda alergă să-mi spună „să am bunătatea să urc".

Don Sabino ieşi să mă întîmpine în ietăcel în sutană şi cu tichie. Se schimbase boierul. Ochii lui de porc, bănuitori şi răutăcioşi, care mă urmăriseră cu vreo cîteva zile mai înainte scoborînd aceeaşi scară, străluceau acum cu o expresie slugarnică şi temătoare.

— Poftim, domnule Sanjurjo, poftim, îmi zise scoţîndu-şi tichia şi ploconindu-se.

„Aşadar..." îmi zisei.

Şi intrai triumfător, purtîndu-mă serios şi puţin dispreţuitor, ceea ce avu un efect minunat. Expresia de teamă de pe chipul preotului se accentuă.

— Domnule Sanjurjo, să mă ierţi dacă rîndul trecut nu te-am primit cum se cuvenea. Dacă aş fi avut cinstea să ştiu că aveam de-a face cu o persoană atît de respectabilă şi decentă, niciodată n-aş fi îndrăznit...

Îl oprii ridicînd din umeri şi întinzîndu-i mîna.

— Dumneata nu mă cunoşteai, rostii grav.

— Asta-i, nu te cunoşteam. Aş vrea să-mi îndrept greşeala. De-ajuns să te recomande prietenul don Cosme ca să te servesc cu tot ce-mi va sta în putinţă.

Nu mă păcălea el pe mine. Nu scrisorica lui don Cosme îl îndemna să se poarte atît de îndatoritor, cît faptul că

eram nepotul unchiului. Aşa că-i zisei pe un ton protector :

— Don Cosme e un bărbat foarte simpatic şi săritor. Unchiul Anselmo ţine mult la dumnealui.

— Da, ştiu... Mi se pare că unchiului dumitale îi datorează situaţia pe care o are...

— Nu chiar atît !... Dar, în sfîrşit, e bine să ai sfinţi la Ierusalim, care să te susţină.

Preotul, văzîndu-mă rîzînd, se grăbi să mă imite, descoperind nişte dinţi putrezi de-ţi era mai mare sila.

Înţelesei că dădusem peste un om vulgar şi slugarnic, de la care puteam scoate tot ce voiam. Deocamdată, pînă să ajung unde ţinteam, lăsai convorbirea să curgă după cum începuse, vorbind de don Cosme şi de unchi. Cu îndemînare şi pe ocolite, îi vîrîi în cap ideea că unchiul e un om influent. Episcopul cutare, canonicul cutare, ministrul Tribunalului Ecleziastic D.N., toţi erau vechii lui prieteni. Fără să i-o spun direct, reuşii să-l conving că toţi aceştia îi datorau funcţiile pe care le ocupau. Astfel îi deşteptai ambiţia, şi, ca să-l aţîţ şi mai şi, prinsei a-l iscodi despre el şi situaţia lui. Era de mulţi ani duhovnicul colegiului ? Cînd venise în Sevilla ? Cu ce se ocupa înainte ? Era mulţumit de slujbă ? Nu întîrzie să ciulească urechile. Don Sabino era un om înăcrit, plin de fiere împotriva societăţii şi, mai ales, împotriva actualei stări de lucruri, în care izbuteau numai intriganţii, pe cîtă vreme oamenii care nu ştiu să-şi îndoaie şira spinării erau daţi la o parte. După ce fusese mulţi ani paracliser, ceruse o slujbă cu leafă la catedrală şi de două ori i-o suflaseră alţii. Cîteva personalităţi din Sevilla, marchizul şi bancherul cutare se interesaseră de el, dar degeaba.

— Aşa e, rosti el grav, cînd n-ai pe cineva în minister care să te sprijine călduros.

— Da, domnule. Asta-i adevărat.

Se aşternu o tăcere, dinadins prelungită de mine, pentru ca duhovnicul să aibă timp să cugete la ceea ce doream. În sfîrşit, scoţînd tabachera, îi oferii o minunată havană şi atacai „chestiunea".

— Am venit la sfinţia-ta, zisei ca şi cînd nu s-ar fi petrecut nimic înainte, pentru nişte lămuriri în legătură cu o profesoară de la colegiu, sora San Sulpicio.

— Cu multă plăcere, răspunse niţel ruşinat.

Neluîndu-i în seamă ruşinea şi înfăşurîndu-mă într-un nor de fum, începui să-l descos cu prefăcută nepăsare. Don Sabino neştiind cum să-mi intre pe sub piele, se întrecea aproape cu firea. Trăgea şi el din ţigară mai-mai să-şi scrîntească fălcile, pentru a-şi ascunde fîstîceala care nu întîrzie să se risipească. Îmi destăinui cîte în lună şi-n stele, şi despre ceea ce voiam să ştiu şi despre ce nu voiam. Îmi povesti cum intrase sora de mică la colegiu şi cum mamă-sa îi dăduse în grijă stareţei s-o împingă pe nesimţite spre viaţa monahală. Grea treabă ! Fetiţa avea parcă argint-viu în vine. Cît fu mică nu se prea sinchisi nimeni, dar cînd ajunse femeie în lege, în zadar încercară s-o dea pe brazdă. Tocmai în timpul acesta venise sfinţia-sa duhovnic la colegiu. Mamă-sa vorbi cu el mărturisindu-i că e bolnavă şi c-o durea sufletul să-şi lase fata în vîrtejul primejdiilor lumeşti ; că în nici o parte n-ar fi fost mai fericită ca-n mînăstire; că n-ar fi avut bucurie mai mare decît să-şi ştie odorul cît mai aproape de Dumnezeu, şi multe altele care-l hotărîseră să influenţeze asupra sufletului fetei. Ea nu se arăta de loc dispusă să consimtă la ceea ce i se pretindea. O luă atunci acasă. Dar după trei luni, spre uimirea sfinţiei-sale, se pomeni iar cu dînsa la mînăstire, cerînd să fie primită novice. Don Sabino credea că la pasul făcut o îndemnase neînţelegerile cu mamă-sa. După anul de noviciat, fu trimisă în Guipúzcoa unde-şi exercită meseria timp de doi ani. Întoarsă iar în Sevilla, nu-şi mai ascunsese hotărîrea de a părăsi mînăstirea de îndată ce s-ar fi împlinit patru ani de la primul jurămînt. Mă înştiinţă de asemenea că mamă-sa, o fiinţă bisericoasă şi foarte cumsecade, o tot îndemna să înnoiască jurămîntul şi că superiorul o chemase de mai multe ori în chilia lui pentru a o povăţui acelaşi lucru.

— Cum, nu eşti dumneata superiorul mînăstirii ?

— Da de unde ! Nu sînt decît duhovnic. E un superior general peste toate colegiile „Inima Mariei“, atît pentru cele din Spania cît şi din Franţa, unde s-au înfiinţat întîi. E francez, şi tot timpul e pe drumuri, umblînd de la unul la altul ca să le inspecteze şi să le conducă. Toţi banii strînşi intră în mîinile lui...

— Ah ! exclamai.

— Da, domnule, toți banii se duc în Franța.

Îmi dădui seama că rosti cuvintele acestea cu niţică ciudă, de unde înţelesei că se socotea jignit de faptul că fusese îndepărtat de la treburile economice.

— Lasă, e o întreprindere unde personalul nu costă nimic, zisei rîzînd.

Preotul nu răspunse, dar din scînteierea răutăcioasă a ochilor îmi dovedi că tăcea numai din prudenţă.

— Bine, zisei după ce mai trăsei, în tăcere, de trei-patru ori din ţigară. Un singur lucru te rog, deocamdată, să supraveghezi ca sora să nu fie hărţuită. Sînt încredinţat, nu numai din ce mi-ai spus sfinţia-ta, dar chiar din gura ei, că este nestrămutat hotărîtă să iasă din mînăstire, cu sau fără voia mamă-si. Iar cînd va veni sorocul, care nu-i departe, sper că sfinţia-ta nu-i vei pune piedici...

— Eu, domnule Sanjurjo, pînă acum am făcut ceea ce-am socotit că era de datoria mea să fac, povăţuind-o, călăuzind-o pe drumul credinţei şi al evlaviei... Dar de vreme ce ea nu vrea să mai reînnoiască jurămîntul, cred că mi-aş mînji conştiinţa dacă aş ajuta cîtuşi de puţin să fie constrînsă. Vezi dumneata, aş fi răspunzător în faţa lui Dumnezeu că am format o călugăriţă rea.

— Sigur, sigur, zisei plecînd capul în semn de aprobare şi gîndind în acelaşi timp în mine: „Ah, mehenghiule, ţi-ai mai fi adus aminte de fleacurile astea dacă n-ai fi mirosit slujba la catedrală ?“

Mă despărţii de el, făgăduindu-i să-l mai vizitez o dată pentru a rîndui ce mai era de făcut în problema aceasta a noastră. La plecare, îi spusei :

— Foarte mulţumesc, don Sabino, şi contează pe mine; abia aştept să-ţi arăt toată gratitudinea mea.

Am scris altă scrisoare sorei, povestindu-i cele întîmplate la duhovnic şi asigurînd-o de neclintitu-mi devotament. Îmi răspunse pe aceeaşi cale, zicîndu-mi că tindeam să săvîrşesc lucruri care nu mă priveau, că n-aveam nici un drept să mă amestec în treburile ei şi că îmi lăsa întreaga răspundere a tot ceea ce s-ar fi putut întîmpla : „Şi apoi, la ieşirea din mînăstire o să-ţi întorc spatele,

așa că să fii pregătit", sfîrșea. Dar asta nu mă descurajă. Dimpotrivă, printre rîndurile răspunsului mucalit, citii lămurit că-mi primea galanteriile.

„Foarte bine, i-am replicat. Poți să-mi întorci spatele cît vei pofti cînd o să ieși din mînăstire, dar pînă atunci lasă-mă să pun și eu umărul să ieși." În sfîrșit, ne scriam aproape în fiecare zi. Înțelegeam destul de bine cîtă trudă o costa pe Gloria, pentru că în fiecare zi biletul era scris pe altă hîrtie ; pe partea albă a altei scrisori, pe temele de franceză ale elevelor, chiar și pe dosul unei poze mi-a scris o dată.

Ceea ce nu-mi trecu mie prin gînd, îi trecu ei : să caut să mă asigur de intervenția contelui del Padul. Într-o scrisoare mă vesti că, deși contele nu mai călcase demult prin casa mamă-si, aceasta-i păstra dragoste și stimă și-l pomenea des în conversație. „Mama e mîndră de neamul ei și chiar dacă-i un chefliu fără pereche, cred că nu ar ieși din cuvîntul unchiului Jenaro. Vorbește întîi cu Isabel, dar nu-i spune că ideea a pornit de la mine."

M-am executat întocmai a doua seară, la sindrofia domnișoarelor de Anguita. Isabel se arătă foarte dispusă să mă ajute și încîntată de încrederea ce-i acordam. Se însărcină să povestească tot tatălui ei și să-l roage să întrebuințeze întreaga-i înrîurire spre folosul meu. Era sigură de succes. Contele avea o inimă de aur, nimeni pe lume nu era gata ca el să se jertfească pentru alții.

— Să vezi ce simpatic e papa al meu. Ai să rămîi încîntat de el. Nu-i om în Sevilla care să-l cunoască și să nu-l iubească.

Mă mișcară duioșia și entuziasmul cu care vorbea contesa despre tatăl ei, deși, din zvon public, el nu-i pregătea decît ruina. Rămaserăm înțeleși că-n seara aceea, cînd se va întoarce acasă, îl va informa cu de-amănuntul și că, a doua zi pînă-n prînz, mă voi duce să-l vizitez pentru a-i aduce la cunoștință ceea ce aveam de gînd. Într-adevăr, a doua zi, corect îmbrăcat în redingotă neagră încheiată pînă sus, mănuși, pantofi de lac și joben (aproape cu totul neobișnuit la Sevilla) m-am prezentat la palatul conților del Padul, situat pe strada Traian. Fațada nu era somp-

tuoasă : o căsoaie cu faţada roasă şi înnegrită, şi cîteva înfloriturí fără gust ; pridvoarele de fier tot urîte, blazonul conţilor del Padul la mijloc, lîngă acoperiş. Pe dinăuntru era însă foarte distinsă. *Patio*-ul magnific, numai în bolţi de marmură artistic sculptate ; în mijloc cu o grădiniţă, prin al cărei frunziş se zărea albind o fîntînă monumentală de marmură şi se auzea şopotul apei. Printr-o uşă în cristale, alt *patio* şi altă grădină. M-am urcat pe o scară tot de marmură, urmat de servitorul care venise să-mi deschidă. Sus, în capăt, aştepta Isabel, surîzătoare şi frumoasă ca în vis. Era îmbrăcată într-un capot alb cu broderii albastre, iar părul auriu îi cădea pe spate, într-o cosiţă groasă legată cu o panglicuţă de aceeaşi culoare cu broderia. Am înţeles mai bine ca oricînd iubirea nebună a prietenului Villa. Ochii-mi trebuie că dovedeau o atît de sinceră admiraţie, încît se înroşi niţel.

— Papa nu s-a sculat încă, îmi zise.

— Atunci mă întorc mai tîrziu.

— Ba de loc ; poftim ; e tocmai timpul să se scoale.

Mă sili să trec într-un salon luxos împodobit cu covoare şi obiecte vechi de mare preţ. Îl stricau niţel nişte mobile moderne, ce contrastau neplăcut cu celelalte. Se aşeză pe un divan, iar eu căutai un jeţ ; dar contesa mă invită să iau loc pe divan şi m-am aşezat lîngă ea.

Mă înştiinţă că nu vorbise cu tatăl său, pentru că se întorsese tîrziu.

— Nu-i nimic ; cum s-o scula mă duc să-l văd şi-n două cuvinte, gata, va afla tot ce trebuie să ştie. N-avea nici o grijă ; pentru dumneata va face tot ce va putea. Dacă i-o cer eu...

Cu toate asigurările pe care mi le dădea, nu mă simţeam tocmai liniştit. Ar fi fost mult mai bine să-l fi prevenit. În sfîrşit, nu mai era nimic de făcut şi mă pregătii să aştept. Contesa aduse vorba de lucruri indiferente : de trupa care juca la teatrul *San Fernando*, de Palatul regal, la ale cărui recepţii, seara, se ducea şi ea cînd venea regina ; de sindrofiile domnişoarelor de Anguita etc. Isabel vorbea cu o perfectă naturaleţe, cu zîmbetul pe buze şi o intonaţie dulce şi simpatică ce vrăjea. Rostea cuvin-

tele cu o atît de aleasă curtenie, pe care o stăpînea atît de bine, încît pe dată se vedea leagănul ilustru în care se născuse şi deprinderea convieţuirii cu lumea de neam mare. Nu bîrfea niciodată pe nimeni. Pînă şi pentru apucăturile cele mai caraghioase găsea totdeauna vorbe îngăduitoare de dezvinovăţire ; preamărea însuşirile bune ale prietenelor ; pe toate le socotea frumoase, elegante sau discrete. Prietenii erau talentaţi, leali, afectuoşi ; pe Villa îl ridica în slava cerului.

— Ce om simpatic, nu ? Aşa de îndatoritor, de delicat şi-apoi are o inimă de copil. Veşnic gata să facă bine. N-ai idee cum mă distrează atunci cînd glumeşte cu Pepita... Rîd ca o nebună.

Fără îndoială, era o femeie sortită să farmece pe oricine. Îi sporea frumuseţea neobişnuită nu numai strălucirea noblefei, ci şi firea ei atrăgătoare. Totuşi, după o jumătate de ceas de conversaţie, parcă mă simţeam niţel obosit. În ceea ce spunea se strecura parcă ceva monoton ; niciodată o observaţie fină, nici o scînteiere, nici o vorbă care să emoţioneze inima. Acelaşi zîmbet, eternul joc al ochilor spre a mîngîia pe interlocutor, aceleaşi laude pentru tot ce exista. S-ar fi zis că, în fond, nu era decît o fată destul de vulgară, cu o fire bună şi deprinderi dintre cele mai alese. Ce deosebire de adorata mea soră, de graţia-i spontană, de ochii ei vorbăreţi, spunînd veşnic altceva, de întorsătura nebănuită a cuvîntului, vibrantă, cuprinzînd tot focul şi toată sarea Andaluziei ! Negreşit, contesa era mai frumoasă, dar nu cred s-o fi schimbat prea mulţi pe vară-sa. Cel puţin, aşa mi se părea mie.

— Iartă-mă un moment. Mă duc să văd dacă s-a deşteptat papa, îmi zise, ieşind din odaie. Şi, păşind pragul, se întoarse pentru a adăuga : Dacă întîrzii puţin, înseamnă că-l informez. Se poate ?

Într-adevăr, nu se întoarse repede, iar eu eram agitat şi-mi părea rău de ceea ce făcusem. Ce avea să zică contele că un ins, cu care nu schimbase nici o vorbă, venea să-l supere pentru un fleac de nimic, nepotrivit cu anii şi cu rangul lui ? Abia atunci zării partea ridicolă a proiectului meu şi-mi crăpă obrazul de ruşine. Mare minune că

n-o luai la goană din casă ; ar fi fost şi nepoliticos şi neghiob. Isabel se purtase peste măsură de delicat cu mine, şi părea sincer interesată să izbutesc. După vreo zece minute se înapoie tot zîmbitoare, făcîndu-mi semn cu mîna să mă apropii.

— Vino... I-am spus... Nu se opune ; dar trebuie să-i explicăm ce trebuie să facă.

Străbătînd cîteva săli şi odăi, mă călăuzi în cea ocupată de tatăl său. Pretutindeni erau risipite mobile foarte felurite. Pe cîtă vreme salonul, unde fusesem primit, era mobilat, cum am amintit, cu lux, nu acelaşi lucru se putea spune despre încăperile pe unde treceam. Cuprindeau numai cîteva vechituri ; pereţii mîzgăliţi, pardoseala de plăci de faianţă stricată şi găurită. Isabel îmi explică contrastul. Casa fusese nelocuită multă vreme, fiindcă familia trăia în Sanlúcar. Tată-său, care-şi petrecea timpul mai mult în Sevilla, stătea la hotel. Acum patru ani, cînd se hotărîseră să se stabilească în oraşul acesta, mobilară din nou cîteva odăi de care aveau nevoie. Restul casei fusese lăsat aşa cum se afla, în cazul că le-ar fi venit iar pofta să se mute la Sanlúcar.

Împinse o uşă şi pătrunse în odaia tatălui său. Pe urmă mă chemă. Era o încăpere spaţioasă, cu balcon spre stradă, somptuos decorată. Şi aici aceeaşi felurime de mobile vechi şi moderne. Primele, desigur, moştenite o dată cu casa ; cclelalte, cumpărate de curînd. Se înţelegea, după bogăţia şi rafinamentul obiectelor de toate zilele şi neorînduiala ce domnea că odaia era a unui bărbat cu apucături de boier mare şi caracter dezordonat. Masa de scris mică şi elegantă, ca a unei doamne ; fotolii de diferite forme, îmbrăcate în stofe preţioase ; candelabre de argint din veacul trecut, pereţii tapetaţi cu damasc stacojiu ; la balcon o persiană în stil modern ; pe un jeţ, o pălărie cordobeză cu boruri largi şi drepte ; pe jos o pereche de cizme de călărie, cu pintenii nescoşi ; pe masa de scris, în loc de hîrtii, o cutie deschisă, plină cu havane şi un revolver nichelat. Nicăieri nu se vedea nici o carte.

— Papa, iată-l pe domnul Sanjurjo.

— Numaidecît, răspunse contele din alcov.

Şi, după cîteva clipe, ridicînd draperia de mătase stacojie cu ornamente galbene, apăru contele, îmbrăcat doar pe jumătate într-un halat cenuşiu tighelit cu albastru, şi cu un fular alb de mătase care nu-i acoperea bine gîtul. În ciuda costumului de casă, era aceeaşi persoană arogantă pe care o văzusem de două sau trei ori în casa domnişoarelor de Anguita. Numai că expresia de oboseală pe care i-o notasem pe chip de astă dată se zărea şi mai lămurit în oacheşul măsliniu al feţei. Avea trăsături regulate şi hotărîte ; ochii mari, negri şi opaci, părul cărunt, creţ şi bogat. O figură energică şi interesantă. Îmi strînse mîna cu sinceră cordialitate. Simt cum mă copleşeşte ruşinea şi cîteva clipe rămîn în faţa lui încurcat. Se făcu a nu observa nimic. Cum mă sili să stau jos, îmi şi întinse cutia cu ţigări. Începînd să fumez şi încurajat de privirile Isabelei, izbutii să mă mai liniştesc.

Contele se arătă nespus de curtenitor şi de politicos. Îşi amintea, aşa spuse, că mă văzuse în casa de Anguita, deşi nu avusesem cinstea să schimb vreo vorbă cu dînsul. Mă întrebă de locul naşterii, de vîrstă, de meserie, dovedind un interes ce mă fermecă tot atît pe cît mă surprinse. Ştiam că era un om tăios şi dispreţuitor faţă de ceilalţi, aşa cum sînt deprinşi să fie cheflii vestiţi, poate şi din pricina plictiselii ce-i cuprinde după ce au trecut pragul vîrstei tinere. Despre don Jenaro Montalvo (pentru că aşa se numea) auzisem povestindu-se întîmplări uimitoare şi isprăvi nemaipomenite. Cele mai multe dintre ele nu-l arătau ca pe un om cult şi binecrescut. Unii bănuiau că simţirile lui nu erau dintre cele mai gingaşe. Se povestea, în Sevilla, că don Jenaro se îmbăta des, şi în timpul chefurilor pe care le trăgea cu prietenii, toţi nişte nespălaţi, săvîrşea lucruri nedemne de numele său. Într-o noapte, dezbrăcase nişte muieruşte care-l însoţeau şi le aruncase în rîu. Se şoptea că odată trăsese cu revolverul în nişte băieţi care se distrau trimiţîndu-i răsfrîngerea unei oglinzi în ochi ; se bătuse cu un pistol încărcat cu nisip şi altul cu praf de puşcă şi-şi ucisese rivalul. Fusese prieten intim cu Naranjero, vestitul bandit din Córdoba, de care era nedespărţit în vînătorile-i prin munţi. Toate aceste lucruri cît şi altele pe care le las la o parte formaseră în jurul său o

legendă, jumătate cavalerească, jumătate de pezevenghiu, care-l făcea foarte cunoscut și popular în oraș. Stînd de vorbă cu el mi le aminteam pe toate și-l priveam cu multă curiozitate, cu silă și admirație în același timp. Purtarea curtenitoare și amabilitatea-i desăvîrșită șterseră însă repede aceste impresii. Nimeni n-ar fi crezut că omul acela blajin, atent, politicos era eroul atîtor întîmplări scandaloase și brutale. Prin vorba așezată și gravă, prin manierele aristocratice, lipsite de trufie, dar din care i se ghicea obîrșia, prin surîsul ușor insinuant ce-i întovărășea cuvintele alcătuia tipul desăvîrșit al cavalerului spaniol de odinioară.

— Așadar, voi avea plăcerea să te numesc în curînd rudă ?

— Oh ! domnule conte, răspunsei fîstîcit de-a binelea, cinstea ar fi pentru mine... dar nici nu-i vorba de asta.

— De ce nu ? Nepoțica mea te iubește... Dumneata o iubești... Vă căsătoriți și pace.

— Pînă acolo mai e drum.

— Îl vom face, zise Isabel.

— Perfect, grăi contele zîmbind și adresîndu-se în același timp și fie-si și mie. Și ce doriți dumneavoastră să fac eu în această afacere ?

În zîmbetul ce-i încreța buzele se deslușea bunăvoință, dar și nițică ironie, și iar mă fîstîcii. Isabel răspunse în locul meu :

— Vreau să faci în așa fel ca Gloria să fie scoasă din mînăstire. După propria-i mărturisire, abia așteaptă să iasă. Se pare însă că ar fi unele piedici. Vreau ca tu să vezi care sînt și să le îndepărtezi.

— Vreau ! Spune mai bine „comand și poruncesc", rosti contele pufnindu-l rîsul. Ce spui de mica prințesă ? Știe ori nu să comande ?

Mă mulțumii doar să zîmbesc.

— Mătușa Tula, urmă tînăra, fără să se sinchisească, ține mult la tine. Sînt sigură că nu-ți va ieși din cuvînt.

— Cît ai bate din palme ! Numai că n-am văzut-o de-un veac !

— Nu-i nimic ! Te faci că te întîlneşti cu ea... Pentru asta e nevoie să te scoli într-o dimineaţă devreme... Ştii că se duce la utrenie la Sfîntul Alberto... Îi spui c-ai fost, cu un motiv oarecare... cu mine, spre pildă, la colegiul „Inima Mariei“, că ai vorbit cu Gloria şi că eşti de părere că nu mai trebuie să stea în mînăstire pentru cutare şi cutare pricină... Că n-are nici o chemare pentru călugărie, şi că ar trebui s-o mustre conştiinţa s-o mai ţină acolo fără voia ei. Mătuşa, măcar de ruşine, se va grăbi s-o scoată... Cu restul, mă însărcinez eu.

— De minune, zise contele după o vreme, privindu-şi înduioşat fata. Există însă un punct negru.

— Ştiu ; să te scoli devreme, nu ? Mă îngrijesc eu să te scol...

— Nu, nu ! exclamă el speriat. Mai bine mă duc de-a dreptul acasă la verişoara.

— Ce leneş !

— Regret sincer, domnule conte, că vă pricinuiesc o supărare... cu atît mai mult cu cît n-am nici un drept... mă grăbii să zic.

— Nu-i nici o supărare, domnul meu... Vom face tot, dar fără atîtea ocoluri cîte pretinde fetiţa... Lăsaţi-o pe mine ; aranjez eu totul cum trebuie... Ei, şi acum, adăugă adresîndu-se fie-si, domnul, desigur, drept răsplată, îmi va trimite cofeturi în ziua nunţii... Dar tu ce-o să-mi dai ?

— Eu ? O îmbrăţişare zdravănă şi-un milion de sărutări. Îţi convine preţul ?

— Îmi convine, răspunse don Jenaro, luîndu-i căpşorul în mîini şi sărutînd-o pe păr. Acum du-te şi spune să pună masa... Bănui că domnul va prînzi cu noi.

Am încercat să mă scuz, pentru că mi se părea că prea abuzam de bunătatea lor, şi chiar din prima zi ; dar dinaintea stăruinţei afectuoase a tatălui şi a fiicei, trebui să cedez. Pînă să ne cheme la masă, ne continuarăm convorbirea. Contele îmi ceru voie să-şi termine toaleta în faţa mea. Vorbirăm de cai şi de tauri. Era foarte priceput la lucruri din astea. Dar, cum am schimbat conversaţia aducînd-o pe tărîmul politicii, don Jenaro nu dete dovadă decît de păreri vulgare şi fără nici o noimă. Spania, după capul lui, nu putea fi cîrmuită decît cu gîrbaciul. Întîi

și-ntîi trebuiau măturați toți pungașii care mișună prin ministere și-n locul lor puși oameni de ispravă și cu greutate. Pe urmă, la ce servește Parlamentul? Ca să-și facă treburile cîțiva țopîrlani care nu știu decît să pălăvrăgească. Afară, și cu Camera și cu Senatul! Cineva de sus, numcască-se rege, președinte, ori ce-o fi și cum i-o zice, să țină vîrtos de hățuri și să croiască la sînge cu biciul pe cine n-o trage în ham. Și nici o milă. Pe cine conspiră, un glonț în cap și gata. Cînd s-ar umple pușcăriile, să se strîngă toți pușcăriașii într-o corabie veche, s-o scoată în largul mării și cu ea la fund. De ce să întreție nația, pe mîncare și băutură, pe toți banditii, ba nu zău?

Eu, care încremenisem la auzul atîtor atrocități, aprobam dînd din cap și zîmbind. În clipa aceea aș fi căzut de acord cu el că trebuia să li se taie capul la două treimi din spanioli. După ce se dichisi, am trecut în sufragerie, care se găsea la catul de jos, avînd două uși cu geamuri spre *patio*. Era o încăpere mare, nițel dărăpănată, mobilată cu două bufete de stejar vechi, sculptat, cu o oglindă rotundă în ramă neagră, o masă modernă, care se lungea și se scurta, și scaune de paie. Cu noi veni să ia loc și o doamnă bătrînă, îmbrăcată chiar prea modest, gălbejită la față și zbîrcită, cu părul alb și ochelari afumați. Ne-am salutat amîndoi ușor din cap, și nu știu dacă a scos cinci vorbe în timpul cît ținu masa. Nu mă prezentă nici tatăl, nici fiica. Am aflat pe urmă că era o rudă îndepărtată, numită Etelvina, pe care o adusese contele pentru a o întovărăși și supraveghea pe fie-sa, după caz.

Prînzul fu simplu. În Andaluzia nu se dă aceeași importanță mesei ca în ținuturile din Nord. Am băgat de seamă că contele mînca puțin, ceea ce i se întîmpla, după cum îmi spuse, aproape totdeauna la prînz, poate pentru că se scula tîrziu. În schimb, seara, avea poftă de mîncare.

— De asta nu pot să jur, zise Isabel zîmbind trist.

— Sigur, dacă nu m-ai văzut niciodată cinînd! rosti contele nițel contrariat de dojana ascunsă.

— De prea puține ori, adăugă sfios tînăra.

— Mde! mormăi contele, ridicînd din umeri nepăsător. Bănui, domnule Sanjurjo, că te-ai obișnuit cu exagerările andaluzelor.

Continuarăm să vorbim despre politică. Apoi vorbirăm din nou de luptele de tauri. La urmă veni şi rîndul poeziei. Amabilitatea desăvîrşită a contelui îl îndemna să n-o uite, pentru că-i fusesem prezentat drept poet.

— Sînt mulţi poeţi buni în Spania, grăi cu cea mai mare aproximaţie.

— Eh !.. da, da, cîţiva.

Cum această povestire este o adevărată spovedanie, declar că acel *Eh !*, pronunţat cu indiferenţă dispreţuitoare, voia să însemne că eu, ca un mare poet ce mă aflu, nu eram obligat să-i admir pe toţi ceilalţi mari poeţi, ci să le arăt stima datorată unor tovarăşi de breaslă. Să mi se ierte această slăbiciune pe care o mărturisesc. Alţii au slăbiciuni şi nu le mărturisesc.

— Mi-au plăcut totdeauna versurile... Citesc însă puţin... Cu atîtea cîte am pe cap... Şi care-i poetul la care ţii dumneata ?

— Eu ? Zorilla [1].

— Iartă-mă, domnule Sanjurjo ; mărturisesc că scrie foarte frumoase versuri... Am citit cîteva ; ba ştiu unele şi pe dinafară ; mă încîntă... Uite, astea :

Biet bîtlan între zăbrele,
nici de-ntîiul cuib nu ştie...
zborul liber în tărie,
viaţă, cum le-ar şti ?

sînt minunate, minunate !... Dar eu nu-l pot suferi pe domnul acesta. Cred că el e cel care poartă vina tuturor relelor ce bîntuie Spania în ziua de azi.

Rămăsei cu gura căscată.

— Cum ?

— Da, pentru că dacă n-ar fi aţîţat într-una ţara, ne-am bucura acum de toate binefacerile păcii. Industria ar prospera, iar agricultura şi păstoritul la fel...

Înţelesei că bietul conte credea că poetul Zorilla şi revoluţionarul [2] cu acelaşi nume erau una şi aceeaşi per-

---

[1] Vezi nota de la pag. 47.

[2] Referire la omul politic spaniol *Manuel Ruiz Zorrilla* (1834—1895), unul dintre liderii partidului republican spaniol.

soană. Mă grăbii să-l scot din greşeală, luînd precauţiuni ca lecţia să nu-l supere. Dar nu se simţi cîtuşi de puţin ofensat, ca şi cum ignorarea acestor lucruri nu însemna nimic. Şi conversaţia se întoarse iar, bineînţeles, la cai. Contele pregătea doi pentru cursele apropiate. De aici, ca prin farmec, pătrunserăm încă o dată pe tărîmul taurilor, şi din nou am avut prilejul să admir cunoştinţele şi îndemînarea contelui. Odinioară fusese unul dintre cei mai mari amatori, deşi nu voise niciodată să lupte în public.

— Asta-i doar o glumă, crede-mă pe cuvînt, îmi zicea pe un ton dispreţuitor.

Îi plăcea mai ales, chiar azi, să întărîte şi să doboare juncani pe proprietăţile lui şi ale prietenilor, să încalece cai buni, să vîneze cerbi şi mistreţi prin munţi. Ştiam eu că-i plăceau şi alte lucruri, tot atît, ori şi mai mult încă. Dar pe acestea nu mi le mărturisi, ci mă lăsă doar să le subînţeleg. În timpul cît luarăm cafeaua, bău o sticlă întreagă de coniac. Şi vorbind, vorbind, aflai că amabilul conte nu era prea tare în geografie. Venind vorba de călătoria lui Cúchares în Cuba, am băgat de seamă că don Jenaro bănuia că Buenos Aires este foarte aproape de această insulă.

În ciuda lipsei de cultură, care ar fi părut oricărui ridicolă, era un bărbat impunător. Nu-ţi venea niciodată să rîzi de el. Pînă şi o anumită energie din vorbire, dispreţul ascuns dinapoia unei politeţi desăvîrşite impuneau respect, ba chiar frică. În privirea-i stearsă, distrată, se citea lămurit că trecuse prin întîmplări rare şi groaznice, că avusese de-a face cu tot felul de oameni şi că nu-i lipsea nici priceperea şi nici înţelepciunea. Era un bărbat deprins să domine, nu atît prin situaţia sa, cît prin curajul său despre care se povesteau lucruri fantastice în Sevilla. Isabel îl învăluia, în timpul acesta, într-o privire de admiraţie şi de dragoste, pe care el părea că nici n-o observă. Totuşi, o răsfăţa : nu-i zicea niciodată altfel decît „fetiţo“, iar la masă ţinea seama de cele mai mici dorinţe ale ei cu o atenţie de parcă ar fi fost cine ştie ce mare doamnă. Pe vara Etelvina nici n-o băga în seamă. Ea, din parte-i, s-ar fi zis că-şi ajungea sieşi, mîncînd şi tăcînd, îndreptîndu-şi ochii încercănaţi cu roşu, spre cine vorbea, pe deasupra ochelarilor afumaţi. Nici nepoata nu se sinchisea de ea,

iar cînd uneori se vedea nevoită să-i dea vreun obiect, i l întindea fără s-o privească. Numai cînd contele vru să vorbească iar de dragostea mea, îi făcu semn ca să-i aducă aminte că nu se cădea dinaintea altora. Dar el, fie că n-o văzu, fie că nu voi să asculte de îndemn, îi dete înainte pe aceeaşi temă.

— Vară-mea Tula e foarte ciudată... Dumneaei o cunoaşte bine... Nu, Etelvina ?

— Da, o cunosc bine, răspunse bătrîna cu un glas lugubru, ca de strigoi.

— Aţi crescut împreună, aşa e ?

— Da, am crescut împreună, răspunse iar strigoiul.

— Cînd v-aţi despărţit ?

— Acum treizeci de ani.

— Şi-i foarte ciudată, nu-i aşa ?

— Foarte ciudată.

Amănuntele despre ciudăţeniile vară-si nu fu cu putinţă să i se smulgă. Întărea ceea ce povestea contele, dînd din cap.

Cînd ne scularăm de la masă, mă grăbii să plec spre a nu-i deranja. Isabel profită de ocazie pentru a-l ruga pe tatăl-său să se ducă seara cu ea la teatru. Contele răspunse, pe cînd îşi aprindea o ţigară :

— Nu se poate ; ştii că nu-mi place opera.

— Haide, tăticule ; numai astă-seară, repetă tînăra alintîndu-se şi sărutîndu-i mîna pe care i-o apucase.

— Nu se poate ; mă plictisesc şi adorm. De ce nu te duci cu domnişoarele Enríquez ?

— Tocmai de aceea. M-au invitat de atîtea ori, şi mi-e ruşine să nu le invit şi eu cîteodată.

— Trimite după o lojă şi invită-le.

— Ştii bine că asta nu se poate, papa. Ar fi urît să mă laşi singură.

— De, fetiţo, îmi pare rău... dar nu merg.

— Cum poţi să-mi refuzi atîta lucru ? Dacă ţi-aş cere-o în fiecare zi, aş înţelege... Dar numai într-o seară ! Ai putea să-ţi sacrifici pentru o dată prietenii, îngăimă tînăra cu vocea tremurătoare, abia stăpînindu-se să n-o podidească plînsul.

Contele îşi întoarse ochii spre ea şi-o fulgeră cu o privire lungă şi tăioasă, fără să scoată nici o vorbă. Isabel şi-i plecă pe ai ei cu teamă, iar pe sub genele-i negre, se ivi tremurîndă o lacrimă.

Scena aceea scurtă şi fără însemnătate mă impresionă urît. Mi se păru că contele era un tată iubitor numai atît cît nu se atingea nimeni de gusturile şi plăcerile lui.

VIII

CU VOIA DUMNEAVOASTRĂ, ÎNŞIR MĂRGĂRITE

Începea să se simtă căldura. Eram pe la jumătatea lui iunie. Soarele, de la cinci dimineaţa, învăluia vestitul oraş într-o mîngîiere aprinsă şi prelungită pînă la şapte seara, dintr-un cer neprihănit şi încins. Îngustimea şi întortocherea străzilor nu ne apărau pe de-a-ntregul de dogorile lui. Prin crăpăturile strîmte pătrundea lumina ca o văpaie, ca un harapnic de foc ce aprindea chipul şi înfierbînta capul. Ajunsesem să ştiu de frica acestui urias soare sălbatic al Andaluziei, şi ieşeam numai rar din casă.

— Ia spune-mi, Matildita, e şi mai cald decît acum în Sevilla ?

— Bravo ! Ei, dragul meu, acum e răcoare ! Nu vezi ce nopţi frumoase ?

În adevăr, noaptea, căldura scădea binişor. Dar eu, deprins cu temperatura primăvăratică a meleagurilor mele chiar şi în timpul verii, o simţeam copleşitoare. Mi se zburlea părul pe cap, deşi eram năclăit de năduşeală, gîndindu-mă la nopţile ce se anunţau.

În strada Sierpes, artera principală a Sevillei şi centrul ei comercial, se întinsese pe deasupra o pînză în chip de umbrar, aşa că se putea umbla în voie. Ca să pătrundă în numeroasele cazinouri şi berării, presărate aici la tot pasul, trecătorii nu mai aveau nevoie de uşi ; toate erau deschise vraişte. Noaptea, lumea, închisă în case în timpul zilei, ieşea să se răcorească. După cină îmi plăcea să stau cîte

un ceas la „Britanica“ în tovărășia lui Villa, privind lumea forfotind încoa și-ncolo. Cînd ne plictiseam aici, dacă nu ne duceam la sindrofia domnișoarelor Anguita, ori pînă să se împlinească ora ca să ne ducem, porneam să ne învîrtim prin Piața Nouă, ce-și merita numele, fiind singura din oraș destul de spațioasă și regulată. În grădinile din centru, împodobite cu portocali și palmieri, se așezau rînduri de scaune unde-și petreceau vremea, pînă la miezul nopții, mulțime de familii.

— În epoca asta, îmi spunea maiorul, se văd aici chipuri pe care n-ai să le mai vezi pe urmă tot anul... Și sînt unele, boboc !...

Alteori ne duceam pe malul rîului, unde în nopțile cu lună nu se aprind felinarele. De-a lungul zidului ce desparte bulevardul de chei, nenumărate siluete de femei ocupau toate băncile de piatră cu rezemătoare de fier. Trecînd pe dinaintea lor, cum lumea le venea din spate, nu puteam desluși decît conturul frumoaselor capete goale ori acoperite cu tulpane albe. În schimb, însă, vedeam bine lucirea vie, scînteietoare a ochilor negri și a dinților albi, africani. Și imaginea aceea fugară ne pricinuia în suflete dulci neliniști, de al căror farmec nici Villa, cu toată adorația pentru mica lui contesă, nici eu cu entuziasmul meu pentru sora San Sulpicio, nu ne puteam feri.

— Primejdios, amice, zicea în gura mare pentru a fi auzit de cele interesate, pe aici nu-i de trecut fără pavăză.

Cîteva hohote înăbușite răspundeau complimentului.

Dar în Sevilla nu soarele era dușmanul meu de căpetenie ori cel mai supărător. Alții, deși mai mărunți, mă hărțuiau necontenit, cu înverșunare. Erau evantaiurile. Oricine s-ar putea mira cum aceste lucruri atît de inofensive și folositoare pentru toată lumea îmi puteau fi, doar mie, trufașe și groaznic de vrăjmașe. Dar aici se cuvine să amintesc că evantaiurile sînt în general de hîrtie, și că hîrtia, pe o parte e pictată cu motive cîmpenești, iar pe cealaltă rămîne albă. Ei bine, pe mine nu mă necăjeau atît peisajele, ori faptul că ele închipuiau munți de cafea cu lapte și fluturi ce spintecă inimi, cît partea lor albă, ceea ce pare că n-ar trebui să dea prea mult de gîndit nimănui. De îndată ce se află, de la sindrofia domnișoare-

lor de Anguita, că eram poet, nu numai fetele din casă, dar toate invitatele care veneau pe acolo se crezură îndreptăţite să-mi pretindă să le umplu cu versuri afurisitul acela de loc alb. Şi nu numai invitatele, dar şi prietenele şi cunoscutele lor îmi trimiteau evantaiurile, cînd prin cineva, cînd de-a dreptul însoţite de un bileţel în care se recomandau galanteriei mele şi-mi proslăveau înzestrările poetice. Răspundeam şi eu prin cîteva versuri spunînd că ochi ca ai stăpînei nu se mai găseau pe lume, că invidiam văzduhul ce-i mîngîia chipul fermecător, şi că tot ce era mai graţios în Andaluzia, fără să rămînă nimic pe dinafară, se strînsese în cutare (de care, de cele mai multe ori, habar n-aveam) etc. etc. Dar repetasem atît de des ticluirile acestea şi altele asemănătoare, încît, pentru a găsi o formă diferită în care să le îmbrac, îmi frămîntam capul şi-mi muşcam degetele de turbare. Ajunsesem pînă acolo încît nu puteam zări unul în mîna vreunei domnişoare, mai mult sau mai puţin apropiată de vreo cunoştinţă de-a mea, fără să mă apuce groaza şi să mă treacă năduşeli reci, ba uneori crampe şi vărsături. Trebuie totuşi să mărturisim că astfel de pacoste nu-i răspîndită doar în ţările calde. E răspîndită, mai mult sau mai puţin îndulcită, în toate ţinuturile cuprinse între tropicul Racului şi al Capricornului.

Trecură patru zile pînă să primesc o scrisoare de la Gloria. Patru zile cît patru secole! Deznădăjduisem. Amcţisem tot învîrtindu-mă pe strada San José. Aşteptai pe Paca la ieşirea din fabrică, dar degeaba. Isabel nu mai apărea nici ea pe la domnişoarele de Anguita. Faţă de Villa nu mă încumetam să-mi vărs focul, de teamă să n-o ia în glumă. Parcă de glume-mi ardea mie! În sfîrşit, într-o seară sosi şi Isabel la sindrofia din casa surorilor Anguita. Din privirea stăruitoare şi iscoditoare pe care mi-o aruncă, înţelesei că avea să-mi comunice lucruri însemnate. Începui să tremur, pentru că, în starea de spirit în care mă aflam de cîteva zile, îmi sărea inima dintr-un nimic.

— Am să vorbesc ceva cu dumneata, îmi zise în şoaptă, trecînd încruntată pe lîngă mine.

Trebuie să mă fi îngălbenit la gîndul că avea să-mi anunțe vreo nenorocire. Dacă aș fi avut mintea limpede, aș fi înțeles că femeilor le place să se amestece în intrigile amoroase, și-și joacă rolul cu toată seriozitatea. O văzui apropiindu-se de pian și atingînd distrată clapele. Agitat și tremurînd, mă apropiai și eu.

— Pregătește-te să afli o noutate importantă, șopti contesita scurt și misterios, cu ochii aiurea.

— Ce s-a întîmplat ? îngăimai cu vocea stinsă.

— Gloria s-a întors acasă.

Crezui că mă prăbușesc. Trecură cîteva minute pînă să-mi revie glasul.

— Cum ? Acasă ? De cînd ?

În clipa aceea Joaquinita, blestemat fie-i boiul ! se opri lîngă noi cu un zîmbet înțepat.

— Ce tot meremetisiți pe-aici ? Împotriva cui conspirați ?

Nu mi-am putut stăpîni un gest de nerăbdare. Dar Isabel, cu cel mai desăvîrșit sînge rece, și zîmbind galeș, răspunse :

— Împotriva ta.

— Taci ! replică domnișoara de Anguita rîzînd, spre a-și ascunde bănuiala.

— Ăsta-i purul adevăr.

— Se poate ; pentru că nu ți-am fost niciodată simpatică, grăi Joaquinita zîmbind mereu, dar puțin iritată.

— Într-adevăr ; ceea ce se cheamă simpatică, nu-mi ești.

Vorbind astfel, surîdea cu aceeași blîndețe. Credeam că glumesc.

— Draga mea, nu-mi întorci decît ceea ce ți-am dăruit demult.

— Asta o cred. Știu că mă urăști.

— Nu, de urît nu, dar nici nu te iubesc.

— Ba da, mă urăști ; de ce nu vrei să fii sinceră ?

— Sincer îți spun că nu te iubesc.

Își vorbeau așa de liniștit și cu atîta naturalețe, își zîmbeau atît de dulce, mai ales Isabel, încît nimeni, ca și mine, nu s-ar fi îndoit că glumeau. La urmă, însă, izbutii să mă încredințez că-și vorbeau foarte serios ; mă sur-

prinse, dar recunoscui că aveau haz. Le-am lăsat întreținîndu-se prietenește, vezi Doamne, și am pornit să-i povestesc lui Villa, care-și trase spuza pe turta lui, exclamînd :

— Ce inimă deschisă are Isabel ! Ce-i în gușă și-n căpușă, și cînd urăște și cînd iubește.

Înainte de-a pleca, Isabel găsi prilejul să mă invite din partea lui tată-său a doua zi la masa de prînz. Primii cu bucurie, pentru că știam că aveam să vorbim de ceea ce mă interesa. Pînă să mă duc la ei, în dimineața aceea, mă învîrtii mai bine de treizeci de ori pe strada Argote de Molina, unde ședea Gloria. Strada e una dintre cele mai originale și interesante din Sevilla ; pornește din strada Conteros și ține pînă la biserica Sfîntul Alberto. E strîmtă și face o mulțime de ocoluri, în cotituri neașteptate, ceea ce-i dă o înfățișare misterioasă și poetică. Numai din cînd în cînd vezi cîte un suflet de creștin trecînd pe acolo, și e locuită, îndeobște, de familii cu stare, dacă e să judeci după *patio*-urile elegante ce se zăresc la stînga și la dreapta prin grilajurile porților. Casa mătușii Tula ocupa unul din colțurile cele mai singuratice. Nu era mare, dar fusese reparată de curînd destul de luxos. Catul de sus avea două balcoane, iar cel de jos două mari ferestre zăbrelite. Portalul era pardosit cu marmură fină, grilajul elegant, cu prețioase înfloriturî în fier ; *patio*-ul potrivit, înconjurat de sprinteni stîlpi de jasp și înțesat de plante și flori. Se observa că nu lipseau nici banii, nici gustul. Cunoșteam bine casa aceea. A fost una din cele dintîi pe care le-am vizitat, cînd am sosit în Sevilla, pentru că-mi dăduse adresa Gloria. Dar de cînd locuiam în orașul acesta, nu izbutisem să zăresc țipenie de om nici în balcoane, nici la ferestre, deși trecusem de atîtea ori pe dinaintea ei.

Același lucru se întîmplă și în dimineața aceea, lucru care mă mîhni, cum e și firesc, mai mult ca oricînd. Nu zării nici urmă de Gloria. Balcoanele, cu aceleași perdele încrețite, ferestrele, cu aceleași persiene verzi, *patio*-ul veșnic singuratic. Nici o umbră, nici cel mai mic zgomot. Și ce nerăbdător și curios eram să-mi văd măicuța în haine lumești ! În timpul prînzului, Isabel îmi povesti ce anume întreprinsese tată-său în folosul meu. Contele nu mai fu așa de vorbăreț și voios ca rîndul trecut. Se cunoștea că-l

preocupa ceva, poate o pierdere gravă la joc, în ajun. Se dusese cu Isabel în vizită la vara lui Tula, sub cuvînt că avea să-i comunice veşti de la o rubedenie din Filipine. Ascultînd îndemnurile firii sale impulsive, atacă dintr-o dată cetăţuia, osîndind în termeni foarte aspri şederea Gloriei în mînăstire. Mătuşa încercase să se apere, ţinînd-o una şi bună cu vocaţia fetei şi zicînd că o mustra conştiinţa să i se împotrivească ; dar contele i-o întoarse cu tărie, arătînd că pentru a crede în asemenea vocaţie trebuia s-o şi dovedească.

— Ascultă, verişoară, scoate-o din mînăstire ; dar nu pentru a mi-o închide tot în casă, ca data trecută. Să vadă lumea, să frecventeze societatea, să se ducă la teatru, la plimbare, la sindrofii. După şase luni sau un an de viaţă de aceasta, dacă stăruie să se călugărească, las-o-n plata Domnului, să se întoarcă la mînăstire. Pînă una alta nu crede nimeni că n-o ţii cu de-a sila acolo.

— Uf ! exclamă Isabel, după ce repetă cuvintele tatălui. Mătuşa se înveneţi. Am crezut c-o să-i vină damblaua.

— I-am vorbit aşa de tăios, rosti contele morocănos şi fără să-şi ridice privirea, pentru că era de faţă şi domnul acela antipatic.

— Săracu, n-a zis nici pîs. Parcă era un mut.

— Să fi poftit să zică ceva ! grăi contele trufaş.

— Cine-i domnul acela ? întrebai în şoaptă pe Isabel.

Dete din umeri, zîmbi şireată şi apoi zise :

— ...Un domn ! Un om al lui Dumnezeu, cum spune mătuşa Tula !

— Cum îl cheamă ?

— Don Oscar.

— Romantic nume.

— Poate, dar el n-are nimic romantic şi nici poetic, răspunse, schimbînd o privire şi un surîs semnificativ cu tată-său.

Într-un cuvînt, după vizita aceea memorabilă şi exact la patru zile după ce avusese loc, Isabel primi o scrisoare de la Gloria în care-i spunea că se întorsese acasă.

— Ce zici de isprava noastră ? Nu credeai să biruim aşa de repede ? Spune drept !

Mă arătai în adevăr surprins de repeziciune, dar mai ales recunoscător decît surprins. Drept răsplată, contesita

îmi ccru să-i închin vreuna din poeziile pe care le publicam din vremc în vreme în *Ilustrația Spaniolă* și primii cu plăcere. Totuși ultimele-i cuvinte îmi deșteptară în minte un gînd chinuitor. Gloria se întorsese acasă, îi scrisese verișoarei ei, iar mie nu-mi trimisese nici măcar două rînduri. Nu cumva mă bucuram ca un guguman de o întîmplare ce n-avea să-mi aducă nici un folos ? Oare nu erau adevărate amenințările pe care mi le anunțase în glumă ? Rămăsei îngîndurat. Mă silii să par vcsel, dar nu izbutii. Pentru a nu mi se ghici tulburarea, mă grăbii să mă despart de conte și de Isabel, mulțumindu-le de mii de ori. Pînă să plec, Isabel putu să-mi șoptească :

— Fii pe pace ; o s-o aduc pe Gloria la noi și-o să-ți dau de știre, ca să aveți prilejul să vorbiți.

Promisiunea aceasta mă mișcă nespus. Teama, bucuria, speranța, toate puseră deodată stăpînire pe inima mea. Contele, de asemenea, strîngîndu-mi mîna la despărțire, îmi spuse cu aleasă curtenie :

— Nu-i de ajuns ceea ce am înfăptuit. Trebuie să mergem pînă la capăt... Știi ceva?... Mai vino într-o zi pe la noi să rînduim goana.

Am plecat într-o starc de spirit nelămurită, fără să știu dacă eram trist sau vesel. După trei-patru ceasuri tristețea spori într-atîta, încît rămase stăpînă pe cîmpul de bătălie. În amurg se întîmplă un lucru care-mi schimbă pe de-a-ntregul cursul emoțiilor. Întorcîndu-mă acasă să cinez, o găsii pe Paca așteptîndu-mă să-mi dea o scrisoare de la Gloria. Nu voiam s-o deschid dinaintea mesagerei și am încercat să scap de ea cît mai iute. Dar buna femeie prea nu-și mai afla astîmpăr de bucurie cu prilejul ieșirii domnișoarei din mînăstire, pentru a nu-și descărca nițel inima. Și, nerăbdător și atent, am ascultat toate amănuntele : cum doña Tula se dusese s-o ia într-o trăsură ; mojicia cu care se purtaseră cu ea la mînăstire, nevenind nimeni să-și ia rămas bun, în afară de duhovnic ; ce bine-i ședea domnișoarei în haine lumești, veselia tuturor văzînd-o așa de „mîndră și isteață“, și toate fleacurile pe care i le spusese Gloriei în convorbirea avută. În sfîrșit, plecă, iar eu alergai într-un suflet în odaie, aprinsci în grabă lumînarea și deschisei scrisoarea. „Nu mai sînt în mînăstire, zicea. Dacă vrei să primești papucii promiși, treci

astă-seară la unsprezece pe dinaintea casei. Voi fi la fereastră şi vom vorbi.“ Oricine îşi poate închipui cîtă bucurie mi-a putut aduce scrisoarea aceasta. Mi se realizau toate visurile. Gloria mă iubea, îmi dădea o întîlnire, iar întîlnirea avea deosebitul farmec pentru un poet şi om din nordul ţării de a avea loc la o fereastră înflorită! Nu-i aşa că vorbele acestea vrăjesc, deşteaptă în închipuire un roi de gînduri dulci şi nedesluşite, ca şi cum ar fi simbolul şi miezul iubirii şi al poeziei? Cine-i acela care, oricît de puţină imaginaţie ar avea, n-a visat o convorbire drăgăstoasă la o fereastră înflorită, pe o noapte cu lună? Şi apoi convorbirile şi nopţile acestea au imensul folos de a putea fi descrise fără să le fi văzut. Nu se află ţînţar liric din cîţi bîzîie în ţinuturile meridionale şi septentrionale ale Spaniei care să nu-şi fi însăilat impresiile despre ele ori să nu fi clădit o schelă mai mult sau mai puţin armonioasă din „dulcile acorduri ale ghitarei“, „mireasma crinilor“, „lumina lunii revărsîndu-şi razele argintii pe fereastră“, „cerul spuzit de stele“, „floarea de portocal“, „ochii vrăjiţi ai fecioarei“, „respiraţia-i caldă, aromitoare“ etc... Eu însumi, în calitate de poet descriptiv şi colorist, frămîntasem de sute de ori aceste locuri comune ale esteticii andaluze, în aplauzele publicului. Dar acum realitatea întrecea şi se îndepărta puţin de convenţionalismul poetic. Deocamdată, nu băgai de seamă, pătrunzînd pe strada Argote de Molina, la ora unsprezece, dacă pe cer erau lună şi stele. Trebuie să fi fost, pentru că sînt lucruri naturale ; dar nu luai seama. În schimb văzui într-o lumină divină pe vardist cu măciulia şi felinarul lui rezemat de o poartă, nu prea departe de a Gloriei. „Va trebui să aştept pînă pleacă dumnealui“? mă întrebai speriat. Din fericire, după cîteva clipe de pîndă, se îndepărtă, pornind pe stradă în sus. Afară de asta, mă duceam la întîlnire fără ghitară şi pelerină, doar cu un beţişor în mînă şi îmbrăcat într-un costum obişnuit, inofensiv. Nici pe armăsar negru înspumat, bălan ori murg. Pe bietele mele picioare, care, desigur, îmi tremurau apropiindu-mă de ferestrele casei. La una din ele zării albind ceva şi mă apropiai ca să ciocănesc.

— Gloria! zisei în şoaptă.

— Prezent! răspunse glasul fetei.

Şi în acelaşi timp graţiosu-i cap gol se plecă printre cercevele, şi văzui lucindu-i dinţişorii mărunţi ; pe buze avea acelaşi zîmbet fermecător şi şăgalnic ce-mi rămăsese pecetluit în suflet. Zării scînteindu-i ochii negri catifelaţi. Încremenii uluit, ca dinaintea unei năluciri supraomeneşti, agăţat cu amîndouă mîinile de gratii. Nu izbutii să bîlbîi decît :

— Ce mai faci ?

După cît se vede treaba obişnuita formulă de politeţe nu-i deşteptă gînduri triste, pentru că o văzui ducînd mîna la gură spre a-şi ascunde rîsul. După cîteva clipe de tăcere raspunse :

— Bine, dar dumneata ?

— Cît doream să sosească clipa aceasta, exclamai, înţelegînd că nu eram în rol, cum se zice la teatru. Nu-ţi poţi închipui, Gloria, cu cîtă nerăbdare o aşteptam...

— Şi de ce erai aşa de nerăbdător ?

— Pentru că mă chinuia dorul să-ţi spun că te iubesc.

— Proaspătă noutate ! Dragă băiatule, în cele nouă scrisori pe care mi le-ai scris, mi-ai repetat-o de patruzeci şi una de ori... Le-am numărat.

— Atunci va fi ca să ţi-o spun pentru a patruzeci şi doua oară. Ceea ce ni s-a întîmplat, Gloria, pare un roman ! Nu sînt nici trei luni de cînd te-am cunoscut şi parcă am trăit trei ani. Cîte schimbări ! Cîte peripeţii ! Erai o călugăriţă şi acum te regăsesc preschimbată într-o frumoasă domnişoară...

— Mă găseşti într-adevăr frumoasă ?

— Divină.

— Mii de mulţumiri. Şi cum aş mai fi dac-ai putea să mă vezi !

— Te văd... nu prea bine ; dar îndeajuns pentru a-mi da seama cît îţi stă de frumos schimbată.

Pînă la un punct era adevărat. Deşi lumina din colţul acela nu-mi îngăduia să-i disting trăsăturile, îi zăream silueta căpşorului adorabil, acoperit de părul creţ. Cînd îl pleca niţel printre cercevele, lumina slabă a străzii îi lumina chipul, care mi se păru ceva mai palid, deşi nu mai puţin graţios.

Încurcat, după un moment de tăcere, grăii :

— Asta-i odaia dumitale ?
— Nu-i odaia mea, e salonul.
— Ah !

Se aşternu iar tăcerea. Observasem că-şi ţinea ochii pironiţi asupra mea, şi, la drept vorbind, nu-mi închipuiam că erau plini de dragoste, cît mai degrabă de şăgalnică iscodire.

— Dacă ai şti, Gloria, ce trist am fost zilele din urmă cînd n-am mai avut veşti de la dumneata ! Am crezut că m-ai uitat.

— Eu nu-mi uit niciodată prietenii adevăraţi. Şi apoi îţi făgăduisem un lucru, şi cu nici un preţ nu voiam să nu-mi ţin făgăduiala.

— Care ?
— Nu-ţi aduci aminte ? Papucii...
— Ah, da ! exclamai rîzînd.

Şi, îndemnat de aceste cuvinte, mi se păru nimerit să pecetluiesc pentru totdeauna legăturile noastre de iubire, şi grăii :

— Desigur, Gloria, de aceea am şi venit aici ; să mă dezmeticeşti dacă m-am înşelat, sau să-mi întăreşti speranţele că sînt iubit, dacă au vreun temei. Fiindcă ţi-am mărturisit că te ador de patruzeci şi una de ori, nu mai e nevoie să ţi-o spun iar. De cînd te-am văzut la Marmolejo, m-ai robit, ţi-am dăruit toată iubirea şi admiraţia. Soarta mea e în mîinile dumitale şi-mi aştept sentinţa cu frică.

Pînă să răspundă trecură cîteva minute. Tuşind puţin, în cele din urmă rosti :

— A sosit clipa fatală. Pregăteşte-te ; vine... Domnule Ceferino, aş minţi dacă ţi-aş spune că din primele momente cînd am vorbit cu dumneata la Marmolejo n-am înţeles că-mi faci curte. Ceva mai mult : cred că sărutarea dată cruciuliţei maicii Florentina prima dată cînd ne-am văzut, ai dat-o în sănătatea mea... Îţi vine să rîzi ? Bine ; vezi că nu mă vinde nimeni ? Galanteriile dumitale m-au costat unele neplăceri, dar nu-ţi păstrez ranchiună. Mai curînd sau mai tîrziu trebuia să explodeze bomba, fiindcă eram hotărîtă să nu mai rămîn la mînăstire, chiar dacă ar fi trebuit să mă duc să mă angajez servitoare. Dumneata m-ai ajutat mult să-mi ajung scopul, şi de aceea îţi sînt

recunoscătoare... Dar una e recunoştinţa şi alta iubirea... Pînă acum n-am izbutit să te iubesc... Te stimez... îmi eşti simpatic şi nu voi uita niciodată cît ai fost de bun cu mine ; dar sînt sinceră, nu vreau să te amăgesc... Îţi voi fi prietenă devotată şi afectuoasă... Logodnică, încă, nu se poate...

Mi-e cu neputinţă să descriu starea mea sufletească, după ce-i auzii cuvintele. Le rostise pe un ton ironic, care ar fi putut face să se creadă că era vorba de o glumă ; dar argumentarea era atît de verosimilă, încît spulbera asemenea supoziţie. Totuşi, făcînd o sforţare, pufnii în rîs, exclamînd :

— Ăştia, da, papuci. Nici nu se puteau mai nostimi.

— Cum ? Nu crezi ce-ţi spun ?... Dragă băiatule, bună părere ai de persoana dumitale !

— Nu că aş fi îngîmfat, Gloria, i-o întorsei cu gravitate, dar nu-mi vine să cred că ai putut aştepta atîta vreme pînă să-mi dai asemenea papuci.

— Dacă nu mi i-ai cerut pînă acum !

— Gloria, vorbeşti serios ?

— De ce nu ? Adică ce ţi-ai închipuit dumneata ? Dacă am primit să mă ajuţi să ies din mînăstire, credcai că m-am legat şi să te ador ? Da ?

Tot sîngele îmi năvăli în obraji. Urechile-mi vîjîiau. Înţelesei, dintr-o dată, că fusesem un prostănac şi că fetiş-cana îşi bătuse crunt joc de mine. De indignare şi furie toată fierea mi se vărsă într-un potop de vorbe. Încleştat cu mîinile de zăbrele, o privii o bucată de vreme cu ochii scăpărînd foc. În sfîrşit, cu vocea sugrumată, îi zisei :

— Eşti o cochetă fără pereche, nevrednică de a reţine atenţia unui bărbat de ispravă. Nu-mi pare rău de timpul pe care l-am pierdut iubindu-te, cît îmi pare de rău că te-am iubit. Am crezut că sub aparenţa aceea de frivolitate se ascundea o inimă, dar văd că totul nu-i decît vanitate şi zvăpăială. Mă bucur că am aflat-o dintr-o dată. pentru că tot dintr-o dată te voi smulge din inima şi gîndul meu, unde n-ar fi trebuit să fii niciodată. Rămîi cu bine şi să ne vedem cînd o vrea Dumnezeu...

Dînd să-mi desprind mîinile încleştate de zăbrele, simţii apăsarea uşoară a mîinilor ei şi în acelaşi timp auzii un hohot de rîs înăbuşit care mă zăpăci.

— Așa mai înțeleg ! Așa-mi place, omule ! Mi se aplecase de atîta dulceață.

— Ce înseamnă asta, Gloria ?

— Înseamnă că nu trebuie să mai fii așa de micuos, fiindcă limonada-i limonadă și tămîia amețește. Vezi acum, înecîndu-mă în ocări, ai înaintat, într-o clipă, mai mult decît în trei luni cu vorbele dulci. Vei zice că-mi place să mi se dea cu nuiaua peste degete. Se prea poate. Dar îți răspund și eu că unui bărbat îi șade totdeauna bine nițică dîrzenie.

— Da ? Atunci stai să te-nvăț eu cum știu să insult, zisei rîzînd.

— Nu zău ! exclamă ea, tot rîzînd. Pentru azi ajunge.

În această dulce și memorabilă convorbire, prelungită pînă la unu, rămase pecetluită pentru totdeauna iubirea noastră. Fără stinghereală, începurăm să ne tutuim și ne făgăduirăm credință pînă la moarte, orice s-ar fi întîmplat. Pe stradă nu era țipenie de om. Vardistul, de cînd mă văzu rezemat de fereastră, nu se mai apropie. Arătîndu-mi teama ca nu cumva să-i vorbească mătușii Tula despre convorbirile noastre, Gloria mă liniști afirmînd că nimeni nu trăda, în Sevilla, pe cei îndrăgostiți. Vardistul, mai puțin ca oricare altul, nu dădea atenție gunguriturilor de la fereastră, pe care le vedea în fiecare noapte. Servitoarele iarăși tăceau ca pămîntul. Ni se deschidea deci o perspectivă de agreabile convorbiri, care mă îmbătau de bucurie.

— Mai curînd sau mai tîrziu, tot are să afle. Dar să poftească. Vor avea de furcă mult cu mine, dacă vor încerca să se împotrivească.

Și-n ochii ei frumoși zării licărind o scînteiere de zburdălnicie provocatoare care mă convinse, în adevăr, că n-ar fi fost ușor de călăuzit pe drumuri pe care n-ar fi vrut să le urmeze.

— E tîrziu acuma. Mama se scoală cu noaptea-n cap și o să țină să mă duc cu ea la biserică. Du-te !

— Doar nițel. N-a bătut încă miezul nopții.

— Ba da, la Giralda a bătut unu. La revedere !

— Ba nu ; a fost doar douăsprezece și un sfert...

Clopotul grav și lent al ceasului din turla Giraldei bătu atunci unu și un sfert.

— Auzi ? Unu şi un sfert. La revedere, la revedere !

— Şi pleci fără să-mi dai mîna ?

Îmi întinse mîna, iar eu, cum e logic, încercai să i-o sărut ; dar şi-o smuci cu putere.

— Asta nu ! Aşteaptă niţel, să-ţi dau cruciuliţa, ca la Marmolejo, răspunse rîzînd.

— Prefer mîna.

— Ereticule, pleacă.

— Dumnezeu e în toate părţile. Dar, în fine, dacă vrei să-mi dai cruciuliţa, o voi păstra cu dragoste ca pe o amintire.

— Stai niţel. Am aici rasa.

Se retrase o clipă şi se întoarse cu cruciuliţa de bronz, pe care mi-o întinse printre zăbrele. Luînd-o, îi apucai mîna oacheşă şi pietroasă şi i-o sărutai cu lăcomie cît putui mai mult.

— Ajunge, hoţomanule ! Ce, crezi c-o să se sfîrşească de azi pe mîine ?

Ce greu mă dezlipii de fereastră, îmbătat de iubire şi bucurie. Eram aşa de transportat încît, întîlnind la cîţiva paşi vardistul, îi detei două pesetas. Pe urmă mă căii, pentru că, după cîte îmi spusese Gloria, n-ar fi fost nevoie. Nici de astă dată nu băgai de seamă dacă stelele scînteiau sus pe cer într-o blîndă licărire, nici dacă lumina lunii se furişa prin labirintul străzilor, pătîndu-le ici şi colo cu dungi de argint. Duceam în suflet un soare strălucitor care mă înăbuşea şi mă împiedica să văd asemenea mărunţişuri.

IX

LEG PRIETENIE CU UN DOMN DE ISPRAVĂ

A doua zi primii o scrisoare de la don Sabino, duhovnicul, invitîndu-mă să trec pe la el. Voia să-mi spună, în mare taină, că Gloria ieşise din mînăstire. Îi mulţumii de noutate, şi, ştiind că mai aştepta şi altceva, îl întrebai dacă

avea intenţia să rămînă tot în slujba pe care o ocupa sau năzuia la alta. Îmi mărturisi că cea mai arzătoare dorinţă a lui era să ocupe un post la catedrală. Îi promisei să-i scriu unchiului şi, în adevăr, mă ţinui de cuvînt. Desigur, îmi răspunse aspru, întrebîndu-mă dacă nu socoteam îndestulătoare sutele de intervenţii pe care le primea în fiecare zi, pentru ca un nepot să mai vină şi el cu ale lui. Lui don Sabino, nu-i pomenii, bineînţeles, nimic de această scrisoare.

Convorbirea din noaptea următoare, dacă nu tot atît de prelungită, nu fu mai puţin dulce decît cea din noaptea anterioară. Gloria, mai rodnică în născociri ca prudentul Ulise, îşi întocmise un plan. Dîndu-mi seama că nu ne vom putea căsători din pricina mamă-si, care n-ar fi consimţit, exclamă rîzînd :

— Da repede mai mergi dumneata ! Cine are timp să se gîndească la asemenea lucruri ?

În silă, trebui să schimb vorba, de teamă să nu fi săvîrşit vreo imprudenţă ; dar după o bucată de vreme veni singură la moara mea, şăgalnic şi spontan aşa cum îi era felul de a vorbi.

— Ascultă, cînd ne vom căsători, vom face o călătorie în Franţa şi vom trece prin Asturii, nu-i aşa ? Mi-e dor să mai văd o dată colegiul din Vergara, unde am stat doi ani... Fiindcă, o să ne căsătorim ; e lucru hotărît... O vrea ea mama să mă vadă fată bătrînă, dar îi foarte mulţumesc, renunţ de pe acum la meseria asta. N-am chef să mă treacă Sfîntul Ilie în catastiful lui.

— Ce catastif ?

Mă lămuri că în procesiunile din Săptămîna Mare, apare într-o zi Sfîntul Ilie, cu o pană în mînă, uitîndu-se pe la ferestre. În Sevilla se zice că întocmeşte lista fetelor bătrîne.

Rîsei din toată inima, pentru că mă încînta hotărîrea luată şi, aducînd vorba de căsătorie, mă plînsei, din nou, anticipat, de piedicile de care aveam să ne izbim.

— Ştii ce-mi trece prin minte ? zise deodată privindu-mă fix. Mi-a venit aşa o idee c-ar trebui să pătrunzi în casă şi să devii prietenul mamei şi... al lui don Oscar.

— Cine-i don Oscar? întrebai cu viclenie, căci, deşi vag, îmi ajunsese pe la urechi cine era şi ce învîrtea pe acolo personajul.

— Don Oscar, grăi şovăind, e un domn care îngrijeşte de avutul mamei... Un vechi prieten al familiei...

— Şi stă la voi?

— Da, de vreo trei-patru ani... Cum e văduv fără copii şi mama n-avea ce face cu o casă atît de mare... a venit să stea aici...

Pe urmă mă înştiinţă că-i era foarte antipatic, fiindcă prea-şi băga nasu-n toate şi voia să conducă şi să facă pe stăpînul.

— Cît am mai plîns din pricina blestematului ăstuia în lunile cît am stat acasă pînă să mă-ntorc la mînăstire! Mă supusese unui regulament mai aspru decît al colegiului. De dimineaţă cînd mă sculam pînă seara cînd mă culcam, nu-mi lăsa o clipă de răgaz... Şi-acu a încercat să facă la fel... dar l-am repezit de i-au mers fulgii... Dă-l încolo, adăugă schiţînd un gest cu mîna de parcă ar fi alungat nişte gînduri supărătoare. Negreşit, trebuie să-i intri sub piele pentru că mama vede doar cu ochii lui. Cel mai bun lucru ar fi să vii recomandat de vreun carlist cu vază. Vezi Doamne, dumnealui e tare bisericos... Dacă te-ai da drept ofiţer de-al lui Don Carlos[1], ştiu c-ai da o lovitură. De bună seamă, te-ar primi cu braţele deschise. Şi tu ai tip de militar, cu mustăţile răsucite şi ciocul ăsta. Şi-apoi, nu eşti băiat urît.

— Foarte mulţumesc.

— Lasă-mă şi pe mine să-ţi spun cîte o minciunică: tu mi-ai înşirat atîtea de cînd ne-am cunoscut! Hotărît lucru, te faci ofiţer, ceri o scrisoare de recomandaţie de la cineva şi vii să ne vizitezi.

După neclintirea cu care-şi susţinu planul şi după felul sigur şi îndemînatic prin care îndepărta piedicile, pricepui că-l meditase îndelung. Mă încredinţai că, în ciuda celor spuse mai înainte, se zorise tot cît şi mine să se gîndească la măritiş. Greutatea cea mai mare era că nu fusesem în

---

[1] Fratele regelui Ferdinand al VII-lea al Spaniei care, după moartea acestuia (1833), a ridicat pretenţii la tronul spaniol, provocînd o serie de sîngeroase războaie civile cunoscute sub numele de războaie carliste.

război și nu puteam vorbi de bătălii și asedii decît din auzite ori din relatările ziarelor.

— Ascultă, don Oscar are o grămadă de povestiri și de documente de război. Mîine îți aduc două-trei cărți, le citești și pe urmă le pun la loc. Chiar dacă ar băga de seamă că-i lipsesc, tot n-o să-și închipuie că i le-am luat eu.

— Și scrisoarea de recomandare ?

— Pentru asta înțelege-te cu unchiul Jenaro. Și el e o idee carlist și are un frate care a fost general sub Don Carlos... Știe multe despre război ; de la el poți afla destule dacă-l descoși.

Planul era primejdios ; dar Gloria îmi da curaj și mă pregătii să-l duc la bun sfîrșit. Nu cerui recomandație de la conte. Înțelegeam că, fiind și el carlist, i-ar fi displăcut farsa, chiar dacă din amabilitate ar fi consimțit. Mă adresai lui Villa, pe care-l auzisem vorbind că avea un unchi în Cádix, președintele comitetului carlist. Cum îi destăinuii planul, se grăbi voios să mă ajute. Scrise unchiului cerîndu-i o scrisoare de recomandație pentru don Oscar, destinată unui ofițer carlist, prietenul lui. Peste cîteva zile sosi. Înarmat cu ea, și după ce statornicisem cu Gloria ora și amănuntele vizitei, mă prezentai acasă la ei pe la unsprezece înainte de amiază, întrebînd de don Oscar.

Servitoarea care veni să-mi deschidă mă conduse prin *patio*-ul pe care de atîtea ori îl privisem de afară, în salonul de unde-mi vorbea Gloria. Deși tulburat și neliniștit, nu mă putui stăpîni să n-arunc ferestrei o căutătură înduioșată. Pe pervazul ei se așeza în fiecare seară șăgalnica domniță a gîndurilor mele. Unde o fi acum ? Inima-mi spunea că nu trebuie să fie prea departe ; dar, cu toate că privisem cu toată atenția și pretutindeni după ce trecusem pragul, nu izbutisem să-i zăresc nici barem poalele rochiei. Odaia unde mă aflam nu era prea mare. Purta pecetea caracteristică odăilor unde nu se desfășoară viața de familie, rămînînd destinate vizitelor. Mobilele, toate vechi, întreținute cu îngrijire și așezate în ordine și desăvîrșită simetrie, scaunele tapițate cu mătase, cu spătarul înalt și cu niște ciucuri de prost gust. Dușumeaua era acoperită de împletituri fine de trestie. Cu pălăria în mînă și mîinile la spate, începui să-i dau ocol cercetînd tablourile de pe pereți. Cel dintîi îmi atrase atenția un portret în ulei, re-

prezentînd o femeie tînără și grațioasă, aducînd de departe cu Gloria. Purta pe cap pieptenul înalt, la modă la începutul veacului ; avea piept frumos și-n mîini ținea un porumbel. Bănuii c-ar putea fi mama Gloriei. În stînga și-n dreapta atîrnau două mici pasteluri, iar dedesubt inscripția : *Les petits favoris du jeune âge*. Unul înfățișa un copil dînd de mîncare unor iepurași de casă. În celălalt se vedea alt copil, ținînd în brațe un miclușel. În față, pe peretele opus, atîrna un ceas reprezentînd și el un peisaj : în timpul zilei orele erau indicate de un disc ce închipuia cu meșteșugire soarele ; noaptea trebuie să le fi indicat altul, care-ar fi închipuit luna. De o parte și de alta se găseau două medalioane brodate pe hîrtie de mătase colorată, iar în mijloc iscălitura Gloriei Bermúdez ; dedesubt o dată destul de veche.

Încăperea avea un caracter exagerat, cum am spune noi azi. Se respira aici o atmosferă unde se amesteca tihna, fățărnicia, sănătatea, misticismul, singurătatea și bogăția, și despre care n-aș ști să spun dacă o făcea plăcută sau neplăcută. Nu era dintre acelea care să destăinuiască pe dată gusturile, viața, ba chiar firea stăpînilor. În dosul rînduielii, curățeniei și a îngrijirii, nu se deslușea decît o anume păstrare a tradiției și năzuința spre o viață retrasă, fără să știi din ce pricină. Tot așa de bine ar fi putut trăi aci o familie din Biblie ca și una dintr-o tragedie de Shakespeare. Uitasem să spun că nu numai în *patio*, ci peste tot locul pe unde trecusem, în colțurile salonului ca și în mijloc, se zăreau glastre cu flori. Isprăvind de cercetat tot ce exista acolo, îmi apropiai nasul de flori, garoafe, micsandre, trandafiri și petrecui cîteva clipe încercînd să mă îmbăt cu parfumul lor ca să-mi domolesc neastîmpărul. Atunci auzii cîteva bătăi ușoare date ca într-un geam. Ridicînd ochii văzui lipit de cristalele ușii de la odaia de culcare chipul zîmbitor al Gloriei. Plăcut surprins, cum se poate închipui, dădui să mă îndrept într-acolo ; dar, cu degetul pe buze, dispăru repede și pe urmă n-o mai zării.

Trecuseră cel puțin zece minute de cînd servitoarea mă lăsase în salon și don Oscar nu mai apărea. Mai trecură alte cîteva. În sfîrșit, ușa întredeschisă se deschise lăsînd trecere liberă unui bărbat cu o înfățișare, desigur, extrem

de originală. Era de statură mult mai mică decît cea mijlocie, care se datora, fără îndoială, scurtimii picioarelor, pentru că torsul îi era mare, ca de atlet aproape. Trăsăturile regulate, ochii holbați și negri, împodobiți cu gene dese. Ceea ce-i caracteriza mai ales chipul erau niște uriașe mustăți albe care i-l acopereau mai bine de jumătate. Să fi avut șaizeci și ceva de ani.

— Servitorul dumitale, cavalere, îmi zise cu tot firescul, pironindu-mă cu ochii săi mari.

Glasul mă zăpăci și mai mult. Era un glas bubuitor de bas profund, aspru și sec, ca și cum coardele-i vocale ar fi fost de cînepă. Îl salutai politicos și, învingîndu-mi neliniștea ce era gata să mă doboare, îi întinsei scrisoarea de la unchiul lui Villa.

— Ah ! De la don Alfonso.

Și, luînd repede cunoștință de cuprins, înălță capul grăind cu satisfacție :

— Așadar ești de-ai noștri ? Și ai făcut campania din Nord ? Dă mîna, prietene. Nimănui n-o dau cu mai multă mulțumire decît ostașilor regelui și ai religiei... Sub ce general ai luptat ?

— Am fost sub comanda lui Ollo și a lui Dorregaray.

În două zile înghițisem o cantitate bunișoară de amănunte privitoare la război, scoase chiar din biblioteca strămului personaj. Mi se-nvîrtea capul, și tare mi-era teamă să nu le încurc și să trîntesc vreo năzbîtie. Dar, înțelegînd că în situația în care mă găseam aveam nevoie de seninătate și cutezanță, mă pregătii să răspund cu sînge rece la toate întrebările.

— Bietul Ollo ! exclamă don Oscar. Păcat de el ! Era unul dintre cei mai buni generali ai regelui.

— A căzut mort la treizeci de pași de mine, rostii cu cea mai mare nerușinare.

— O schijă de obuz ?

— I-a făcut capul țăndări.

— Ce grad aveai ?

— Locotenent în compania a patra din batalionul I, navarez.

— La intrarea regelui în Franța, te vor fi făcut căpitan.

— În adevăr, toți am fost avansați cu un grad.

Mă pofti stăruitor să stau jos și vorbirăm o bucată de vreme de război și de nădejdiile noastre, vreau să zic ale lui, pentru că ale mele se îndreptau spre lucruri cu totul deosebite, și de care el, din fericire, era străin. Cred că pot mărturisi, fără a păcătui împotriva modestiei, că ieșii nu numai bine, dar chiar minunat, din impas. Imaginația-mi știu să umple golurile dintre amănuntele date de cărți, descriind isprăvi interesante și pitorești, întîmplări din bătăliile la care luasem parte, asedii, oameni, reconstituind totul din datele vagi pe care le dețineam. În același timp fugeam cu grijă de faptele mai însemnate pe care, poate, omul meu le cunoștea bine. Nu stăruii decît asupra hărțuielilor. Într-una din ele, pe cînd așteptam un convoi dușman ascunși într-o pădure de stejar, auzii un zornăit ciudat și înfricoșător. Erau pintenii cavaleriștilor, care se ciocneau, din pricina tremurului picioarelor, de tecile săbiilor.

— Cum din pricina tremurului ? Eu credeam că vitejii voluntari ai regelui nu tremură niciodată.

— Oh ! Crede-mă, domnul meu, cînd intri în bătălie, unuia mai puțin altuia mai mult, tuturor le ticăie oleacă inima. E lucru de o clipită. Cum ai intrat în foc, a trecut de parcă n-ar fi fost de cînd lumea.

Amănuntul, auzit de la un prieten ofițer, fiind în dauna noastră, întipări o pecete de adevăr tuturor știrilor mele. În vreme ce sporovăiam, nu încetam să-l cercetez. Vorbea cu hotărîre și nestînjenit, nu părea prost și vădea o superioritate care mă umilea, chiar dacă eu împrumutasem pielea altuia. Uneori mă întrerupea întinzînd mîna ; strecura o observație în termeni preciși, iar cînd terminam întindea iar mîna, grăind plin de condescendență :

— Poți continua.

Cînd îmi adresa vreo întrebare și mă pregăteam să-i răspund la voia întîmplării, mi-o tăia de obicei scurt, exclamînd :

— Domol ! S-o luăm după toate regulile. Nu-ncepe de la sfîrșit, că n-o să ne mai înțelegem.

Asculta apoi cu politețe nevăduvită de severitate, binevoind a aproba din cap în vremea cînd aveam eu cuvîntul. În sfîrșit, apucăturile, vorbele precum și chipul res-

pectabilului domn semănau cu ale unei ființe superioare, cu ale unui uriaș încrezător în forța lui, sigur că fusese ursit să cîrmuiască pe celelalte făpturi ale pămîntului. Trecea cu vederea jalnicele lui picioare. Fără îndoială că își făurea iluzia că se potrivesc de minune trunchiului ciclopic și duhului său trufaș. Mă întrebă despre cîteva personalități carliste pe care le cunoscuse, și se întîmplă că veșnic mă găseam doar la doi-trei kilometri de ele. În schimb, îi vorbii pe larg de pretendent, pe care-l cunoscusem din fotografii, cît și de soția lui, Doña Margarita.

În fine, sosi și întrebarea așteptată.

— Și ce vînt te aduce pe la noi, domnule Sanjurjo?

Cum îmi pregătisem bine răspunsul, îi explicai cu lux de amănunte nenorocirile care mă loviseră de la încheierea păcii. Mai întîi, stătusem trei ani în Bayonne, ținîndu-mi zilele cu ce bruma de bani trimiteau surghiuniților cei cîțiva bogătași din partid. Cînd încetară subvențiile, mă văzui nevoit să mă întorc în Spania și să trăiesc pe spinarea unui frate din Galicia, ajutîndu-l în ale gospodăriei. Dar fratele acesta muri și soția lui, căreia îi aparținea întreaga avere, avea un caracter care mă făcu să sufăr foarte mult, pînă ce, în cele din urmă, am terminat definitiv unul cu altul. Plecînd de acolo, rămăsei aproape muritor de foame. O mai dusei eu, de azi pe mîine, prin sat, o bucată de vreme, dar la urmă, ajungînd rău de tot și crăpîndu-mi obrazul de rușine că datoram pe vreo cîteva luni întreținerea la han, mă hotărîi să plec să-mi caut un post ca să-mi cîștig cinstit pîinea zilnică.

Don Oscar îmi ascultă cu atenție basmul. Nu zăbovi apoi să mă dojenească aspru pentru relele prilejuite de lipsa de prevedere și nechibzuința în agoniseală. Îmi ținu o adevărată lecție de economie domestică. După el, toate nenorocirile omenești se trăgeau din lipsa de prevedere și de metodă în viață:

— Împarte-ți bine timpul, împarte-ți bine banii și toți vom fi fericiți, iar lumea se va preschimba într-o baltă de untdelemn.

— Aici, în Andaluzia, mai că-ți vine să crezi că te scalzi în ea. Bucătăresele gătesc toate bucatele numai cu untdelemn, zisei surîzînd.

Nu-l prea încîntă gluma. Cu aceeași gravitate și asprime continuă să-și dezvolte teza. Nu doar că ar fi bănuit că fusesem un măsluitor... dar își îngăduia să presupună că nu-mi întrebuințasem timpul în lucruri folositoare.

— Oh, cît despre asta !...

— Vezi ? exclamă cu un aer triumfător. Dar, în sfîrșit, ești încă destul de tînăr, te poți îndrepta.

După cîteva clipe de gîndire profundă rosti, ca și cum ar fi luat cine știe ce hotărîre importantă :

— Am să te prezint stăpînei casei, o persoană de mare talent și pricepere. O fac pentru că ești ofițer al Maiestății-sale și vreau să-ți fiu de folos.

Îi mulțumii pentru neobișnuita favoare ce-mi acorda. Cum se sculă în picioare, pierdui respectul ce-i păstrasem cît timp stătuse pe scaun. În poziția aceasta, și fără să-i fi privit picioarele, te băga cu adevărat în sperieți, datorită mustăților, torsului său uriaș, și, mai cu osebire, prin vocea-i bubuitoare ce-ți spărgea urechile. Dar de îndată ce punea picioarele pe pămînt, reapărea piticul caraghios care-mi pricinuise rîsul la intrare. Uitîndu-și într-una de picioare, sau înșelîndu-se asupra valorii sale intrinsece, înaintă spre ușă călcînd îndesat, o deschise și strigă cu glas bubuitor :

— Doña Tula ! Doña Tula !

Îndată se auzi un glăscior îndepărtat :

— Ce-i, don Oscar ?

— Fii bună și vino un moment pînă aici, grăi hercule-pitic.

— Numaidecît.

Se așeză iar lîngă mine, vorbindu-mi cu o voce care, voind să fie tainică, reușr să semene cu un grohăit înfundat:

— Uimitor talent ; ai să vezi. Toată lumea se crucește de agerimea minții acestei doamne...

Începui să tremur gîndindu-mă ca nu care cumva să ghicească, fiind atît de deșteaptă, că nu sînt ofițer carlist, ci numai logodnicul galeg al fiicei sale Gloria.

— Ce inteligență grozavă, domnule ; și ce cucernicie !... Fără pereche !... Oh, pe dînsa s-o auzi cum se aprinde cînd e vorba de vitejii războiului !... D-apoi în societate cu ce tact se poartă, deși deprinderile-i evlavioase

nu-i dau pas să umble mai des prin lume... E o sfîntă ! S-o cunoşti numai şi-i dai numaidecît respectul cuvenit. Îţi vine să-ngenunchi şi să-i săruţi poalele rochiei...

„Prin obrajii fie-si, n-aş zice nu", gîndii.

— Nevinovată, cu toată vîrsta ei, ca o porumbiţă... Dar ce-o fi făcînd de nu mai vine ? adăugă sculîndu-se şi îndreptîndu-se iar spre uşă cu pas tot mai îndesat şi răsunător.

— Doña Tula ! Doña Tula !

Glasul piticului zgîlţîi toată casa

— Imediat !

Totuşi mai întîrzie cîteva minute. În vremea aceasta don Oscar rămase nemişcat, rezemat de uşă aidoma piticilor decorativi aşezaţi la intrarea panoramelor spre a atrage lumea.

În sfîrşit, sosi doña Tula. Era o doamnă scundă ca şi el, dar destul de bine făcută, palidă la faţă, cu ochii limpezi şi trăsături regulate. Părul blond, în care străluceau cîteva fire de argint, îl purta pieptănat în fel de fel de cîrlionţi şi zulufi lipiţi pe frunte cu gumă. Veşmîntul îi era cam ciudat, sau cel puţin nepotrivit pentru o doamnă de vîrsta ei, căci avea aproape şaizeci de ani. Foi şi bluză de culoare închisă, încinsă la mijloc cu un cordon de mătase *crême*, aşa cum obişnuiesc lucrătoarele de prin părţile mele, iar la gît, în chip de cravată, o băsmăluţă de batist. Tînără va fi fost frumoasă, deşi fără să aibă farmecul fiică-si, cu care semăna niţel în ceea ce mai degrabă s-ar fi numit aerul familiei. Privită din cap pînă-n picioare nu era simpatică. Avea în toată fiinţa un nu ştiu ce extravagant şi misterios ce izbea neplăcut şi respingea. Dar gîndul că era mama Gloriei mă îndemna s-o privesc cu viu interes, ba chiar cu dragoste.

— Am onoarea să-ţi prezint pe domnul Sanjurjo, ofiţer din oştirea majestăţii-sale regelui Don Carlos. A făcut campania din Nord.

— Oh ! Eşti ostaş carlist ? exclamă cu voce blîndă şi surîzînd. Mă bucur, mă bucur de cunoştinţă ! Sărăcuţu ! Sărăcuţu !

Mă surprinse compătimirea aceasta atît de timpurie, pentru că nu-mi povestisem nenorocirile în faţa ei, nici măcar nu deschisesem gura.

— Doamnă, onoarea și plăcerea sînt pentru mine, rostii oarecum tulburat.

— Și-ai venit să faci o călătorie prin ținutul nostru, nu ? Ce bine-mi pare ! Îți place Sevilla ?

— Foarte mult ! E un oraș încîntător.

— Foarte mult, nu-i așa ? Sărăcuțu ! Și ai de gînd să stai aici toată vara ?

— Doamnă, atîrnă de împrejurări, zisei aruncînd o privire cu înțeles lui don Oscar, care binevoi să aprobe moțăind din cap.

— Cum se vede treaba ai afaceri cu dumnealui. Mă bucur, mă bucur ! N-o să-ți pară rău. E un om care se pricepe să-ți descurce chiar și afacerile cele mai încîlcite. De unde vii acum, din Nayarra ?

— Nu, doamnă ; din Galicia, unde m-am născut.

— Ah, din Galicia ! Atunci nu mă mir că ești încîntat de ținutul nostru. Cîtă deosebire ! Nu ?

— Da, doamnă, mare... Dar și pe la noi e frumos.

— Crezi ? Vai, sărăcuțu, cum își iubește locul unde s-a născut !

Și-și întoarse ochii spre don Oscar, spre a-l lua părtaș al compătimirii pe care-o simțea, nu știu dacă pentru mine ori pentru Galicia, sau pentru amîndoi laolaltă.

Doña Tula, după vorbă, era andaluză și mai neaoșă, dacă se poate, decît Gloria. Dacă ultima mînca jumătate din literele alfabetului, mamă-sa mînca pe puțin două treimi. Amabilitatea-i prea mieroasă nu mă fermeca. Se vedea numaidecît că spunea lucrurile mașinal și că, sub intercsul acela aparent, nu era decît indiferență. Cîteva clipe nu mă mai slăbi cu întrebările, unele dintre ele atît de vagi, încît nu știam ce să răspund. Mă țintuia cu ochii încărcați de-o atît de dureroasă expresie de milă, de parcă i-aș fi povestit cele mai amarnice necazuri. Mărturisesc că privirea-i stăruitoare și caraghios compătimitoare izbuti să mă scoată din sărite.

— Așadar, pînă acum n-ai mai văzut Sevilla ? Sărăcuțu ! Atunci n-ai fost aici în Săptămîna Mare ? O, Dumnezeule, să nu fi văzut niciodată procesiunile din Joia și Vinerea Mare, să nu fi văzut prcoțimea cu prapuri și icoane, crucea Mîntuitorului și icoana Maicii Domnului !

Nu-ţi vine să crezi, pe legea mea, nu-ţi vine să crezi! Sărăcuţu!

Dacă m-aş fi lăsat împins de diavol, i-aş fi spus că erau multe lucruri pe lume pe care mi-ar fi plăcut să le văd înaintea acestora. Dar în loc de asta, îi declarai cu cea mai mare smerenie că socoteam asta drept o mare nenorocire şi că aş fi jertfit nu ştiu cît pentru a le vedea într-o zi. Coborîi în josnicie pînă la a o ruga să mă-nveţe cum să fac spre a vizita cîteva din sfintele şi nepreţuitele icoane în sanctuarele lor. Atunci, doña Tula, ca şi cum ar fi arătat unui muribund mijlocul de-a se scutura de suferinţe şi de-a se întoarce la viaţă, începu să-mi dea amănunte despre biserici, despre străzile unde se aflau. ceasurile cînd puteau fi văzute şi locurile din capele unde se găseau icoanele.

Ascultam cu prefăcută atenţie, dar severul don Oscar prinse a da semne de nerăbdare şi sfîrşi zicînd:

— Bine, doña Tula; o să-i spui dumneata toate astea pe rînd; dintr-o dată nu le poate ţine minte.

— Ai dreptate, don Oscar, ai dreptate. Foarte mare dreptate. Dar dacă nu pot sta locului, ce să-mi faci?... Tot aşa era şi răposatul. Ne găsisem pereche; doar atîta lipsea *(arătînd pe unghia degetului)* ca să nu sărim amîndoi pe coş.

— Parcă nu se vede ce-a ieşit din căsnicia dumneavoastră, zise piticul posac.

— Ai dreptate... Spune asta din pricina fie-mi, Gloria *(adresîndu-mi-se mie).*

— Aveţi o fată? întrebai cu cea mai mare nepăsare.

— Da, domnule, am o fată şi parcă are argint-viu în vine. Isuse, ce titirez! De cînd a venit pe lume n-a stat o clipă locului, nicăieri.

„Señora, nu minţi. Slavă Domnului! În fiecare noapte stă două ceasuri pe policioara ferestrei vorbind cu mine."

Aşa-mi venea să-i spun, dar mă stăpînii. Iar la timpul potrivit începui s-o iscodesc din ce în ce mai nepăsător:

— Sînteţi de mult văduvă?

— Oh! Da, demult. Bărbatu-meu, sărăcuţu, prea se trecea cu firea ca să poată trăi mult. Sărmana fiică-mea a rămas orfană la şapte ani...

Şi într-o obositoare prolixitate pentru oricare altul în afară de mine, fiindcă mă interesa, îmi depănă toată povestea, pierzîndu-se în tot felul de mărunţişuri, în vreme ce don Oscar, nerăbdător şi încruntat, bătea toba cu degetele pe braţul divanului.

— Oh ! Cîte mi-a văzut sufletul, numai eu ştiu ! Fie-mea, cu zburdălniciile ei nu-mi dădea pace o clipă. Şi mă mai loviseră şi nişte afurisite de dureri de cap, de credeam că-nnebunesc nu altceva. Mă durea capul fiindcă vedeam cum se sfeterişeşte averea agonisită de bietul bărbată-meu, şi n-aveam ce să fac. Vezi bine, pe noi femeile ne-nşală oricine. De unde să ştiu eu cum să conduc şi să descurc astfel de negustorii aşa de complicate ? Atunci cerui ajutor omului ăstuia al lui Dumnezeu, pe care-l vezi. Cum puse el mîna pe conducere şi se-nhămă la treabă, toate începură să meargă strună. Descurcă socotelile, se înţelese cu creditorii şi reorganiză fabrica, ce lucra în pierdere... Ce mai calea-valea, pentru fie-mea şi pentru mine a fost mîntuirea. Bogdaproste c-a fost omul lui Dumnezeu ! Fără el, cine ştie dacă eu şi fie-mea n-ajungeam să cerem de pomană pe la colţul străzilor. Doamne fereşte ! Te şi crucişti de unde le-o mai fi scoţînd ! Şi la toate se pricepe !

Don Oscar întinse mîna, exclamînd :

— Ajunge, doña Tula, ajunge !

— Lasă-mă, don Oscar, lasă-mă să spui domnului de ce-ţi sîntem datoare atîta recunoştinţă.

— I-ai spus destul. Acum te rog să ne laşi singuri, avem ceva de vorbit între patru ochi.

— Bine, don Oscar, bine.

Îşi luă rămas bun de la mine cu vorba-i miorlăită şi se grăbi să iasă din odaie cu o supunere care mă miră peste măsură. Drept e că tonul lui don Oscar şi gesturile-i hotărîte şi tăioase nu-i îngăduiau împotrivire.

Rămînînd singur cu mine, omul lui Dumnezeu începu iar să mă muştruluiască sever, amintindu-mi de datoriile pe care trebuia să le am faţă de mine însumi. Altă lecţie după toate regulile în timpul căreia îmi venea să-i închid gura cu un pumn. La urmă îmi oferi, firesc şi modest, un post în fabrică, observînd că leafa nu putea fi decît mică,

douăzeci de duros pe lună, atîta vreme cît fabrica nu producea mai mult.

— Puţin, foarte puţin pentru gradul dumitale din oştire, dar vremurile sînt grele, atît pentru dumneavoastră cît şi pentru noi. Mulţumeşte-te deocamdată cu atît ; mai tîrziu...

Îi mulţumii călduros de mii de ori, gîndind că postul mă apropia de Gloria şi-mi înlesnea drumul pentru a-i obţine mîna. Don Oscar, închipuindu-şi că mă pierdeam aşa în ploconeli din pricina stării mizerabile în care mă aflam, îmi aruncă o privire plină de milă, care mă ruşină. Îmi puse o mînă pe umăr (cît stăteam jos o putea face) şi iar, cu ocrotire sporită, mă încurajă la muncă şi economie. Ne despărţirăm cordial. Cînd să trecem pragul, chemă din nou, cu vocea-i tunătoare, pe doña Tula, care sosi cu acelaşi zîmbet dulceag şi-mi întinse mîna ca să i-o strîng. Deşi îmi fugeau ochii în toate părţile, nu izbutii s-o descopăr pe Gloria. În schimb, apropiindu-mă de grilaj în tovărăşia lui don Oscar, avui o întîlnire care era cît pe-aci să se transforme în catastrofă şi să-mi năruie toate planurile. Cînd să ieşim, intra pe poartă Paca. Zărindu-mă, holbă nişte ochi cît toate zilele şi, zîmbind apoi cu toată faţa, exclamă :

— Măiculiţa ta Cristoase ! Dumneata aici, domnişorule ?

Dar îi aruncai o privire atît de furibundă, încît biata femeie, speriată, îşi schimbă pe dată expresia şi, cu pătrunderea şi viclenia caracteristice andaluzelor, zise cu un desăvîrşit firesc :

— Iartă-mă, domnişorule... Te luasem drept don Celipe, ispetorul de la fabrică.

Piticul ciclop nu luă în seamă confuzia şi putui ieşi în stradă mulţumit de reuşita vizitei.

Ce-a mai rîs Gloria şi cu mine de faimoasa întrevedere şi de primejdioasa întîlnire ! Dar a doua zi trebuii să devin serios, cînd, înfăţişîndu-mă lui don Oscar, acesta îmi întinse o hîrtie îndoită, zicîndu-mi :

— Aici ai lista obligaţiilor sau a lucrărilor pe care eşti ţinut să le îndeplineşti.

O desfăcui şi văzui un fel de tablou sinoptic, aşa cum se întrebuinţează în şcoli pentru a fixa lucrările elevilor,

încondeiat cu chei artistic desenate și de linii admirabil trase cu cerneală roșie. Era opera unui mare caligraf : *Mîine*. De la cutare pînă la cutare ceas : Cercetarea socotelilor. De la cutare pînă la cutare ceas : Corespondența. Apoi o jumătate de ceas pentru masa de prînz, un sfert de ceas pentru odihnă. Nu-mi rămînea timp nici să mă scarpin. Uimitoarea operă caligrafică îmi strică tot cheful, mai ales cînd observai că trebuia să petrec cea mai mare parte din zi în birourile fabricii, așezată afară din oraș, în mahalaua Sfîntului Bernard. Cînd i-o spusei, amărît, Gloriei, aceasta pufni într-un rîs cu hohote.

— Puișoru mamei, ți-a căzut tabloul pe cap. Mîngîie-te, băiatule, că și Gloria ta, cîte lacrimi n-a vărsat pe altele la fel ! Ce pacoste de om ! Cînd eram copilă, în loc să-mi aducă bomboane, mîzgălea toată ziulica la tablouri ca să-mi împartă ceasurile. De la cutare la cutare ceas, gramatica spaniolă. Pe urmă lecția de muzică. Apoi brodatul. După-amiază, lecția de desen... Și cum mama îi ținea isonul, n-aveam încotro ; trebuia să-l rabd... Blestemată fie-i mutra !... Da nu zici c-a avut și acum nerușinarea să mă ia tot așa ? Să vezi ! A doua zi după ce-am sosit de la mînăstire, trecînd pe dinaintea biroului, îl văd cufundat în hîrțoage, cu sticla de cerneală roșie într-o parte și cu tocu-n mînă... „Hait ! am pățit-o ; iar mă pocnește cu tablourile, îmi zisei. O să vezi, tu, otrăvitule, ce fac eu cu litografiile tale !“ După-amiază, mi-l prezintă foarte ceremonios. Îl primesc la fel și-i mulțumesc de un milion de ori. Dau fuga repede în odaie și fac din el un cocoș, o minune... Nu-mi ieșise nici unul așa de bine... Știi, hîrtia era groscioară... Avea ciocul în sus, să-l mănînci, nu altceva... Mă duc tiptil-tiptil în odaia lui și i-l așez pe măsuța de noapte. A doua zi îl întîlnesc c-un nas lung cît o prăjină, că nici azi nu i s-a scurtat ; mama la fel... dar n-au zis nici pîs.

Mă pregătii să-mi împlinesc lucrările din tabloul sinoptic, în nădejdea că n-avea să dureze mult. Lui Villa și Matilditei nu le spusei nimic ; nici măcar Isabelei. S-ar fi prăpădit de rîs pe socoteala mea. Deși-mi petreceam cele mai multe ceasuri în *Inovatoarea, mare fabrică de săpunuri de casă și parfumate* (pe care, desigur, o cercetai cu de-a-

mănuntul ca unul care avea să fie curînd stăpîn), cîtăva vreme stăteam și acasă la Gloria, dînd socoteală lui don Oscar de ceea ce lucrasem, ori scriindu-i scrisori. În aceste ocazii rar îmi vedeam logodnica, iar cînd se întîmpla s-o întîlnesc pe săli, treceam unul pe lîngă altul făcîndu-ne că nu ne cunoaștem. Prima zi oînd o zării, îl întrebai pe don Oscar, care mergea alături de mine :

— Cine-i tînăra ?

Într-un tîrziu, doar, îmi răspunse pe un ton în care se ghicea că clocotea o surdă mînie.

— Fata doñei Tula.

— Mai are și alți copii ?

— Nu... ajunge și încă prea.

Nu mai stăruii, fiindcă din tonul concludent al piticului ghicii că nu mirosea a bine.

Pe la spate, Gloria se strîmba în fel și chip, și numai cu greutate mă puteam stăpîni să nu-mi pierd seriozitatea și să nu fac să se ducă naibii planurile noastre. În opt zile mă invitară la masă de două ori. Mîncările lor de predilecție erau tot așa de extravagante ca și ei. Oscar lua un pumn de foi de salată, le băga în gură și le rumega ca boul. Apoi turna oțet în toate, pînă și-n supă. Doña Tula, grijulie, îl dojenea :

— Don Oscar ! Don Oscar !

— Lasă-mă-n pace, doña Tula. Vezi-ți de stomacul dumitale, nu te amesteca în al celorlalți, răspundea cu glas bubuitor piticul, trăgînd sticluța cu oțet spre el.

În schimb, doña Tula abuza din cale-afară de zahăr. Mi-era greață cînd o vedeam vărsînd linguri pline cu vîrf în orice mîncare i se aducea. Don Oscar mînca felii de portocale cu untdelemn și oțet. Doña Tula presăra zahăr pe ardei.

Trecură astfel zece sau douăsprezece zile. Mă apucau pandaliile de exactitatea lui don Oscar. De mai bine de douăzeci de ori era să-l dau dracului. Cînd mă însărcina cu vrco treabă, scotea din buzunar un cronometru cît o baniță.

— Trebuie să duci scrisorile. Pe urmă treci pe la prăvălia lui Ricardo să vezi dacă vrea să ne achite ceva în contul celor cincizeci de lăzi ridicate luna trecută. E zece

și treizeci și cinci. Pînă la biroul lui Arias, din strada Sfîntul Pavel, ți-ajung opt minute ; cinci ca să dai scrisorile, fac treisprezece ; să zicem zece pînă la Ricardo, fac douăzcci și trei ; opt ca să tratezi cu el chestia banilor, sînt treizeci și unu, și șase ca să te-ntorci... să zicem nouă... fac patruzeci... La unsprezece și un sfert, cel mult unsprezece și douăzeci, poți foarte bine să fii înapoi.

Nu era chip decît să alerg prin Sevilla cu limba scoasă dacă nu voiam să cad în dizgrația piticului autoritar, care-ți vorbea politicos, dar hotărît și aspru. Să fi fost orice, la opt dimineața, în fiecare zi, don Oscar se ducea la slujbă în tovărășia doñei Tula. Cîteodată da, cîteodată nu, îi însoțea și Gloria. Cînd îi însoțea, o lua înainte cel puțin cu douăzeci-treizeci de pași. Omul datorici nu călca niciodată pe la cafenea, nici la teatru, și nici nu ieșea la plimbare. În ceasurile de odihnă, tot așa de metodic împărțite, ca și cele de muncă, juca dame cu doña Tula. Ea dereteca toată ziua prin casă și îngrijea de flori, pe care le idolatriza. Nu știu s-o fi întîlnit vreodată pe culoare fără o glastră în brațe, pe care s-o așeze cînd la soare, cînd la umbră, după cum se simțea nevoia.

— Cu bine, mă duc să așez colo, în dos, mușcata asta mititică, mi-a prăjit-o de tot soarele în curte. Ai văzut trandafirașul meu ? Ia te uită ce mai boboc frumos și dulce are, și doar l-am sădit numai de-o lună... Îi mai dau o rază de soare pe policioara ferestrei, să se mai veselească și el...

Și tot căutînd raze de soare și pete de umbră, biata cocoană nu stătea locului o clipă ; gonea într-una de colo pînă colo cu cîte un ghiveci în brațe. La udatul lor, dimineața și seara, nu numai că se ocupa ea, dar își ținea prin preajmă toată servitorimea. Era una dintre treburile de căpetenie ale casei. Don Oscar nu se împăca de fel cu această manie, dar i-o trecea cu vederea, îngăduitor, ca pe o slăbiciune femeiască. Uneori îi zicea zîmbind cu superioritate :

— Zău, doña Tula, nu vrei să-mi spui și mie ce folos îi-aduc florile ?

Doña Tula nu găsea ce să răspundă.

— Florile sînt foarte frumoase, doa Oscar ! exclama cu ciudă.

— Bine, bine, or fi ele frumoase... dar nu sînt folositoare.

Timp mult îi lua şi toaleta ; ciudat, fiindcă afară de biserică nu ieşea niciodată din casă, şi vizite primea foarte rar Zulufii, atît de egali, atît de desăvîrşiţi, lipiţi cu îngrijire pe frunte, n-avea cine să-i vadă în afară de cele vreo patru babe care se duceau dimineaţa la slujbă la Sfîntul Albert, de fiică-sa, de don Oscar şi de servitori. Doña Tula păstra viu sentimentul frumuseţii, înrădăcinat aproape fără excepţie în sufletul tuturor andaluzelor. Cînd mă întîlnea şi nu era prea ocupată, obişnuia să se oprească şi să stea de vorbă cu mine, arătîndu-mi necontenit aceeaşi milă. De cîte ori mi-a zis sărăcuţu, biata doña Tula, n-am păr în cap !

Ce fel de legături existau între ea şi don Oscar ? Dacă ar fi să dau crezare zvonurilor şi şoaptelor auzite, omul lui Dumnezeu era amantul ei. Dar, pe lîngă faptul că vîrsta amîndorura nu admitea asemenea supoziţie, tot timpul cît frecventai casa nu putui descoperi nici un indiciu care s-o confirme. Se purtau unul cu altul veşnic cu aceeaşi ceremonie, don Oscar cu anume superioritate intelectuală, doña Tula cu afectuoasă smerenie. Nici o privire care să fi trădat un sentiment mai intim, nici un fapt care să-i acuze. Doña Tula locuia în odăile din catul de jos ; don Oscar în catul de sus. Cu toate astea, n-aş jura că ceea ce se şoptea era pe de-a-ntregul neîntemeiat.

În zilele acelea am dus o viaţă peste măsură de agitată şi de hărţuită, şi ceea ce-i mai rău e că nu-i vedeam utilitatea, cum n-o vedea don Oscar pe aceea a florilor. Pătrunderea mea în casă, deşi altfel gîndise Gloria, nu uşurase dezlegarea problemei pe care amîndoi căutam s-o dezlegăm. Dimpotrivă, mi se părea că, în clipa cînd s-ar fi descoperit înşelăciunea, ar fi rămas şi mai încurcată. Şi apoi nu-mi adusese nici un minut mai mult de taifas cu logodnica. Cînd mă tînguii ei şi-i spusei că mă vlăguise cu munca don Oscar, pufni în rîs, zicînd :

— Ce credeai tu, băiatule, că era să cucereşti cetăţuia fără nici o trudă, aşa cît ai bate din palme ? Să fi fost în alte vremuri, acu ai fi gemut în cine ştie ce temniţă a Inchiziţiei, fiindcă ai cutezat să te învîrţi ca un cocoş pe lîngă o călugăriţă.

Zărind prin întuneric cum îi străluceau ochii negri, jucăuși și lucindu-i șirul de dinți mauri, tristețea îmi trecu pe dată. Totuși adăugai, oftînd :

— Dacă mai ține mult pacostea asta, o să ajung ca un fîr de slab... Uite cum îmi joacă inelele pe deget.

— Mai bine ; cu cît vei fi mai subțirel cu atît vei fi mai puțin galeg. Să vezi pe urmă, puișorule, să vezi ce-am să te mai iubesc, după ce vei trece și prin vama asta. Trebuie, negreșit, să-i intri mamei pe sub piele și să te prețuiască don Oscar. Uf ! A și-nceput să vorbească de tine de parcă ar fi descoperit o comoară... Cînd o veni vremea, dăm lovitura... Te prezinți într-o zi în redingota ta cea lungă... Ascultă, te rog din tot sufletul, să nu mi te mai arăți cu ea. Parcă ești un popă.... Dar în ziua aceea da, pricepi ?... Să-l înfricoșezi pe don Oscar... Ceri mîna-mi albă, adică neagra-mi mînă... Lui don Oscar i se zburlesc mustățile și răcnește. Mama plînge și zice : „Sărăcuța de ea ! Dacă e s-o dau după unul, mai bine după domnul ăsta cu redingota cît o sutană, pentru că tot se pricepe la săpunuri“. Să vezi tu cum or să meargă toate strună.

Cum am spus, eu nu-i prea împărtășeam optimismul. Tabloul omului lui Dumnezeu mă făcea să-mi iau cîmpii. Matildita murea de ciudă că nu putea afla de ce porneam dis-de-dimineață de acasă și nu mă întorceam decît noaptea tîrziu, căci de cele mai multe ori la prînz mîncam la iuțeală în vreo cafenea. La sindrofiile domnișoarelor de Anguita începuseră glumele pe socoteala disparițiilor mele misterioase. Nu mai e nevoie să spun că, cea mai intrigată, era Joaquinita. Isabel iar mi se plînsese că nu mai mă duceam pe la ei și nu-i mai spusesem nimic de cum îmi mergea cu dragostea. Mă înștiință că fusese într-o zi pe la vară-sa și aflase de la ea că vorbeam la fereastră.

— Prea ești închis !

Era gata-gata să-mi descarc tot focul, dar un instinct de prudență mă împiedică. Cine știe dacă nu m-ar fi socotit un nătărău, văzîndu-mă într-o atît de caraghioasă situație. Din fericire sau din nefericire o întîmplare neprevăzută veni să mă scoată mai degrabă decît bănuiam din încurcătură. Într-o zi, intrînd în biroul lui don Oscar, de cine credeți că dau cu ochii ? Într-un jeț stătea tolănit

malaguenul cunoscut la Marmolejo, Daniel Suárez, presupusul meu rival la dragostea Gloriei. Îmi îngheţă tot sîngele în vine. Inima încetă parcă să-mi mai bată. Abia avui putere să fac o strîmbătură ce vru să fie zîmbet.

— Noroc ! Da ce cauţi pe-aici ? zise văzîndu-mă, sculîndu-se într-o rînă de pe scaun şi întinzîndu-mi mîna. Nu mă aşteptam să te revăd aşa de repede, amice. Cum ai mai petrecut ?

— După cîte văd, vă cunoaşteţi ? întrebă don Oscar cu vocea-i bubuitoare.

— Am fost tovarăşi de odaie la Marmolejo, acum vreo trei luni... cînd era şi Gloria, pentru cură, mă-nţelegi ?

Era acelaşi om cinic şi greţos. Ochii-i negri şi mici îi jucau în cap, privind şireţi şi zîmbitori cînd la mine, cînd la don Oscar. După ultimele-i cuvinte, dacă ar fi fost posibil să rămîn şi mai încurcat şi zăpăcit, desigur că aş fi rămas. Simţii privirea lui don Oscar în obraz, ca o palmă ce mi-l înroşi, dar nu-mi întorsei ochii spre el.

— Vii din Málaga ? întrebai, ca să zic ceva.

— Da, domnule, din Málaga... Am venit pentru o trebuşoară, mă-nţelegi ?... o trebuşoară, grăi trăgînd din ţigară şi repezind printre dinţi obişnuitu-i scuipat. În acelaşi timp mă-mpungea cu o căutătură veselă, în care mă-ndemna să citesc o anumită batjocură. Şi dumneata tot pentru afaceri, hai ?

— Da, domnule, tot pentru o treabă pe care, din fericire, aproape c-am terminat-o, răspunsei pe un ton impertinent şi plătindu-i uitătura batjocoritoare printr-una care avea aerul să zică : „Numai să pofteşti“.

Amorul propriu rănit îmi răscoli mînia. Şi, nici una, nici două, fără să mă mai întorc spre don Oscar, ai cărui ochi mă sfredeleau parcă, spusei :

— Apoi, vă las, domnilor ; veţi fi avînd de vorbit... Să ne vedem sănătoşi !

— Cu bine, amice... şi-ţi urez să termini pe de-a-ntregul trebuşoara, răspunse Suárez.

Don Oscar nu scoase nici o vorbă. Dar, ieşind arogant şi ţîfnos din birou, gata de orice violenţă dacă mă provocau, tot îi simţii privirea lucioasă şi tăioasă fulgerîndu-mă în ceafă.

X

MĂ ÎMPIEDIC DE UN BUŞTEAN

După ce trecuseră primele momente de surprindere şi de mînie, ieşind în stradă şi putînd să cuget, mă simţii de parcă m-ar fi pocnit cineva c-o măciucă în moalele capului. Crezui că totul se năruise, tot ceea ce-mi alcătuia fericirea. Nu puteam ignora scopul urmărit de malaguen. Ceea ce avea să urmeze după ce don Oscar şi doña Tula îşi vor da seama de uneltirile mele nu era greu de ghicit. Blestemam ceasul în care îl cunoscusem pe antipaticul individ şi-i dorii cu tot dinadinsul moartea. Astfel gîndind, mi-am spus cu eroică hotărîre: „Un milion să fie ca el, şi nu renunţa la iubirea Gloriei, în ruptul capului. Ehei, să-ndrăznească numai să mai dea ochii cu mine!“

Totuşi, zarea se înfăţişa neagră catran. Eram nevoit s-o recunosc. Trebuia să încep din nou să urzesc intrigi. Şi aveam să le urzesc. Sigur că aveam să le urzesc. Dar de unde să încep dacă tăiau orice legături între Gloria şi mine şi-o duceau în altă parte, poate într-o mînăstire? Pînă la capătul lumii aş fi urmărit-o şi aş fi iscat atîtea buclucuri, c-avea să le fie lehamite şi-aveau să cedeze. Să cedeze, vai! Dacă n-ar fi fost la mijloc cele o sută de mii de pesetas ale Gloriei, ehe, de cînd ar fi cedat! „Dară nici la ei nu renunţ, să ştiu că mă taie-n bucăţi, mi-am spus dîrz şi scrîşnind din dinţi. Dacă ar fi vorba numai de mine, hai să zicem, şi de ea, la urma urmelor aş putea renunţa. Să nu uit însă că mîine, poimîine vor veni copiii şi nu-mi este îngăduit, judecînd drept, să-i despoi de ceea ce li se cuvine!“ Gîndindu-mă la feciorii încă nenăscuţi. despuiaţi fără nici o vină de avutul matern, mă înduioşai. Mi-am petrecut ziua frămîntîndu-mă, trecîndu-mi prin cap tot felul de monstruozităţi şi de prostii. Seara, la unsprezece, deşi ştiam că Gloria nu putea fi la fereastră, picioarele mă purtară în neştire spre strada Argote de Molina. Uşor de închipuit mirarea şi veselia mea cînd, trecînd pe dinaintea casei, zării fereastra deschisă şi desluşii, ca-n fiecare noapte, albind silueta visului meu adorat. Mă apropiai cu băgare de seamă, temîndu-mă de o cursă; dar pe

dată mă încredinţai, auzindu-i glasul, că temerile nu-mi erau întemeiate. Mă primi bosumflată rău, numindu-mă nesuferit, slut, găgăuţă, nerod... galeg ! Aceasta era ultima insultă, aceea care, după ea, rezuma pe toate celelalte. De ce credeţi că mă înecă în potopul acesta de ocări ? Fiindcă trecuseră zece minute de cînd mă aştepta. Înmărmurii.

— Dar bine, fetiţo, nu ştii ?

— Ce ?

Voii să-i povestesc întîlnirea de dimineaţă.

— Nu-mi mai spune, ştiu tot... Şi ce-are a face ?

— Am crezut şi eu că mamă-ta şi don Oscar, aflînd înşelăciunea, te-au certat...

— Să mă certe ?... Mi-au făcut un scandal teribil ! Numai că m-am lepădat de tine mai sfruntat ca Sfîntu Petru de Mîntuitorul... Ce vrei, băiatule, nevoia !... M-au întrebat dacă te cunosc... „Nu l-am văzut în viaţa mea", am răspuns. „Păi, a fost la Mammolejo o dată cu tine." „O fi fost, da n-am băgat de seamă !" Nu cred să fi-nghiţit hapul, că-i prea gogoneţ ; Daniel însă n-a suflat o vorbă. Nu mă aşteptam să se poarte aşa.

— Dacă n-a spus încă nimic, va spune, mîrîii acru, pentru c-o auzisem spunîndu-i pe numele cel mic şi asta mi se părea o infidelitate.

— Să poftească să spună ! Dacă mă sîcîie mult, mă împotrivesc şi eu ca un catîr galeg... (iartă-mă, băiatule !) şi zic : „Doamnelor şi domnilor, de aici nu mă mai urniţi"...

Am întrebat-o ce vîrstă are ; nouăsprezece ani împliniţi. Atunci mi-am pus în gînd să consult un avocat şi să aflu dacă se putea mărita fără consimţămîntul mamei. Îi mai spusei iar că, deşi Suárez fusese discret, păstram credinţa nestrămutată că urzea ceva împotriva noastră ; în curînd se va vedea ce. Recunoscu, împreună cu mine, că nu mă mai puteam întoarce la ei. Nu aflaseră încă amănuntele, dar atît don Oscar cît şi mamă-sa ştiau cu siguranţă că nu eram ofiţer carlist şi că veniseın de la Mammolejo după ea. Cînd i-am mărturisit că mă temeam să nu ne silească să punem capăt şi întîlnirilor de la fereastră, îmi răspunse hotărîtă :

— Dacă ne gonesc de la fereastră, vom găsi alt mijloc.

Curajul Gloriei şi încrederea pe care o avea în inventivitatea imaginaţiei mă îmbărbătară şi pe mine şi mă

liniştiră. A doua zi, necunoscînd alt jurist în Sevilla decît pe Oloriz, care era în ultimul an de drept, îl consultai asupra formalităţilor căsătoriei. Deşi-şi mîngîie cu gravitate barba-i preţioasă şi-şi trecu de vreo două-trei ori degetele prin claia de păr cîrlionţat, morfolind cîteva generalităţi, înţelesei că era tot aşa de ageamiu în problemă ca şi mine. Ne duserăm în odaia lui să cercetăm textele de lege. Descoperirăm că odorul meu va avea în curînd vîrsta spre a se putea mărita cu cine ar fi vrut. Seara-i împărtăşii vestea ; dar, în loc s-o primească voioasă, strîmbă din nas bombănind :

— Ce ? Încă un an ? Şi mi-o spui aşa, cu inima uşoară ?... Ceferino, ascultă ce-ţi spun eu, tu n-ai inimă !

— Oh, Gloria ! răspunsei gîtuit şi ducînd mîna la inimă. E păcat să vorbeşti aşa. O simt bătînd aici numai pentru tine. Dacă ai înceta să mă iubeşti vreodată, am credinţa...

— Da bine, omule, vezi c-ai pus mîna în partea dreaptă, şi inima nu poate fi acolo.

Pe urmă grăi profetic, cu o hotărîre care mă umplu de bucurie :

— În cîte sîntem azi ? În patru ale lui august, nu ?... Ei bine, la întîi octombrie vom avea nunta.

Fără nici o piedică, în aceeaşi siguranţă şi seninătate, ne continuarăm gungureala nocturnă la fereastră. Uneori mă simţeam totuşi neliniştit, gîndindu-mă că, atunci cînd ne-am fi aşteptat mai puţin, o trădare de-a malaguenului putea strica totul. Tăcerea lui mă înfricoşa, făcîndu-mă să mă gîndesc la curse îngrozitoare. Dar Gloria nici nu se sinchisea. Cînd o întrebai despre Suárez, îmi răspundea că venea pe la ei, fiindcă avea afaceri negustoreşti cu don Oscar ; că vorbeau uneori, dar că niciodată nu-i pomenise de legăturile noastre, şi-n galanterii nu-şi îngăduise să depăşească limitele acelea vagi care-n Andaluzia sînt cu desăvîrşire lipsite de importanţă. Încet-încet mă liniştisem. Poate că în fond eram mulţumit că scăpasem de fiorosul tablou sinoptic al lui don Oscar.

Nopţile deveniseră călduroase, înăbuşitoare. Cînd nu mă duceam pe la domnişoarele de Anguita, după ce părăseam pe prietenul Villa îmi plăcea să hoinăresc pînă la

unsprezece prin oraş, cu paşi mici şi leneşi, abia tîrîndu-mi picioarele. Să te plimbi la asemenea ceasuri pe străzile Sevillei însemna că vizitezi interiorul caselor. Familiile şi musafirii se strîngeau în *patio*-uri, iar în ele te puteai uita admirabil printre zăbrelele grilajurilor. Se zăreau fetele, în rochii deschise, legănîndu-se în balansoare, cu părul negru despletit pe spate, împodobit cu flori bătătoare la ochi în vreme ce curtezanii lor, trîntiţi cum le venea la îndemînă pe scaune, le şopteau nimicuri, ori le făceau vînt cu evantaiurile. În unele *patio*-uri se cînta, în acompaniament de ghitară, *malagueñas* săltăreţe sau *peteneras* cu note tînguitoare, melancolice, însoţite de chiuituri şi aplauze. În altele, perechi de codane jucau *seguidillas*. Castagnetele răpăiau în pocănit vesel ; siluetele dănţuitoarelor apăreau şi dispăreau din faţa grilajului în atitudini cînd semeţe, cînd languroase şi domoale, veşnic aţîţătoare, pline de făgăduinţi voluptoase. Acestea erau *patio*-urile care se puteau numi tradiţionale. Erau şi din cele moderne sau modernizate, unde se cînta la pian valsurile la modă ori cupletele din operetele jucate de curînd la Madrid, cînd nu se cînta *Vorrei morir*, *La stella confidente* sau alte arii întocmite de italieni pentru desfătarea familiilor sentimentale din clasele mijlocii. În sfîrşit, erau şi din cele tainice, sobru luminate, tăcute, triste în aparenţă. Cu puţină atenţie, desluşeai, de obicei, la lumina slabă printre frunzişul plantelor, cîte o pereche de îndrăgostiţi. Iar dacă trecătorul îşi oprea pasul, poate îi ajungea la ureche zgomot lin de sărutare, deşi pentru asta nu pun mîna-n foc.

Oricum, vîlvătăile vii de lumină ce ţîşneau din *patio*-uri, rumoarea aceea care răzbea prin zăbrelele porţilor însufleţeau uliţele şi-nfiorau oraşul cu un duh de cordialitate şi veselie. Era viaţa meridională, deschisă, gălăgioasă, expansivă, care nu se teme de privirea iscoditoare a trecătorului, dimpotrivă, o caută şi se amuză, viaţa unde mai zvîcneşte încă, puternic, după atîtea veacuri, sentimentul ospitalităţii, religia arabilor. Sevilla capătă la asemenea ceas o înfăţişare vrăjită, un farmec ce tulbura sufletul şi-l îndemna la visare. Parcă te găseai într-un oraş cufundat, străveziu, într-una din uriaşele panorame care, în copilărie, ne biciuiesc fantezia şi ne deşteaptă în inimi dorul neînfrînt de a zbura spre alte tărîmuri, misterioase şi poetice.

Se simţeau miresme îmbătătoare. Nici cea mai uşoară adiere nu-ţi răcorea fruntea. Păşeam din ce în ce mai alene, străbătînd ameţit labirintul străzilor însufleţite de pale de lumină, scăldate în muzică, vibrînd de strigăte şi hohote feminine.

Bătea unsprezece şi atunci paşii mi se îndreptau zoriţi spre întortocheata stradă Argote de Molina, pînă ajungeam la casa Gloriei. Taina ne învăluia întîlnirile într-un farmec infinit. Cu fruntea rezemată de gratiile ferestrei, simţind răsuflarea lină a iubitei şi atingerea părului parfumat, lăsam să se scurgă ceasurile care, poate, vor fi cele mai fericite din viaţa mea. Gloria vorbea, vorbea într-una. Eu, orbit de para ochilor ei care, asemenea unor acumulatori electrici, mă magnetizau blînd şi încet, o ascultam fără să clipesc, mîngîiat de accentul andaluz, dulce şi sărat în acelaşi timp, la a cărui amintire mulţi englezi vor fi oftînd acolo, sub ceţurile Marii Britanii. Despre ce vorbea ? Nici nu mai ştiu : de nimicurile zilei, de mărunţişurile vieţii. adesea de viitor, făurind mii de planuri potrivnice care mă făceau să rîd ; cîteodată iarăşi de amintirile de la mînăstire. Mă desfătam nespus auzind-o povestind de nebuniile din vremea şcolii, de mulţimea de întîmplări triste sau comice petrecute în colegiu.

De mică fusese o împielităţată şi jumătate, o recunoştea fără înconjur. Nu trecea zi de la Dumnezeu să nu facă vreo poznă maicilor. Viaţa tristă şi monotonă a colegiului nu era pentru ea. Se sculau cu noaptea-n cap şi petreceau o jumătate de ceas în rugăciuni în sala de clasă. Apoi mergeau la slujbă. La ieşire îşi vorbeau, întrebîndu-se doar de sănătate. Mai vorbeau iar în recreaţie, sau *récréation*, cum se mai zicea acolo. Restul timpului n-aveau voie să schimbe nici un cuvînt. Dar ea nu respectase niciodată porunca, nici ca elevă, nici ca soră.

— Nu puteam, băiete, nu puteam. Aveam mîncărime la limbă şi, ori îi dădeam drumu, ori plesneam.

Odată, fiindcă îşi bătuse joc de sora San Onofre, o închiseseră în pod. De acolo se vedea o cazarmă şi. auzind pe sentinelă strigînd : *La post, sentinelă !* răspunse cît o ţinea gura : *La post !* Să te ţii pe urmă zarvă în mînăstire ; şi ce pedeapsă straşnică ! Dar îşi bătea joc şi de pedepse cum îşi bătea şi de maici. Deseori îi dădeau drept canon

să intre în toate clasele, să se aşeze în genunchi în mijlocul lor şi să facă pe jos, cu limba, cîteva cruci. Nu-i păsa. Dimpotrivă, cu scălămbăielile ei, isca un rîs de vuia clasa. Vrui să aflu ceva şi despre maica Florentina. Îmi aţîţase curiozitatea ceea ce-mi spusese călugăriţa franceză.

— Ah ! Ce bună era maica Florentina ! Nu ne scotea din „fetiţelor“ şi ne lăsa să facem ce voiam ; cînd trebuia să lucrăm era însă altceva. Oh, atunci nu mai mergea cu gluma. Să nu fi văzut un fir de praf în odăile noastre, că se supăra foc. Ne punea să măturăm şi totul era ca oglinda. Nu ştii cît a plătit şi ea ţopăiala din Marmolejo ! Au scos-o din stăreţie şi drept canon i-au dat să ceară iertare în genunchi întregii comunităţi. Biata maică ! Din vina noastră... adică dintr-a ta.

— Am aflat că nu mai e stareţă de la călugăriţa care a venit să-mi deschidă la colegiu, o măicuţă cu adevărat frumoasă, încruntată la privire şi cu un accent străin.

— Ah ! da, sora Désirée.

— Afurisită trebuie să fie.

— Să dai şi să fugi. Nu sîntem prietene. Cînd eram şcolăriţă se lega tot timpul de mine. Pînă ce-ntr-o zi i-am făcut una boacănă, ştii ? i-am spart capul. De-atunci se poartă ca o mieluşică.

— I-ai spart capul ? exclamai mirat.

Mi-o povesti cu lux de amănunte. Într-o zi, la masa de prînz, Gloria observă că lingura era coclită şi-o spuse în gura mare. Sora Désirée, care căuta pricină cu lumînarea, luă lingura, o curăţă şi se duse cu ea la stareţă s-o pîrască, spunîndu-i că nu voia să mănînce fiindcă aşa i se năzărise. Stareţa îi poruncise atunci să lingă lingura în faţa comunităţii şi a celorlalte eleve. Se supuse pentru a nu da pildă rea, dar pe urmă se sculă şi fugi să se-nchidă în chilie. Sora Désirée se luă după ea şi voi s-o aducă înapoi la masă cu sila. Prinse a o dojeni cu asprime, insultînd-o cum îi venea la gură, ba încercă s-o şi pălmuiască. Atunci, simţind mîna maicii pe obraz, văzu negru înaintea ochilor, puse mîna pe un scăunaş şi i-l trînti în cap.

— Ce spaimă, băiatule, cînd am zărit-o cu faţa plină de sînge !

Se repezi s-o ajute ştergînd-o cu batista, spălîndu-i rana şi plîngînd ca o Magdalenă ; i se aruncă apoi la

picioare, cerîndu-i iertare. Cînd i se pretinse apoi să facă același lucru dinaintea comunității, se împotrivi cu încăpățînare. Însăși sora Désirée interveni să n-o pedepsească și să nu i se facă nimic. De la pocinogul ăsta parcă nu se mai uita așa de urît la ea, cel puțin n-o mai dojenea ca mai înainte. Gloria băgase de seamă că sora, uneori, se înduioșa. Cînd credea că n-o vede nimeni, rămînea dusă pe gînduri, cu ochii în gol, licărind de o înduioșare nemărginită, preschimbată iute în lacrimi. Atunci era frumoasă cu adevărat. Îți venea să te repezi s-o săruți. Dar cum prindea de veste c-o privește cineva, făcea niște ochi de scorpie de te vîra-n sperieți. Mai tîrziu aflase că se călugărise din pricina unei iubiri nenorocite.

Afară de sora Désirée, îmi zugrăvea cu mult haz tipul altor surori pe care le avusese dăscălițe. Era una, tot franțuzoaică, numită sora Saint Etienne, pe care o imita cu neîntrecută iscusință.

— *Oh, silence, enfant ! Oh, malheureux enfant, je vous mettrai en cachot !* [1]

Era o încîntare s-o auzi rostind franțuzește.

— Avea dreptate, săraca, sfîrșea rîzînd, prea eram împielițată.

În seara aceea îmi povesti și cum se călugărise. Fiind peste măsură de sîcîită acasă, se hotărî să se întoarcă la mînăstire. Totuși nu voia să se călugărească. Altfel nu mai era însă chip să stea în mînăstire. În sfîrșit, de voie, de nevoie și tot îndemnată de toți cei din juru-i, într-o zi se hotărî. Era în ziua de nouă mai. Mamă-sa și alte cîteva verișoare din Sevilla veniseră la mînăstire să asiste la îmbrăcarea rasei. După ce ascultase predica duhovnicului și se isprăviseră toate ceremoniile, o soră o călăuzi în chilie, lăsînd-o apoi singură pentru a-și îmbrăca rasa și a-și pune scufia. Cu rasa se îmbrăcase fără șovăire ; dar ajungînd la scufie o apucase cu atîta silă, încît de trei ori o aruncă, zicînd : „Nu-mi pun tichia asta !“ Și tot de trei ori o luă de pe jos. În sfîrșit, și-o puse. Cînd sosi iar sora, îi ceru o oglindă. În colegiu nu se găsea așa ceva, dar îi spuse

---

[1] — *Oh, liniște, copilule ! Oh, nefericit copil, am să te pun la carceră !* (Fr.)

c-avea s-o ducă la sacristie unde era una şi se putea privi în voie. Nu vru să se ducă. Era atît de arţăgoasă, de parcă ar fi avut toţi dracii în ea. Trecînd pe dinaintea unei uşi cu perdele stacojii la geamuri, îşi putuse zări chipul răsfrînt în ele.

— Şi ştii că nu eram de lepădat cu scufia ?

— Dimpotrivă, îi răspunsei, îţi şedea minunat. Erai răpitoare.

— Sst ! Lasă-mă să termin. După ce mă văzui în geam, îmi mai veni inima la loc. Sosind în capelă, mă sărutară toate prietenele. Vai, ce-am plîns atunci ! Gîrlă îmi curgeau lacrimile. „Hait, să ştii că mă topesc", îmi ziceam.

Dar cum era o copilă, trecu într-o clipită de la plîns la rîs. Comunitatea sărbători îmbrăcarea rasei printr-o gustare copioasă şi-o comedie în care jucară elevele. Toată ziua nu-şi mai găsise astîmpăr de nervoasă ; aci plîngea, aci rîdea. După ce se văzu călugăriţă, se mai schimbă puţin. Ba uneori crezuse că avea într-adevăr vocaţie, şi-atunci n-o întrecea nici sora în penitenţe şi conştiinciozitate. Mai-mai s-o socotească sfîntă. Aşa fel o mustra conştiinţa pentru cea mai mică greşeală, încît nu se mulţumea numai să ceară iertare celei înfruntate ci, în vremea cînd se strîngea comunitatea la ceasul prînzului, îngenunchea dinaintea fiecăreia şi zicea cu lacrimi cît pumnul : „Surioarelor, mă învinovăţesc că am păcătuit împotriva cutăreia, în cutare şi cutare chip, dînd pildă rea comunităţii", şi se învinovăţea şi de gîndurile rele ce-i trecuseră prin minte. „Surioarelor, mă învinovăţesc că sînt trufaşă, că am prea mult amor propriu şi cred că fac lucrurile mai bine ca oricare alta. Surioarelor, îmi iartă milostivirile-voastre c-am rătăcit cu gîndul aiurea în timpul slujbei ?"

— În sfîrşit, băiatule, le ofticasem cu iertările. Nici nu ştiu cum mă mai răbdau.

Pe urmă sărea tocmai la extrema cealaltă. Zile de-a rîndul o apuca din senin să fie rea, să chinuiască orice făptură îi ieşea în cale. Elevele tremurau de frica ei. Căuta prilejuri să le pedepsească. Era duhul rău al mînăstirii. Epocile acestea se isprăveau, ca şi celelalte, prin crize nervoase, prin vreun atac ce-o trîntea pe cîteva zile la pat. Avea apoi clipe de tristeţe atît de adîncă, de jinduia, ba chiar căuta moartea. Odată se aruncă într-un puţ de unde

fu scoasă pe jumătate înecată ; dar, afară de duhovnic, nu mai știu nimeni că avusese intenția să se sinucidă. Singurele zile fericite le petrecuse la mînăstirea din Vergara, cînd legase o prietenie strînsă cu Maximina. Iubirea oarbă, mai bine zis adorația exaltată a copilei, o mîngîiase de multe necazuri.

— Dumnezeu să-l ierte pe cel care m-a despărțit de ea !

Vorbirea necontenită, domoală, monotonă a Gloriei, în care se deslușea sîsîiala continuă a s-urilor, îmi pricinuia o amețeală ușoară, o toropcală voluptoasă, sporită de văzduhul dogoritor și de aroma pătrunzătoare a florilor și a plantelor, a mentei și a busuiocului printre care ședea fata.

În timpul acestor confidențe intime, preocupată pe de-a-ntregul de amintiri, îmi lăsa mîna în stăpînire. Atingerea călduță a pieliței delicate, prin care simțeam zvîcnind focul tainic al vieții, mă umplea de fericire, de o fericire adîncă, de neasemuit, infinită. Mă jucam ușurel cu degetele plinuțe și parcă simțeam prin ele cînd nerăbdătoare înfiorări, cînd moleșeli de nebiruit, făgăduinți arzătoare și înăbușite porniri de duioșie. Din cînd în cînd îmi dezlipeam capul, pentru că mă înecam, și aspiram prelung și puternic aerul cu un oftat ciudat care o făcea să rîdă. Pe măsură ce înainta noaptea, se închideau unul cîte unul ochiurile de lumină de pe stradă. Văzduhul liniștit și încins aducea zgomote nelămurite de uși ce se închid, urări, pași ce se îndepărtează : toate zgomote ce premerg odihnei. Și odihna sosea. Prin văzduhul pustiu și melancolic nu mai răzbătea nici un murmur. Numai din timp în timp bătaia lentă a orologiului din turla Giraldei îl înfiora deodată cu un dangăt metalic. Sultana Andaluziei se lăsa pradă somnului sub scînteietor uranisc de stele. Cu toate astea, în cuprinsul ei veghea veșnic iubirea. Pînă-n zori se puteau zări, pe la strîmtele-i și tainicele-i răspîntii, tineri care, ca și mine, rămîneau pironiți locului, cu fruntea lipită de zăbrelele vreunei ferestre.

Ceasurile treceau repezi, dar noi nu auzeam, sau nu voiam să auzim bătăile orologiului răsunînd agale în tăcerea și singurătatea nopții. Totuși, bătaia de unu ne cutremura și ne îngrijora. Tot mai stăteam la taifas o bucată de vreme. Bătea unu și jumătate.

— Du-te, du-te.

— Doar cinci minute.

Treceau cinci minute, şi apoi alte cinci, şi eu tot nu mă mişcam. Atunci Gloria, deodată, la mijlocul cuvîntului, se scula supărată pe ea şi-mi spunea pe neaşteptate :

— Le revedere ; pe mîine !

— Dă-mi măcar mîna ca să-mi iau rămas bun.

Mi-o da şi i-o ţineam încă vreo două-trei minute. Deodată înălţa capul speriată şi grăia cu voce tremurătoare :

— Aud zgomot !

Eu, speriat, îi dădeam drumul, iar ea se îndepărta rîzînd de păcăleală.

Fără nici o poftă, mă îndepărtam şi eu de colţişorul întunecos şi discret, unde-mi lăsam fericirea. În pas grăbit străbăteam străzile înguste cufundate în beznă, nezărind pe deasupra capului decît o dungă de albastru-închis, smălţată cu stele.

În fiecare zi mă decora, cu alte cuvinte îmi înfigea la butonieră floarea purtată la piept. A doua zi trebuia să i-o aduc veştejită ; îi smulgea petalele una cîte una şi-mi punea alta nouă. Gîndul c-aş fi putut dărui altei femei floarea o cutremura. Începusem să observ, încîntat, că era geloasă, de o gelozie inconştientă şi vagă, ce nu izbutea să se închege într-o formulă. Îmi punea fel de fel de întrebări despre sindrofiile domnişoarelor de Anguita, mă silea să-i zugrăvesc cu de-amănuntul toate fetele care veneau pe acolo şi apoi, deodată, pironindu-şi ochii într-ai mei, mă întreba :

— Haide, spune-mi, care-ţi place mai mult din toate ?

— Nici una. Toate sînt la fel pentru mine.

— Ce-mi vii cu copilării din astea ? Crezi c-o să mă supăr dacă-ţi place una mai mult ca alta ? Dimpotrivă, băiatule !

— Eu nu mai am ochi decît pentru tine. Şi de cînd îmi placi tu, celelalte nu mai au nici un farmec.

Ea stăruia de zor, numindu-mă păcălici, ţigan, măscărici. În sfîrşit, într-o noapte, mai mult ca să-i fac gustul, nu de altceva, spusei :

— Sincer vorbind, cea mai bine dintre toate e vară-ta Isabel.

Dumnezeule veşnic, ce făcusem ! La lumina slabă a străzii o zării îngălbenind ca ceara.

— Bănuiam eu ! rosti cu glas înfundat şi aşa de ciudat, că mă sperie. Vezi bine ! Cum să nu-ţi placă o fată aşa de frumoasă ? Şi tu îi vei fi plăcînd ei ; parc-o văd... Ştiu că v-aţi bătut joc de mine ! Dar asta-i o infamie, da, o infamie... De cînd ai început cu bileţelele cu ea, trebuia să pricep că mai voia încă un logodnic ; mai degrabă, încă un rob din cei pe care-i tîrăşte după ea legaţi cu o panglicuţă...

— Dar bine, Gloria, ce tot vorbeşti ?

— Te rog să nu mă tutuieşti, grăi cu ochi scăpărători de mînie. Cu dumneata am terminat... Pleacă, pleacă odată, lasă-mi sufletul în pace...

Uimit, îndurerat, neştiind ce mi se întîmplă, încercai s-o potolesc. Zadarnic. Nu mă asculta. Aţîţată de propriile-i vorbe, ce se rostogoleau furioase, năbădăioasă, vînătă la faţă, mă ocăra cum îi venea la gură, repetînd mereu :

— Pleacă ! Nu vreau să te mai văd !

N-avui încotro ; trebui s-o las să-şi verse focul. Cînd isprăvi, căzu într-o toropeală stranie. Îşi acoperi chipul cu mîinile şi ţin-te apoi, plînset ; plîngea şi ofta cu sughiţuri. Profitai de moment pentru a-i spune ce credeam, dovedindu-i cu probe temeinice înşelăciunea ei şi ofensa pe care mi-o aducea. Se pare că vorbele şi atitudinea mea hotărîtă şi senină o impresionară, pentru că nu după mult începu să vorbească iarăşi cu mine.

Nu mă slăbi însă cu întrebările, încercînd să mă prindă cu şoalda, sfredelindu-mi chipul cu ochi de inchizitor. Mă puse apoi să jur mai bine de o sută de ori pe toate fiinţele scumpe care-mi muriseră, pe toţi sfinţii cerului, că numai ea-mi plăcea cu adevărat şi numai pe ea o iubeam. Ultimul dintre jurăminte, cel mai solemn, mă sili să-l rostesc în genunchi, pe caldarîmul uliţei.

— Dacă mă înşeli, sfîrşi zicînd, încruntată şi privindu-mă sever, ţine minte : îţi înfig un pumnal în inimă.

— Poftim pumnalul, zisei, scoţînd pe cel care-mi fusese dăruit la Cercul Artelor şi pe care, din prudenţă, îl purtam cu mine în rătăcirile-mi nocturne. Te-ai înjunghia pe tine, înfigîndu-mi-l mie în inimă, adăugai zîmbind.

— Ah, ţigane, fanfaronule, exclamă privindu-mă totodată cu mirare şi iubire. Adu-l încoa... Îl păstrez... Fii sigur că nu scapi viu dacă mă-nşeli.

— Aproape că-mi vine poftă să te-nşel ca să mor ucis de mîinile tale.

Cît ai bate din palme trecu de la durere la veselie, de la plîns la rîs. Voind parcă să mă despăgubească de spaimă şi de ocări, în noaptea aceea se arătă mai drăgăstoasă şi mai cu lipici ca oricînd. Strîngîndu-mi mîinile şi zîmbind printre lacrimi, exclama :

— Cui să-i treacă prin minte c-aveam să mă-ndrăgostesc în asemenea hal de un galeg !

Cu toate acestea, urmară zile cînd mă făcea să sufăr îngrozitor cu gelozia-i neîntemeiată. Se temea ca de foc să nu fie trasă pe sfoară, cum zicea ea. Numai gîndindu-se la asemenea lucru, o apucau năbădăile şi iar începea să mă ocărască. Pe urmă-şi cerea iertare, rîzînd singură de ea.

Aproape de casa ei se afla o cîrciumă, care ţinea deschis pînă tîrziu de tot. Într-o noapte, pe cînd şopteam drăgăstos ca de obicei, mă pomenesc cu un băieţaş purtînd o tavă cu nişte pahare de vin. Se apropie şi-mi zise :

— Din partea domnilor de colo, de la masă. Vă roagă să beţi în sănătatea domnişoarei.

Uimit şi crezînd că era vorba de o glumă de prost gust, spusei răstit :

— Nu cunosc pe domnii ; cum îşi permit...

Dar Gloria mă trase de mînecă, şoptindu-mi :

— Bea !

Mă uitai mirat la ea.

— Trebuie negreşit să beau ?

— Da, da, omule, bea.

Făcui aşa cum îmi porunci şi golii un pahar, grăind apoi :

— Spune-le că le foarte mulţumesc.

După ce plecă băiatul, mă preveni :

— Ţi-ai fi găsit beleaua dacă nu primeai ! Nu scăpai cafăr din mîna jupînilor !

Îmi explică apoi că lucrul acela n-avea nimic surprinzător în Andaluzia : dimpotrivă, constituia un act de politeţe pentru care trebuia să rămîi îndatorat. Îmi recomandă

să trec negreşit să le mulţumesc, dar, dîndu-mi stăruitor în grijă să nu stau mai mult decît timpul necesar, fiindcă se iscau certuri şi bătăi la fiece clipă. Niţel mirat de ciudatele deprinderi, de îndată ce-mi luai rămas bun de la ea mă grăbii să-mi împlinesc însărcinarea. În cîrciumă găsii o jumătate de duzină de inşi cu înfăţişarea unor oameni de ispravă, ce ronţăiau capere şi crevete, udîndu-le des cu păhăruţe de vin. Întrebai băiatul dacă dumnealor mă cinstiseră şi, acesta răspunzînd afirmativ, comandai o sticlă de vin. Ducîndu-mă să le mulţumesc, mă primiră cu o cordialitate pe cît de neobişnuită, pe atît de plăcută. După cinci minute petrecute printre ei, parcă eram prieteni de cînd lumea şi pămîntul. Să mai fi stat un ceas, mare lucru dacă n-am fi ieşit tutuindu-ne. Pe Gloria o înălţară în slava cerului ; cu laude cam pipărate, e drept, şi, dacă voiţi, chiar brutale, dar pe care trebui să le primesc fără să zic cîrc, pentru că erau pornite din inimă şi spuse cu gîndul de a-mi face plăcere. Ciocnirăm şi băurăm în sănătatea ei vreo douăsprezece rînduri de pahare, iar la urmă se poftiră voioşi să mai bea şi la nuntă cîteva în sănătatea însurăţeilor. Amintindu-mi de recomandaţiile Gloriei, mă pregăteam să plec, cînd mi se păru că aud sus zornăit de bani şi murmur de voci.

— Ce-i sus ? întrebai pe unul.

— Jocuri de noroc. Dacă vrei să-ţi arunci şi dumneata ochii, suie-te pe scara asta.

Deşi nu sînt jucător, am avut totdeauna o mică slăbiciune pentru jocul de cărţi. Mă suii, deci, pe unde mi se arătă, mînat de curiozitate şi, sosind în sala de deasupra, zării ca la vreo douăzeci de persoane strînse în jurul unei mese de joc. Detei să mă uit la cărţi peste umerii jucătorilor şi primul om pe care-l văzui — şi avea haz ! — fu tocmai faimosul Llagostera, tovarăşul de pensiune, catalanul, eternul defăimător al trîndăviei andaluze, cu cărţile în mînă şi jucînd stos. Pe arhiepiscop în carne şi oase să-l fi văzut şi tot n-aş fi rămas aşa de mirat. Învîrtea cărţile ca un cartofor de meserie. Din cînd în cînd, la sfîrşitul pontărilor, grăia tare, cu accentul aspru care-i era firesc :

— Jucaţi, domnilor.

O dată trecută mirarea, mă cuprinse ciuda, dar parcă îmi venea să şi rîd. Dumnealui era omul care ne ameţea

cu munca din Catalonia și disprețuia atîta pe ceilalți spanioli ? „Nu scapi tu fără să dai ochii cu mine“, mi-am spus și, tot dînd din coate, am ajuns în primul rînd. Am scos din buzunar un duro și, aruncîndu-l pe masă, am strigat :

— Merg și eu, domnule Llagostera.

Înălță capul și, zărindu-mă, se schimbă nițel la chip ; dar venindu-și repede în fire, mă salută cu cea mai mare nerușinare :

— Bună seara, prietene !

Cînd îi povestii lui Villa întîmplarea, se tăvăli pe pat de rîs. Imediat, la masa de prînz, începu să proslăvească foloasele muncii, cerînd într-una aprobarea catalanului :

— Nu-i așa, domnule Llagostera, că acesta-i izvorul bogăției ? *(Totodată, pe ascuns, făcea ca și cum ar fi dat o carte.)* Nu-i așa, domnule Llagostera, că atît națiile cît și indivizii nu pot propăși decît prin muncă, prin muncă cinstită ? Hai ? Munca onestă ? *(Același gest.)* Numai catalanii știu să tragă... să tragă bine de carul bogăției, ce zici ? *(Trăgînd cartea închipuită.)* Oh, dacă ar trage și andaluzii tot așa de bine !...

Mesenii abia-și puteau stăpîni rîsul. Eu mă temeam să nu izbucnească vreun conflict. Nici pomeneală. Chiar în seara aceea catalanul se mută în altă parte.

Deși nu tot atît de des ca mai înainte, dar tot mă mai abăteam pe la sindrofiile domnișoarelor de Anguita, îngrijindu-mă, firește, să mă fac nevăzut înainte de unsprezece. Joaquinita se ținea scai de mine cu sferturile-i de oră de conversație mieroasă și plictisitoare. Deși Villa și Isabel păstraseră o mutenie desăvîrșită, bănuia totuși că inima mi-era prinsă în altă parte și nu mă mai slăbea cu :

— Te-am pierdut, Sanjurjo, te cunoști după ochi. Uiteodată parcă ești pe altă lume, aproape dormi.

Și așa și era. Deseori adormisem ascultînd-o. Zilele acelea Isabel se dusese cu tată-său la Sanlúcar, la nunta unei verișoare. Pepita îl persecuta cu aceeași îndîrjire pe Villa, iar el, zburdînd ca un ied din pricină că lipsea Isabel, pîndea slujnicuța și-o ciupea chiar în nasul domnișoarei. Domnul de Anguita, care nu se mai încălzea, deși ne găseam în zilele de cuptor ale lui August, înnebunise de bucurie pentru că primise o dairea cu portretul unei

muieruşte ; şi încaltea de-ar fi înnebunit numai el, dar ne înnebunise şi pe noi. Ramoncita, veşnic în vreo conversaţie gravă şi foarte importantă cu prietenele ei, tomnatice toate. Don Acisclo presărînd cu dărnicie umorul în stînga şi-n dreapta, urmărit cu o vie dorinţă de răzbunare de mînzocii zeflemisiţi. Mă interesa doar dragostea lui don Alejandro, preotul, pentru şcolăriţa lui. În ciuda supravegherii Pepitei, îi vedeam cînd într-un ungher, cînd în altul, şopocăind ca la spovedanie. Preotului îi pierise de tot graiul ; abia mai răspundea la ce-l întrebai. Se pricăjise, umbla cu ochii duşi în fundul capului, iar cînd mai cînta uneori cîte o arie de operă, se bocea ca după mort. Elenita, dimpotrivă, glumea şi rîdea, săgetîndu-l cu priviri galeşe şi îmbunîndu-l cu zîmbete promiţătoare. Aceasta n-o împiedica, firește, să le împartă şi celorlalţi tineri „disponibili", aflători la sindrofie. Ajunsei să bănui că strengăriţa aceea de fetişcană îşi bătea joc de oftaturile şi chinurile profesorului.

O întîmplare neaşteptată veni să mă scuture din letargia şi plictiseala pricinuită de sindrofie. Daniel Suàrez, odiosul malaguen care-mi inspirase atîta teamă şi îmi inspira încă, fu prezentat domnişoarelor de Anguita de un mînzoc de care nu prinsesem de veste. Faptul n-avea nimic surprinzător. Pe la sindrofia aceea trecuseră toţi străinii, după cum trecuseră şi toţi băştinaşii. Dar îmi pricinui anume emoţie şi, de ce n-aş mărturisi-o ? mă făcu să mă simt nelalocul meu. Pentru a-mi ascunde stinghereala, mă silii să fiu cît mai amabil. El, din parte-i, se purtă cu mine ireproşabil, vorbindu-mi firesc, ca unui cunoscut demn de stimă, dar fără prietenie, nefugind de mine şi nici căutîndu-mă. Desigur, nu părăsea vorbirea greţoasă, gesturile tăioase şi întorsăturile cinice care-i erau caracteristice. În puţinele clipe cît ne întreţinurăm nu pomeni nimic de Gloria sau de don Oscar şi nici de casa lor. Se mulţumea să-i bîrfească pe stăpînii casei unde se afla, sau pe oricine îi trecea pe dinainte. De antipatic ce era, te scuturai ca de-o dihanie spurcată. Căutai aşa fel ca prezenţa lui să nu-mi tulbure cîtuşi de puţin obiceiurile ; cu alte cuvinte, îmi petreceam timpul sporovăind cu Joaquinita sau cu Villa, iar la unsprezece fără un sfert dispăream. Privirea-i fixă, lucitoare, mă urmărea pînă la

uşă ; dar nu mă sinchiseam. Dimpotrivă, cu o plăcere sălbatică, ziceam scrîşnind din dinţi : „Ştii unde mă duc. Turbează, turbează, antipaticule !“ Uneori, pe cînd stăteam de vorbă cu Joaquinita în vreun colţ, mă simţeam pironit de ochii-i mici şi duşmănoşi. Cum înălţam capul spre el, începea să se uite în altă parte.

Zilele acelea, a doua dintre domnişoarele de Anguita îmi dete o veste care mă întristă. Îmi destăinui că se punsese la cale nunta contesitei del Padul cu un văr, ducele de Malagón.

— Şi Villa ? o întrebai mirat.

Joaquinita mă privi lung şi batjocoritor.

— Ţi-ai închipuit că Isabel îl tîra după ea ca pe-un căţeluş ca să se mărite cu el ?

— Nu ştiu... dar credeam că tot îi păstrează niţică dragoste...

— Ţi-ai găsit dragoste !

Şi cu o anume bucurie, care mă supără, îmi povesti cîteva amănunte proaspete în legătură cu iubirea lui Villa. Se pare că în ultima vreme îi trimisese contesitei o scrisoare rugînd-o să-i dea un răspuns limpede. În loc de asta, ea-i răspunse încîlcit şi în doi peri. Îi scria că se află într-o mare încurcătură, că inima-i cerea una, dar că ei îi era imposibil s-o asculte ; că piedici serioase o îndemnau să răspundă altfel decît ar fi dorit etc., etc. ; vorbe mieroase pentru un adevăr foarte amar. Bietul Villa, în loc să-şi dea seama de aceasta, îi răspunsese cerîndu-i să-i arate care erau acele piedici, spre a le învinge dacă ar fi fost cu putinţă, şi că rămînea veşnic acelaşi îndrăgostit pînă la moarte.

— Dar cum s-a aflat lucrul acesta ? întrebai cu silă.

— Chiar de la Isabel ; i-a şoptit la ureche Ramoncitei.

„Urîtă purtare“, mi-am spus şi mi-am schimbat părerea pe care o aveam despre Isabel. De-atunci n-am mai putut sta de vorbă cu Villa fără să-mi fie milă de el, firește, nedîndu-i nimic să înţeleagă.

Datorită prostiei obişnuită oamenilor lipsiţi de experienţă, trăisem cîteva zile într-o fericită încredere, care şi

azi, amintindu-mi-o, mă revoltă împotriva mea însumi. Credeam îngereşte că totul merge strună, că don Oscar şi doña Tula nici nu se mai gîndeau la renghiul pe care li-l jucasem, că Gloria avea să născocească ceva pentru a ne cununa înainte de majoratul ei, şi (asta-i partea cea mai nostimă) că Daniel îşi luase cu desăvîrşire gîndul de la ea, lăsîndu-mi cîmpul liber. Curînd însă am avut prilejul să mă căiesc de asemenea încredere.

În ziua de Sfînta Maria, la 15 august (toată viaţa îmi voi aduce aminte de data aceasta) seara stătusem cu Villa la „Britanica". Pe la zece, deşi pentru mine era tîrziu, nu şi nu că să dăm o raită pe la domnişoarele de Anguita ; îl însoţii bucuros. Daniel, mai gureş şi mai vesel ca de obicei, pălăvrăgea însufleţit într-un grup de fete. La intrarea mea, privirea-i, aproape totdeauna duşmănoasă, mă ţintui cu o expresie de şiretenie şi batjocură, care mă ustură ca o palmă. Îi plătii cu alta îngheţată şi dispreţuitoare, iar pentru a nu mă apropia de grup, mă pregăteam să mă aşez lîngă Joaquinita. Dar malaguenul, săltăreţ şi voios, ţop şi el să stea lîngă Joaquinita şi, cu bădărănia pe care şi-o permiteau toţi tinerii faţă de domnişoarele de Anguita, iar el, prin firea lui, cu atît mai vîrtos, îi zise :

— De ce te mai ţii dumneata de capul flăcăului ăstuia, că i l-a sucit de tot o altă fetiţă din Sevilla ?

— Adevărat, Sanjurjo, eşti amorezat ? mă întrebă Joaquinita vădit contrariată.

— Dacă zice dumnealui... răspunsei ca de gheaţă.

— Nu te mai ascunde... E o ocheşică... cu nişte ochi negri ca mura... să te bage-n boale... Şi un mers, parcă şi pămîntul tresare de plăcere cînd îi simte tocul pantofului... Şi apoi o inimă, zbîrnîie ca o vioară !... Să n-o atingi că sare ca un arc !...

Laudele brutale, rostite mai degrabă în bătaie de joc, îmi răscoliră toată indignarea şi grăii zîmbind mînzeşte :

— Ai uitat lucrul de căpetenie.

— Care ?

— Că are o zestre de-o sută de mii de duros.

Sarcasmul nu-l atinse de loc.

— Aşa e ! Îţi mai vine pe cap şi pacostea asta de-o sută de mii de duros. Şi să zici că domnişorul nu-i mai înţelept ca Victor Hugo !

Nu știu cum s-ar fi isprăvit convorbirea, dacă nu se scula și pleca. Fierbea sîngele-n mine. După ce se duse, mă mai potolii nițel, dar cîteva minute tot alandala răspunsei la întrebările Joaquinitei. Abia putînd să-și ascundă tulburarea și ciuda, îmi cerea fel de fel de amănunte despre logodnică și atît de stăruitor și cu un glas așa de mieriăit, încît aproape aș fi preferat obrăzniciile malaguenului.

— Zău, Sanjurjo, nu te mai preface... E așa de frumoasă cum a zugrăvit-o Daniel ?

— Domnișoară, îți repet, n-a fost decît o glumă pentru a petrece puțin pe socoteala mea.

— Vai ce nesuferit și închis ești astăzi ! Ce-ți închipui, că vorbind de ea o să se evaporeze în aer ca spirtul volatil ?

Răbdai sîcîiala cît putui, nu prea mult însă, pentru că se făcuse unsprezece fără un sfert ! Se ținu de mine pînă la poartă, și-mi făgădui c-o să afle tot „fiindcă de la mine nu era chip să smulgă nimic". Pornii, în sfîrșit, spre strada Argote de Molina. Pe măsură ce mă apropiam, se risipea pîcla neagră de ură și greață ce-mi așternuse pe spirit nerușinarea malaguenului și nerozia domnișoarei de Anguita. Cînd intrai pe stradă și izbutii să zăresc casa Gloriei, îmi regăsii buna dispoziție cu care alergam totdeauna la întîlnire. Dar, în aceeași clipă, aruncîndu-mi ochii spre fereastră, văd rezemată de grilaj, sau, cel puțin, aproape, silueta unui ins. Mă oprii uimit. Bănuii mai întîi că era paznicul. Pe urmă crezui că era vreun om beat ; apoi că insul nu stătea sprijinit de fereastra la care vorbeam cu Gloria, ci de una vecină. Totul în mai puțin de o secundă. Înaintai doi-trei pași și mă încredințai că, în adevăr, un bărbat stătea rezemat de fereastra logodnicei, în aceeași poziție în care obișnuiam să stau eu. Mai făcui alți cîțiva pași și văzui că bărbatul era, fără pic de îndoială, Daniel Suárez.

Groaznic de spus, dar voi mărturisi-o pentru că vreau ca această carte să fie o spovedanie. Dacă mi s-ar fi vestit în clipa aceea : „A murit tată-tău", n-aș fi rămas mai mimit. Mă uitam și nu voiam să-mi cred ochilor. Mă aflam la vreo douăzeci de pași distanță. În lumina slabă a feli-

narului din colţ se desprindea limpede silueta malaguenului sprijinit de grilaj, cu haina-i scurtă, pantaloni strîmţi de culoare deschisă şi pălărie cordobeză cu boruri drepte. Nedîndu-mi seama de ceea ce fac, înaintai încet, împleticindu-mă, şi mă asigurai că în dosul gratiilor se găsea Gloria. Fui atît de guguman, sau mă zăpăcisem în aşa fel, încît, în loc să mă trag îndărăt şi să fug repede de acolo, mersei înainte şi trecui pe dinaintea lor cu faţa sucită spre fereastră. Daniel îmi întoarse spatele cu totul. Cum mă îndepărtai niţel, auzii şopocăieli şi hohote de rîs înăbuşit. Nu izbutesc să descriu ce se petrecu atunci cu mine. Deşi eram într-una din cele mai călduroase nopţi de august, îmi simţii fruntea scăldată într-o năduşeală îngheţată şi mă clătinai ca un beţiv. Pentru o clipă trebui să mă sprijin de perete. Apoi, printr-un mare efort sau, mai bine zis, dintr-un sentiment de amor propriu, îmi văzui hotărît de drum. Şi mersei cu paşi mari nu ştiu cîtă vreme, prin nu-mi mai amintesc ce străzi. Mi-aduc aminte doar că ajunsei pe chei şi că mă ispiti păcatul să mă arunc în apă. Intrai într-o cafenea şi băui cîteva păhărele de coniac. În loc să mă tulbure, băutura îmi limpezi gîndurile. Cel puţin aşa mi se păru atunci. Revăzui pe îndelete întîmplarea şi recunoscui pe dată că avusesem nenorocul să cad în mîinile unei cochete fără pereche. Păţania nu era nouă. Acelaşi lucru se întîmplase cu mii de oameni mai înainte şi avea să se mai întîmple şi după. Mărturisesc că mă cuprinse o vie dorinţă de răzbunare, nu atît pentru fapta în sine, cît pentru chipul grosolan şi înjositor în care fusese săvîrşită. Pe ea nu mă puteam răzbuna, cel puţin pentru moment. Dar pe el, da. Eram sigur că el născocise ruşinoasa scenă. Lui trebuia să-i cer socoteală. Cum mă oprii la hotărîrea asta, mai sorbii, dintr-o înghiţitură, un alt păhărel de coniac, mă sculai şi pornii hotărît să mă răfuiesc cu craidonul. Luînd-o la picior spre strada Argote de Molina, chibzuii că era nedemn să-l iau aşa din senin la palme. Şi-apoi eu nu umblam să-i dau doar cîteva palme. În clipele acelea mă simţeam plecat spre tragic. O spadă care să-i străpungă inima, un glonte care să-i zboare scăfîrlia realizau mai bine modestele mele dorinţe, şi la asta mă oprii cu o voluptoasă delectare. Dacă aş fi un bărbat

nesocotit, lipsit de prevedere şi de calcul, poate c-aş fi săvîrşit în noaptea aceea cine ştie ce măcel fioros. Dar, oricît mă desfăta gîndul consolator de a găuri tigva sau măruntaiele rivalului meu, înţelesei pe loc că oamenii civilizaţi nu-şi pot îngădui asemenea satisfacţii neprihănite fără să se împiedice de poliţie, de tribunal şi de temniţă. Trebuia deci să renunţ la ea, dacă nu-l provocam la duel. Lucru care nu mă mîngîia într-atît. Măcar că-mi ascuţii cît putui priceperea, nu găsii altă soluţie.

Pătrunsei în stradă prin partea de jos, cu alte cuvinte prin străzile Mercaderes şi Conteros, şi tiptil-tiptil, o luai la deal lipit bine de ziduri, pînă putui ajunge să deslu-şesc casa Gloriei. Zării, fără să fiu observat, că Suárez nu plecase. Mare stăpînire de sine trebui să am ca să nu alerg şi să-l calc în picioare. O avui totuşi. Aşteptai cu răbdare o bucată de vreme, scoţînd din cînd în cînd capul spre a vedea dacă era tot acolo. Inima-mi zvîcnea să-mi sară din piept. Greu mi-ar fi fost să stau aşa multă vreme ; norocul rîndui altfel. Cînd bătu ceasul douăsprezece, fereastra se închise şi Suárez se urni din loc. Sînt dator să nu ascund că încercai o mulţumire copilărească gîndindu-mă că şedea mai mult cu mine ; pînă la unu jumătate, ba, uneori, şi mai tîrziu. Iscodii o clipă să văd încotro apucă duşmanul şi, observînd că pornea pe stradă-n jos, alergai, gîfîind, să i-o iau înainte. După ce dădui colţul străzii Conteros, mă oprii şi aşteptai. Nu zăbovii pînă să se ivească şi el.

— Doar o vorbă, prietene, îi zisei ieşindu-i în întîmpinare şi punîndu-i o mînă pe umăr.

Se îngălbeni ca un mort, se trase cîţiva paşi înapoi şi duse repede mîna la buzunarul hainei, desigur în căutarea unei arme. Dar, văzîndu-mă liniştit şi aproape surprins de mişcare, o lăsă în jos şi mă întrebă :

— Ce poftești ?

— Am să vorbesc cu dumneata doar două vorbe.

— Cîte vrei.

— Aici, în uliţă, nu-i tocmai nimerit. Ce-ai zice dacă am intra într-o cafenea ori într-o bodegă ? Pe aici pe-aproape sînt mai multe.

— Fie, haidem !

Gîndul de a intra într-o cafenea îl liniști complet, cum e și firesc. Ne întoarserăm pe stradă-n sus și intrarăm în cîrciuma de unde mi se trimisese de băut în cinstea Gloriei cu două sau trei zile înainte. Găsirăm aceiași veseli cheflii, care mă primiră prietenoși și plini de voie bună. Ridicară paharele toți deodată, invitîndu-ne să ciocnim. Unul dintre ei mă întrebă :

— Ce mai face bruneta ?

Întrebarea nu mă încîntă de fel în clipa aceea.

— Ei, așa și-așa.

Băurăm un rînd, pentru a nu-i jigni, și ne duserăm să ne așezăm într-un colț.

Suárez și cu mine ne privirăm o secundă drept în ochi, fără să ne ascundem ura. Eu, cel dintîi, rupsei tăcerea, grăind :

— Întîi de toate, să vorbim încet ca să n-audă domnii... Vreau să-ți spun că, după cele întîmplate în noaptea asta, vei înțelege că trebuie să te ucid.

— Nu-nțeleg de ce e nevoie de lucrul ăsta : dar dacă te zgîndăre atîta, nu trebuia să mă înștiințezi, că acuma o să ai ceva mai mult de furcă.

— Nu sînt un asasin. Deși ceea ce ți-ai permis dumneata față de mine e o josnicie... o porcărie, și-ți voi face onoarea să mă bat cu dumneata.

— Mulțumim de cinste, prietene. Dar știi dumneata ce-mi trece mie prin minte ?... Că ești cam... (și-și duse degetul arătător la tîmplă). Nu te supăra.

— Nu mă supăr. Da ; nebun trebuie să fi fost adineauri cînd, în loc să-ți calc mutra-n picioare, te-am așteptat să-ți spun foarte politicos că ești o canalie.

Malaguenul își schimbă culoarea măslinie și firească a feței pe una mai închisă ; dar nu păru să se tulbure. Tăcu un timp, trase de cîteva ori din țigara, pe care-o ținea veșnic între dinți, o scoase apoi din gură, repezi obișnuitul scuipat, scutură scrumul cu degetul mic și rosti liniștit :

— Cum bag de seamă, dumneata cauți ceartă.

— Ceartă, nu. Vreau numai să te omor. Ți-am mai spus-o.

— Totuna e, fiindcă n-o să mor fără un pic de gîlceavă. Dar să-ţi spun ceva care mă apasă pe inimă, şi să n-o iei în nume de rău... Povestea asta cu duel, cu martori, cu spade ori cu săbii e un moft, mă-nţelegi ? Cînd îţi otrăveşte cineva sîngele, ce-i nevoie de atîta aşteptare ca să-ţi verşi necazul ? Şi-apoi să ne ucidem pentru un fleac ca ăsta, mi se pare, mă-nţelegi, o mare copilărie.

— O fi cum crezi dumneata, i-o întorsei iute, dar eu tin negreşit să ne omorîm.

— Ai răbdare, nenişorule ! O să ne şi omorîm.

Vorbeam în şoaptă şi încercam amîndoi să ne spunem zîmbind grozăviile de mai sus ; astfel încît cei din cîrciumă credeau că ne întreţinem prieteneşte.

— O să ne şi omorîm, dacă ţii dumneata cu tot dinadinsul... Dar să fim lămuriţi : cînd te-am văzut cu fata la fereastră eu n-am venit să-ţi caut ceartă.

— Asta-i bună ! Şi de ce era să mi-o cauţi ?

— Păi pentru aceeaşi pricină pentru care mi-o cauţi dumneata mie... Ce, dumneata eşti bărbatul fetei ? Îi eşti tată ori frate ? Păi, atunci cu ce drept vrei să mă faci să nu mai vorbesc cu ea, dacă-i place ei ?... Dumneata ai cunoscut-o în aceeaşi zi cu mine... Ţi-au plăcut dumitale ochii ei, mi-au plăcut şi mie. Ţi-a rămas dumitale inima la cei o sută de mii de duros zestre ? Tot aşa şi mie, prietene. Ai început dumneata să te învîrteşti pe lîngă ea ?... M-am învîrtit şi eu. Prin urmare, sîntem chit. O să lege calul la gard cu cine-o vrea fata. Se pare că acuma-i rîndul meu. Ce să-i faci ?

— Nu sînt pe de-a-ntregul de aceeaşi părere ; dar să nu mai discutăm. Ai un fel de-a preţui lucrurile prea... prea prozaic, pentru a nu întrebuinţa alt calificativ... Prea te gîndeşti numai la duros...

— Şi dumneata îi scuipi, prietene ?

— Am să te rog să-mi faci o favoare... să nu-mi mai spui prietene.

— Să mă ierţi dacă voi cere un pahar cu limonadă ca să te mai răcoreşti... Eşti foarte nervos... După ce ţi-o trece pala de gelozie care te-a apucat, o să rîzi singur de ce spui şi ce faci... Că te arde la ficaţi văzîndu-mă la fe-

reastră cu fetița pe care credeai c-ai dat-o gata, te înțeleg ; dar să-ți ieși așa din sărite, zău, prietene (iartă-mă), zău, parcă nu șade bine !

— Nu-mi ies din sărite pentru muierea asta sau pentru oricare alta fiindcă nu mă mai iubește sau i se scurg ochii după altul, să-ți intre bine-n cap. Liberă-i să facă ce vrea. Nu îngădui însă ceea ce-ai săvîrșit dumneata, desigur cu foarte puțină delicatețe... să pui la cale o scenă așa de urîtă și de rușinoasă numai cu scopul de-a mă înjosi. Dacă mi te-ai fi adresat mie și mi-ai fi spus : „Gloria nu te mai iubește pe dumneata, mă iubește pe mine", de îndată ce-aș fi verificat îndeajuns afirmația m-aș fi dat la o parte și am fi rămas prieteni, cel puțin în aparență.

— Pînă aici, prietene. Scena de care vorbești n-am pregătit-o eu ; ea a dorit-o. După stăruința ei m-am dus la fereastră nițel mai înainte de ora unsprezece. Ceva mai mult, am vrut să mă împotrivesc, fiindcă știam că la ceasul acela te duceai dumneata la întîlnire, dar cine s-a putut înțelege cu fata ? N-am avut încotro.

— Permite-mi să mă îndoiesc.

— Voia la dumneata... Dacă dorești să te convingi, vino mîine seară cu mine s-o întrebăm. Nu cred să mă facă de ocară.

— N-am de ce să mai dau încă o dată ochii cu c... asta, exclamai înroșindu-mă tot.

Crezui că insulta adresată iubitei lui avea să-l scoată din țîțîni. Ți-ai găsit. Nici nu se sinchisi.

Tăcurăm amîndoi. Eu rămăsei dus pe gînduri. Ultimele cuvinte ale malaguenului mă secaseră la inimă. Nu mă mai puteam îndoi că insulta venea de-a dreptul de la ea. Deși stăteam cu ochii pironiți în masă, îi simțeam pe ai lui Suárez cercetîndu-mă bănuitori. Înălțai, în sfîrșit, capul și rostii grav :

— Foarte bine. Deoarece numai ea a vrut să mă insulte, e ca și cînd n-am spus nimic. Rămîi cu bine !

În același timp mă sculai de pe scaun și ieșii din cîrciumă puțin surprins, în adevăr, că Suárez mă lăsă să plec așa de liniștit, căci în scurta noastră convorbire îi adresasem cîteva injurii care meritau explicații.

XI

UMBLU S-O CAUT PE PACA

Ceea ce-mi trecuse prin minte cît timp mă aflasem sub impresia mîniei am pus la cale de îndată ce m-am mai înseninat şi mi-am adunat ideile. Cu alte cuvinte, abia am apucat să mă odihnesc puţin, întins pe pat, cînd, deşteptîndu-mă la miezul nopţii, am văzut numaidecît cu toată limpezimea că Gloria nu putea săvîrşi o faptă atît de mîrşavă doar din capriciu. Mă putea părăsi, putea să se îndrăgostească de altul, putea cocheta, îşi putea bate joc şi rîde de mine. Toate acestea erau de crezut, dar să mă rănească în chip josnic şi cu atîta brutalitate fără alt păcat în afară de acela de-a o fi iubit nu puteam crede. Lucru curat nu era la mijloc. Ticăloşia din noaptea aceea părea inspirată dintr-o dorinţă de răzbunare, iar pentru răzbunare trebuia o ofensă. Judecata aceasta mă mai consolă. Mă hotărîi, deci ca, de cum s-o lumina de ziuă, să folosesc toate mijloacele pentru a prinde firul intrigii pe care, negreşit, o urzise malaguenul împotriva mea. Regretam că nu-l „zvîntasem în bătaie", dar îmi făgăduii s-o fac la cel dintîi prilej. Şi cu acest gînd întremător, somnul lin al dreptilor îmi închise iar pleoapele şi nu mă deşteptai decît la nouă.

Mă îmbrăcai în grabă şi ieşii în stradă fără să ştiu încotro aveam s-o pornesc, dar cu hotărîrea nestrămutată de a mă duce undeva. Deocamdată, picioarele mă purtară spre casa contelui del Padul.

— Domnul conte şi domnişoara se întorc poimîine.

Ceruri ! Încă două zile ! O veşnicie pentru mine ! Gîndii că-n două zile aveam destulă vreme să mor de inimă rea, şi dacă nu de inimă rea cel puţin de foame, deoarece simţeam că n-aveam poftă de mîncare şi n-aş fi pus nimic în gură pînă nu mi s-ar fi risipit îndoielile. La cine să alerg în aceste groaznice şi critice împrejurări ? Dacă mi-ar fi stat în putinţă, aş fi poruncit autorităţii militare, episcopului ori prefectului să descurce ei lucrurile. Dar cum aşa ceva nu era cu putinţă, hotărîi s-o caut pe Paca. Unde ? Eu, care studiasem matematicile, istoria Spaniei, patologia

internă şi atîtea alte lucruri inutile, nu ştiam unde şedea Paca ! Afurisii de o sută de ori neiertata-mi neglijenţă, nepăsarea mea faţă de nişte lucruri de-o atît de recunoscută trebuinţă. Nu era alt mijloc decît să aştept ieşirea lucrătoarelor din fabrică, dar şi-aşa riscam, cum mi s-a şi întîmplat, să n-o văd. Toate nenorocirile se abăteau asupra capului meu dintr-o dată.

Trecînd pe strada Francos într-o stare de deprimare vecină cu mormîntul, mă auzii chemat pe nume dintr-un magazin de mătăsuri. Erau domnişoarele de Anguita.

— Osteneşte-te pînă aci, Sanjurjo... rosti Ramoncita. Ajută-ne să alegem un costum, ca să-l putem purta toate trei. Am ameţit de un ceas de cînd alegem o culoare care să meargă cu toate chipurile noastre.

Băieţii din prăvălie surîseră cu neobrăzare. Eu rămăsei încruntat. Atunci Joaquinita, uitîndu-se mai bine la mine, mă întrebă mirată :

— Dar ce ai, Sanjurjo ? Eşti galben ca o lămîie.

— Ce să am ? Nu mă simt tocmai bine azi.

— Ori ţi-a dat cu tifla logodnica ?

Întrebarea, pusă aşa pe nepusă masă, parcă-mi încreţi toată pielea pe mine. Mă înroşii pesemne pînă în albul ochilor şi zîmbii în silă. Pe Joaquinita o umflă rîsul.

— Hait ! Am atins buba fără să ştiu.

Năucit, bîlbîii cîteva cuvinte pe care nu mi le mai amintesc, şi pornii ca din puşcă, dorind domnişoarelor să le trăsnească Dumnezeu chiar în clipa aceea.

Parcă de glume îmi ardea mie ! Rătăcind o vreme pe străzi, îmi veni ideea, nu prea fericită, de-a mă duce la Fabrica de tutun să întreb de Paca... Paca şi mai cum ?... Uriaşa-mi ignoranţă ajungea pînă acolo că nu-i ştiam nici numele de familie. Caută pe o Paca oarecare printre şase mii de femei. În fabrică se găseau cel puţin două sau trei sute de Paca. Totuşi mă agăţai de idee, pentru că nu-mi venea alta mai nimerită, cum îmi ardea capul ca un cuptor încins. Pe nesimţite mă apropiai de bariera Jerezului şi, pe neaşteptate, mă pomenii dinaintea vastei şi somptuoasei clădiri, înălţată de Filip al III-lea pentru fabricarea tutunului. Mă sucii, mă răsucii, îi detei tîrcoale şi la urmă mă îndreptai spre una din porţi.

— Unde-i biroul domnului administrator ? întrebai pe un om care mi se păru portarul.

După întrebare rămăsei zăpăcit. Ce voiam eu cu administratorul ?

— Mergi drept înainte, te urci pe scara de colo, o iei la stînga, ţii gangul, o iei la dreapta, te urci pe altă scăriţă, şi în faţă e biroul dumnealui.

Din tot ce-mi spusese nu reţinui decît că trebuie să merg drept înainte. Şi mersei. Zării scara şi urcai.

— Unde-i biroul domnului administrator ? întrebai un alt om.

— Vino cu mine, te duc eu.

În vreme ce mă călăuzea prin spaţioasele şi murdarele coridoare, îmi zisei în mine : „Ceferino, iartă-mă, băiete, dar ai făcut-o boacănă". Ici şi colo ne întîlneam cu bărbaţi şi femei care mă priveau fix, de parcă ar fi ghicit judecata puţin măgulitoare ce-o formulasem în legătură cu persoana mea şi-o confirmau în întregime. În sfîrşit, mă găsii faţă-n faţă cu administratorul, un domn bătrîn, chel, cu mustaţă şi favoriţi albi, înfăţişare de militar în retragere, şi tichie de catifea albastră pe cap.

— Ce doriţi dumneavoastră ?

Întrebarea mi se păru atît de nemaipomenită, atît de crudă, încît rămăsei pironit locului, uitîndu-mă la el cu gura căscată.

— Ei, domnule, ce doriţi ?

Tresării, mă trecură năduşelile, îngălbenii, învîrtii pălăria-n mînă, trăsei de gulerul cămăşii, ce mă strîngea, şi, la urmă, îi întinsei mîna :

— Ce mai faceţi ?

Îmi luă mîna cercetîndu-mă cu neîncredere şi răspunse fără nici un chef la salut.

— Să-mi fie cu iertăciune... Da eu o căutam pe Paca, o lucrătoare din fabrică, înţelegeţi dumneavoastră... Trebuie să-i dau neapărat o veste... Dacă aţi binevoi dumneavoastră... v-aş mulţumi din tot sufletul...

— Ce să binevoiesc ?

— Să daţi ordin să vină pînă aici să-i spun doar două vorbe.

— Cum o mai cheamă şi-n ce atelier lucrează ?

Groaznica întrebare mă fîstîci iar.

— Vă rog să mă credeţi, dar nu ştiu ! răspunsei, zîmbind cu gura pînă la urechi.

Administratorul mă măsură grav din cap pînă-n picioare şi stete o clipă la îndoială ; nu ştia ce să creadă : că sînt nebun, un caraghios sau un tont. Parcă înclină pentru ultima alternativă, pentru că dete din umeri şi se adresă unuia care tocmai atunci intra pe uşă.

— Ascultă, Nieto, domnul doreşte să-i căutăm pe „una Paca".

Şi apăsă puternic pe ultimele cuvinte, fapt care nu-mi prea veni la îndemînă.

— Paca şi mai cum ? întrebă funcţionarul care intrase, adresîndu-mi-se.

Eu, apucat subit de o mare demnitate, răspunsei cu un gest dispreţuitor :

— Nu ştiu !

Dar funcţionarul, om de treabă, pesemne, stărui zicînd:

— Dacă i-aţi şti numele de familie, poate c-am putea da peste ea întrebînd prin ateliere.

— E o femeie ca la treizeci de ani, trasă la faţă, cu ochi negri, şi poartă la gît o băsmăluţă albă.

Administratorul şi funcţionarul se priviră, zîmbindu-şi uşor, cu un zîmbet nu prea măgulitor pentru mine.

— Bine, bine, vino dumneata cu mine, încuviinţă binevoitor Nieto, jumătate galant, jumătate mucalit. Să vedem, poate c-om da de ea.

Ieşii, înclinînd cu multă răceală capul în faţa administratorului, şi păşii în urma funcţionarului care o luă înainte pentru a mă călăuzi prin coridoare.

— Nu ştii în ce atelier lucrează ?

— Nu, domnule.

Nieto regretă această neştiinţă cu glasul moale, ca şi cînd i-ar fi stat la inimă să mă servească. Era un bărbat înalt, vînjos, deschis la faţă şi simpatic. Fără să pricep de ce, parcă-l interesa zorul meu, şi pe drum nu încetă să mă întrebe felurite lucruri, doar o prinde ceva care să-l ajute să dea de urma lucrătoarei. Mă informă că era inspector al atelierului de ţigarete şi cunoştea personal pe foarte multe lucrătoare, mai ales din vedere.

— Cînd văd o femeie pe stradă, greu să nu pot spune dacă lucrează sau nu în fabrică.

După părerea lui, cel mai bun lucru era să intrăm în ateliere, să le străbatem pe îndelete, şi să încerc s-o descopăr printre femei pe cea cu pricina. Mă întrebă dacă nu voiam să începem cu atelierul ţigaretelor de care se ocupa el şi unde se aflau şi cele mai multe lucrătoare. N-avui de ce să mă împotrivesc. Sosind la uşă mă izbi-n faţă un abur fierbinte şi mă înecă o duhoare acră, pătrunzătoare, nu numai de tutun, pentru că acesta se simte cum pui piciorul în fabrică, cît de sudoare şi aer stătut ; într-un cuvînt, duhoarea pricinuită totdeauna vara de-o mare grămădeală de lume. Erau ceasurile unsprezece înainte de amiază, în toiul vipiei.

— Aşteaptă un moment, mă duc s-o anunţ pe supraveghetoare, zise Nieto luînd-o înainte.

Chemă o femeie şi schimbă cîteva cuvinte cu ea, femeia dispăru şi apăru iar, zicîndu-ne :

— Puteţi trece.

După cîte înţelesei, se dusese să anunţe „vizita“ pentru ca lucrătoarele să se acopere, fiindcă, din pricina căldurii, îşi descoperiseră părţi din trup care nu se cădeau a fi văzute. Cînd intrarăm, unele îşi încheiau încă nasturii de la bluze, sau îşi prindeau cu cîte un ac tulpanele în jurul gîtului.

Tabloul ce mi se înfăţişă vederii mă impresionă şi mă înfricoşă. Trei mii de femei care stăteau pe scăunele într-o uriaşă sală boltită ; trei mii de femei care îşi pironiră ochii asupra mea. Mă ruşinai, mă fîstîcii, dar tot izbutii să-mi ţin cumpătul şi prinsei să vorbesc cu Nieto, întrebîndu-l fel de fel de nimicuri, în vreme ce mă călăuzea pe potecuţele atelierului. De-abia se putea respira în sala aceea. Aerul era gros să-l tai cu cuţitul. Şiruri nesfîrşite de femei, cele mai multe tinere, îmbrăcate uşurel în rochii de percal în mii de culori, toate cu flori în păr, răsuceau ţigarete dinaintea unor mese urîte şi tocite de atîta frecuş. Multe aveau lîngă ele leagăne de lemn în care dormeau pruncii. După informaţiile lui Nieto, chiar fabrica procura leagănele. Cîteva dădeau copiilor să sugă. Tipul acelor femei varia prea puţin : chip rotund şi oacheş, nas cîrn, părul negru ca şi ochii tare şăgalnici. La un număr

oarecare era cîte o supraveghetoare, care se ridica în picioare la trecerea noastră. Cea mai mare peste toate ne întovărăşea pe noi. Nieto îi explica în mers că o căutăm pe una Paca ; dar nu-i cunoşteam nici numele de familie, nici porecla (foarte obişnuită printre lucrătoare).

De cum am început să ne învîrtim prin sala aceea uriaşă, cu pereţi goi şi murdari, auzii o sîsîială neîntreruptă. Cum întorceam ochii într-o parte mă şi chemau cu mîna ori cu buzele ţuguiate, ba uneori făceau şi cîte un gest elocvent. Se mai sfiau niţel de frica inspectorului şi a supraveghetoarei. Dacă mă uitam stăruitor la una mai frumoasă decît celelalte, pe loc mă ţintuia cu ochii mari, cutezători şi mucaliţi, strigînd :

— Iu, fetelor, să ştiţi că pentru mine a venit boieru !

Sau :

— Ţineţi-mă că-mi vine rău ; uite cum mă soarbe din ochi !

La gîndul c-ar fi putut afla că sînt galeg, îmi clănţăneau dinţii în gură. De aceea amuţisem cu desăvîrşire, lăsîndu-l pe inspector să mă întrebe cu glas tare :

— Uitaţi-vă bine, e vreuna din ele ?

Roiul acela omenesc bîzîia, fierbea, iscînd în aerul greu, înăbuşitor, îmbîcsit de mirosuri înăcrite, un vuiet surd şi supărător. Iar pe deasupra mai era şi sîsîiala aceea cu care mă saluta mulţimea de femei. Degetele lor iuţi se mişcau răsucind buruiana ce-n curînd avea să otrăvească toată Spania.

— Mariita ! Mariita, zise Nieto, dojenind cu blîndeţe pe o lucrătoare tînără pe care o prinsese fumînd.

— Mă dor măselele, don Celipe.

— Vezi, ai grijă, să nu te coste prea scump.

Străbătusem aproape toate sălile şi Paca mea nicăieri. Nieto mă poftea acum să intrăm în atelierul ţigărilor de foi. Dar cînd să cotim pentru a ne îndrepta spre ieşire, simţii că mă trage cineva de haină. Privii în jos şi-o zării pe Paca, chiar la capătul coridorului.

— Am găsit-o ! spusei inspectorului şi supraveghetoarei.

— A găsit-o pre dînsa ! repetă batjocoritor o lucrătoare care-mi auzise exclamaţia.

Paca se sculase. Mă grăbii s-o întreb :

— Ai aflat ce s-a întîmplat ?

Şi, din cale-afară de aprins, zguduit din nou de emoţia care mă scosese din minţi noaptea trecută, începui să-i povestesc despre cele întîmplate, ca şi despre bănuiala care mă chinuia că se urzise împotriva mea o intrigă ticăloasă. Aveam nevoie de ajutorul ei : să se ducă la Gloria, s-o descoase, să-i vorbească pentru mine sau cel puţin să-i smulgă promisiunea unei explicaţii.

Deşi începusem să vorbesc în şoaptă, cum nu mă preocupa nimic altceva, uitai unde mă aflu, şi, pe nesimţite, ridicai glasul. Vorbele mele răzleţe trebuie să fi ajuns pînă la urechile lucrătoarelor mai apropiate, pentru că le auzii repetate în gura mare, întovărăşite de chicoteli şi glume. Nu le luai în seamă. Îi detei înainte, tot mai aprins şi mai stăruitor, pînă ce Paca, pe care o vedeam neliniştită şi cu gîndul aiurea, îmi spuse încet :

— Pleacă, domnişorule... Mă tem că se iscă tărăboi...

Auzii, într-adevăr, un vuiet de talazuri, şi, rotindu-mi privirea prin atelier, observai că toate chipurile erau întoarse spre mine şi zîmbeau ; lucrătoarele dădeau din mîini imitîndu-mi gesturile, exagerîndu-le, tuşeau, străмutau, rîdeau şi tropăiau din picioare.

— Vino diseară la mine acasă. Stau în Triana, strada San Jacinto. Întreabă de fundătura Parra, îmi strecură Paca din ce în ce mai neliniştită.

În clipa aceea sosea inspectorul, care mă părăsise cînd începusem să vorbesc cu lucrătoarea, şi-mi zise surîzînd :

— Mi-ai răvăşit tot atelierul. Termină repede, căci fetele au, pesemne, gust de tărăboi.

— Tărăboi ! Tărăboi !... tără... boi !... tă... ră... boi ! începură să repete lucrătoarele.

Strigătul se lăţi de la un capăt la altul al atelierului. Şi, întovărăşit de el, auzindu-mă numit „încornorat“ de trei mii de voci femeieşti, ieşii din sală făcîndu-mă că rîd, dar furios la culme.

Îi mulţumii amabilului Nieto şi plecai de la fabrică pe jumătate mulţumit de vizită.

Mă dusei glonţ acasă, însă nici nu încercai măcar să prînzesc. Mi-era greaţă de mîncare. Matildita se suci şi

se răsuci de o mie de ori pe lîngă mine, ca o pisicuță dezmierdată, doar-doar o descoperi dacă eram bolnav, așa cum ziceam, sau mă aflam sub povara uneia din acele dureri morale pe care, din nefericire, vai ! ea o cunoștea așa de bine. Nu-i fu cu putință să afle și se îndepărtă peste măsură de furioasă. Mă închisei în odaie și începui să-i scriu Gloriei o scrisoare, care se întinse pe nouă coli și un sfert. Nu știu cîte-i îndrugam acolo. Bănui că era plină de repetiții și dau ca sigur că mișuna de metafore, hiperbole și, în general, de tot soiul de tropi și figuri de stil. O presărasem, apoi, cu o mare cantitate de semne de exclamație și puncte de suspensie. Mi-aduc iarăși aminte că strecurasem un citat lung din Esproncenda și două versuri din Musset. Cum era prea groasă pentru un plic obișnuit, mă văzui silit să fabric eu altul. Din pricina asta trebui să cer un foarfece Matilditei, care nu se lăsă pînă nu aruncă o privire iscoditoare colilor scrise de pe masă.

— Don Ceferino, dumneata scrii prea mult și nu mănînci... Semn rău !

Zării în depărtare un nor de sfaturi gata să se reverse deasupra capului meu și nu-i făcui jocul. Mă mărginii doar să înalț din umeri și să scot un mîrîit galant.

După ce sigilai și pecetluii misiva, o vîrîi în buzunar și ieșii să-mi mai răcoresc capul... Și aveam nevoie, căci scrisesem trei ceasuri fără întrerupere !

În amurg, trecînd pe strada Sierpes, văzui pe Villa la „Britanica“ și intrai să-i țin de urît. Îmi oferi un pahar cu bere. Primii pentru că simțeam în stomac o durere ciudată. După ce băui, în loc să se potolească, durerea crescu, încît era gata să-mi vină rău. Numai atunci îmi trecu prin minte că mi-era foame și cerui un *beeafsteak*. Lucrul naibii ! Mi-era foame, și încă o foame de lup, căci înghiții friptura și cartofii de parcă le suflă vîntul, și pe deasupra mai cerui și brînză și încă o bucată de pîine. Niciodată nu mi-aș fi închipuit ca unui om, în starea de spirit în care mă aflam eu, ar fi putut să-i fie așa de foame. Dar am verificat-o practic și împotriva faptelor nu există argumente.

— Dar știu că ai poftă de mîncare !

Villa era foarte bine dispus, vesel și glumeț că ar fi înveselit pe cel mai posac om. Eu, dimpotrivă, în loc să

mă însufleţesc, mă întunecam din ce în ce mai rău, şi, cu egoismul celui chinuit de iubire, cu riscul de a stăvili puhoiul de voie bună care-l inunda, mă apucai să-i deapăn punct cu punct tot ceea ce mi se întîmplase. Îi păru nespus de rău de păţanie şi mă povăţui ca, pentru orice eventualitate, „să-i sparg dovleacul“ malaguenului. Dar, în ciuda aşteptărilor, povestirea nenorocirilor mele nu izbuti să-i secătuiască comoara voioşiei. Îi dete cu rîsul şi glumele înainte, de parcă i-aş fi vestit toate fericirile pămîntului, fapt care mă răni întrucîtva. Eu credeam că povestea mea era dintr-acelea ce fac să picure sînge şi să înmoaie pînă şi pietrele. Apoi, nici una, nici două, începu să vorbească de el.

— Ce plictisit am fost zilele astea, de cînd lipseşte Isabel.

Vorbea ca şi cum Isabel ar fi fost a lui, ceea ce mă împinse să surîd în mine. În acelaşi timp se iscă în mintea mea o josnică dorinţă de răzbunare, din pricina lipsei lui de atenţie.

Din fericire, contesita trebuia să se întoarcă poimîine cu taică-său, şi iar dă-i cu gungureala la sindrofia domnişoarelor de Anguita ori seara la teatru. Tocmai atunci începuse să joace o companie de operă la „San Fernando“. Maiorul bătea din pinteni de bucurie. Vorbea de adorata lui cu un entuziasm şi o evlavie de-ţi era mai mare mila de el, ştiind în ce amarnică înşelăciune trăia ; vreau să spun că i-ar fi fost milă oricui altuia care nu era, ca şi mine, profund şi viu rănit de purtarea altei femei perfide. Ruşinos şi tremurînd ca un licean, mă pisă iarăşi, şi de sute de ori, cu destăinuirea unor copilării care nu mi se părură niciodată mai caraghioase ca atunci. Ba că-i zîmbise cînd îi sărutase mănuşa căzută ; ba că şedea în prid-vor la ceasul cînd trecea el ; ba că-l săgeta cu ocheade lungi pe sub gene ; ba că-i acordase două cadriluri şi-o polcă la ultimul bal de la Alcázar.

Din destăinuire în destăinuire i se urcă sîngele la cap şi ajunse să-mi spună, aprins la faţă şi cu ochii scînteietori :

— Am să-ţi încredinţez o taină, prietene Sanjurjo. Nădăjduiesc că o vei păstra cu sfinţenie... Ştii, sînt unele lucruri... Află că puţin înainte de plecarea Isabelei la San-

lúcar i-am scris o scrisoare, făcîndu-i o declarație în regulă și rugînd-o să nu mai mă poarte cu vorba ; să-mi spună limpede, ori una, ori alta.

— Știu, răspunsei brutal.

Villa înlemni.

— Da, și mai știu și ce ți-a răspuns Isabel... Că inima îi cerea un răspuns, dar că obstacole grave o împiedicau să-și asculte pornirile sufletului... Și dumneata i-ai răspuns să-ți arate care sînt piedicile, spre a le înlătura dacă-ți va fi cu putință.

Maiorul rămăsese ca o stană de piatră, holbînd la mine niște ochi gata-gata să-i iasă din orbite.

— Și cum ai aflat dumneata asta ? întrebă în sfîrșit cu un glas surd, în care se ghicea bănuiala și amenințarea.

— Asta o știe toată Sevilla, îi răspunsei acru-dulce. Isabel le-a povestit-o domnișoarelor de Anguita, și știi că fetele astea au gura cam spartă.

Îl văzui îngălbenind. Tăcu mîlc, uitîndu-se fix la paharul de bere de dinainte. În sfîrșit, rosti cu vocea stinsă :

— Niciodată n-aș fi crezut-o pe Isabel capabilă de o faptă atît de urîtă.

Atunci eu, pe jumătate din milă, pe jumătate din ranchiună, cu bucuria oamenilor nefericiți atunci cînd întîlnesc tovarăși de suferință, îi zisei :

— Prietene Villa, tocmai pentru că te stimez cu adevărat, îmi voi permite să-ți dau un sfat sincer și neocolit. Cred că trebuie să încetezi de-a mai face curte Isabelei... Mă doare cînd văd un prieten ajuns ridicol, și o fetiță bătîndu-și joc de un bărbat atît de cumsecade și chibzuit ca dumneata... Cu riscul de a-ți pricinui o clipă de supărare, se cuvine să-ți spun că știu în mod sigur că Isabel se mărită cu vărul ei, ducele de Malagón, și că părinții s-au folosit de călătoria la Sanlúcar, pentru a rîndui definitiv lucrurile.

Nu era adevărat c-o știam în mod sigur. Vestea mi-o dăduse Joaquinita, dar o spusei mînat de instinctul acela dramatic ce zace în sufletul fiecărui om, chiar și în al celui mai liric.

Villa nu scoase nici un cuvînt și nici nu păru tulburat. Încremenise cu ochii la pahar. Observai doar că mai îngălbeni oleacă. Chipu-i simpatic și bărbătesc i se încrețea

uneori într-o expresie de durere ce izbuti în fine să mă miște și să mă facă să-mi uit de mine.

Într-un tîrziu, cu vocea sugrumată, îmi spuse că-mi mulțumește de noutate și că regretă că nu i-o dădusem mai din vreme, lucru de care mă îndoii nițel. Se convinsese că Isabel era o cochetă și că nu merita să-și facă sînge rău pentru ea nici un om cumsecade (el își făcea, sărmanul !). Ferit-a sfîntul să-i mai vorbească de atunci încolo decît ca prieten și cu cea mai mare politețe posibilă. Era hotărît să-i arate că nu era un țînc sau vreun neghiob să-și bată joc de el cum i-o plăcea. Ce e drept nu-i păcat, frumoasă era, trebuia s-o recunoască, dar el nu iubea și nu admira la ea atît frumusețea, cît nevinovăția și sinceritatea. Din moment însă ce se dovedise o fată vulgară, ipocrită și vanitoasă, idolul se prăbușise de pe soclu și înceta să-i mai inspire dragoste și respect. Pe tema asta se întinse mult, sporind din ce în ce tonul ferm cu care începuse. Încercai să-l întăresc în hotărîre, socotind foarte chibzuit cea ce spunea.

Ieșirăm împreună din berărie și-o luarăm razna pe străzi. Slujind de batistă de șters lacrimile, eu, care aveam atîta nevoie de mîngîiere, mă trudii să-l fac să uite, vorbindu-i de alte lucruri, deși zadarnic. Tăcea ca peștele, iar cînd vorbea părea distrat și abia îngăima cîte ceva. Nici nu ne mai gîndirăm să mîncăm. Și cum se făcuse noapte, mă despărții în cele din urmă de el, pentru că necazul lui nu-mi șterse din minte pe al meu.

O întinsei la picior spre mahalaua Triana, trecui frumosul pod ce-o desparte de oraș și pătrunsei în strada San Jacinto, prima ce-mi ieși în cale. La ceasul acela forfotea de lume. Mai toată populația Trianei e alcătuită din muncitori sau meseriași. Era clipa cînd, sosiți de la treburi, se împrăștie pe ulițe, se strîng în cete să tăifăsuiască, sau, dinaintea porților, cîntă și zdrăngănesc la ghitară. Porțile și casele din San Jacinto au o înfățișare urîtă și murdară, ca și prăvăliile sărăcăcioase destinate muncitorilor. Întrebai de fundătura Parra pe un flăcău rezemat de stîlpul unei porți.

— Vreo douăzeci de pași mai în deal, și pe mîna stîngă dai în ea.

Într-adevăr o găsii repede și intrai într-o curte strîmtă și lungă, de unde păşii în alta, mai spaţioasă, care, după cîte înţelesei, era chiar curtea cu pricina. În clipa aceea îmi dădui seama că se numea Parra[1] după niște butuci de viță cățărați la intrare pe niște pari. Fundătura părea săracă, dar nu murdară. Luna o lumina din plin. În mijloc se găsea puțul de apă. Din loc în loc se zăreau policioare încărcate cu glastre de flori. Prin ușile deschise se furișau dîre de lumină ce dungau caldarîmul. Casele aveau cîte un singur cat. Judecînd însă după ferestruicile acoperișurilor, unele aveau odăi și-n pod. Pretutindeni, pe lîngă pereți, numai ghivece cu flori.

— Ia spune-mi, frumoaso, întrebai pe o tînără cu trăsături regulate și chip feciorelnic ce ședea rezemată de-o ușă : aici stă una Paca ?

— Lucrătoare la fabrică ?

— Da.

— Da, colea-n față, în dreptul grădiniței.

Îi mulțumii, nu fără să-i arunc o privire lungă de cunoscător satisfăcut. Ea își plecă ochii, înroșindu-se. Pentru prima dată vedeam lucrul acesta la Sevilla. Amintindu-mi scena de dimineață din fabrică, îi zisei :

— M-aș prinde că nu lucrezi la fabrică.
— Nu, domnule, sînt călcătoreasă.
— Din Sevilla ?
— Din Badajoz.
— Ah ! Ești din Estremadura !...

Și prinsei a face elogiul fetelor din Estremadura și a mă plînge amar de neobrăzarea și firea mucalită a sevillancelor, numai pentru a o măguli. În a vorbi fără jenă femeilor, înaintasem mult de cînd sosisem la Sevilla. Drept e că fetița merita orice compliment hiperbolic. În viața mea n-am văzut o față cu trăsături mai delicate și cu ochi mai limpezi și mai blînzi ca ai ei. Într-un cuvînt, era ca o păuniță, cum se zice prin partea locului.

Dar tocmai cînd mă aprinsesem mai tare în discuție, uitînd aproape de ce venisem, la capătul fundăturii apare, ca să ne moaie glăsciorul, un tînăr în surtuc scurt, pan-

---

[1] Boltă de viță.

taloni lipiţi de picior, încins cu brîu stacojiu şi cu o pălărie moale pe cap. Se apropie agale, cu mîinile înfipte în brîu, fluierînd încetişor o *malagueña.*

— Ei, Juan ! grăi fata îmbujorîndu-se şi zîmbindu-i drăgăstoasă.

— Bună seara, boierilor, răspunse grav Juan, uitîndu-se fix la mine.

„Ăsta-i ibovnicul", îmi zisei. Şi începui să caut modalitatea de-a pleca, deoarece, sigur, ibovnicii aceştia din Andaluzia au obiceiul de-a fi foarte geloşi ; mai au apoi şi urîta deprindere de-a scoate cuţitul.

— Şi Paca-i măritată, nu ? întrebai.

— Da, domnule. Şi are o droaie de copii, răspunse tînăra, mulţumindu-mi de felul cum întorsei vorba.

— Dacă n-ar fi prea ocupată... aş ruga-o să-mi facă un serviciu.

— Nu cred... Bărbatu-său n-a venit şi Dumnezeu ştie cînd o veni, pentru că aproape în fiecare zi se afumă şi vine tîrziu... O fi culcînd copiii...

— Cu voia dumneavoastră, mă duc să văd ce face.

Şi încercai să mă îndepărtez salutînd din cap. Dar tînărul cu brîul, care nu mă pierduse o clipă din ochi, fără să-şi întrerupă fluieratul, întinse solemn mîna rostind :

— Nu, jupîne, nu te osteni dumneata... Mă duc eu s-o vestesc. Iar dumneata stai aici cu gagica ; nu-i cu supărare...

„Hait, am păţit-o", gîndii ; şi cum n-aveam nici o poftă să mă-nghiontesc cu mardeiaşul, făcui pe prostul.

— Foarte mulţumesc ; rămîneţi sănătoşi.

Mă îndepărtai de-mi sfîrîiau călcîiele. Pînă să ajung la uşa Pacăi, şi auzii plesnet de palme şi văicăreli.

Citeva femei tot mai şedeau în faţa caselor, sau *salas*, cum se zice pe acolo, tăifăsuind în gura mare. Doi inşi cîntau din ghitară, fiecare în cîte o parte a fundăturii, iar un puşti de doisprezece pînă la treisprezece ani, cu vocea spartă şi antipatică, îngîna o *carbonera* destul de bine. Dinaintea uşii Pacăi nu era nimeni. Auzii înăuntru glas şi bătui.

— Dumneata eşti, domnule ? Nu te aşteptam aşa devreme, zise lucrătoarea ieşindu-mi în întîmpinare, urinată

de vreo cinci sau şase năpîrstoci ce se uitară miraţi la mine.

— Mi-ar părea rău să te deranjez.

— Fugi încolo, domnişorule. Poftim înăuntru !

Mă duse într-o odaie strîmtă, dar foarte îngrijită şi mobilată cu mai multă cuviinţă decît aş fi crezut. Prin părţile mele odăile oamenilor chiaburi nu sînt aşa de cinuite. Un scrinişor, o oglindă, cîteva jeţuri, perdele, iar la perete patul cu plapoma de stambă şi cuvertura lucrată cu igliţa. Totul de o curăţenie desăvîrşită, care mă impresionă în mod plăcut.

— Oh, ce lux ! zisei zîmbind. Slavă Domnului, Paca ; n-o duci rău.

— Aoleo, domnişorule ! exclamă, cu năpîrstocii după ea, şi cu o lampă de gaz în mînă. Luxul săracului, numai zdrenţe şi toată ziua cu mătura-n mînă... Dacă aş fi singură, aş mai cumpăra şi eu cîte ceva din ceea ce ne lipseşte şi ar mai merge... Da cum vrei dumneata s-ajung să văd albu-n căpistere cu viermii ăştia de copii ?

Asemănarea nu păcătuia prin exactitate. Prichindeii, tuciurii, aproape negri, slăbănogi şi pe jumătate goi, agăţaţi de fustele ei, parcă erau, într-adevăr, nişte limbrici.

— O ţîră să adăşti mătăluţă, să dau dracilor ăstora de mîncare şi să-i culc, şi acuşi sînt gata. Vrei ?

Răspunsei că preferam să stau afară, în faţa uşii, dacă-mi dădea un scaun, fiindcă noaptea era călduroasă, şi îndată îmi împlini voia.

Mă aşezai, deci, la aer, pînă să-şi sfîrşească treburile, şi întinsei urechea să ascult acordurile line ale ghitarei şi vocea piţigăiată a băiatului, ce se răsucea în văzduh aidoma unui firişor. O femeie scoase apă din puţ, iar scîrţîitul cumpenei ţinu isonul ghitarei şi puştiului. Dar, mai ales, mă rîcîia pe inimă să aflu ce se întîmplase cu tînăra care mîncase palme din pricina mea. Iscodii printre ulucile grădiniţei din faţă şi izbutii s-o zăresc în tovărăşia ibovnicului, ştergîndu-şi ochii cu batista, dar vorbind liniştit.

— Ascultă, Paco, îi zisei cînd se ivi în prag. Vezi pe tînăra de peste drum ?... Din pricina mea, adineauri, a primit cîteva perechi de palme.

— Nu mai spune !

— Nu mint. M-am apropiat s-o întreb unde stai şi tocmai atunci a venit şi vlăjganul acela, care trebuie să-i fie ibovnic, şi mi se pare că s-a supărat.

— Ei, ca să mai schimbe... Că nu-i zi lăsată de Dumnezeu să n-o tîrnuiască haidăul.

— Cine-i ?

— Nu-i nimic de capul lui ! Un prăpădit.

— Şi ea are un chip de înger de ţi-e mai mare dragul s-o vezi. N-aş fi crezut să aibă ibovnic.

— Oh ! pe aici „Nu-i sîmbătă fără soare şi nici fată fără iubire“, cum spune zicala.

Auzindu-i vorbele, chipul Gloriei îmi răsări pe dată în minte. Uitînd şi de tînără şi de ibovnic şi de orice alt lucru de pe pămînt, repetai lucrătoarei, mai pe larg şi cu mai multă căldură, ceea ce mi se întîmplase cu logodnica mea şi-i spusesem în grabă de dimineaţă la fabrică. Mă ascultă cu multă luare-aminte, oglindind pe figura-i expresivă sentimentele ce-i frămîntau duhul, indignarea, îndoiala, tristeţea, speranţa. Cînd tăcui, îmi zise cu toată convingerea că era încredinţată că duduiţa nu săvîrşise fapta din răutate ori din zvăpăială. De bună seamă acolo îşi vîrîse coada „pezevenghiul de malaguen“ (îl firitisea aşa fără să-l cunoască). Ştia şi cîte măsele avea în gură duduiţa : era blîndă, nefăţarnică, miloasă.

— Nu-i vreo mironosiţă din alea de tace şi face. Duduiţa mea e limpede ca apa de izvor şi lucioasă ca aurul, înţelegi, domnişorule ? Mitropolitu să fie şi-i arde o palmă de-i vîjîiesc urechile, dacă nu ia seama... da cum i-a trecut focu e blîndă ca o mieluşică. Ferit-a sfîntu să-ngăduie ea o înşelăciune ! Să spuie unuia că-l iubeşte şi să nu fie adevărat, nici prin gînd să nu-ţi treacă, domnişorule.

Mare bine îmi făceau cuvintele ei. Şi eu o socoteam tot aşa, ori cel puţin voiam s-o socot, şi din ce în ce mă întăream mai vîrtos în credinţa asta a mea. În sprijinul afirmaţiilor, Paca îmi povesti cîteva întîmplări din viaţa logodnicei, pe care le ascultai în reculegere şi cu luare-aminte. Vorbirăm mult timp despre ea. Treptat-treptat mă înseninai şi inima mi se umplu de bucurie. După o jumătate de oră, nu mai aveam nici o îndoială că lucrurile se

vor limpezi, de îndată ce Gloria va citi scrisoarea lămuritoare pe care Paca o şi vîrîse în sînu-i lăbărţat de femeie sleită de muncă şi suptă de copii.

Atunci, spre a-i plăti binele pe care mi-l făcea, mă arătai grijuliu de traiul ei (mai bine aş fi făcut să-i dau cinci duros, bineînţeles). Prinsei s-o întreb şi de alte necazuri. Fundătura se golise treptat-treptat. O ghitară şi băiatul amuţiseră. Numai cealaltă mai suspina lin un cîntec melancolic. Lucrătoarea nu se sfii să mă informeze despre intimităţile casnice. Se măritase din dragoste, împotriva vrerii părinţilor. Pe bărbatu-său îl chema Joaquin, dar în mahala nu-l cunoştea nimeni decît după poreclă — Fierabrás [1]. De cînd era un flăcăiandru se vedea ce poamă avea să fie : fluşturatic, bătăuş şi beţiv. Poate că şi d-aia murea după el. De codană nu-i plăcuseră niciodată bărbaţii aşezaţi şi muncitori. Mamă-sa o cotonogea în bătăi, doar-doar o întoarce-o de la blestemata-i de dragoste. Mai bine o omora de atunci decît să mai trăiască aşa cum trăia ! Dar, ţi-ai găsit ; cu cît îi căra mai mult la pari în spinare, cu atît se aprindea mai dihai după dălcăuşu de bărbatu-său. Odată, aflînd tată-său că fusese cu el într-o cîrciumă, a tîrît-o jos din patul unde dormea şi-a croit-o cu o curea de ţinut ghetele (era cizmar) de i-a dat sîngele. Mamă-sa, altădată, o apucase de cozi şi măturase casa cu ea. Dacă nu săreau vecinii, o ucidea. O zăvorîseră în odaie ; o ţinuseră numai cu pîine şi apă ; n-o mai lăsară să se ducă la fabrică, ba nici la biserică. Degeaba ; ea răbda tot cu plăcere pentru Joaquin al ei.

— Cînd mă credeau pe jumătate moartă de foame şi inimă rea, începeam să cînt fără ruşine :

De la biserică m-au oprit
De la spovedit tot aşa,
Să te văd iar m-au oprit,
De la ce-or să mă mai oprească acu ?

Uf ! Murea şi-nvia biata mama cînd mă auzea cîntînd aşa !

În sfîrşit, într-o seară fugise cu el şi trei zile nu se mai înapoiase acasă. Din fuga aceea se umflase ca un cim-

[1] Om răutăcios.

poi şi pe urmă, că hîr, că mîr, n-avură încotro, trebuiră s-o dea după el.

O dată la vatra lor, belelele începură să curgă gîrlă. Fierabrás era zidar, însă în loc să vină cu cîştigul acasă, îl cheltuia mai tot prin cîrciumi. N-aşteptase nici măcar cincisprezece zile după nuntă ca s-o ia iar cu băutura, şi de-atunci nu mai conteni. Încaltea de şi-ar fi cheltuit numai gologanii pe beţie, dar cînd venea acasă beat mort, o snopea în bătăi. Şi nu era atît de ea, dar sluţea şi copiii! Cînd se văita părinţilor, aceştia nici nu voiau să audă, şi pe sfînta dreptate. Mamă-sa murise de vreo şapte ani. Tată-său se însurase a doua oară cu o teleleică. Rămăsese singură, pe mîna blestematului. O apucau nebuniile cînd îl vedea bătînd copiii şi ca o leoaică se repezea la el să-i scoată ochii cu unghiile. Şi asta aproape în fiecare zi. Zicea bogdaproste că, barem, nu umbla după femei. Dacă l-ar mai fi prins şi cu asta, i-ar fi pus otravă să-l cureţe de pe faţa pămîntului. Ei, asta nu i-ar fi trecut-o cu vederea.

— Vezi dumneata, domnişorule; e un nenorocit, se-mbată ca un porc de cade grămadă în mijlocul uliţei... să se-mbete în fiece zi mai treacă-meargă... dar cel puţin să vină pe picioarele lui să nu-l mai găsesc întins pe jos ca un cîine!... Şi să nu zici că nu se pricepe la toate... O dată să vadă cum se face ceva că l-a şi prins... În meseria lui nu-l întrece nimeni în Sevilla şi munceşte de dă-n brînci, cînd are toane... Şi milos, milos, că-ţi dă şi sîngele la nevoie... Un gologan să aibă în buzunar şi pe ăla îl dă dacă i-l cere cineva... Bătăuş şi bezmetic, asta da... Pentru un fleac de nimica scoate cuţitu şi spintecă pe cine l-a călcat pe bătătură... Da de inimos, n-am ce zice. I-e milă şi de-un pui de găină cînd îl taie... Puturos şi slinos de ţi-e greaţă să te uiţi la el, cum mi-e şi mie... Pe unde ajunge s-a şi-ncins petrecerea şi cheful. Mămuliţa ta Cristoasc, n-am păr în cap de cîte ori i-am dus de mîncare la puşcărie!... Bătu-l-ar Dumnezeu de haidamac!... Şi să-l vezi lucrînd, te cruceşti ce-i iese din mîini! Să nu-i treacă cineva-nainte, că e-n stare să rămînă cocoşat pe scări trei zile şi trei nopţi. Şi cînd a făcut un lucru, nu umblă ca alţii să umple tîrgul cu laude... De n-ar fi aşa de haimana şi de n-ar avea blestemata aia de fire, multe parale ar mai face... Prin cîte-am trecut noi, domnişorule! Cîte nu mi-au

văzut ochii ! Şi el parcă nici usturoi n-a mîncat, nici gura nu-i miroase... De cîte ori n-a trebuit să-l încurajez eu pe el, că se apucă să se jelească, aşa din senin, ca o muiere. Ţine-ţi firea, omule, că nu cîştigi nimic dacă jeleşti, prăpăditule !

Nu era lucru uşor să întrevăd adevăratul caracter sau tipul moral al domnului Fierabrás din datele furnizate de vrednica lui soţie. Dar cum nu simţeam prea urgentă nevoie ca să-l cunosc, o lăsam să-şi descarce inima şi aprobam în tăcere, dînd din cap.

Prin fundătura dreptunghiulară nu se mai zărea ţipenie de om. Ultima ghitară tăcuse şi ea. Taifasurile vecinelor se spărseseră. Bătuse ceasul unsprezece, şi toată lumea aceea trebuia să se scoale cu noaptea-n cap. Prin văzduhul încins şi senin, luna lumina aproape totul în jur. Lumina ei, ca nişte suluri lungi, închipuind figuri geometrice, dormea în pace pe pietrele lustruite ale caldarîmului.

Ţărueii ulucilor însemnau pe pămînt dungi negre şi subţiri, aidoma umbrelor cercevelelor unor ferestre uriaşe. Puţin mai departe se deslueea făptura ibovnicului gelos, nemişcat, înfipt pe picioarele-i crăcănate, cu mîinile în buzunare. Silueta supusei fecioare nu se vedea, dar se ghicea. Un măgăruş cu botul sprijinit de o portiţă ieşită din balamale, de bună seamă a grajdului, începu să ragă prelung, iar răcnetul acela urît şi discordant înfiora văzduhul adormit şi tulbură pacea şi tăcerea fundăturii.

Cerînd Pacăi lămuriri despre fundătură, aflai că număra mai bine de patruzeci de locuinţe, unele din ele locuite de cîte două-trei familii. Toţi chiriaşii trebuiau să se înţeleagă cu aşa-zisa *casera,* adică femeia tocmită de proprietar cu paza şi curăţenia curţilor şi încasarea săptămînală a chiriilor. Chiriaşii, mai toţi, lucrau cu braţele. Dintre femei puţine se duceau, ca ea, cu ziua, lăsîndu-şi copiii în seama unei *miga,* cum se numea surata plătită pentru îngrijirea copiilor de vîrstă prea fragedă. Viaţa n-ar fi fost grea, dacă nu s-ar fi iscat certuri în fiece clipă, ba pentru puţ, ba pentru prăjina de întins rufe etc. Şi apoi *casera* îşi făcea de cap.

În vreme ce stăteam astfel de vorbă cu Paca, auzirăm spre partea intrării nişte miorlăituri formidabile. La

început mi se părură ale unei pisici monstruoase. Pe urmă mă îndoii dacă puteau fi scoase de vreo vieţuitoare din rasa felinelor.

— Ăsta-i bărbatu-meu, rosti lucrătoarea sculîndu-se îngrijorată.

— Bărbatul dumitale ? întrebai uimit.

— Da, chiar el miaună... Fă bunătate, domnule, şi ascunde-te după stiva asta de lemne. Iar după ce-o intra el, du-te cu Dumnezeu.

Împlinii întocmai porunca şi, scoţînd binişor capul, putui zări, în mijlocul ogrăzii, luminată din plin de lună, un bărbat în bluză albă, înaintînd încet de-a buşilea. Din cînd în cînd făcea „miau ! miau !“ încercînd să imite miorlăitul pisicilor şi izbutind doar pe jumătate. Ajungînd la poartă, repetă şi mai tare şi mai des formidabilele miorlăituri. Pînă ce ieşi Paca. Cu mîinile în şolduri, prinse a-l ocărî :

— Tu eşti, nemernicule, spurcatule, neruşinatule ?

— Miau ! miau ! răspunse Fierabrás, fără a părăsi poziţia de patruped, începînd a da tîrcoale neveste-si şi a se freca de ea, aidoma unei pisici care vrea să fie mîngîiată.

— Nu ţi-o crăpa şi ţie obrazul de ruşine, c-ai ajuns de rîsu mahalalei ? Nu ţi-o fi şi ţie milă de bieţii copilaşi ? Of ! of ! pacostea lumii, că mi-ai mîncat zilele.

— Miau ! miau !

— Fugi ciorilor, iazma pămîntului. Acu să intri-n casă, că te cotonogesc !

— Miau ! miau !

— Intră, Joaquín !

— Miau !

— Intră, păcătosule !

— Miau !

Deodată văzui pe Paca ducîndu-şi mîinile la cap şi zmulgîndu-şi părul furioasă.

— Of, de ce nu m-a luat Dumnezeu ! Şi de ce nu te-a luat pe tine, în locu mîndreţii de copilaş !

Domni o clipă liniştea, un moment de aşteptare. Fierabrás continua nepăsător să dea tîrcoale în jurul nevestei, scoţînd acuma nişte miorlăituri dulci, aproape stinse, sfoind şi arcuindu-şi spinarea cu voluptate.

În sfîrșit, observai că Paca, dînd din cap cu o resemnare silită, începu a-i trece mîna pe spinare, rostind în același timp :

— Hai cu maica, pis, pis... pis... pisocu maichii !

Întocmai ca și cum bărbatu-său ar fi fost o pisică. Fierabrás se mai frecă de vreo cîteva ori de fustele nevestei, sări în sus de alte două-trei ori sforăind, iar la urmă intră în casă în aceeași poziție. O dată intrat, dete să se ridice, dar nu izbuti. Amețit de băutură, de învîrtiturile în patru labe și de lumina vie a lămpii, căzu grămadă pe jos. Mă apropiai de ușă și văzui că încerca în zadar să se scoale, tîrîndu-se pe podeaua de cărămizi.

— Zi, nu te mai poți scula, hoțule ? o auzii pe Paca grăind cu o plăcere sălbatică. Stai că-ți arăt eu ție !

Și, descălțîndu-și în grabă un pantof și apucîndu-l de vîrf, începu să-i care cu tocul pe unde nimerea. Loviturile curgeau c-o iuțeală și c-o îndemînare uimitoare. Îl altoia peste tot, dar mai ales pe față și pe mîini, unde doare mai rău. O dată cu lovitura, zicea mînioasă :

— Asta pentru palma de sîmbătă. Și asta !... Asta pentru, pentru sfeșnicu de mi-a spart capu luni !... Asta pentru tîrnuiala din ziua de Sfîntă Mărie !... Și asta tot așa... Na... na... na... satură-te, blestematule, afurisitule !...

Fierabrás se tăvălea pe jos, urlînd, dînd din picioare. Se opintea să se scoale. Dar cînd sta gata-gata să se ridice, o lovitură de toc drept în nas îl prăbușea iar la pămînt. Încerca să-și prindă nevasta de picioare, dar ea țopăia c-o sprinteneală de căprioară și-l ataca din altă parte și mai abitir, astfel încît prăpăditul trebui să se dea învins, lăsînd, fără împotrivire, pe consoartă să-l pisălogească după poftă.

— Ei, Paca, fie-ți milă, mai lasă-l, o rugai, intervenind omenos.

— Așteaptă un pic, domnișorule... Că nu i le-am plătit pe toate, răspunse nepărăsind cruda-i îndeletnicire.

În sfîrșit, obosită, gîfîind, cu mîinile frînte, cu broboane mari de nădușeală curgîndu-i pe față, se sculă și, privindu-mă cu niște ochi în care tot mai scînteia mînia, zise :

— Știi ? Cînd vine așa de nu se mai poate ține pe picioare, îmi săr și eu inima, îmi vărs și eu focul.

XII

PLIMBARE PE GUADALQUIVIR

Dormii noaptea peste măsură de încrezător şi-a doua zi o petrecui tot aşa. După-amiază, aproape de înserat, mă dusei să mă aşez pe podul de la Triana, unde mă înţelesesem cu Paca s-o aştept pentru a-mi da rezultatul demersurilor ei şi răspuns la scrisoare. Era clipa cea mai animată a colţului aceluia. Meseriaşii şi lucrătoarele din Triana care lucrează în Sevilla se întorc acasă. Iar cei din Sevilla care muncesc în Triana şi Cartuja fac acelaşi lucru. Şi unii şi ceilalţi se întîlnesc pe podul care geme de trecători.

Mă rezemai de balustradă şi privii cu ochi rătăciţi acel ameţitor du-te-vino. Căutam îndeosebi la chipurile istete ale lucrătoarelor din Fabrică şi din Cartuja. Unele, în grupuri zgomotoase de strigăte şi rîsete, altele singuratice, îngîndurate, întinzînd pasul, toate în rochii arătoase de percal şi cu flori în păr, îmi treceau pe dinainte, aruncîndu-mi adesea ocheade scurte curioase şi mirate, ca şi cum ar fi gîndit :

„Ce-o fi făcînd aici otrăvitu ăsta, de nici nu ne zice măcar : «Uu, fetiţo, da mîndră eşti !»“

Că mie de fleacuri îmi ardea ! Pe măsură ce se apropia clipa întrevederii cu Paca, pe atît mi se părea mai gravă şi mai hotărîtoare. Un grăunte de îndoială mi se strecurase în suflet după ce prînzisem, şi în cîteva ceasuri crescuse, se mărise, iar acum se găsea în plină înflorire. De ce mi se părea mai înainte că Gloria mă batjocorise pe temeiul unei intrigi a lui Suárez şi nu din libera şi propria-i voinţă ? Nu izbutisem să mi-o tălmăcesc. Mă trudeam să mă întorc la vechea-mi convingere, dar degeaba, nu mai puteam. Întunecat şi de temut mi se înfăţişa acum tot ceea ce cu puţin mai înainte vedeam limpede şi surîzător. Cu toate astea nu-mi mai stăruia în suflet sentimentul de furie şi turbare care mă cuprinsese la aflarea trădării. Mă năpădea o toropeală ciudată, o sfîrşeală care mă îndemna la tristeţe, nu la mînie. Amintirea ocării se destrăma, se risipea în pîcla ce mi se cernea pe duh. Stăruia amintirea înduioşată a unei iubiri fericite şi regretul că n-o puteam feri de

nenorocire. Ceea ce alcătuia mărturia de netăgăduit, dacă aș fi știut s-o pricep, că eram mai îndrăgostit ca oricînd. Ajunsei să cred că ceea ce mi se acordase, mi se acordase numai din milă și bunătate și că era firesc să mi se ia acum ceea ce nu meritam. Împotriva Gloriei, presupunînd că mă înșelase, nu simțeam nici o ranchiună. Malaguenul continua să-mi inspire scîrbă și silă, dar nu doream să mă răzbun pe el.

Bătut încoace și încolo de închipuirile-mi melancolice și sătul de a-mi desfăta privirea cu chipurile șugubețe ale lucrătoarelor, mă întorsei să mi-o arunc peste rîu și pitorețtile-i maluri. Soarele scăpătase de puțină vreme. O geană de jăratic prelinsă spre răscrucile cerului, topită apoi în tărie într-un profiriu neprihănit, tighelit în sidef, indica locul unde astrul zilei se ascunsese. La stînga mea, dar nu prea departe, se înălța Torre del Oro, care, scăldat în răsfrîngerile zării însîngerate părea clădit, într-adevăr, din metalul care-i împrumuta numele. Iar mai la stînga, ridicînd capul pe deasupra caselor, se deslușea de asemenea Torre de la Plata, cu alba-i cunună de meterezuri. Mai încolo, palatul San Telmo, înecat în codrul verde de portocali, își repezea printre frunziș sulițele turnulețelor de țiglă. Valurile Guadalquivirului se rostogoleau la picioarele mele. Apele-i clocotitoare, poleite de aurul amurgului, semănau cu o oglindă tremurătoare unde licăreau, mistuindu-se, puzderii de culori viorii, argintii și rubinii. De-a lungul lui, trase la chei, se legănau numeroase corăbii, ale căror catarge și otgoane țîșneau parcă din codrul de portocali întins pe tot malul stîng. La dreapta, casele mahalalei Triana coboară pînă în buza rîului, care-și urmează cursul maiestuos pînă la doi kilometri de pod, unde, după un cot, îi taie calea zidul de verdeață al grădinilor Delicias.

Pacea melancolică a priveliștii contrasta cu învălmășagul din spate. Văzduhul încins nu sorbea nici o picătură din reveneala rîului. Mușca cu dinți de foc, mistuia, ca și în inima orașului. Lumina, dispărînd, schimba pe nesimțite fața cerului, presărîndu-l cu un noian de nuanțe greu de definit. Pămîntul se învăluia într-o paloare tristă ce ștergea chipul lucrurilor, le topea, le amesteca. Acolo, sub zidul verde al Deliciilor se îngrămădeau umbrele în talazuri dese care creșteau zorite. Peste Triana, din vîrful col-

nicului unde-i așezată Castilleja de la Cuesta, cobora noaptea. Văzduhul răsună spintecat de un șuierat prelung. Pornea un vapor. Îi zării conturul negru depărtîndu-se încet de țărm, auzii zăngănitul lanțurilor, cîteva glasuri îndepărtate. Botu-i ascuțit sparse tăcut oglinda oțelită a rîului, și în curînd îl pierdui din vedere, înecat în umbrele dese pe care pădurea de portocali le arunca peste ape.

Îmi plăcea să vin după-amiezile aici, să fiu de față la apusul soarelui. Priveliștea, felurită și tainică, asemeni unei vederi panoramice, îmi strecura statornic în suflet un sentiment de ușurare, o desfătătoare plenitudine de viață, pe care numai orașele meridionale o posedă și știu s-o transmită sufletelor. Dar acum mă simțeam trist și singur. Spectacolul acela vesel, de parcă ar fi fost pătruns de grația și zburdălnicia Gloriei, își pierdu pe dată farmecul. Nu-mi mai spunea nimic. Viața-i nu mai era a mea. Duhu-i viu și arzător de frumusețea care-l anima îl izgonea pe al meu, îngîndurat și contemplativ. Eu, care, călăuzit de iubire pătrunsesem dintr-o dată în cutele cele mai intime și adînci ale acestei naturi arzătoare, parfumate, palpitante, topind în ea vechea-mi ființă, gravă și visătoare, de om din părțile de nord ale țării, eu, care aspiram și culegeam prin toți porii viața andaluză, de parcă mi-ar fi fost adevărata patrie unde mă întorsesem după mulți ani de absență, mă găseam acum stingher, singuratic. Se rupsese lanțul ce ne lega. Între rîu, Torre del Oro, pădurile de portocali, zarea străvezie lucind în mii de culori și mine nu mai exista nimic comun. Dinaintea lor nu mai eram decît un hoinar, un *touriste*, cum se zice acum, dar nu voi întîrzia să plec, poate pentru totdeauna. Să plec! Vai! Nu rîdeți. Văzînd licărind blînd, sus pe cer, o steluță viorie, simții prelingîndu-mi-se pe obraji două lacrămi.

Mi le ștersei cu grijă și, pentru a-mi căuta alinare tristeții, îmi întorsei iar privirea spre trecători. Nici n-apucasem bine să-mi îndrept ochii spre pod, în direcția orașului, că zăresc în depărtare un nas uriaș ascuns după ceilalți oameni, cînd ivindu-se, cînd dispărînd, dar apropiindu-se mereu. Logic, nasul nu putea aparține altuia decît lui Eduardito. Avui plăcerea să-mi văd neîntîrziat confirmată convingerea. Trecu pe dinaintea mea cu pălăria în mînă, pasul nesigur și grăbit, mai palid și mai scofîlcit ca oricînd.

— Ei, Eduardito !

Se opri o clipă, mă privi şi se îndreptă spre mine.

— Unde alergi aşa, omul lui Dumnezeu ?

— Nici eu nu ştiu, don Ceferino, îmi răspunse, fixîndu-mă cu ochii lui sticloşi.

— Are haz ! Şi goneai de parcă nu mai aveai decît o jumătate de minut pînă la ceasul întîlnirii !

— Oh, dacă ai şti, don Ceferino !... Ce-a căzut pe capul meu !

Glasul sensibilului tînăr tremura, se stingea. De o bucată de vreme ajunsese numai pielea şi osul. Acuma vorbea de parcă nu mîncase de o săptămînă.

Il privii surprins.

— Dacă ai şti ce se petrece în clipa asta !

— Ce s-a întîmplat ?

— Păi, nimic... Să vezi... Soră-mea mi-a dat o lovitură teribilă... am fost acasă... Să vezi... De dimineaţă i-am spus că nu mai era chip s-o duc aşa... că trebuia să se isprăvească într-un fel... De mai bine de douăzeci de ori am încercat să stau de vorbă cu Fernanda... dar cînd să încep, tronc, mi se pune un nod în gît... Zău, să mă fi omorît şi nu puteam, nu puteam şi pace... Dacă aş fi bun de gură ca soră-mea... Bătu-m-ar Dumnezeu !... Am rugat-o să vorbească ea din partea mea Fernandei, şi să mi-o reteze o dată, ori că-i tunsă, ori că-i rasă... Şi să vezi... rămăsese să i-o spuie azi după-prînz... Crede-mă, don Ceferino, n-o mai pot duce aşa !... Azi după-amiază trebuia să vie Fernanda pe la noi. Matilde mă vesti după-masă să plec şi să nu mă mai întorc pînă diseară... şi cînd m-oi întoarce o să găsesc totul aranjat, ori să nu-i mai zic ei pe nume. În de-alde astea n-o întrece nimeni pe soru-mea. M-am supus. M-am învîrtit de-o mie de ori prin Sevilla şi pe înserat am pornit spre casă. Eram mai mult mort decît viu cînd am bătut în uşă. Îmi tremurau picioarele, de parcă mă apucase alte alea. Matilde a dat fuga la uşă şi cînd m-a văzut s-a zburlit ca o zgripţoroaică. „Ce cauţi aci ? Piei ! Să pleci imediat !“ Am crezut că-mi cade cerul pe mine... Nici nu ştiu cum am tulit-o pe poartă şi-am ajuns pînă aici...

— Atîta-i tot? Îţi faci sînge rău degeaba. Le-ai surprins tocmai cînd discutau. Sînt sigur că nu ţi se va întîmpla nimic rău... Fernanda te iubeşte... Nu mai încape nici o îndoială.

— Aş, de unde! exclamă pasionatul june.

— Ba da, te iubeşte, omule... Ai să vezi!

Era gata să-i zic: „Cum să nu te iubească, sărmana, cînd e slută şi bătrînă şi nici dracu nu se uită la ea?“ Dar mă stăpînii.

— Vai, don Ceferino, parcă mă ungi pe inimă! exclamă, îmbrăţişîndu-mă şi atingîndu-mi cu fenomenalu-i nas urechea stîngă.

— Fii pe pace! Mai învîrteşte-te de vreo două-trei ori pe aici, şi după o jumătate de ceas, cînd vei socoti c-a plecat Fernanda, dă fuga acasă. Sînt sigur că Matildita te aşteaptă c-o veste bună.

Eduardito mă iscodi o clipită cu ochii săi mici şi blegi, şi apoi, niţel ruşinat, cu mare nelinişte în glas îmi zise:

— Dacă ai vrea dumneata, don Ceferino, să te repezi pînă acolo şi pe urmă să vii să mă înştiinţezi...

— Prietene, îi răspunsei cu un ton trist şi dezamăgit, în clipa asta nici eu nu sînt mai procopsit ca dumneata... Dintr-un moment în altul voi afla dacă logodnica mă iubeşte, ori mă trimite la plimbare... Mai probabil e c-o să-mi dea paşaport. Aşa că te rog să mă ierţi.

— Crezi, aşadar, că Fernanda?... răspunse cu un egoism sălbatic, fără a-mi lua cîtuşi de puţin în seamă destăinuirea.

— Da, omule, da; fii liniştit.

Nu trecură nici zece minute de cînd junele şi uriaşu-i nas se îndepărtaseră, că iat-o pe Paca, ivindu-se în capul podului. De la prima uitătură ce-mi aruncă înţelesei că totul era pierdut.

— N-a vrut să răspundă, nu-i aşa? o întrebai fără s-o salut, silindu-mă să zîmbesc.

— Uf, domnişorule, e făcută foc pe dumneata! Nici n-a vrut măcar s-audă de scrisorică. Şi mi-a zis aşa: „Paca, dacă vrei să nu ne certăm, în viaţa ta să nu-mi mai pomeneşti de...“

— De cine? o întrebai, văzînd că se oprea.

— De *puşlamaua* aia, adăugă ruşinată. Nu te supăra, domnişorule.

— Nu-i nimic, Paca, zisei, ţinîndu-mi cumpătul, dar cu vocea sugrumată de emoţie. Îţi foarte mulţumesc de osteneala ce ţi-ai dat pentru mine...

Într-un tîrziu, rosti iar :

— Mi se rupe inima, domnişorule ; că vă brodeaţi amîndoi tare bine.

Puţine vorbe mai schimbarăm. Nu-mi puteam ascunde tristeţea şi descurajarea. Nici nu-i mai auzeam măcar cuvintele de mîngîiere. La plecare îmi dete scrisoarea pe care nu izbutise s-o înmîneze. O luai, şi, fără s-o mai rup, o aruncai pe gîrlă, zîmbind amărît.

În drum spre casă, primul meu gînd fu să plec chiar a doua zi, fără să mai dau ochi cu nimeni. Dar pe urmă socotii că se cădea să-mi iau rămas bun, cel puţin, de la Isabel şi de la tată-său, care-mi arătaseră atîta bunăvoinţă, şi hotărîi să mă duc să-i aştept a doua zi la gară. Şi apoi tot mai trăgeam nădejde că Isabel ar fi putut interveni într-un chip salvator în descurcarea intrigilor mele amoroase. Nu-mi venea să cred că Gloria se va încăpăţîna să nu-şi explice purtarea.

Sosind acasă mă pomenii, nici eu nu ştiu cum, în braţele lui Eduardito, şi iar simţii în ureche gîdilătura nasului lui nedomesticit. Mi se împlinise proorocirea. Matildita obţinuse un succes mulţumitor în preagrelele-i tratative diplomatice, pentru că Fernanda acordase îndrăgostitului ei trubadur favoarea de a se duce să-i gungurească la fereastră în fiecare marţi, joi şi sîmbătă. Cu timpul, Eduardito îndrăznea să spere că va obţine aceeaşi deosebită favoare şi pentru zilele de luni, miercuri şi vineri. Picînd tocmai atunci şi Matildita, Eduardito, cuprins de un avînt de iubire frăţească, o îmbrăţişă şi-i frecă de mai multe ori chipul cu nasul în semn de recunoştinţă eternă. Matildita, în urma succesului, mai crescuse parcă ; îşi bîţîia capul încoace şi-ncolo, fudulă, de parcă nu mai atingea pămîntul cu picioarele. Povestea că bezmeticul de frate-său era cît pe aci să-i zădărnicească negocierile, sosind tocmai în clipa cînd trata punctele cele mai gingaşe. Frăţiorul se învineţi auzind de groaznica primejdie prin care trecuse fără să ştie.

În noaptea aceea avui slăbiciunea, pe care cititorul va socoti-o scuzabilă, de a mă abate, cam pe le unsprezece și jumătate, prin strada Argote de Molina. Cînd o luai într-acolo nici nu știam ce trebuia să fac. Nu zăbovii să-mi întocmesc un plan în minte. Înaintai binișor, pînă la cotul de unde se putea zări casa Gloriei, și aici mă oprii. Inima sta gata să-mi sară din piept. Întinsei gîtul, scosei capul ca un mizerabil spion și... nimeni. La fereastră nu era nimeni. O bucurie puternică îmi inundă toată ființa, asemeni unui balsam ceresc. Bucuriei îi urmă dorința vie de a mă încredința că ochii nu mă înșelau, că la fereastră nu era nimeni, absolut nimeni. Pornii bărbătește pe stradă-n sus, trecui pe dinaintea casei cu pas domol, și mi se pare chiar că m-am și oprit o clipă în fața ei. Era adevărat ; ce adevăr sublim ! Nici picior de malaguen. Casa pustie, ferestrele ferecate. Dar fui nevoit să mă încredințez fără umbră de îndoială, să mă bucur din plin de marele și minunatul adevăr. Din pricina aceasta o luai razna pe străzi pînă la două din noapte, și cînd și cînd mă întorceam pe acolo, pășeam agale și mă opream să văd dacă se deschide fereastra ori sosea cîinele de dușman. Nici pomeneală. Mă socotii fericit, parcă cine știe ce noroc dăduse peste mine. Ba o dată mă cuprinse o atît de nestăpînită înduioșare, încît mă apropiai de fereastră și, după ce mă încredințai că nu mă observă nimeni, sărutai grilajul pe care de atîtea ori îl atinsese cu mîinile șăgalnicul meu odor.

Mă întorsei mulțumit acasă. Fericita stare sufletească mă îndemna să întrevăd iar lucrurile în culori trandafirii. A doua zi mă interesai de ora sosirii trenului de Cadix, și mă dusei să-l aștept pe contele și contesa del Padul, frecîndu-mi mîinile de bucurie. Amurgea. Pe peron se aflau Pepita Anguita și alte patru prietene de ale Isabelei. Două erau domnișoarele de Enríquez, pe care le cunoșteam din vedere. Pînă să sosească trenul ne plimbarăm în sus și în jos, glumind și rîzînd cu lacrimi de trăsnăile Pepitei. Cînd clopotul vesti sosirea trenului, alergarăm repede la marginea peronului, și avurăm plăcerea s-o zărim la fereastra unui vagon pe contesita, salutîndu-ne fluturînd batista, veselă și foarte mulțumită. Înainte de a pleca din gară, domnișoarele de Enríquez o și invitară să meargă seara cu

ele la teatru. Isabel pretextă că era obosită, dar stăruiră atît, că la urmă primi şi se înţeleseră să se ducă s-o ia după cină. Îi aşteptau trăsura contelui şi a domnişoarelor de Enríquez. Înainte de a se sui, găsii prilejul să rămîn o clipă în urmă cu Isabel şi să-i povestesc în două vorbe ceea ce se întîmplase. Uimită peste măsură, fără să stea pe gînduri, avu aceleaşi cuvinte ca şi Paca ; negreşit, la mijloc era o intrigă sau o neînţelegere. Nu puturăm vorbi mai mult, fiindcă ajunsesem la ieşire şi trebuia să se urce în trăsură. Deşi mă invitaseră şi pe mine să mă urc, nu vrui să le deranjez. Contesita, întinzîndu-mi mîna, îmi zise :

— Vino în seara asta la teatru, să mai vorbim.

Mîncai în grabă, mă îmbrăcai şi ieşii pe stradă tocmai în clipa cînd intra Villa.

— De ce n-ai fost s-o aştepţi pe Isabel la gară ? îl întrebai cu neiertată uşurinţă şi egoism (tot aşa cum se purtase şi Eduardito cu mine).

Îl văzui făcînd feţe-feţe şi-mi răspunse încurcat că avusese treabă la cazarmă.

Sosii la teatrul *San Fernando* cînd nu veniseră decît vreo cincisprezece-douăzeci de persoane. Pînă să se umple, trecu mai bine de o jumătate de ceas. Compania de operă care jucase în Cadix se întorcea la Madrid să dea o reprezentaţie extraordinară, pentru cine ştie ce nenorociţi. Sala teatrului era spaţioasă, elegantă şi frumos decorată. Dar adevărata-i podoabă o alcătuiau chipurile expresive ale fetelor din oraş, care aici pot fi admirate şi văzute mai pe îndelete şi mai în voie decît oriunde aiurea. E teatrul aristocratic al Andaluziei. Doamnele care vin aici, îmbrăcate luxos şi cu gust, pot privi fără să-şi plece capul pe obişnuitele teatrului *Real* din Madrid. Bărbaţii, din pricina neglijenţei şi a nesăbuitei lor îndrăzneli nu sînt demni să stea alături de ele.

Isabel şi cu prietenele ei, domnişoarele de Enríquez, îşi făcură apariţia printre cele din urmă şi luară loc într-o lojă de jos. Contesita era radioasă de frumuseţe şi eleganţă. Băgai de seamă că toate privirile, atît ale bărbaţilor cît şi ale femeilor, se îndreptau într-una spre ea, aşa cum se întîmplase şi la sindrofia domnişoarelor de Anguita

în seara cînd am cunoscut-o. Şi, tot ca şi atunci, tînăra primea omagiul cu desăvîrşit firesc, fără să se înroşească ori să se îngîmfe, surîzînd necăutat şi cu blîndeţe, ceea ce dădea chipului ei un farmec irezistibil. Dacă expresia aceea era rodul calculului, trebuie să mărturisim că Isabel era desăvîrşită în arta de a place. Salutîndu-mă graţios şi familiar cu mîna, toţi ochii pironiţi asupra ei se întoarseră spre locul unde mă aflam eu. Cu alt prilej faptul m-ar fi măgulit. Acum însă, cînd mă perpeleam aşa fiindcă nu ştiam cum aveam să ies cu dragostea, nu numai că nu mă impresionă, dar chiar mă şi indispuse curiozitatea pe care o deşteptasem. Sînt sigur că mulţi mă socotiseră, fără doar şi poate, logodnicul ei.

Cum se termină actul al doilea, un act lung de tot din *Puritanii*, mă sculai să mă duc s-o salut. Dar, strecurîndu-mă printre fotoliile parterului, mă auzii chemat pe nume.

— Ei ! dar aprins mai eşti, frate !

Era Raquel, cucoana din Écija, găzduită la aceeaşi pensiune cu mine. Deveniserăm prieteni buni. Venise cu bărbatu-său care din zi în zi mă simpatiza tot mai mult.

— Unde alergi aşa zorit ?

— Să salut pe domnişoarele din lojă.

— Foarte bine, dar salută-mă întîi pe mine. Ia loc niţel, că n-o fi foc.

Şi-mi arătă un fotoliu liber de lîngă ea, iar eu, pentru a nu părea mojic, mă aşezai.

Frumuseţea „colosală" şi bătătoare la ochi a cucoanei atrăsese nişte mînzoci care-o priveau stăruitor. Ea, înţelegînd efectul pricinuit de ochii-i mari de viţea şi de pieptu-i pietros, se înfoia şi vorbea în gura mare, pentru a spune, firește, numai nerozii, pe care bietul Torres le asculta fără să clipească, înţepenit în fotoliu sub povara perucii, impusă ca o pedeapsă. Nu-mi fu greu să zăresc printre admiratori pe Oloriz, mîngîindu-şi barba şi uitîndu-se galeş la Raquel. Se codi el ce se codi, dar la urmă se hotărî să vină s-o salute. Se apropie şi-şi scoase pălăria, descoperindu-şi astfel hălăciuga bălaie, pieptănată de parcă atunci ar fi sosit de la bărbier. O întrebă de sănătate şi apoi, cu aceeaşi întrebare, se adresă şi bărbatului. Dar bărbatul, fie pentru că era cu gîndul aiurea, fie din pricina antipatiei ascunse

pe care i-o nutrea, nu-i răspunse la salut. Raquel atunci, nemaiputîndu-şi stăpîni indignarea sau, mai bine zis, turbarea pe care i-o pricinuise purtarea soţului, luă cuvîntul şi ţine-te ocări !

— Pepe, te-a salutat domnul Oloriz... Eu ştiam că un om binecrescut e dator să răspundă la saluturi.

— Nu l-am văzut, femeie, grăi cu blîndeţe Torres.

— Drept e că ai fi avut vreme să-nveţi niţel cum să te porţi în lume... doar un modîrlan sosit acu din fundul pădurilor nu-i în stare să îndruge şi el două vorbe cînd îl întreabă de sănătate un om de ispravă, un cavaler.

Văzînd-o aşa de ţîfnoasă, încercai s-o potolesc, dezvinovăţind pe bărbat. Dar ea, zăpăcită şi aţîţată ca întotdeauna de propriile-i cuvinte, trăsnea şi bufnea într-una, pînă o observară cîţiva domni din fotoliile vecine.

— E o mojicie, Sanjurjo... O necuviinţă !... Dumneata, care eşti un om binecrescut, sînt sigur că-nlăuntrul dumitale te-ai scandalizat. Şi măcar dacă s-ar face numai pe el de rîs... Dar mă face şi pe mine, şi asta n-o pot tolera... Nu vreau s-o tolerez !... Ce şi-ar închipui cineva necunoscut de bobîrnacu ăsta ?... Cine ştie ce grozăvii ar crede... aşa îşi stimează un bărbat nevasta ? Aşa o respectă ?

— Dacă nu l-am văzut, femeie ! Ei, istoria naibii ! repeta blajin moşneagul.

Oloriz, în picioare, dinaintea noastră, galben, mut, avea o mutră plouată de ţi-era mai mare mila. Îşi dărăcea-n neştire barba de rămînea cu peri smulşi printre degete.

Mă hotărîi s-o las să-şi verse focul în voie. Cînd se potoli, îi zisei în glumă :

— Raquel, nu fi aşa de nervoasă !

Şi, pînă să n-o apuce iar pandaliile, mă sculai şi-i întinsei mîna. Oloriz parcă zări cerul deschizîndu-se şi, profitînd de plecarea mea, bătu şi el în retragere, ploconinndu-se reverenţios.

Isabel mă aştepta cu nerăbdare, după cum îmi spuse. Se gîndise pe îndelete la situaţia mea şi ţinea cu orice preţ să desfacă „farmecele", care se datorau, de bună seamă, vreunei neînţelegeri ori vreunei şolticării. Auzind-o numind „farmece" ceea ce-mi făcuse Gloria, îmi sălta inima de bucurie. Găsise un mijloc ca eu şi Gloria să ne întîlnim

și să vorbim. Nu la ei acasă. Cine știe, poate Gloria s-ar fi supărat dacă ar fi păcălit-o. Cel mai bun lucru era să ne ducem în excursie la Palmera, la o vilă pe care o aveau de cealaltă parte a rîului. Acolo, fiind toată ziua împreună, nu se putea să n-ajungem la o împăcare. Ea, din parte-i, își va da toată silința să ne împace.

— Firește, nu vom invita pe malaguenul acela antipatic, adăugă, făcîndu-mi grațios cu ochiul. Ai timp toată ziua să-ți vezi de treburile dumitale.

Nu mai știam cum să-i mulțumesc și să-i dovedesc recunoștința. Era adorabilă fetița !

Rămase stabilit să se ducă a doua zi s-o invite pe Gloria, și să mă anunțe, printr-o scrisoare, de ziua și ora excursiei și, în general, de orice altceva s-ar mai fi întîmplat. Speranțele mele, cînd înviate, cînd spulberate, renăscură de astă dată mai mîndre și mai înviorate ca oricînd. Mi se părea imposibil ca, fiind lăsat o bucată de vreme între patru ochi cu fosta mea logodnică, să nu-i mișc inima și să n-o fac să mă iubească din nou. Atîta încredere aveam în elocința mea. Și apoi, era greu de bănuit că imensa iubire pe care mi-o dovedise răpitoarea fată în timpul cît ținuse legătura noastră să se fi spulberat într-o clipă, fără să fi rămas jăratec sub cenușă. Într-un cuvînt, dormii destul de bine noaptea și-mi petrecui liniștit ziua următoare. După-amiază primii scrisoarea de la Isabel. N-o așteptam atît de repede. Mă vestea că excursia se hotărîse pentru a doua zi dimineața. Cum avea să-mi spună mai multe, nădăjduia să mă duc să iau masa la ea acasă.

Ca de obicei, contele cina în oraș. Cinarăm, deci, singuri : Isabel, mătușa Etelvina și cu mine. Drept e că, atent la sumedenia de noutăți pe care mi le dete Isabel, parcă n-avui nici o poftă de mîncare ; ciugulii așa de formă din toate felurile cîte o îmbucătură. Dimineața făcuse o vizită verișoară-si. Veni vorba și de mine și Gloria se arătă că e tare supărată ; nici nu voia să audă de mine. Îi spuse că aflase în mod sigur că eram în dragoste — închipuiți-vă grozăvie ! — cu Joaquina Anguita. Zadarnic încercă Isabel să-i risipească bănuielile. Știa cît timp stăteam seara la taifas cu ea și că tîrgul nu mai vorbea decît de asta. Întrebînd-o pe Isabel dacă mergeam și eu în excursie și răs-

punzîndu-i afirmativ, spuse că atunci ea nu mai merge. Rugată cu cerul şi cu pămîntul, la urmă consimţi, însă cu condiţia să fie invitat şi Daniel Suárez.

— Ştii ce cred eu, Sanjurjo ? că Gloria e geloasă, dar de o gelozie care-i roade sufletul !... Şi o femeie geloasă e o femeie îndrăgostită.

— Bine, dar Daniel ?...

— Vezi-ţi de treabă. L-a luat ca pe-o sperietoare, ca să-ţi facă în ciudă. Şi apoi între dumneata şi el nici o fată nu poate sta la îndoială, adăugă zîmbind.

— Mii de mulţumiri.

Însă, după ce verişoarele căzură de acord asupra acestui punct mai rămăsese unul mult mai greu. Problema permisiei. Doña Tula nu-i îngăduia să plece. Gloria ducea, acasă, o viaţă de mînăstire. Mai ales de cînd se descoperise flirtul de la Marmolejo, o păzeau ca ochii din cap. Isabel se adresă lui tată-său, care trimise doñei Tula o scrisorică unde-i scria că nu aşa le fusese vorba. Îi promisese să-i scoată nepoata în lume spre a-şi verifica vocaţia, şi cînd colo o ţineau zăvorîtă mai rău ca la colegiu ; toată Sevilla urla de purtarea ei ; o ruga, deci, pentru a evita bîrfelile, să-i lase o anumită libertate. La două ceasuri după aceea sosi o scrisorică mieroasă cu autorizaţia respectivă. Excursia urma, deci, să aibă loc a doua zi, iar invitaţii să pornească de la casa contelui la două după-amiază.

— Invită din partea noastră şi pe prietenul Villa. Spune-i că-i un ingrat... Parc-a intrat în pămînt, îmi zise la despărţire.

„Bietul Villa !“ exclamai pentru mine, observînd tonul uşurel cu care rostise aceste cuvinte idolul lui. Şi de acolo pornii întins la berărie ca să-l înştiinţez. Se schimbă nitel la faţă auzindu-mă ; dar grăi cu calmă energie :

— Prietene Sanjurjo, ştii prea bine : cu femeia asta nu mai pot păstra relaţii nici măcar de bună prietenie. Dacă mi-ar fi dat cu tifla... treacă meargă... am fi rămas cel puţin prieteni ; dar să povestească la toată lumea ce cuprind scrisorile mele şi să îngăduie a fi batjocorite, asta n-o s-o uit niciodată... Voi saluta-o politicos, îi voi adresa o vorbă. două respectuos, dar să-i mai fiu prieten, ferit-a sfîntul !

Avea dreptate şi nu mai stăruii. Nici în seara aceea nu mă dusei pe la domnişoarele de Anguita. Nu mai pusesem piciorul pe acolo de vreo trei zile, ca să nu dau ochii cu Suárez. Noaptea tîrziu, mă abătui pe strada Argote de Molina, şi mă cuprinse iar o bucurie imensă zărind fereastra Gloriei închisă.

Sosi, în sfîrşit, alba în oraş, în ziua de 20 august, memorabilă în cursul acestei veridice povestiri. Se lumină de ziuă, o zi radioasă, ca şi mai înainte, dar după părerea mea mai radioasă ca oricînd. Toată dimineaţa nu-mi mai găsii astîmpăr. Mă îmbrăcai într-un costum potrivit împrejurărilor, uşor, deschis şi larg. Mă repezii să cumpăr o pălărie pe care o văzusem într-o vitrină, elegantă şi nimerită să mă apere de soare ; mă răsei de-mi rămaseră obrajii ca de copil mic, şi mă încălţai cu nişte pantofi albi de piele, foarte şic ; într-un cuvînt, mă pregătii cu de toate pentru marea bătălie pe care aveam s-o dau după-amiază. Băgai de seamă că Villa nu se urnise de acasă, şi-mi tot da tîrcoale, agitat, parcă ar fi vrut să-mi spună ceva. In sfîrşit, cînd ne chemă la masă, îmi zise din jeţul în care şedea, trăgînd dintr-o ţigară de foi şi învăluit în fum :

— Ştii ce, Sanjurjo ? Viu şi eu cu dumneavoastră în excursia de după-prînz. ...Sigur, viu, adăugă în şoaptă şi repede, să nu creadă Isabel că mor de inimă rea.

— Îmi pare foarte bine. Procedezi minunat, răspunsei, şi încă o dată exclamai pentru mine : „Bietul Villa" !

La masă fu de o veselie cum nu-l mai văzusem demult, parcă cine ştie ce noutate plăcută primise.

La două punct ne înfăţişarăm la contele del Padul. Sosiseră aproape toţi invitaţii : cele două domnişoare Enríquez, cu mama şi logodnicul uneia din ele, Pepa şi Joaquinita Anguita (Ramoncita nu putuse veni pentru că o durea capul), Daniel Suárez şi preotul don Alejandro. Puţin mai tîrziu sosiră Elena şi cu unchiul său, şi-apoi un coconaş pe care nu-l cunoşteam. În curte, unde eram adunaţi, n-o zării pe Gloria ; dar nici pe Isabel, şi bănuii că erau amîndouă în vreo odaie, înăuntru. Într-adevăr, nu zăboviră să se ivească.

Nici nu se uită la mine. Împotriva obiceiului, era gravă. Purta o rochie roşie cu dantelă albă, uşoară şi ieftină, care

o prindea de minune. (Şi ce n-o prindea pe fiinţa aceea încîntătoare!) Întîi o salutai călduros pe Isabel, fiindcă atitudinea Gloriei mă ţinea la distanţă. Cutezai la urmă să-i dau şi ei mîna şi mi-o întinse pe a ei cu răceală, uitîndu-se în altă parte. Isabel îmi făcu semn cu ochiul să nu-mi fie teamă. Socotii mai prudent, în aşteptarea evenimentelor, să păstrez o atitudine rezervată, demnă, şi mă retrăsei. Don Jenaro ne vesti că-l reţinea o afacere urgentă neprevăzută, şi regreta că nu ne poate întovărăşi. Avea cine să ne patroneze: doamna Enríquez, vara lui Etelvina, don Mariano (unchiul Elenei) şi don Alejandro.

— Ştiu eu ce afacere are contele... Un chef, îmi şopti Pepita.

— Crezi?

— Cum te văd şi mă vezi.

Doamnele în trăsură şi domnii pe jos, ne îndreptarăm spre chei, unde ne aştepta o barcă spaţioasă, acoperită cu pînză şi cu patru vîslaşi la prora. Ardea văzduhul ca plumbul topit. Dogoreala pietrelor încingea chipurile. Parcă intrasem într-o mare de foc. Nici umbrelele, nici pălăriile de paie, nici costumele de dril nu izbuteau să ne scape de ghearele înroşite ale soarelui care, din înaltul cerului, ameninţa să prăjească copacii, să sece albia rîului, ba chiar şi viaţa din creierii noştri. Doamnele ne aşteptară o vreme la pupa. Cînd sosirăm, ne aşezarăm cum puturăm. Daniel Suárez alergă, mizerabilul, să se aşeze lîngă Gloria, care-l primi cu prefăcută bucurie. Villa şi cu mine ne înghesuirăm la prora, dar doamnele ne chemară de îndată şi se strînseră să ne facă loc.

— Villa, ai un loc aici, grăi Isabel, cu un zîmbet dulce şi oarecum ruşinată, arătîndu-i un loc lîngă ea.

Maiorul şovăi o clipă, dar porni să-l ocupe. Mă strigă şi Joaquinita. Făcui pe surdul şi mă strecurai între două băbătii, doamna Enríquez şi mătuşa Etelvina.

Vîslele, aidoma unor antene uriaşe, începură să plescăie în apa gălbinie. Trecurăm pe lîngă vapoare mătăhăloase, ale căror pîntece colosale, vopsite în roşu, stăteau parcă gata să ne turtească. De sus, cîţiva marinari ne priveau curioşi, adresîndu-şi, zîmbind, cuvinte ce n-ajungeau pînă la noi. Lăsarăm în urmă marele pod Triana, ale cărui bolţi

se micşorau treptat. Ne îndepărtarăm repede de debarcader şi sosirăm la cotul adăpostit de portocalii din grădinile Delicias. Cotind spre Triana, rîul face un mare S. În primul plan, malurile sînt acoperite de păpuriş. În spatele lui scot capul cîteva şiruri de plopi albi. Frunzele lor argintii, săgetate de lumină şi legănate de adierea blîndă, scînteiau orbitor. Barca luneca lin, nepăsătoare de razele soarelui. Văzduhul uscat nu mai era în stare să poarte nici un zgomot. În urechi simţeam un ţiuit uşor şi necontenit, prin care zgomotele ajungeau slabe, îndulcite parcă. Vederii nu-i mai era îngăduită nici măcar bucuria de a se odihni pe apă, fiindcă din rîu se suia un abur fierbinte. Soarele nemilos repezea dintr-o dată, în mănunchi strîns, toate razele asupra noastră, parcă ar fi voit să ne strivească, să ne cufunde în neantul din care ne scosese prin căldura-i întremătoare. Ce frumos, ce strălucitor, ce atotputernic soare ! Numai în sud i se simte forţa augustă şi te cuprinde dorinţa de a-l adora.

La început se vorbi prea puţin în barcă. Căldura era aşa de copleşitoare, încît ne zăpăcea. De pe chipurile aprinse curgeau broboane mari de năduşeală. Braţele nu mai aveau vlagă nici măcar ca să-şi facă vînt cu evantaiurile. Dar veselia nu întîrzie să renască. Însăşi toropeala care ne chinuia sluji drept pretext glumelor şi rîsului. Unul din mînzoci propunea o baie generală : să ne aruncăm cu toţii în apă de îndată ce vom sosi la San Juan ; doamnele se scandalizau, dar în acelaşi timp rîdeau cu lacrimi. Elenita susţinea că unchiul său nu transpira apă ca ceilalţi, ci cafea cu lapte ; şi cum toţi ochii se întorceau, zîmbitori, să-l cerceteze, bietul domn nu ştia cum să-şi ascundă mînia. Fiecare intră în vorbă cu vecinul. Între Isabel şi Villa se încinse o conversaţie foarte animată. Între domnişoara de Enríquez şi logodnic, la fel. Elenita şi mînzocul necunoscut, după ce se furaseră tot timpul din ochi, prinseră a vorbi pe după capul de mistreţ al preotului don Alejandro, care încruntase sprîncenele şi-şi încreţise chipul într-o expresie de durere şi tulburare, de te speria. În sfîrşit, şi asta mă interesa în mod deosebit, Gloriei şi lui Suárez nu le tăcea gura o clipă. Infidela rîdea veselă, prea veselă pentru a nu fi fost în asta şi un dram de prefăcătorie, de glumele (stupide, firește !) ale malaguenului. Nu vrui să-mi ascund

tristeţea. Dimpotrivă, forţai nota lugubră, rămînînd tăcut şi cu capul plecat, în ciuda silinţelor pe care şi le dădeau băbătiile de lîngă mine şi Joaquinita, ca să mă scuture de extazu-mi dureros. Toţi cîţi erau acolo ştiau ce mi se întîmplase.

Simţeam, în adevăr, o pătrunzătoare şi profundă durere care-mi apăsa pieptul şi-mi punea un nod în gît. Regretam amar că venisem. Speranţele pe care mi le dăduse Isabel mi se păreau acum neîntemeiate, caraghioase, zămislite doar din dorinţa-i frivolă de a fi pe placul tuturor. În prada unor chinuri de nedescris, şi înăbuşit de văzduhul dogoritor cu care nu eram obişnuit ca ceilalţi, mai-mai să leşin. Urechile îmi vîjîiau, iar pe dinaintea ochilor îmi fîlfîiau ceţuri negre, ca şi cum aş fi fost gata să mă prăbuşesc. Totuşi, nu oftam şi nici nu mă mişcam. Nu numai că nu mă temeam să nu-mi pierd cunoştinţa, dar o şi doream, pentru a mă scăpa de amarul care-mi îneca sufletul. Rîvneam ca soarele atotputernic să se strecoare prin catranul pînzei şi să mă doboare, să-mi nimicească conştiinţa, să mă preschimbe într-o stană de piatră, într-un copac, în ceva fără gîndire şi simţire.

Înţelegeam că din atitudinea şi după chipul meu se cunoştea lămurit ce se petrecea înlăuntru-mi şi că începeam să devin caraghios. Puţin îmi păsa. Aşa, cam după un bun sfert de ceas, cînd n-ajunsesem încă la jumătatea drumului, observai că Gloria mă privi iute cu coada ochiului, curioasă parcă să vadă ce fac. Nu ştiu ce se petrecu în mine. Mă simţii deodată reînviind, ca un om pe jumătate înecat căruia i se scoate capul din apă. Mă îndreptai şi înghiţii cu nesaţ aerul, oftînd prelung. Pe doamna de Enríquez o pufni rîsul, iar Joaquinita lăsă nasul în jos. Nu zăbovi să sosească altă privire, la fel, care avu acelaşi efect binefăcător. Mîna nevăzută care-mi încleştase gîtul îşi slăbea strînsoarea. Pe urmă sosi alta, şi izbutii să scot batista şi să-mi şterg năduşeala. Şi iar alta, şi avui puterea să surîd. Privirile, deşi serioase şi repezi ca nişte fulgere, mă pătrundeau pînă-n inimă şi rîdeau vesele şi sunau ca nişte clopoţei cereşti, ba cred chiar că aromeau asemenea unor miresme îmbătătoare. Pe măsură ce ne apropiam de ţinta călătoriei, deveniseră tot mai dese şi, dacă nu mă înşel, mai stăruitoare. Cu toate astea vorbea tot timpul cu

Suárez, dar orișicine ar fi putut băga de seamă că nu mai punea aceeași însufleţire, că o ușoară umbră de gravitate și preocupare i se așternuse pe chip.

Albia rîului ne călăuzea spre dîmbul ce închide hotarele Sevillei spre partea de sud-est. În coasta dîmbului se află sătucul numit San Juan de Aznalfarache, unde traserăm în curînd la debarcaderul alcătuit din cîteva bîrne. Sătucul e neregulat, trist și dărăpănat. Din oraș, puninul de colibe albe cățărate pe malul rîului, prezintă o frumoasă vedere, dar de cum intri în el iluzia se spulberă. Privit din Sevilla, parcă-i așezat chiar în coasta dîmbului, fără nici un petic de cîmpie pe care să se-ntindă. O dată ajunși aproape, vezi de jur împrejur întinse și frumoase grădini de portocali și măslini.

Malaguenul întinse mîna Gloriei să sară, și din asta inima mi se chirci cît o alună, dar nici n-apucă să atingă pămîntul cu picioruşele-i delicate, că mă dărui cu o privire fățișă și fulgerătoare, aidoma unei plesnituri de gîrbaci, și iar răsuflai ușurat. Poposirăm cîteva minute dinaintea unei cîrciumi, unde ne răcorirăm cu limonadă. Doamnele se așezară pe scaunele aduse din prăvălie. Domnii, în mare parte, rămaseră în picioare, pentru a le servi. Drept e că toţi aveam nevoie de o fărîmă de umbră adevărată, fiindcă pînza bărcii lăsa mult de dorit. Joaquinita care, pesemne, avea poftă să mă sîcîie, îmi ceru un pahar cu apă. Simţind, mai mult decît văzînd, că Gloria mă pîndește, mă dusei după pahar, dar în cîrciumă i-l detei lui don Alejandro, zicîndu-i :

— Fii bun și du paharul acesta Joaquinitei.

Preotul se grăbi să facă serviciul cerut, iar eu ieșii pe urmă, foarte mulţumit că nu dădusem prilejul să se creadă că a doua dintre domnișoarele de Anguita îmi inspira un cît de mic interes. Cum mă învîrtii apoi de cîteva ori pe dinaintea cocoanelor, îmi aruncai într-o doară privirea la picioarele Pepitei și observai că avea pantofii rupţi. Prinse numaidecît de veste.

— Ce, te uiţi la pantofii mei rupţi ?
— Ţi s-au rupt cînd ai sărit ? replicai.
— Da de unde ! Sînt rupţi de acasă.
— A, n-ai băgat de seamă cînd i-ai încălţat ?

— Nu, nu ; am văzut de mai multe zile. I-am încălţat aşa cu bună-ştiinţă.

Nu mai vrui să stărui, pentru că, dacă stăruiam, era să-mi spună, cu slaba-i pricepere, vecină cu neobrăzarea care-o caracteriza, că n-avea bani să-şi cumpere alţii.

Isabel dete semnalul plecării. Nu ştiu cui îi trăsni prin minte să ne urcăm întîi la mînăstire şi apoi să ne ducem la Palmera şi începurăm, în adevăr, suişul. Invitaţii porniră perechi, perechi. Eu, ca să fac pe grozavul în ochii Gloriei, zărind-o însoţită de Suárez, o luai singur înainte. Coasta e scurtă, dar repede.

— Sanjurjo, mă strigă Joaquinita, ţinînd cu orice preţ să mă zăpăcească. Astăzi parcă ţi s-au înecat corăbiile.

Mă întorsei şi-i răspunsei zîmbind :

— Am şi eu motivele mele.

— Spune-ni-le şi nouă.

— Niciodată.

Şi-mi văzui de drum foarte mulţumit că trimisesem Gloriei, în mod delicat, o mărturie de iubire. Ajunserăm curînd la mînăstire. E aşezată într-o poiană din coasta dealului, la o înălţime apreciabilă deasupra nivelului rîului. Clădirea nu-i cine ştie cît de mare şi nu prezintă nimic deosebit în starea de ruină în care se găseşte, dar din poiană se desfăşoară în faţa ochilor una din cele mai frumoase privelişti din lume.

Rămaserăm uimiţi cu toţii contemplînd-o. Ceea ce îţi atrăgea mai întîi privirea era oraşul. Frumoasa sultană a Sudului se odihnea de partea cealaltă a rîului în albeaţa-i strălucitoare care-i dă o înfăţişare africană. Erau ceasurile patru după-amiază. Soarele o scălda în razele-i piezişe, dar tot arzătoare şi vii. Puzderia de turnuleţe arabe acoperite cu ţiglă străluceau ca diamantele, iar pe deasupra tuturor se desprindea, în tonuri portocalii, uriaşa şi mlădioasa Giralda, vechiul şi neînduplecatul străjer al maurilor. Cîmpia smălţată unde-i clădită e destul de întinsă. Totuşi, în spatele ei, ochii desluşeau cîmpul verde şi aurit, pierzîndu-se hăt-departe, într-o uşoară unduire a terenului.

— Acolo-i Alcalá de Guadaira, îmi spuseră ; iar dincolo Carmona.

Dar nu izbutii să le văd. Dincoace, spre partea de sud, marele S al rîului scînteia în razele soarelui, şerpuind printre livezi de portocali şi măslini. Sfîrşindu-se livezile, cîmpia se întindea golaşă, bălaie, pînă atingea cerul la hotarele zării. În priveliştea splendidă ochii-mi nu zăreau bogăţia neînchipuită de nuanţe a Galiciei mele. Strălucirea orbitoare a luminii le şterge şi le topeşte pe toate. Dar, poate, tocmai din pricina asta impresia era mai puternică. Scînteierile ţineau locul culorilor. Pămîntul şi văzduhul ardeau într-o iluminaţie universală. Şi apoi contururile lucrurilor, atît ale celor apropiate, cît şi ale celor depărtate, erau aşa de limpezi, aşa de neîntinate, încît la unele, ca Giralda, păreau desenate, într-un imens tablou, de trăsături apăsate. Nici crîngurile ce împrejmuiesc oraşul nu formau pete verzi ; vedeam fiece copac separat, cu o precizie uimitoare. Printr-o vrajă de care nu-mi dădeam seama, privirea mi se pironea pe spaţiul albastru. Lumina exercita asupra mea, în clipa aceea, aceeaşi atracţie ca şi asupra fluturilor. Simţeam o plăcere imensă, o desfătare aproape senzuală să-mi cufund privirea în văzduhul străveziu şi limpede, şi mă năpădeau doruri nelămurite, pofte neînţelese care-mi pricinuiau un fel de leşin. Pentru o clipă pierdui pînă şi noţiunea existenţei, pînă şi gîndul Gloriei, care era la cîţiva paşi depărtare. Dacă aş fi avut aripi, m-aş fi repezit în infinitul luminos, fără să-mi mai amintesc de ea, chiar dacă faptul ar părea o contradicţie neverosimilă. Înstrăinarea aceasta dispăru cînd auzii în spate vocea Pepitei :

— Socoate, suflet creştin, în acest dintîi soroc !...

Întorsei capul rîzînd, şi ochii mei îi întîlniră pe ai Gloriei, care şi-i întoarse la iuţeală. Nu era nici o îndoială ; mă privea.

Coborîrăm iar în sat, şi observai că Suárez, oricît se căzni, nu mai izbuti să se apropie de ea. Gloria o luase de braţ pe mătuşa Etelvina şi vorbea cu ea, vorbea fără să-i pese de el, pînă ce, furios, în sfîrşit, se duse să întovărăşească pe una din domnişoarele Enríquez.

— Aşa mai merge, îmi şoptii, vesel de-mi rîdea tot chipul.

Isabel şi Villa nu se despărţiseră. Mă uitam mîhnit la bietul maior, prins din nou în mrejele acelei iubiri imposibile, cînd Joaquinita se apropie de mine, spunînd :

— Te uiţi la Villa ? Bărbat în toată firea şi să se facă de rîs în asemenea hal ; nici nu-ţi vine să crezi !

Ridicai din umeri şi zîmbii. Să te faci de rîs ? Ce-i pasă celui care iubeşte cu adevărat că se face de rîs ? Cine se miră de asta nici n-a iubit vreodată, nici nu ştie ce-i iubirea. Cu riscul de a părea mojic, mă îndepărtai de Joaquinita. Compania ei în momentul acela m-ar fi făcut să ratez o preafericită întîmplare pe care o întrezăream în depărtare.

Străbăturăm din nou satul şi ieşirăm prin partea de miazăzi, spre livezile şi grădinile ce-l înconjoară. Prin porţile zăbrelite, vedeam vilişoarele, cu persienele verzi trase cu grijă, cu desăvîrşire singuratice. Locuitorii lor, dacă aveau, stăteau pesemne la umbră pînă la asfinţitul soarelui. Aproape la poalele colnicului se afla Palmera. Era vila cea mai mare şi mai somptuoasă şi cu cea mai bogată cuprindere de pămînt. De la poarta de intrare pînă la clădire cobora uşor o cărare largă, mărginită de palmieri. De amîndouă părţile se întindeau nesfîrşite livezi de portocali. În grădina înfiptă în coastă, urcarăm pe trei scări împodobite cu ghivece cu flori. Pe cele trei terase se vedeau grădiniţe destul de neîngrijite, dar avînd farmecul misterios şi poetic pe care-l împrumută natura locurilor părăsite de om. Copăceii crescuseră în neştire şi-şi întreţeseau crengile alcătuind tufişuri de nepătruns. Florile, rare, creşteau unde nu le luau arborii lumina.

La poartă ne primiră servitorii, sosiţi de dimineaţă cu de-ale gurii. Îngrijitorul proprietăţii ne întovărăşea de la poartă. Era o casă din secolul trecut, spaţioasă, răcoroasă şi puţin dărăpănată. De multă vreme stăpînii veneau aici numai pentru o zi sau două. Curioşi s-o cunoaştem, de îndată ce ne odihnirăm puţin, pornirăm cu toţii, intrînd şi ieşind din vastele odăi singuratice, pe care le tulburam cu strigătele şi rîsetele noastre. Salonul de la catul de jos avea tavanul înalt şi duşumeaua din plăci de faianţă aşezate într-un capricios mozaic. Mobilele, severe, damascul stacojiu al jeţurilor şi perdelelor se decolorase afară din cale. De jos pînă la jumătate, pereţii erau zugrăviţi *al fresco* iar de aici în sus văruiţi ca-n orice casă. Ici şi colo atîrnau cîteva portrete în ulei, de cavaleri şi domniţe din veacul al optsprezecelea. Aceste portrete, ale străbunilor Isabelei,

atraseră îndeosebi atenţia musafirilor. Mai ales doamnele nu mai conteneau minunîndu-se că se putuse îmbrăca asemenea costume, de parcă ale lor ar fi fost desăvîrşite. In sufrageria încăpătoare, bufetele de mahon geamau de veselă. În catul de sus ne atrase atenţia o odăiţă prealuminoasă, cu cristalele de la ferestre în toate culorile. Nu ne mai săturam privind prin fiecare cîmpia verde. Peisajele albastre, roşii, galbene, aşa cum întrezărim uneori în vis, smulgeau tovarăşilor de excursie exclamaţii de veselie ori de silă.

— Hai să vă arăt izvorul, grăi Isabel.

Coborîrăm, călăuziţi de ea, la catul de jos, străbăturăm un *patio*, un servitor deschise o uşiţă verde şi pătrunserăm într-o încăpere asemuitoare unei peşteri. Prin văzduhul jilav, auzirăm şopot de apă, fără însă a desluşi nimic prin întuneric. După ce ochii se mai obişnuiră cu bezna, văzurăm în fund, ţîşnind dintr-o stîncă, un şuvoi enorm de apă, un adevărat rîu ce cădea într-un lac închis grosolan cu pietre. Locul era dintre cele mai plăcute care se puteau găsi în asemenea clipă. Răcoarea neobişnuită ne umfla piepturile, destul de apăsate, făcîndu-ne să izbucnim în strigăte de uşurare. Nu mai voia nimeni să iasă de acolo. De voie, de nevoie, la urmă trebui să ieşim fiindcă se apropia ceasul mesei. Isabel îl părăsise pe Villa şi-o luase pe Gloria pe după mijloc. Amîndouă rămaseră în urmă la ieşire. Cînd se pregăteau să păşească pragul, Isabel mă chemă :

— Sanjurjo, un moment, numai două vorbe !

În acelaşi timp se retrase spre fundul peşterii, tîrînd-o pe Gloria după ea. Picioarele mi se înmuiară şi inima-mi zvîcnea să-mi sară din loc. Sosea momentul critic cînd avea să mi se hotărască soarta. Luîndu-mi inima-n dinţi, mă apropiai zîmbind de fete. Trebuie să fi fost ori roşu foc, ori galben ca ceara. Isabel nu mă lăsă să spun nici o vorbă. Dacă m-ar fi lăsat, nu ştiu dacă aş fi fost în stare să îndrug ceva.

— Sanjurjo, părerea mea e că ar trebui s-o sfîrşiţi odată. Dumneata şi Gloria vă iubiţi. De ce să vă treceţi vremea în fandoseli ?

Să petreceţi vremea în fandoseli ! Mărturisesc că nimic nu mi s-a părut, nici înainte, nici după, atît de logic, atît de convingător ca această simplă propoziţie.

Şi cum rămăsesem fîstîciţi amîndoi, ea roşie, eu roşu, privindu-ne cu ochi scăpărători, contesita ne spuse pe un ton proteguitor :

— Hai, daţi-vă mîna şi împăcaţi-vă !

Ca un uliu mă repezii să prind mîna adoratei, şi i-o ţinui strînsă într-ale mele, dar fără să izbutesc a scoate vreo vorbă. Prezenţa Isabelei începuse să mă stinghereasc㠄 grozav. În sfîrşit, emoţia biruind ruşinea, detei drumul unui potop de cuvinte alandala, pătimaşe, neghioabe, toate năzuind să-i dovedească ce mult o iubeam. Înnebunisem. Cine ştie ce prăpăstii rostisem, că Gloria îşi smuci deodată mîna şi o luă la fugă spre fundul peşterii. Isabel îmi făcu semn să mă ţin după ea.

— Gloria, îi şoptii, apropiindu-mă încetinel, tot mai eşti supărată pe mine ?

Drept orice răspuns duse degetul la buze, răspunzîndu-mi cu prefăcută supărare :

— Nesuferitule, n-aveai timp să-mi spui gogoaşele astea cînd eram singuri ?

Nu mă putui stăpîni, mă apropiai de ea şi-o strînsei puternic la piept. Tusea seacă a Isabelei, care astupa uşa, ne dădu de veste că ne văzuse şi că socotea împăcarea împinsă prea departe. Gloria mă dete în lături ; dar eu, apucîndu-i mîinile, o întrebai mişcat :

— De ce m-ai făcut să sufăr atîta ?

— Şi eu am suferit, taci !

Şi se îndreptă spre ieşire cu mine alături. Isabel făcu vreo doi paşi spre noi, şi zîmbind şiret ne zise :

— Văd că împăcarea a fost completă.

Apoi o îmbrăţişă pe Gloria şoptindu-i ceva la ureche. Ea pufni într-un rîs sonor şi o sărută cu foc de mai multe ori. Pe urmă, aşa din senin, rîsul se preschimbă în plîns ; îşi ascunse chipul la pieptul verişoarei şi începu să suspine cu sughiţuri. Înţelesei însă că nu erau lacrimi de durere, dar mă grăbii s-o întreb :

— Ce ai, Gloria ? Te simţi rău ?

Fără să ridice capul, îmi făcu semn cu mîna să mă îndepărtez. Eu, neluînd-o în seamă, întrebai iar :

— Eşti supărată ?

Atunci, înălţînd capul, cu ochii înrouraţi de lacrimi şi surîzători totodată, se răsti mînioasă :

— Pleacă, paiaţo, pleacă ! Nu vreau să mă vezi plîngînd.

Deseori după aceea m-am auzit numit paiaţă de Gloria, şi totdeauna i-am mulţumit ; dar niciodată acest calificativ nu m-a făcut să încerc o senzaţie mai mare de fericire, un avînt mai dezmierdător ca atunci. Ieşii pe uşiţă într-o stare de tulburare care ar fi pricinuit rîsul oricui. Ajunsei în sufragerie şi nu ştiu de ce Suárez mă primi cu o privire atît de rece. Din parte-mi l-aş fi îmbrăţişat bucuros, ca pe toată lumea de altfel. Dacă nu îmbrăţişări, cel puţin surîsuri începui să împart tuturor, pentru că mi se părea că toţi contribuiseră la fericirea mea. Un singur lucru mă mira : nu mă întreba nimeni de Gloria. Doamne, cum se putea trăi fără Gloria ? Dar Gloria nu zăbovi mult pînă să apară, cu obrajii îmbujoraţi, cu ochii înroşiţi şi strălucitori. Intrînd, nu se uită la mine, dar înţelesei că, fără să mă privească, mă vedea, şi aşteptai.

— La masă, la masă, grăi Isabel.

Văzui că malaguenul se apropie de Gloria şi-i şopteşte cîteva cuvinte, dar ea, strîmbîndu-se nepăsătoare, îi întoarse spatele. Ce fiinţă inteligentă ! Prefăcîndu-se că nu voia, se tot apropia de locul unde şedeam eu ; îşi duse mîinile la păr netezindu-şi-l nervoasă de cîteva ori ; luă un scaun şi-l trase, pentru a se aşeza, zării apoi că-şi reazemă mîna de cel vecin... şi nu mai vrui să văd altceva... Mă repezii într-acolo şi mă aşezai hotărît lîngă ea.

Nu-mi mai amintesc ce mîncăruri ni se serviră, cred că nu mi le-aş fi amintit nici atunci, după ce le mîncasem. Mi se pare că cele mai multe erau mîncăruri reci de restaurant şi dulciuri berechet. Am reţinut doar că Gloria mă servi cu sirop de flori de portocale, spunîndu-mi că era delicios, iar că eu nu-l găsii aşa de grozav ; ea se bosumflă şi-mi spuse că eram un guguman şi un nesuferit, iar eu, pentru a încheia discuţia, adăugai că dacă mi-ar servi-o pe ea în sirop, l-aş bea, dar altceva nu. Ea-mi spuse atunci rîzînd :

— Ce poamă-mi eşti dumneata !

În schimb, cinci migdale zaharisite de la San Leandro le înghiţii una după alta şi adusei laudă mîinilor maicilor care le îndulciseră şi lui Dumnezeu care le zămislise.

După-masă trecurăm în salon. Elenita se aşează să cînte la pianul vechi de tot, hodorogit şi dezacordat : un adevărat edec. Mă cutremurai la gîndul că o să-i vină pofta să moduleze vreo romanţă sentimentală, mai ales cînd îl zării pe preot apropiindu-se de ea şi şoptindu-i ceva la ureche. Dar mă speriasem degeaba. Tînăra cea zglobie cîntă o serie de valsuri şi chemă pe mînzocul necunoscut, numit Lisardo, dacă nu mă înşel, să-i întoarcă foile. În vremea asta, don Alejandro măsura salonul cu nişte paşi uriaşi, posomorît şi încruntat.

— Ce, nu dansaţi ? întrebă fata isprăvind de cîntat, învîrtind scăunelul spre a se întoarce cu faţa spre noi. Atunci am să dau eu exemplul... Isabel, vino-ncoa ; cîntă-ne o mazurcă.

Şi, nici una, nici două, se aruncă în braţele lui Lisardo şi începu să danseze, bătînd harnic cu tocul duşumeaua de plăci de faianţă, fără să se sinchisească de căutătura furioasă, nimicitoare cu care o săgeta profesorul de muzică.

Eu stăteam pe unul din vechile divanuri alături de Gloria. O întrebai dacă vrea să danseze şi-mi răspunse că nu ştia.

În Andaluzia aproape toate fetele cunosc jocurile ţinutului, pentru că le învaţă cu un profesor sau cu o profesoară ; dar foarte adesea nu le cunosc pe cele de societate, deşi sînt mai uşoare.

— N-are a face, te-nvăţ eu.

Şi fără să mai aştept răspuns, o luai de mîini, silind-o să se scoale, şi o apucai de mijloc.

— Unu... doi... Acum cu stîngul. Unu... doi... Iar cu dreptul...

Pierdeam tactul la fiecare pas, dar puţin ne păsa. La fitece poticneală ne pufnea rîsul. O dată Gloria mă călcă pe picior.

— Au ! au ! mă văietai prefăcîndu-mă că mă doare. Ce greu e trupul de călugăriţă.

— Ce spirit ruginit !... Dar bine, omule, nu ţi-e ruşine

să te vaieți ? Cît poate să doară piciorul unei andaluze cînd calcă un galeg ?

Și așa era. Chiar să fi jucat cu picioruşele mărunțele pe ale mele, și cred că tot nu m-ar fi durut.

Pe de altă parte nu se uita nimeni la noi, și puteam dansa oricît de rău fără să atragem atenția. Toți țopăiau prin salon, cuprinși de o amețeală la care contribuiseră într-o măsură și vinurile care ne fuseseră servite. Cînd am obosit, ne-am așezat iar. Am luat evantaiul și am început să-i fac vînt cu putere, dar cu atîta putere încît l-am rupt, ceea ce prilejui alte glume și rîsete. Nu vorbisem nimic de noi. Ne întrețineam doar despre lucruri și întîmplări care nu ne priveau. Nu știu dacă din pricină că plăcerea de a ne găsi iar împreună și îndrăgostiți ne ajungea în clipa aceea, ori de teama de-a nu vorbi de lucruri asupra cărora puteam să nu fim de acord.

Îndată ce dansurile de societate încetară, veniră la rînd *seguidillas*. Gloria fu invitată cea dintîi, pentru că Isabel afirmă în gura mare că nimeni nu le juca mai bine ca ea în Sevilla. Nu se lăsă rugată. Se formară patru perechi, începu să cînte ghitara, pocăniră castagnetele (în Andaluzia ghitara și castagnetele apar totdeauna, parc-ar ieși din pămînt) și dantul, dantul însuflețit, vibrant, grațios, care dă fiori de fericire și răscolește inima celui mai amorțit, se înfiripă însoțit de chiuituri zise de don Alejandro, pe care abia-abia îl hotărîrăm să cînte.

Mărturisesc că, deși îmi plăcu mult, nu-mi mai făcu aceeași impresie ca la Marmolejo. Gloria, în veșmînt de călugăriță, nu voi spune că era mai atrăgătoare decît acum în costumul ei roșu, dar, firește, era mai originală.

Cînd ieșirăm să ne răcorim în grădină, soarele scăpătase de mult și amurgea. Musafirii se împrăștiară prin pădurea de portocali. Gloria zărind un leagăn se urcă în el și-mi ceru să-i fac vînt. Cum e lesne de bănuit, mă grăbii să-i împlinesc dorința cu cea mai mare plăcere. Printre arbori îl deslușii pe Suárez și pe Joaquinita privindu-ne cu un zîmbet răutăcios și înciudat. Nu-i băgai în seamă ; dar Gloria, căci îi văzuse și ea, deveni deodată serioasă și se dete numaidecît jos. Intrarăm din nou în grupul cel mare. Observai că logodnica mea încerca prin toate mij-

loacele să-i arate lui Daniel cel mai suveran dispreţ, parc-ar fi avut împotriva lui cine ştie ce motiv de ură. Eu eram atît de fericit, încît îl compătimeam sincer, şi socoteam purtarea ei prea crudă. Ne aşezarăm în sfîrşit pe iarbă, nu departe de Isabel şi Villa, care discutau însufleţit. O vreme tăcurăm. Mă feream, cum am spus, să aduc vorba despre lucruri intime, şi nu găseam nimic despre ce să vorbesc în clipa aceea. Observai că Gloria se tot uita la mine, schiţa un zîmbet, pleca ochii şi iar mă cerceta şi zîmbea, mişcînd niţel buzele, ca şi cînd ar fi vrut să spună ceva şi nu îndrăznea. O dată ochii ei îi întîlniră făţiş pe ai mei şi zîmbirăm amîndoi fără să ştim de ce. Îi plecă în sfîrşit, şi, ruşinoasă, grăi în şoaptă :

— Am aflat că mi-ai spus... (aici pronunţă pe jumătate vorba urîtă pe care o rostisem dinaintea lui Suárez în memorabila convorbire din cîrciumă).

Pesemne că mă îngălbenii ca un mort, şi rostii scrîşnind din dinţi :

— Infamul !

— Fii pe pace, băiatule, se grăbi să mă liniştească, tot mai fluturîndu-i zîmbetul ruşinos pe buze. Vezi ce supărată sînt. Nu ţi-am spus că-mi place să mi se dea cu nuiaua peste degete ? ...Şi apoi, asta dovedeşte că nu eşti un papă-lapte, cum credeam. Dacă mi-ai spus aşa înseamnă că mă iubeşti.

O oarecare obiecţie se putea aduce în chip logic acestei concluzii ; dar drept e că atunci era legitimă.

— Să ştii că te iubesc... Mai mult decît îţi închipui tu !

— Bagă de seamă că-mi închipui mult !

— Şi mai mult... dar să-ţi spună asemenea porcărie e o josnicie pe care mi-o va plăti canalia.

— Lasă-l pe seama mea, prostuţule ! Voi nu vă pricepeţi să pedepsiţi lucrurile astea... Să vezi cum o să-l înţep eu, c-are să-l usture la ficaţi.

Şi avea dreptate, căci se pricepu aşa de bine să-şi arate dispreţul, încît nici unuia dintre musafiri nu-i scăpă neobservată înfrîngerea ruşinoasă a malaguenului.

Rămase din nou tăcută, mă privi pe sub gene şi surîse, de astă dată şireată.

— Te-am văzut, grăi în cele din urmă, plimbîndu-te noaptea pe strada mea.

— Da ? Cînd ?

— Nopţile trecute, pe cînd eram certaţi... şi-apoi te-am mai văzut făcînd un lucru...

— Ce lucru ? întrebai, înroşindu-mă pe loc.

— Sărutînd zăbrelele ferestrei mele... Hai, nu te mai înroşi aşa, c-ai făcut-o foarte bine.

— Şi tu unde erai ?

— După perdele.

— A, crudo ! Şi n-ai avut măcar atîta inimă să deschizi şi să-mi mulţumeşti ! exclamai trist.

— Ce vrei, băiatule ? răspunse roşindu-se de astă dată ea. Cît aş mai fi dorit... dar demnitatea... neagra demnitate... ştii ?... Să nu-şi închipuie puşlamaua aia îngîmfată, mi-am zis, că-i pîndesc paşii.

— Asta nu ţi-o iert.

— Nu mi-o ierţi ? zise pişcîndu-mă de braţ de-am văzut stele verzi.

— Nu, repetai rîzînd şi văietîndu-mă totodată.

— Nu ? întrebă din nou, încercînd iar să mă ciupească.

— Nu, răspunsei hotărît, sculîndu-mă şi luînd-o la fugă prin pădure.

Ea mă urmă, ne jucarăm o vreme de-a v-aţi ascunselea printre copaci. La fitece pas mă întreba :

— Nu ?

— Nu, răspundeam eu din ce în ce mai hotărît.

Băgai de seamă că începuse să-şi piardă răbdarea şi că vocea-i tremura. Mă apropiai atunci şi-i văzui ochii împăienjeniţi de lacrimi. Mă primi cu un potop de ocări, apoi, cum încercam s-o liniştesc arătîndu-mă pocăit, se schimbă cît ai bate din palme, privindu-mă cu ochi rugători... Şi repetă din nou :

— Mă ierţi ?

Numai cu greu o împiedicai să nu cadă în genunchi. Ajunsese să se convingă că săvîrşise un mare păcat.

Noaptea se lăsase de-a binelea. Fiind vorba de plecare, cei mai mulţi dintre tineri hotărîră, împotriva minorităţii bătrînilor, să mai rămînem o vreme. Ne mai juca-

răm de-a v-aţi ascunselea şi baba-oarba şi ne prăpădirăm de rîs văzînd că unchiul Elenitei stăruie să pornim cu orice preţ. Cînd nu mai avurăm încotro, abia se mai vedea; cînd sărirăm în barcă de pe micul chei de bîrne din San Juan, era noapte neagră.

Eu, care nu mă despărţisem de Gloria nici o secundă după împăcare, cum e uşor de presupus, nici atunci nu mă despărţii. Mă aşezai lîngă ea la pupa, avînd vecini pe Isabel şi pe Villa, care de asemenea nu umblaseră prea răzleţiţi unul de altul, tot timpul excursiei. În faţă stătea domnişoara Enríquez cu logodnicul, dincolo de ei mama şi mătuşa Etelvina, iar între ele don Alejandro, mai încruntat şi cu ochii mai învineţiţi ca niciodată.

Elenita îşi dete cu coatele cu mînzocul Lisardo. Joaquinita şi Suárez şopăcăiau, deşi nu prea animat, ceva mai departe, lîngă marinari, iar Pepita îşi luase sarcina de-a ne înţepa pe toţi. Neîndoios e că malaguenul suporta înfrîngerea cu mai multă filozofie decît mine.

Cerul era smălţat de stele. Luna nu răsărise încă. Ne îndepărtarăm de ţărm şi lopeţile prinseră a lovi alene apa. Căldura mai scăzuse, dar nu contenise. Văzduhul, încins de razele soarelui, ne învăluia ca într-un văl călduţ, mîngîindu-ne tîmplele şi cufundîndu-ne într-o toropeală de nebiruit. Păpurişul şi plopii aşterneau pe maluri umbre zburătoare ce tremurau şi se ştergeau la trecerea noastră. Impresionaţi cu toţii de tăcerea nopţii, de lunecarea lină a bărcii pe faţa unduioasă a rîului şi de ţîrîitul domol al greierilor din pajiştile de pe ţărmuri, fără să ne dăm seama, coborîrăm şi noi glasurile. În cîteva clipe nu se mai auzi în luntre decît şoapte şi rîsete înăbuşite.

Ochii ne surîdeau, schimbînd stăruitoare priviri încărcate de patimă ; buzele murmurau cuvinte de iubire ; mîinile se căutau în întuneric strîngîndu-se cînd puternic, cînd mai slab. Gloria tot mă întreba, şoptit, dacă o iertasem. Eu îi răspundeam că da şi că o adoram. Ea-mi întorcea că numai Dumnezeu şi sfinţii se adoră şi că ei îi ajunge să fie iubită, dar foarte iubită, şi că singura-i ambiţie era să fie nevestica mea, s-o iau şi s-o duc unde voi voi, „chiar şi-n Galicia“. Văzîndu-i ochii plini de dor căutîndu-i pe ai mei, ascultîndu-i glasul dulce, înduioşat, oricine ar fi

zis că era profund îndrăgostită de mine. Eu n-o zic, din modestie.

Luna răsări pe deasupra oraşului, cînd noi ne apropiam de chei. Înălţai un imn zeiţei nopţii, urmat de zgomotoasele aplauze ale invitaţilor. Isabel spuse că ar fi fost păcat să ne ducem acasă şi propuse să ne întoarcem să ne mai plimbăm, ceea ce şi făcurăm, împotriva voinţei răspicate a unchiului Elenitei. Silueta neagră a Sevillei ni se şterse din nou din faţa ochilor şi ne pomenirăm în mijlocul rîului, legănaţi între malurile-i întunecoase, pe brîul de argint pe care-l desfăşura luna pe apă. Brîul ne slujea de drum. Era o potecă de vis, slăvită, ce se depăna în depărtare, se pierdea printre umbrele negre ale malurilor, călăuzindu-ne în apoteoză prin noaptea pustie. Pe spinarea rîului scînteiau mii de solzi argintii, mii de broboane lucitoare, asemeni unor stele căzute din înaltul cerului adormit. Vîrîi degetele în apă. Era călduţă. Îi spusei şi Gloriei, iar ea se plecă să mă imite. După aceea mîinile noastre ude se înlănţuiră într-o strînsoare pe care n-o zări nimeni. Din nou ne simţirăm mîngîiaţi de unda molcomă a nopţii. Cuvintele ce ne şopteam aveau un înţeles intim, un gust tainic ce ne scălda în veselie. Şoaptele Gloriei, rostogolindu-se de pe buzele-i umede, nu-mi rămîneau în auz, ci mi se prelungeau prin vine într-o dulceaţă infinită, iar ochii ei negri, strălucitori mă întrebau despre misteriosul şi dumnezeiescul gust pe care şi ea îl simţea fără să ştie de unde vine. Se auzea gîlgîitul cristalin al apei, barca se legăna într-un scîncet blînd şi monoton. Marinarii, după stăruinţele noastre, ridicaseră lopeţile şi ne lăsarăm tîrîţi de şuvoiul nevăzut.

Prea puţin dăinui toropeala voluptuoasă ce ne fermecase pe toţi. Pepita, după ce ciuguli ghitara de cîteva ori cu osebită îndemînare, o trecu Gloriei, zicînd :

— Ei, ajunge, fetiţo, cu giugiuleala... Ia cîntă-ne acu ceva, aşa cum ştii tu.

Întîi se împotrivi, dar rugînd-o toţi şi asigurînd-o că eram departe de chei şi nimeni în afară de noi n-ar fi auzit-o, trebui să cedeze. Am observat întotdeauna că Gloria era mai dispusă să danseze decît să cînte.

Acordă şi ciuguli ghitara o clipă, apoi deodată repezi trilul prelungit, clocotitor, pătimaş, cu care încep cînte-

cele andaluze. Văzduhul adormit se înfioră, iar aripile-i nevăzute purtară cîntecul pe deasupra cîmpiei pustii. Simţii un dor fierbinte străbătîndu-mi întreaga fiinţă, o cutremurare puternică, de parcă ar fi răsucit şurubul unei maşini electrice. Trilul se stinse domol, se stinse pînă se preschimbă într-un suspin blînd. Pe urmă cîntă pe nerăsuflate şi cu avînt primele două versuri, dintr-o *copla*, apoi tăcu.

— Ura, fetiţo ! Bravo ! Să trăieşti ! strigară cîteva glasuri.

Gloria, fără să clipească, cu ochii pierduţi în gol, cu trăsăturile feţei puţin alterate, aşa cum se întîmplă celui care pune în cîntec mult suflet, sfîrşi *copla*, coborînd glasul pînă-l schimbă într-un susur nedesluşit, într-un gungurit suav care, stingîndu-se, aducea cu un oftat.

De ce în clipa aceea, cînd iubirea-mi pentru Gloria se transforma în delir şi îmbătare, cînd totul îmi zîmbea şi mă apropiam de împlinirea dorurilor, îmi simţii sufletul năpădit de tristeţe şi jinduii moartea, n-o pot tălmăci ; dar aşa a fost. Poate să aibă dreptate cei care cred că iubirea şi moartea sînt două lucruri ce se aseamănă şi se confundă acolo, în miezul tainic al vieţii universale. Lăsai să-mi curgă lacrimile pe obraji, fără să mă sinchisesc dacă eram privit. Gloria cîntă altă *copla*, şi apoi alta, şi iar alta. N-o mai slăbeau, şi ea voia să-i mulţumească pe toţi.

O întîmplare neaşteptată veni să curme starea de extaz de care eram cuprinşi cu toţii. Marinarii, molipsiţi şi ei, uitară de vîsle, iar barca, lăsată în voia ei, se apropie de mal şi se împotmoli. Întîmplarea nu ne sperie de loc, dimpotrivă, alcătui prilej de glume şi rîsete. Marinarii, suflecîndu-şi pantalonii şi intrînd în apă, ne împinseră spre larg. Dar răbdarea unchiului Elenitei era pe sfîrşite. Înecîndu-se de mînie, ne făcea cum îi venea la gură, insultele curgeau gîrlă ; noi însă le primeam cu strigăte de bravo ! şi aplauze. Totuşi, doamnele, trecînd de partea lui, trebui să ne supunem şi să ne întoarcem.

Barca urmă din nou cărarea argintată a rîului, care scînteia ca eterul. Totul dormea, atît umbra cît şi lumina, într-un somn adînc şi liniştit. Aerul călduţ aducea de pe maluri miresme nedesluşite de roade coapte, de flori veştejite, de muşchi şi pămînt, ce alcătuiau răsuflarea naturii

adormite. Bezna adîncă a malurilor, unde umbrele se îngrămădeau, ne făcea şi mai strălucitor şi mai glorios drumul. Parcă mergeam, aninaţi în pîcle, pe o rază de lună. Din tăria cerului cădea o ploaie de stele ce n-ajungea niciodată pe pămînt, iar pajiştile îşi înălţau spre el glasul lor suav şi monoton, împletit din suspinele a milioane de gîngănii care, în fundul culcuşurilor, se înfiorau ca şi mine de iubire şi fericire.

Frumoasă noapte andaluză, cîtă vreme voi păstra un suflu de viaţă vei trăi în inima mea !

XIII

DAU O PALMĂ CARE MĂ POATE COSTA SCUMP

Reluarăm neîntîrziat gungurelile la fereastră. Timp de cîteva zile am fost fericit. Dar gelozia Gloriei nu se spulberase pe de-a-ntregul. Cum pomeneam de casa domnişoarelor de Anguita, pe loc se bosumfla, şi-mi vorbea în răspăr. Din pricina asta căutam să trec cît mai rar pe la ele.

Într-una din seri contele del Padul dădu un bal. Isabel se făcu luntre şi punte, ca să ia parte şi Gloria la serată, dar nu fu chip ; se izbi de refuzul dîrz al doñei Tula. Nici Gloriei însă şi nici mie nu ne păru prea rău. Gungurelile noastre preţuiau mai mult decît toate balurile din lume. Rămase hotărît să mă abat şi eu pe acolo o clipă, după convorbirea nocturnă. Dar, văzîndu-mă sosind la fereastră cu pardesiul pe umeri, cu cravata albă şi pieptarul scrobit al cămăşii, observai că pe chip i se aşterne un uşor nor de tristeţe. Vreme îndelungată îmi vorbi cu gîndul aiurea. În sfîrşit, cum nu era cu putinţă să ascundă mult timp ceea ce o tulbura, rosti cu o hotărîre neclintită, ca şi cum s-ar fi aşteptat la împotrivire şi se pregătea de harţă.

— Ascultă, nu vreau să te duci la bal.

— De ce ?

— Uite-aşa !

Tăcui un moment și zîmbii, văzînd cum i se încrețește fruntea frumoasă și întoarce privirea în altă parte, de parcă s-ar fi temut să nu cedeze dacă s-ar fi uitat la mine.

— Bine, i-am spus cu afectată resemnare, n-am să mă duc.

Îmi răspunse într-un tîrziu. Dar, îngrijorată de smerenia-mi studiată, grăi :

— Nu vreau să te duci pentru că știu ce-o să se întîmple... Să nu-mi spui pe nume dacă n-o fi așa ! Diseară vin acolo cele mai frumoase fete din Sevilla și parcă văd că se îndrăgostește vreuna de tine... Și eu nu vreau, auzi ? Nu vreau ! Nu vreau !

Furia cu care rosti cuvintele acestea mă făcu să rîd.

— Bine, fetițo ; ți-am spus că nu mă duc.

— O spui așa, ca un mielușel dus la tăiere, și parcă eu aș fi o toantă...

— Nu, draga mea, nu. O fac cu plăcere, dacă mi-o poruncești tu.

— Nu, nicidecum ; eu nu-ți poruncesc... Dacă vrei te duci, dacă nu, rămîi.

La sfîrșit se înfurie zicînd că n-o iubeam nici cît vîrful unghiei (își ciupea vîrful degetului cel mic) și că era o nenorocită. Bănuii că, în fond, mai degrabă era supărată pe ea însăși decît pe mine.

Se liniști însă repede și stăturăm apoi de vorbă voioși ca în fiecare seară. Cu toate astea, cînd sosi ceasul despărțirii mă întrebă surîzînd, dar cu o umbră de îngrijorare în ochi :

— Te duci acasă ?

— Da.

— Adevărat ?

— Adevărat.

Rămase o clipă pe gînduri. Deodată scoase mînuța-i adorată pe fereastră, mă apucă de cravată și mi-o smulse.

— Așa nu te mai poți duce la bal, chiar să vrei.

— Nu era nevoie de asta. N-am nici o poftă să mă duc. Dacă vrei să stau aici pînă dimineață, aici stau... Mic nu-mi place și nici nu-mi va plăcea niciodată altă femeie în afară de tine.

Străşnicia şi sinceritatea cu care rostii cuvintele acestea din urmă o mişcară. Îmi strînse mîna înduioşată, şi grăi, întinzîndu-mi cravata pe fereastră :

— Ia-o ; am încredere în tine.

— Păstreaz-o. Ţine-o ca amintire din seara asta.

Tăcu şi şi-o înnodă încet la gît, făcînd fundă.

— Bine, zise în sfîrşit zîmbind ; dar cînd vei pleca, sînt sigură c-ai să spui că sînt o toantă.

— Nici prin gînd nu-mi trece.

— Ba da, ai să-mi spui... şi ai dreptate... E adevărat, o să-mi zici ?

— Nu, fato, nu !

— Nesuferitule, urîtule, să nu te împingă păcatele să-mi zici, că mîine îţi trag o ciupitură, de-o să mă ţii minte toată viaţa.

„Într-adevăr, mă gîndeam în drum spre casă, ar merita să-i zic ; dar e aşa de dulce !“

Zilele acelea se întîmplă, în casa unde eram găzduit, o nenorocire care, deşi nu mă atingea de aproape, mă impresionă adînc. Într-o dimineaţă, puţin înainte de prînz, observai anume mişcare. Matildita umbla de colo pînă colo ca un piţigoi speriat ; servitorii se duceau şi veneau cu fel de fel de sticle şi sticluţe în mîini. Întrebînd ce se petrece, mi se spuse că doamna Torres se îmbolnăvise pe neaştep-tate ; un atac de inimă, ziceau. Era aşa de grasă ! Pornii spre odaia ei şi aflai că venise medicul. Aşteptai o clipă şi-l văzui ieşind în tovărăşia lui Torres, care era galben ca un mort. Şi pe chipul doctorului se vedea îngrijorare. Vorbiră în şoaptă cîteva clipe şi auzii că se va întoarce peste un ceas. Bietul Torres îşi pierduse în aşa hal capul, încît nici nu mă zări. Tuşii de cîteva ori pentru a-i atrage atenţia. Se lăsă să cadă pe sofa, şi, cu glasul întretăiat de suspine şi prăpădit de tot, îmi povesti cum începuse boala şi în ce stare se găsea nevastă-sa. Apoi mă invită să intru doar un moment, s-o văd şi eu şi să-mi dau părerea. Pătrunsei în iatac, apoi în odaia de culcare şi-o zării pe Raquel întinsă pe pat, fără alte simptome decît ale unei mari sfîrşeli. Zîmbi cînd mă văzu şi abia putu şopti cîteva vorbe. Fiindcă trebuia să i se dea un medicament, ieşii. Pe sală mă întîlnii cu Oloriz, care se plimba pe dinaintea uşii, dărăcindu-şi barba cu degetele crispate.

Mărturisesc că nu mă emoţionai cine ştie cît şi după-prînz ieşii în stradă, ca în fiecare zi ; dar, înapoindu-mă la ceasul cinei, găsii casa întoarsă pe dos şi asta mă surprinse mult.

— Au trimis după preot pentru doña Raquel, mă vesti în taină un servitor.

În adevăr, aşa hotărîse medicul în grabă, pentru că, după spusa lui Villa, „se ducea repede". Tocmai atunci o spovedea preotul. Cînd isprăvi, ne anunţă că se duce ca să se întoarcă cu împărtăşania ; toţi oaspeţii casei, cum şi cîţiva prieteni de-ai gazdei, îl întovărăşirăm pînă la biserică. Aici ni se dete la fiecare cîte o lumînare. Oloriz îngălbenise şi mai mult. Nu scoase o vorbă. Lumînarea pe care i-o pusese în mînă paracliserul nu era mai galbenă decît chipul bietului student. Străbăturăm străzile trişti, precedaţi de clopoţelul fatal al cărui clinchet, cînd şi cînd, răsuna înfricoşător. Pe pragul uşii, aşteptau în genunchi şi cu lumînări aprinse în mîini : Matildita, Fernanda, servitorii şi cîteva prietene. Preotul se strecură înăuntru, iar noi după el, mormăind mereu rugăciuni latine. La uşa camerei îl găsirăm pe amărîtul de Torres, îngenuncheat, cu lumînarea în mînă, plîngînd cu sughiţuri. Pătrunserăm cu preotul în iatac, unde se înălţase un mic altar, şi unde se aflau vreo zece-douăsprezece persoane, printre care şi Oloriz. Aproape nu-l slăbeam din ochi. Situaţia lui mă intriga îndeosebi. La lumina lumînării lipită de preot la capătul patului, putui deslusi chipul bolnavei ; Raquel nu mai era aceeaşi. I se descompuseseră trăsăturile feţei ; nasul, borcănat din fire, părea atunci monstruos ; ochii şi mai holbaţi, pămîntii, rătăciţi ; obrajii, scofîlciţi. Nu-ţi venea să crezi că se putuse schimba într-atîta în aşa de puţin timp. În vreme ce preotul rostea rugăciunile cu evlavie, prinsei de veste că Eduardito schimba ocheade vesele şi arzătoare cu Fernanda, care-i zîmbea cu ochii înconjuraţi de cearcăne mari şi vinete şi cu dintele strîmb şi găunos. Tristul spectacol nu-i impresiona. Cînd preotul întinse sfînta cuminecătură, Matildita, cu ajutorul unei femei, o ridicară în capul oaselor pe bolnavă, care ne cuprinse într-o privire rătăcită. Dînd cu ochii de Oloriz, i se întipări în ei o groază, o spaimă a căror expresie vreme îndelungată nu mi se şterse din minte. Nici azi nu mi-o pot aminti

fără să mă scutur. Oloriz se făcu pămîntiu. Îl zării împleticindu-se o clipă, dar nu căzu. Rămase pironit, încremenit, ţeapăn, ca o statuă de cimitir.

La puţină vreme după împărtăşanie, dispneea spori şi la zece şi cinci minute din noapte se săvîrşi din viaţă frumoasa Raquel, în chipul cel mai neaşteptat, în floarea tinereţii, cînd urma să moştenească o avere nevisată. Moartea aceea ni se păru un adevărat sarcasm al destinului, dacă nu o înfricoşătoare lecţie a providenţei. Fără să vreau îmi amintii de dorinţa, cu greu ascunsă, a femeii de a rămîne văduvă şi liberă. Cine ar fi zis, cu cîteva zile mai înainte, că trebuia să se pună bine cu Dumnezeu, pentru că moşneagul de optzeci de ani care o încurca atît, avea să-i supravieţuiască ?

Durerea lui Torres, vie, profundă, deznădăjduită, tuturor, afară de mine, li se păru caraghioasă. Cînd, frînt şi prins de sughiţuri vorbea de „Raquel, sufleţelul lui", cei care se duseseră să-l mîngîie îşi aruncau uitături repezi, în care se întrezărea o căinare mucalită. Jalea lui era aşa de sinceră, atît de neţărmurită, încît nici chiar prezenţa lui Oloriz nu-l stînjenea. Dimpotrivă, băgai de seamă cu uimire că se adresa mai degrabă lui decît nouă, ca şi cum ar fi crezut că, pentru că şi el o iubise, era singurul capabil să-l înţeleagă şi să-i preţuiască durerea. Se văicărea într-una şi zicea că mai bine l-ar fi luat pe el Dumnezeu, căci tot nu mai slujea la nimic pe lume. Părea necăjit împotriva lui Dumnezeu că săvîrşise greşeala aceea amarnică. Se simţea ruşinat că mai trăia el, atît de bătrîn şi slut, din moment ce murise nevastă-sa, tînără şi frumoasă.

Ne dădurăm toate silinţele să-l consolăm. După cîteva zile aflai că o înzestrase, în viaţă fiind, cu mai mult de jumătate din avere, şi că sora Raquelei se şi grăbise să reclame zestrea aceasta.

Iubirea mea avu să treacă un mare hop. Într-o noapte, cum stam cu Gloria la fereastră, deodată, în mijlocul gungurelii intime şi dezmierdătoare, o auzii scoţînd un strigăt de groază de-mi îngheţă sîngele în vine şi mă făcu să rămîn cu mîinile încleştate de grilaj, fără să mai mă pot mişca. Simţise o mînă aşezîndu-i-se pe umăr. Era mamă-sa. În întunericul odăii văzui albind chipul palid al doñei

Tula și băsmăluța gălbuie, și-i deslușii glasul firav și piți-găiat exclamînd :

— Nu te speria, fata mea. Nu viu să-ți fac nici un rău.

Apoi, plecîndu-se printre zăbrele, îmi spuse pe un ton ironic și voios :

— Bună seara, domnule căpitan !

Eu, care, după ce-mi trecu spaima mă pregăteam s-o iau la fugă, abia mai avui puterea să răspund la salut.

— Îmi pare nespus de rău că a trebuit să joc rolul uliului... Dar să nu se sperie turturelele, că n-am venit să le mănînc.

Văzînd că dracu nu se înfățișa chiar atît de negru, îmi veni inima la loc și putui replica smerit și surîzător :

— Nădăjduiesc că ne veți ierta greșeala... Gloria n-are nici o vină... Eu am fost...

— Greșeală ? Nu-i nici o greșeală. Sînteți tineri și vă iubiți... Ce păcat săvîrșiți vorbind la fereastră ? De un singur lucru mă doare inima ; că fetița mea, n-a avut încredere să-mi spună și mie... Cui să se destăinuiască ea altuia, decît maicii ei ? Cine-i dorește fericirea ca mine ?

Neplăcuta întîmplare lua o întorsătură atît de prielnică, încît mă simții înduioșat și gata să sărut poalele rochiei doñei Tula, așa cum proorocise don Oscar atunci cînd îmi vorbise de ea. Cu toate astea, observai că Gloria rămîne tot așa de serioasă și încruntată.

— N-a fost neîncredere din parte-i, am spus, făcînd pe firoscosul. Ne-am temut să nu vi se pară nepotrivită iubirea aceasta, și să nu ne-o interziceți.

— De ce ? N-am fost și eu tînără și n-am avut și eu logodnici ? Sărăcuța ! adăugă mîngîind capul fie-si. Ți-e cu adevărat frică de mămuca ? ...Nu, fetițo, nu... dacă logodnicul e om de ispravă... și domnul e... n-am de ce... Nu știu de ce dumnealui n-a mai venit pe la noi... Am regretat foarte mult. ...Dar, în sfîrșit, știe dumnealui ce l-o fi îndemnat...

Încercai să-i explic brusca-mi îndepărtare, fără s-o rănesc nici pe ea, nici pe don Oscar. Eram însă așa de zăpăcit și de rușinat, că nu spusei decît prostii.

Doña Tula se arătă peste măsură de amabilă cu mine, dar cu cît se întrecea cu firea, cu atît Gloria se întuneca și se încrunta și mai mult, și nu-și dezlipi buzele toată

vremea cît ţinu convorbirea. În sfîrşit, simpatica mamă se miră că alesesem pentru plăcerile noastre o oră aşa de nepotrivită şi urîtă, trebuia s-o schimbăm, de la nouă la unsprezece, de pildă. Departe de a pune vreo piedică întrevederilor, ne sfătui să nu le întrerupem.

Mă despărţii de mamă şi de fiică nebun de bucurie. Puţin lipsi să nu-i spun doñei Tula mamă, şi mare minune că nu i-am spus. Totuşi, cînd prin labirintul străzilor întunecate mergeam spre casă, îmi amintii că viitoarea soacră nu pomenise nimic de căsătoria noastră şi că nici nu mă poftise să mai trec pe la ei. Apoi îmi veni deodată în minte că atitudinea de acum se bătea cap în cap cu furia care-o cuprinsese aflînd sau bănuind că venisem la Sevilla şi le pătrunsesem în casă numai de dragul fie-si, aşa cum îmi povestise Gloria. Pe de altă parte, încruntarea logodnicei, atît de nepotrivită momentului, nu prevestea nimic bun. Astfel gîndind, parcă-mi aruncai o găleată cu apă rece pe fierbinţeala entuziasmului, şi mă întinsei în pat cam neliniştit.

A doua zi primii o invitaţie, care-mi fusese anunţată, de la preşedintele Cazinoului Spaniol, ca să citesc cîteva din poeziile mele la cercul lor. Serbarea sau şezătoarea fusese aranjată de mai multă vreme de cunoscuţii mei. Villa, mai ales, ţinea morţiş la ea. Cum nu-i fericire mai mare pe lume pentru un poet decît să-şi citească versurile, mă grăbii să răspund afirmativ. Serata fusese fixată pentru duminică. Era joi. Seara, pe la nouă, cum rămăsese stabilit m-am dus s-o văd pe Gloria. Eram atît de preocupat de lectura-mi poetică, încît pentru moment chipul Gloriei îmi apărea pe al doilea plan în minte. O găsii gravă şi îngîndurată. Vorbindu-i de scena din noaptea trecută şi arătîndu-mă foarte mulţumit de rezultat, îmi spuse:

— Nu zi vorbă mare.

— De ce ? Ştii ceva ?

— Nu ştiu nimic, dar o cunosc pe nama mai bine ca tine... Uite, cel mai bun lucru e să ne punem la adăpost de orice s-ar întîmpla... Să fim şi noi cu ochii în patru ; să nu lăsăm să se răcească lucrurile. Te duci să-l vezi pe unchiul Jenaro. Găseşte el leac şi pentru asta.

— Pentru ce să găsească leac ?

— Ca să ne cununăm, tontule... Adică, vezi, numai dacă rîvneşti mîna asta care nu-i nici blîndă şi nici moale... ştii tu ! zise scoţînd-o pe fereastră.

Drept orice răspuns i-o prinsei repede, o dusei la inimă şi-apoi o sărutai cu nesaţ.

A doua seară mă vesti că era tare îngrijorată. Mamă-sa îi vorbea tot vesel, dar cu un rînjet atît de batjocoritor, c-o apucau năbădăile. Pe urmă observase că dimineaţa vorbise tot timpul cu don Oscar. Apoi sosise contabilul fabricii cu un necunoscut, se închiseseră cîteşipatru în biroul lui don Oscar şi sporovăiră pînă tîrziu. Piticul umblase toată ziulica de colo pînă colo ; se ducea şi venea din oraş. În sfîrşit, că şopăcăielile acelea misterioase, nu-i miroseau de loc a bine. Nu-i împărtăşii temerile. Le socotii mai degrabă năluciri ale temperamentului ei aprins ; dar îi promisei să mă duc a doua zi negreşit la contele del Padul să-i comunic ce se petrecea (vai de capul meu !) şi să-i cer să intervină de-a dreptul pentru căsătorie, zorind-o cît mai mult cu putinţă. Mulţumită făgăduielii solemne se linişti şi ne puturăm bucura de cele două ore acordate de mărinimia doñei Tula.

A doua zi dimineaţă făcui o repetiţie generală a lecturii poetice. Adunai la mine în odaie pe Matildita, Fernanda, Eduardito şi pe servitori şi le citii compoziţiile pregătite pentru seară, în realitate pentru a măsura timpul pe care-l lua lectura. Pusei ceasornicul deschis pe masă, şi citii întîi o legendă cu subiect din evul mediu, intitulată *Pata roşie*, care ţinu treizeci şi şapte de minute. Apoi un dialog cu aluzii politice, între umbra lui Solon şi González Brabo [1], care dură cincisprezece. O descriere în terţine a cataractelor rîului Piedra, optsprezece, şi alte cîteva compuneri, de la patru la opt minute, alcătuiau un total de o oră şi jumătate, atît cît, după cum ştie toată lumea, e timpul prescris pentru asemenea solemnităţi. Rezolvată problema minutelor, mă regăsii foarte bine dispus şi prînzii cu poftă.

După-amiază mă dusei la palatul contelui del Padul, aşa cum făgăduisem Gloriei. Isabel era la domnişoarele de Enríquez. Contele se pregătea să iasă în trăsură, pen-

[1] Eminent jurisconsult şi orator spaniol (1817—1871).

tru a vedea taurii care aveau să lupte a doua zi. Mă invită să-l întovărășesc, și primii bucuros, atît spre a-i spune ce mă durea, cît și pentru a face o plimbare plăcută. Trăsura în care ne urcarăm era un faeton tras de patru cai rotați înhămați doar în șleauri. Dinainte, lîngă don Jenaro care mîna, mă așezai eu. În spate luară loc doi servitori. După-amiaza era minunată, limpede și străvezie ca în august și ceva mai puțin călduroasă, deși intrasem în luna septembrie. Pornirăm pe bulevardul Delicias, spre malul rîului. Lume berechet, și-n trăsuri și pe jos. La tot pasul își scotea cineva pălăria în fața contelui. Nu întîrziarăm să ieșim din bulevard și să apucăm pe șoseaua care duce la Tablada, unde se găseau taurii. Într-acolo se îndrepta o mulțime de lume. Alții se întorceau, așa că era destulă mișcare de trăsuri pe drum. Se vedeau și cîțiva domnișori, îmbrăcați în haine de filfizoni de mahala, călări pe frumoși cai andaluzi. Nici un cunoscător din Sevilla, după cîte am putut să înțeleg, nu scapă prilejul de a se duce la Tablada în ajunul luptei. Șoseaua șerpuia pe cîmpurile nesfîrșite din josul orașului. Se întindeau de o parte și de alta, uscate și îngălbenite, pătate din loc în loc de verdele cenușiu al măslinilor și verdele închis al livezilor de portocali.

Adusei la cunoștința contelui ceea ce mi se întîmplase, cu alte cuvinte, încercai să-i aduc la cunoștință, sigur fiind că mă bucurasem de atenția lui cel puțin jumătate din timp. Mă asculta cu simpatica și grava curtenie care-l caracteriza și la fiece vorbă zicea :

— Da, da ; oh ! Cum să nu ! Cum să nu !

Dar calul înaintaș din dreapta, botezat, dacă nu mă înșală memoria, Muslim, îmi făcea o concurență dezastruoasă. Și totul pentru că din te miri ce ciulea urechile și-și freca botul de tovarășul său.

— Stai liniștit, Muslim ; stai liniștit, n-auzi ? Pungașule ! Așa, așa !

Deseori nu știam dacă exclamațiile erau adresate lui Muslim, lui don Oscar ori mie. Cînd ajunserăm la capătul călătoriei, îmi zise pe un ton amabil :

— Așa că, după cîte-mi spui, verișoara Tula e de acord să vă cununați. Se împotrivește doar don Oscar...

„Blestemată să-mi fie soarta!“ exclamai în sinea mea, iar pentru conte rostii :

— Nu, domnule conte. Atît Gloria cît şi eu credem că doña Tula se împotriveşte mai aprig ca don Oscar.

Şi dă-i încă o dată, de la început, cu explicaţiile.

Pe urmă înţelese că doream să se ducă să ceară, din parte-mi, mîna Gloriei de la mamă-sa, lucru care i se păru deosebit de grav.

— Nu, domnule conte, nu. Nu vă cer decît să vorbiţi cu vara dumneavoastră şi să încercaţi să-i frîngeţi cu binişorul încăpăţînarea.

— Acu şi muști, hai? exclamă croind cu biciul pe blestematul acela de Muslim. Mai bine l-ar fi spintecat!

În clipa aceea zărirăm taurii. Se grăbi să-mi promită tot ce-i ceream. Rămăsei cu bănuiala, aproape cu siguranţa, că habar n-avea de ce-i spusesem şi, ceea ce-i mai dureros, că puţin îi păsa.

Acolo, în mijlocul unui cîmp întins, de un verde-gălbui, se vedea o cireadă de vite. Trăsura lăsă şoseaua şi-o luă peste mirişti, spre cireadă.

— Taurii sînt legaţi, cred? întrebai.

Contele mă privi mirat şi zîmbi.

— Legaţi? Nu, domnule. Sînt liberi.

„Drace!“ zisei în mine. M-aş fi coborît bucuros. Îmi trecuse cu desăvîrşire pofta de a vedea taurii. Dar caii, mirosind iarba, alergau în galop, apropiindu-se cu o iuţeală vertiginoasă. De jur împrejur, ca la o sută de metri distanţă, priveau curioşii — de jos şi din trăsuri. Crezui că şi contele se va opri acolo, dar trecu de şirul privitorilor, şi nu se opri decît la douăzeci-treizeci de coţi departe de fiare, care numai fiare nu păreau, judecînd după atitudinea lor liniştită, unii tauri stăteau culcaţi, rumegînd alene, alţii în picioare, nemişcaţi, pierduţi în cine ştie ce crudă cugetare.

Contele coborî, invitîndu-mă să fac acelaşi lucru. Dar, sub cuvînt că-mi aprind o ţigară, mai zăbovii o fărîmă.

— Sînt toţi tauri? întrebai, făcînd pe nepăsătorul, pe singurul servitor rămas cu mine.

— Conaşule! exclamă acesta în culmea mirării. Nu vedeţi mînzaţii cu funia în coarne?

— Ah! Da!

Drept e că nu-i deosebeam pe unii de alţii. Toţi mi se păreau în clipa aceea la fel de suspecţi şi de urîţi. „Nici pomeneală să mă dau jos“, îmi zisei, măcar că-l vedeam pe conte apropiindu-se de dobitoace, mai-mai să le atingă. Dar boierul avea renume de cutezător şi eu n-aveam cîtuşi de puţin poftă să-l cîştig.

— E ceva de capul taurilor ? întrebă acelaşi servitor pe un ştrengar care se tot învîrtea pe acolo.

— Nu-i vezi, nişte mieluşei de-ai lui Dumnezeu ? Parcă sînt de mămăligă... Treaba lor... Dacă s-or poticni, prefectul să le poarte păcatul... Să le dea porţia de grăunţe... Că numa asta cer ei...

— Ţi-aduci aminte de ăi de la Paşti ? Ce prăpădiţi de tauri ! Intrau cu cornu-n burdihanu mîrţoagei şi acolo adormeau.

— Toţi de-o seamă... Ia să li se dea porţia, să vezi atunci ! Azi-dimineaţă s-a-nfuriat unu c-a văzut un boier c-un cîine lăţos... Cît pe-aci să dea o reprezentaţie.

Eu, căruia mi se făcuse inima cît un purice, auzind toate astea, mă speriai şi mai rău, şi aşa, de parcă aş fi fost cu mintea în altă parte, luai hăţurile din mîna servitorului. Bine făcui de mă gîndii la această măsură de precauţie, fiindcă taurii începură imediat să se vînzolească. Zării unul negru, fioros, care, pironindu-ne cu o privire groaznică, puse capul în pămînt cu gînd duşman şi înaintă cîţiva paşi...

Spaima mă înnebuni în aşa fel atunci, încît, fără să ştiu ce fac, înhăţai biciul şi plesnii caii de cîteva ori cu sete. Trăsura porni ca o săgeată, sparse şirul privitorilor şi-o luă peste cîmp urmată de huiduielile oamenilor. Servitorul îmi smulse hăţurile şi începu să înjure de mama focului, încercînd să potolească armăsarii. Între cai se produse la urmă o divergenţă de păreri asupra drumului ce trebuie urmat. Drept rezultat trăsura se răsuci în loc şi se răsturnă. Fui aruncat la vreo doi-trei metri, dar nu suferii nici o stricăciune, cum putui să constat după ce-mi pipăii toate mădularele. Servitorul la fel. Ne sări lumea în ajutor şi, după ce ne văzu teferi şi se află ce ispravă făcusem, să te ţii rîsete şi zeflemele. Crezui că contele se va supăra, dar şi pe el îl pufni rîsul. Taurii nici nu se mişcară din loc.

Cînd mărturisii că biciuisem caii pentru că un taur negru se îndrepta spre noi, contele mă întrebă :

— Unde-i taurul cel negru ?

— Uite-l colo.

— Păi e bou, prietene.

Toţi din jurul nostru izbucniră în rîs. Don Jenaro avu delicateţea să se urce în trăsură de îndată ce-o ridicară şi dreseră şleaurile rupte. Zeflemelele pe socoteala mea ameninţau să se preschimbe într-o manifestaţie în toată regula. Pe la spate, servitorii se strîmbau de rîs. Contele întoarse capul şi-i fulgerase c-o privire severă, dar hohotele înfundate mă jigneau mai mult decît cele făţişe.

— Ce fac taurii ? întrebă un vizitiu trecînd pe lîngă noi.

— Toţi aleşi pe sprînceană ! E unu negru dat dracului.

Contele nu-şi putu stăpîni un surîs... ca şi mine de altfel.

După cîte înţelesei, printre amatori era obiceiul ca, întorcîndu-se din Tablada, să se oprească la vreunul din numeroasele hanuri presărate la tot pasul la bariera din partea aceea a Sevillei. Sînt localuri unde se adună lume veselă, unde se încing chefurile, fără primejdie de a deştepta pe vecini ori de a avea a face cu poliţia. Contele opri dinaintea unuia dintre cele mai vestite, numit „Eritaña“, şi mă invită să-l însoţesc. La poartă aşteptau multe trăsuri goale. Străbăturăm un gang scurt şi intrarăm numaidecît în grădina, rînduită pentru a primi numeroşi clienţi, mai ales oameni bogaţi. Era împărţită în chioşcuri mai mici ori mai mari, nu prea bine separate între ele de frunzişul copacilor. În clipa aceea, toate ori aproape toate erau ocupate. Contele se opri un moment, neştiind în care să intre, cînd, ieşind dintr-unul, doi inşi destul de cumsecade, deşi îmbrăcaţi în felul mardeiaşilor, îl îmbrăţişară familiar şi ne poftiră să luăm loc într-a lor. Se găseau acolo şase sau opt bărbaţi şi trei femei. Bărbaţii, afară de doi, păreau oameni distinşi. Purtau surtuc şi pălărie tare ; dar aveau mîini fine, cu degetele încărcate de inele preţioase. Mai toţi să fi avut între treizeci şi patruzeci de ani. Doi se vedea lămurit că erau oameni de rînd şi „se învîrteau“. Despre femei nu mai încăpea îndoială că aparţi-

neau categoriei de moravuri uşoare. După intimitatea cu care îl tratau pe conte, pricepui că îi fuseseră deseori tovarăşe de petreceri, deşi el era mult mai în vîrstă. Printre ei se afla şi un bărbat bălan, cu înfăţişare de străin. Pe urmă descoperii că era englez, tot atît de nobil şi de bogat pe cît de fluşturatic, care venea să petreacă luni de zile în Sevilla.

Indivizii cinau veseli şi ne primiră cu multă dragoste, ridicînd paharele în sănătatea noastră de cum intrarăm. Observai că, în ciuda intimităţii, don Jenaro impunea tuturor respect. Dintre cele trei femei una se numea Concha Cărbunăreasa : pirpirie, de un blond spălăcit, cu obrajii gălbejiţi şi veştejiţi şi ochi albaştri, îndrăzneţi şi nerușinaţi. Alta, Matilda Munteanca : oacheşă şi durdulie, tipul obişnuit al sevillancei. A treia se numea pe scurt Lola, şi era o femeie pîntecoasă, cu nişte sîni monstruoşi, ce inspirau greaţă, şi mîini ca doi caltaboşi, înzorzonate cu brăţări şi inele calpe. Cîteşitrele purtau rochii de percal, şalul de Manila comun femeilor din popor, şi flori în păr.

Întîi veni vorba de tauri. Contele furniză cîteva amănunte ce scăpaseră celorlalţi. Nu pomeni nimic de păţania mea, lucru de care îi fui recunoscător. Mîncările erau pe sponci şi nu grozave : raci, hamsii, capere, ostaşi de Pavia (bucăţi de peşte prăjit date prin ou). În schimb vinurile de Jerez, Manzanilla şi Montilla, erau neîntrecute. Femeile pălăvrăgeau deoparte. Contele de-abia le aruncă o privire rece, cînd ridicară paharele în sănătatea lui. Unul dintre bărbaţii aceia cu înfăţişare de om de rînd, cel mai bătrîn, cînta din ghitară cu o îndemînare deosebită, în vreme ce ceilalţi discutau despre tauri şi *toreros*. Schimbau între ei cuvinte tehnice, ce dovedeau profunda erudiţie pe care aproape toţi o posedau în această ramură a ştiinţei şi făceau prinsori şi pronosticuri pentru a doua zi. Unii lăudau taurii muruvi, alţii îi ridicau în slăvi pe cei din Saltillo. Din cînd în cînd, între grupul bărbaţilor şi al femeilor se încrucişau cuvinte fără pendea, gesturi obscene, o serie de glume convenţionale, ce surprind dintr-un început, dar apoi plictisesc. Mai ales Concha Cărbunăreasa răspundea cu o promptitudine şi-o neobrăzare care mă scîrbeau.

Ca să-mi mai treacă de urît mă apropiai de ghitarist şi intrai în vorbă cu el. Era un bărbat de cincizeci de ani, ras, cu obrajii brăzdaţi de zbîrcituri, ochi mici şi vii, părul cărunt, pieptănat cu zulufi la tîmple, ca mardeiaşii. Purta surtuc scurt, gambetă şi pantaloni lipiţi de picior, cămaşă încreţită şi fără cravată. Îi lăudai îndemînarea, într-adevăr uimitoare, şi îmi spuse că era ghitarist de meserie, se numea Primo, şi acum cînta în grădina lui Silverio. Voind să-mi arăt cunoştinţele în materie de cîntăreţi din ghitară, îi spusei că auzisem vorbindu-se foarte elogios de unul numit Niño de Lucena :

— Aşa-i : Paco de Lucena îşi cunoştea instrumentul de nu-l întrecea nimeni : da cînta numa pentru *granguri*, mă-nţelegi ? Niño de Morón cînta mai bine... ce se nemerea... Negreşit ! Noi nu sîntem de la teatru : acolo totu-i numa pentru scorţoşi... Cîntăm să asculte lumea, pricepi ? şi ca să joace dacă are poftă. Eu m-am luat după Paco de Mairena, unu care făcea să joace şi mesele. Cînd punea mîna pe ghitară, parcă şi-o înfigea în inimă... Şi fără fiţe... mă-nţelegi ?

Apoi, ca toţi artiştii, Primo se plînse că arta se găsea într-o jalnică decadenţă, că nu mai era preţuit meritul. Cu ce-i dădea Silverio (doi duros pe seară şi masa) abia putea să trăiască. Îşi amintea cu entuziasm de vremurile de altădată.

— Ăsta care mă vezi, domnule, m-am îmbrăcat ca un matador de tauri... N-am păr în cap cîţi galbeni mi-au intrat în mîini... Ehei ! Azi s-a întors roata. Nu mai dă nimeni nici o para chioară s-auză o ghitară ca lumea, mă-nţelegi ?... Şi apoi m-au lovit şi nişte necazuri de-au zburat şi ce brumă de gologani strînsesem. Mulţumesc lui Dumnezeu c-o duc şi-aşa...

Vorbea cu multă îndrăzneală şi c-o intonaţie gravă şi persuasivă, aşa cum se întîmplă de obicei în Andaluzia, printre bărbaţii din popor, cînd îmbătrînesc. După ce-l lăsai să-şi verse focul, îl întrebai de lumea din chioşc.

— Fetişcana asta de-o cheamă Concha e nepoată-mea, născută în Granada şi orescută în Málaga : e dansatoare la Silverio, plătită cu cinci pesetas... Aia cu şalu cu ciucuri e o paţachină, pricepi ? unde-i rost de haleală se-nfige şi

ea... Astălaltă, durdulia, Munteanca, e dansatoare la Burrero... bună fată... A fost logodnica lui Saleri, adăugă cu anume respect. Vei fi cunoscînd dumneata pe Saleri.

— Mai e vorbă ? răspunsei, deşi n-auzisem niciodată pomenindu-se de el.

— Păcat de bietul flăcău !

Auzind tînguiala, înţelesei că murise şi luai o mutră tristă.

Conversaţia nu-i împiedica pe prietenii contelui să bea vîrtos.

Părăsiră în sfîrşit taurii şi începură să glumească şi să rîdă cu „fetele". Una dintre ele, paţachina, după cum o numise Primo se îndreptă spre mine cu un pahar în mînă, şi zise deşertîndu-l :

— În sănătatea dumitale, făţosule.

Pe urmă se aşeză lîngă mine şi porni să mă cucerească, fără a izbuti însă să mă înduioşeze. Rotunjimile-i excepţionale nu mă mişcau ; îmi pricinuiau greaţă.

Unul din cheflii se distra aruncînd cu măsline în Concha Cărbunăreasa, care, lovită în faţă, ocăra şi blestema ca la uşa cortului.

— C-un napoleon n-arunci, golane, că-ţi mănînci de sub unghie.

— Vrei ? Prinde-l cu gura.

Şi-i repezi cu atîta sete un galben, că dacă nu se pleca, îi spărgea capul. Cum fata începu să-l caute, chefliul îi mai aruncă unul şi-o lovi în ceafă. Cărbunăreasa scoase un ţipăt şi duse mîna la locul din care ţîşnea sîngele. Cum îl spurcă apoi şi-l blestemă, nici nu se poate spune. Începu să se smiorcăie, dar unchiul Primo adună banii de aur de pe jos şi-i întinse, iar prietena Munteanca, spălîndu-i rana cu apă şi oţet, începu să se liniştească. Nu ştiu ce mă sperie mai mult, grosolănia sau risipa ţopîrlanului.

— Ce-i asta, sîntem la cimitir ori la grădina „Eritañas" ? exclamă alt chefliu, al cărui haz consta în adăugirea unui s la sfîrşitul cuvintelor şi în faptul că le şuiera printre dinţi. La jocs fetelors ! Cîntaţi, fetelors !

Primo începu un tango. Toţi făcură cerc. Cărbunăreasa, de pe scaun, şi uitînd de rană, începu, din fundul beregatei, un cîntec ce aducea mai mult a psalmodie :

Cu inimă îndurerată
de un torero-am s-amintesc,
a răsunat în lumea toată
trecutu-i vitejesc.
Un rege-a fost printre toreros,
frumos și iscusit, măreț
ca lăudatul Chiclanero,
de-acelaș mare preț.

Vocea era răgușită, dogită, neplăcută ; cîntecul, de înmormîntare.

Deodată se scoală, îmi smulge pălăria de pe cap fără să se uite la mine, și, cu ea trasă pe-o sprînceană, sare în mijlocul cercului. Începe o serie de bîțîieli din șolduri, din sîni, din brațe, din gît, din tot, afară de picioare.

— Ura, Cărbunăreșica ! strigară vreo doi-trei.

Munteanca și Lola, hai și ele :

În Spania, un dulce nume !
Și-n inimi ca un strigăt e :
Antoñito Sancho Tato spune,
și-ai spus maestru-n volapié[1].
Cîntîndu-i arta sa de aur,
de moartea-i pomenești cu spaimă ;
blestem pe ucigașul taur
ce-l doborî în plină faimă !

Concha își scosese pălăria și făcea cu ea fel de fel de gesturi și bezele, cînd punîndu-și-o, cînd scoțîndu-și-o. După ce se sătură să-și salte trupu-i mlădios în unduiri de trestie bătută de vînt, să-și repeadă brațele înainte și-napoi, să și le înalțe și să le coboare, se lăsă să alunece pe nisip cu o mișcare imperceptibilă a picioarelor. Merse astfel roată pe dinaintea noastră, atingîndu-ne genunchii. Trecînd pe lîngă mine, îmi puse pălăria pe cap și grăi răgușit :

---

[1] **Figură la luptele de tauri, constînd dintr-o lovitură dată din fugă în ceafa taurului.**

— Mulţumesc, gagicule !

Se întoarse iar în mijlocul cercului şi iar începu să se clatine pe picioarele-i ţepene. Lola şi Munteanca cîntau mereu *coplas,* pomenind toate de *toreros* mai mult sau mai puţin răposaţi. Chefliii o îndemnau pe dansatoare, chemînd-o cu cele mai pocite porecle. Îndeosebi mitocanul poreclit Naranjero, care, după cîte putui observa, făcea pe măscăriciul, se distingea de ceilalţi prin felurimea cuvintelor grosolane, obscene, dar ciudate, potrivite unei închipuiri bolnave, pe care le rostea necontenit.

Concha lovea vîrtos pămîntul cu tocurile, iscînd praf ; ţinea mîinile în şolduri şi bustul neclintit. Privirea i se preschimba din şăgalnică în lubrică. Un zîmbet nedesluşit, destăinuind oboseala şi viţiul, îi flutură pe trăsăturile ofilite. Tropăitul, ajuns la culme, slăbi apoi pe nesimţite pînă se stinse într-o domoală, imperceptibilă clătinare a pulpelor. Dănţuitoarea, în termeni tehnici, rămînea „adormită", spre bucuria privitorilor, care o aplaudau din răsputeri. Părea o statuă.

Dansatoarea se deşteptă în fine din încremenire printr-o uşoară mişcare din şolduri, care începu să sporească, să crească pînă se preschimbă în acea desfrînată mişcare de rotire, păstrînd, totuşi, restul trupului ţeapăn. După cît se pare, acesta era gestul suprem al voluptăţii, căci ajungînd aici, chefliii doar că nu înnebuniră.

— Trăi-ţi-ar bafta ! exclamă Naranjero. Trăiască andaluzele ! Vino să bem un păhăruţ, porumbiţo !... În sănătatea mamă-ti, că am în buzunar un bileţel de la loteria trecută !

Statua zîmbi, mereu ţeapănă şi fără să-şi întrerupă rotirea, ce entuziasmase atît pe ceilalţi, iar mie-mi pricinuise o profundă silă. Deodată se răsuci în loc, bătu năbădăioasă pămîntul de trei-patru ori şi se duse apoi să se aşeze pe scaun în strigătele de ura şi aplauzele chefliilor. Naranjero se grăbi să-i ofere un pahar, pe care ea-l goli dintr-o înghiţitură, parcă l-ar fi vărsat de-a dreptul în stomac.

Alături de noi, în celelalte chioşcuri, se auzeau de asemenea sunete de ghitară, clinchet de pahare şi oftaturile cîntăreţelor, întretăiate de înjurături şi cuvinte obscene. Logodnica lui Saleri cîntă, acompaniată de Primo, un

jaleo sau cîntec gitan, care iar nu-mi plăcu. Contele stătea grav, tăcut, bînd pe îndelete paharele ce i se umpleau, răspunzînd întrebărilor cu aleasă politeţe, ca şi cum se afla la o recepţie de la palat. Ţinuta-i corectă contrasta cu apucăturile lăbărţate, de mahala, ale prietenilor. Doar englezul se mai ţinea liniştit şi serios. Cînd şi cînd, fără să i se clintească o trăsătură pe chipu-i rece, striga într-o spaniolă schimonosită fraze greţoase, care le făceau pe fete să se strîmbe de rîs.

— Ce haz are vlăjganu ! Fir-ar al naibii să fie ! exclamă Cărbunăreasa pe care ciudăţeniile englezului o distrau cu adevărat.

Între doi dintre cheflii se încinsese o ceartă, cu privire la taurii muruvi (iar muruvii !), mai-mai să se încaiere. Ceilalţi nici nu se sinchisiră. Eu vorbeam cu fosta logodnică a lui Saleri, ocheşica durdulie, singura care nu-mi displăcuse pe de-a-ntregul. Dar fiind cu desăvîrşire necunoscător al graiului întrebuinţat cu asemenea soi de femei, nu izbuteam să animez de loc conversaţia. O tot întrebam de Málaga, iar ea-mi răspundea cu deosebită nepăsare, privindu-mă cînd şi cînd cu coada ochiului, parcă şi-ar fi zis : „Cine o fi nesăratu ăsta ?“

Îmi dădeam toate silinţele să par vesel şi hazliu ca şi ceilalţi, şi mai cu seamă să ascund accentul ţinutului meu, însuşindu-mi altul, dacă nu andaluz, cel puţin castilian neaoş. Nu izbuteam. Mă împiedecam din ce în ce mai rău şi puneam întrebări tot mai anapoda. Munteanca mă picni deodată :

— Eşti galeg ?

— Nu ; sînt din Salamanca, răspunsei, lepădîndu-mă de ţinutul meu, aşa cum se lepădase Sfîntul Petru de învăţătorul lui.

— Aşa credeam şi eu.

Aducînd vorba de copilăria ei, fosta logodnică a lui Saleri se mai însufleţi. Începu să-şi amintească de Granada cu înduioşare, asigurîndu-mă că acolo lumea petrece mult mai bine ca-n Sevilla. Nu stărui însă asupra felului aceluia de petreceri. Îşi aducea aminte de cîteva întîmplări din copilărie, destul de anoste, pe care le ascultam cu pre-

făcută atenție, răsuflînd în fine ușurat c-o vedeam distrîndu-se.

Doi dintre cheflii se duseră în chioșcul vecin de unde se întoarseră cu două femei, care o șterseră de îndată ce goliră cîteva pahare și trîntiră cîteva măscări. Naranjero, din ce în ce mai cu chef, răspundea măscărilor, cu altele și mai pipărate, veselindu-se cu toți nevoie-mare, de schimbul acela de cuvinte în care cuviința avea atît de suferit. Englezul, grav și scorțos, veni să se așeze pe genunchii Conchei Cărbunăreasa care-l primi cu ciupituri, prăpădindu-se de rîs.

— Eu dai la tine un pupătur antropofag, vrei ?

— O pupătură ca-n țara voastră ?

— Și mai departe.

— Bine, poftim, răspunse sărmana, fără să-și închipuie ce-i cerea.

Englezul se aplecă și-o mușcă sălbatic de obraz. Fata scoase un urlet asurzitor ; se vedeau cît de colo semnele lăsate de dinți pe obraji. Concha puse mîna pe un pahar și-l azvîrli în capul barbarului, dar fără să-l nimerească. Unchiul însă, indignat, se sculă, vărsînd sudălmi, și trase cuțitul. Din fericire se opri la vreme, ca să putem interveni și să-l potolim. Bănuii că nu prea era hotărît să scoată mațele englezului, deși o repeta într-una.

Iar se liniștiră lucrurile. Biata Cărbunăreasă se smiorcăia într-un colț, cu batista la obraz. Fusese ursită să aibă ghinion toată după-amiaza.

Începusem să mă simt ametit. Mi se coclise binișor limba în gură. Prinsei de veste că, ori de cîte ori spuneam cîte ceva, prietena mea Munteanca pufnea-n rîs, și mă îmbia de zor cu paharul. Îmbărbătat de hohotele ei, îmi închipuii că nimerisem, în sfîrșit, și că descoperisem taina hazului andaluz, și, firește, începui să bat cîmpii de era mai mare jalea. O dată, pe cînd Matilda îmi întindea un pahar, nu știu cînd îi spusei :

— Ei, fetico, asta-i o halbă întreagă !

Văzui pe Munteancă, făcîndu-mi cu ochiul.

— Ba nu zău, ai vrea să mă vezi beat, nu ? îi spusei cu un zîmbet ocrotitor. Ce-o să te mai păcălești, fetițo ! Pe mine n-a fost în stare să mă-mbete nimeni pînă azi.

Pregăteşte un Guadalquivir de vin, dacă ai poftă să mă vezi cherchelit.

— Matildo, lasă-ncolo pe ţoapa aia, nu vezi că-i galeg ? grăi atunci paţachina cu mîinile ei de caltaboşi, care nu mă ierta pentru că mă arătasem nesimţitor dinaintea uriaşilor ei sîni.

— Eu galeg ? răcnii din băierile inimii. Nici nu sînt galeg, şi nici n-am fost în viaţa mea în Galicia.

Pentru a doua oară, ca şi Sfîntul Petru, mă lepădai de ţinutul natal, şi aproape în aceiaşi termeni.

Nu-mi mai tăcea gura. Povestii tuturor snoavele pe care le ştiam şi le recitai o grămadă de versuri din recolta mea. Fosta logodnică a lui Saleri mă întrebă dacă eram jălbar.

— Scriitor ăi fi vrînd să zici, puico !

— Ce mi-e Tanda ce mi-e Manda. Totuna.

— Totuna ? Vezi-ţi de treabă.

Şi cu multă seriozitate mă apucai să le explic deosebirea. Pesemne că am fost prea greoi, fiindcă plecară unul cîte unul şi mă lăsară singur. Naranjero, care nu mai isprăvea cu glumele, se apropie de mine şi-mi zise :

— Tinere, ce trebuie să facă cel ce se-nsoară ?... Să profite, nu ?

Nu-nţeleg de ce gluma aceea inocentă mi se păru o insultă grozavă.

— Să profite, hai ? i-o întorsei scrîşnind din dinţi. Mi se pare mie că pe aici sînt destui învîrtiţi care-o să vadă curînd-curînd stele verzi.

Pesemne că nu pricepu ce voiam să spun, deoarece, cu un zîmbet bleg, porni să-ntrebe pe toţi acelaşi lucru.

Naranjero era un bărbat de vreo patruzeci şi cinci de ani, tuciuriu şi scorojit la faţă, cu părul lăţos şi cărunt, ochi negri de veveriţă, mai degrabă scund decît înalt şi umbla îmbrăcat la fel cu ghitaristul Primo : jachetă scurtă, brîu şi gambetă. Fără să ştiu de ce, poate pentru că se credea cu haz, îmi fu antipatic de la început. Acum, după insulta pe care mi-o adusese (aşa credeam eu) începui să-l urăsc de moarte şi să-i caut pricină cu lumînarea. Din colţul în care şedeam îl fulgeram cu priviri furibunde, de care el habar n-avea. Totuşi, de la o vreme observai că

Munteanca și Lola, formînd grup cu el și cu încă doi cheflii, se uitau spre mine zîmbind. Naranjero se desprinse din grup, se apropie cu un surîs mucalit și, ducînd mîna la pălărie, cu prefăcut respect, mă întrebă :

— Cucoane, dumneata ești galeg ?

Văzui roșu dinaintea ochilor. Mă sculai furios și, încercînd să-l bușesc, mai degrabă îi scuipai în față decît zisei :

— Galeg ăi fi dumneata, dălcăuș păcătos !

Pentru a treia oară mă lepădai de ținutul meu. Nu cîntă cocoșul ; dar se întîmplă ceva mult mai rău.

Naranjero grăi c-o liniște amenințătoare, punîndu-mi în același timp mîna în piept :

— Ho, conașule, nu te zburli, că pe urmă nu te mai scapă nici dracu, cînd te-oi înhăța.

— Ba ai să vezi tu pe dracu, banditule ! strigai mîniat fără rost. Și, pînă să termin vorba, pleosc ! îi și ard o palmă.

Ciudat lucru ! Toți cîți se aflau acolo, în loc să se îndrepte spre mine, se repeziră la el să-l țină. Erau galbeni la față și îngroziți. Aburul beției care mi se urcase la cap se risipi ca prin farmec. Vag, începui să înțeleg că săvîrșisem ceva mult mai grav decît părea la prima vedere. (Nu știam în ce constă gravitatea, dar o simțeam.) Vrăjmașul meu, ținut de toate mîinile acelea, mă săgeta cu o privire scăpărătoare de ură. O schimbă apoi pe una batjocoritoare, și grăi prefăcîndu-se potolit :

— Haide, dați-mi drumul, domnilor, că nu-i nimic... O palmă mai mult ori mai puțin, totuna-i !

Îi deteră drumul, dar fără a-l pierde din ochi, neliniștiți. Parcă se domolise cu desăvîrșire. Își puse pălăria, care-i căzuse, bău un pahar de vin, și-apoi se despărți, zîmbind, de prietenii săi.

— Să ne vedem cu bine !

După ce ieși, se așternu o tăcere stingheritoare. Pe chipurile conmesenilor se citea mînia și neliniștea ; la fel și pe al contelui, care-mi aruncă o privire lungă, rece și iscoditoare în care crezui că deslușesc anume compătimire mucalită.

— Cum vi se pare prietenul meu Sanjurjo ? întrebă apoi cu tîlc pe cheflii. Nu-i așa că e cam arțăgos la beție ?

— Eh ! N-a fost rău, răspunse unul, fără să mă privească și pe același ton zeflemitor.

Observai că mardeiaşii schimbau între ei priviri iuţi, zeflemitoare, care mă necăjiră rău de tot.

Paţachina, care tot mai stăruia să mă cucerească, se îndreptă spre mine cu un pahar în mînă şi-mi zise în şoaptă :

— Aşa-mi plac bărbaţii. Iartă-mă, fiule, dacă ţi-am zis galeg.

Ridicai din umeri cu superioară nepăsare şi-i întorsei spatele. Mă dusei să mă aşez lîngă Primo. Capetele, destul de încălzite de băutură, după trecătorul duş rece se aprinseră şi mai şi. Sosi clipa cîntecelor bahice şi a urletelor ; cuvintele obscene curgeau gîrlă. Un haidău porni să joace un tango cu Matilda Munteanca, în vreme ce Concha bătea din palme şi cînta cu vocea-i răguşită de prostituată.

— Cine-i jupînul pe care l-am pălmuit ? îl întrebai în şoaptă şi confidenţial pe Primo.

— Nu-l cunoşti ? zise uitîndu-se la mine mirat. Nu cunoşti dumneata pe Juan Ruiz ?... Mă băteau pe mine gîndurile !...

Mă lămuri că Juan Ruiz, poreclit Naranjero, era un vechi şi vestit bandit din provincia Córdoba care, ani de-a rîndul, îşi bătuse joc de jandarmi, omorînd cîţiva.

Mărturisesc că, auzind ştirea, simţii o gîdilitură pe dinăuntru. Ultimele ceţuri pe care mi le putuse aşterne peste creier vinul se împrăştiară la moment. În viaţa mea nu m-am simţit mai treaz.

Fără să-l descos, Primo îmi zugrăvi firea şi-mi depănă povestea blîndului personaj. Furase nişte cocoşi cînd era de optsprezece ani. Poliţia se luă după el. Fugi în munţi. Începu tîlhăriile, ţinînd calea ciobanilor şi călătorilor, dar nu cerea niciodată decît atît cît îi trebuia să trăiască. Ucise un jandarm. De atunci nu se mai putu arăta în lume, pentru că l-ar fi putut costa capul. Pe urmă răni pe altul, şi apoi pe altul, trăind numai din furt, măcar că „nu făcea rău nimănui". Era un bandit generos. Uneori se strecura noaptea pe la moşieri şi le cerea un duro ca să aibă ce mînca. Dacă voiau să-i dea mai mult refuza, sub cuvînt că n-avea nevoie pentru moment. Că-l întîlneam acum ca pe un om de treabă şi că nu pierise în streang, se

datora faptului că fusese conducătorul unei grupări liberale, puţin înainte de '68. Cînd izbucni revoluţia, fu graţiat, în urma stăruinţelor unor bogătaşi care-l ocroteau. Era bărbat, după spusele lui Primo, „tare mucalit şi de ispravă", un om de bine, dar zurbagiu din cale-afară.

Deşi toate acestea mi le spunea-n şoaptă, mie-mi sunau în urechi de parcă mi le-ar fi suflat cu un bucium. Totuşi, făcînd pe grozavul, ascultai povestea cu o nepăsare pe care, vai ! eram departe de a o simţi. Ba avui chiar puterea să schiţez un zîmbet şi să zic :

— Crezi c-o să mă omoare ?

Primo se scărpină după ureche, ciuguli pe gînduri ghitara, şi-apoi mi-o trînti uitîndu-se drept în ochii mei :

— Să fiu în locul dumitale, mîine dimineaţă aş spăla putina cu primul tren.

— Eh ! şuierai eu, dînd din umeri dispreţuitor.

Ghitaristul îmi aruncă o privire în care deslușii parcă şi milă şi admiraţie.

Însufleţirea chefliilor sporise în vremea aceea. Veni ceasul celor boacăne. Unul din ei se urcă pe masă să peroreze, iar ceilalţi, în semn de aplauze, îl stropeau pe faţă cu vin de Jerez şi Manzanilla. Altul se încăpăţînă să salte cu dinţii de pe jos pe unul beat mort, dar nu izbuti, în schimb îi sfîşie surtucul... Altul nu şi nu că paţachina să ne arate ce trebuie ascuns, şi în lupta ce se încinse între ei, se prăvăliră amîndoi pe jos.

Contele stătea gnav, tăcut, golind unul după altul paharele de Jerez. Căutătura-i însă nu mai era aceeaşi, ştearsă şi rătăcită, a omului plictisit. În pupile-i strălucea un foc sălbatic şi răutăcios care inspira teamă. Buzele-i rămîneau încreţite într-un surîs dispreţuitor. Mut şi nemişcat, părea alt om.

Englezul se dezbrăcase de haină şi jiletcă şi, cu mînecile cămăşii sumese, îşi arăta muşchii braţelor, într-adevăr pietroşi, şi se distra izbindu-i cu cîte-o sticlă goală, pînă ce-o spărgea. O dată îi dădu sîngele, dar îşi văzu înainte de treabă fără să-i pese. Ceru apoi chelnerului să-i aducă o sticlă de rom şi un pahar mai mare. Umplu paharul ochi şi pe îndelete, fără o strîmbătură, fără măcar să clipească,

îl goli pînă la fund. După care îl așează pe masă dinaintea contelui și zise grav :

— La dumneata nu face asta.

Prin ochii contelui chefliu trecu o scăpărare de furie. Știu să se stăpînească, totuși, și vărsînd în pahar restul sticlei, porunci liniștit chelnerului să-i aducă niște ardei pisat. Aruncă un pumn înăuntru ; mai zvîrli și scrumul țigării adunat dinainte, și, fără să scoată o vorbă, cu același surîs disprețuitor, deșertă paharul pe gîtlej, dar, nemulțumit cu asta, îl sparse cu dinții. Îi văzurăm buzele mînjite de sînge. Șleahta zurbagiilor primi cu chiote și strigăte de bravo această dovadă că nobilul conte avea un stomac de struț, ca și cum ar fi fost în joc onoarea națională.

Se înnsera. În chioșc abia se mai vedea. Cum capul nu-mi mai era la unison cu al celorlalți pentru că, așa cum am povestit, pățania cu Naranjero avusese darul să mi-l limpezească, scenele grotești și barbare la care asistam îmi pricinuiau o silă adîncă. Doream să plec ; dar oricine va înțelege că nici prin minte nu-mi trecu să mă urnesc de acolo. Vecinii de prin celelalte chioșcuri atinseseră pesemne același fericit grad de fierbințeală. (Nu se mai auzeau decît strigăte necumpătate, ciocnete de pahare, rîsete grosolane și înjurături.)

Contele nu se socotea mulțumit cu biruința cîștigată asupra englezului. În vreme ce sorbea cu o aparentă liniște paharele de vin ce i se ofereau, nu înceta o clipă să-l fulgere cu privirea, muncit de o turbare surdă ce nu întîrzie să izbucnească. Ochii-i, singurii neastîmpărați în fața-i încremenită, scăpărau din ce în ce mai sălbatic, ca ai unui nebun cînd e vîrît în cămașa de forță.

Englezul, beat mort, nu mai contenea să se laude cu mușchii lui, sîcîind astfel pe ceilalți, care n-aveau beția așa de bătăioasă.

— Dumneata ești foarte viteaz, nu-i așa ? îi zise contele cu același zîmbet disprețuitor.

— Mai ca la dumneata, răspunse englezul.

Don Jenaro dădu să se arunce asupra lui, dar fu împiedicat. Potolindu-se repede, grăi :

— Cu toate că ești așa de viteaz, mă prind că nu pui mîna pe masă.

— De ce ?

— Ca s-o ţintuiesc, împreună cu a mea.

Englezul, neşovăind de loc, întinse laba-i ciolănoasă. Contele trase din buzunar un pumnal cizelat, mic ca o jucărie, şi-şi aşează mîna-i fină de cavaler peste mîna englezului. Şi, fără să stea pe gînduri, cu o privire sălbatică, înălţă pumnalul şi, dintr-o lovitură, ţintui amîndouă mîinile pe masă.

Femeile scoaseră un strigăt de groază. Bărbaţii ne rezirăm să-l sprijinim. Cîţiva porniră după ajutor. Într-o clipită chioşcul se umplu de lume. Din răni ţîşneau şiroaie de sînge care pătau batistele cu care-i ştergeam. Un medic, aflat din întîmplare printre cei din jur, le dete primele ajutoare cu ce se găsi la îndemînă. În vreme ce-i pansa, contele surîdea. Englezul se prăvălise ca un bou, vărsînd. Nici celălalt nu zăbovi să-i calce pe urme. Amîndoi fură transportaţi în odăile de sus ale localului şi culcaţi în pat. Toată lumea se împrăştie comentînd barbaria acelei isprăvi.

Dar groaza care-mi pricinuise scena aceasta n-ajunse să mă vindece de aceea pe care o simţeam cînd mă gîndeam la cea care mi se pregătea mie, de o sută de ori mai sîngeroasă. Deoarece, dacă atîta belşug de sînge curgea din mîinile găurite de un pumnal subţire, cît avea să curgă, gîlgîind, dintr-o spintecătură făcută în pîntecele meu de un cuţit !

Văzînd pe toată lumea urcîndu-se în trăsuri şi plecînd, socotii că trebuie să găsesc cu orice preţ un vehicul care să mă ducă în Sevilla, căci să pornesc pe jos, la ceasul acela, ar fi fost o nebunie. Mă uitai speriat în toate părţile, să văd dacă nu dădeam cu ochii de vreunul din zurbagiii de la chef. Aş, nici unul. Parcă intraseră în pămînt. Mă cuprinse o descurajare de moarte, şi tocmai cînd mă gîndeam să cer oricărui necunoscut un loc în birjă, pentru că nu era liberă nici una, se apropie paţachina pe care o dispreţuisem atîta.

— Vii cu noi ? Matilda şi cu mine avem o berlină, şi încăpem toţi trei dacă vrei să stai pe scăunel.

Parcă văzui deschizîndu-se cerul. Primii cu atîta bucurie. încît femeia mă privi curioasă. Mă înroşii tot, gîndind că-mi ghicise frica. Mă urcai cu ele şi tot drumul nu ştiui cum să mă port mai amabil.

Ce nu facem ca să păstrăm întreagă pielea în care sîntem înfăşuraţi !

XIV

ÎNCEP SĂ FIU UN EROU DE ROMAN

Mă lăsară la poarta casei. Vrui să plătesc birjarul, dar ele se împotriviră şi nu stăruii. Le făgăduii să trec altădată pe la cafeneaua lui Silverio şi să le plătesc un chef. Firește, n-am făcut-o. Că altă treabă n-aveam decît să-mi cheltuiesc prosteşte gologanii !

Se întunecase bine, dar nu bătuse de nouă. Mă dusei în odaie şi, în aşteptarea ceasului de întîlnire cu Gloria, mă întinsei în pat să mă odihnesc puţin, că eram foarte obosit. Trăsei însă un pui de somn şi cînd mă deşteptai speriat şi mă iutai la ceas, era mai bine de nouă jumătate. Îmi luai pălăria şi ieşii în fugă ; dar cum păşii în stradă şi-mi veni deodată în minte palma trasă lui Naranjero şi primejdia prin care treceam, mă întorsei şi-mi schimbai costumul şi pălăria. Apoi, mergînd cu multă băgare de seamă, privind în toate părţile şi căutînd să merg foarte aproape de cîte un trecător, mă îndreptai spre casa logodnicei. Era aproape zece cînd sosii. Fereastra era închisă, dar, apropiindu-mă, se deschise cu zgomot şi apăru Gloria înoruntată foc.

— Ştiu că m-ai făcut să te aştept, băiete ! Credeam că-mi tragi chiulul.

Încercai s-o împac, povestindu-i cum mă dusesem să-l văd pe unchiu-său Jenaro, aşa cum fusese vorba, şi ceea ce mi se întîmplase în tovărăşia lui, trecînd, firește, sub tăcere incidentul cu Naranjero. La ce s-o mai fi neliniştit degeaba ? Sosisem tîrziu, fiindcă întîmplarea cu mîinile străpunse ne luase multă vreme. Se cruci auzind povestirea isprăvii, deşi mai puţin decît credeam eu. Ba începu chiar să se şi mîndrească.

— Ce curaj pe unchiu-meu, nu ?

Îi împărtăşii admiraţia, deşi în fond îmi păstrai dreptul de a judeca pe conte aşa cum merita. Povestindu-mi despre el alte cîteva isprăvi de acelaşi soi, îmi întări şi mai mult părerea pe care mi-o făcusem. Văzînd că-i plăceau oamenii cruzi, era gata să mă ia gura pe dinainte şi să-i povestesc şi isprava mea ; dar mă oprii, socotind că ar fi putut să întrevadă frica pe care-o simţeam acum. Fiindcă n-auzeam

cel mai mic fîşîit, fără să-ntorc capul şi să mă uit în sus şi-n jos pe uliţă. Veşnic îl zăream ivindu-se pe fiorosul Juan Ruiz, cu groaznicu-i pumnal ! Îmi sărea inima din nimic şi nu spuneam nici un cuvînt la locul lui.

— Băiete, mi se pare că eşti cam cherchelit !... Şi să ştii că şi eşti : duhneşti a băutură de te trăsneşte ! Uf, dă-te-ncolo, purceluşule !

Nu mă lăsă să mă apropii de fereastră.

Înainte de plecare o înştiinţai că a doua zi nu puteam veni la întîlnire din pricina şezătorii literare de la Cazinoul Spaniol. Cît pe-aci să ne certăm, nu din cauză că nu ne puteam vedea, ci pentru că, aflînd că asistau şi doamne, i se năzări c-aveau să se îndrăgostească toate de mine. Îi arătai că mutra mea, din cutare şi cutare motiv, nu merita atîta cinste. Pesemne însă că mă dovedii slab în argumentare, căci o ţinea una şi bună şi la un moment mă socotii biruit. Atunci capitulai şi-ntorsei foaia. Presupunînd chiar — zisei — ceea ce era puţin probabil, că domnişoarele de acolo s-ar fi îndrăgostit de mine, pentru ea nu era nici o primejdie, fiindcă eu eram de mult îndrăgostit nebun şi-n inima mea nu mai încăpea altă iubire. Tot se mai apără, dar bătînd în retragere, tăgăduindu-mi iubirea, numai pentru a mă auzi întărind-o şi mai înflăcărat. Dacă ar fi putut veni şi ea ! Ce fericită ar fi fost să asiste la triumful meu ! Dar nici prin gînd să nu ne fi trecut aşa ceva. Stăruia să creadă că afacerile noastre nu merg bine, că era absolută nevoie de intervenţia unchiului Jenaro ; avea siguranţa că mamă-sa nu-şi va da de bunăvoie consimţămîntul la căsătorie.

— Negreşit, exclamă, o vrea, n-o vrea... Eu mă mărit cu tine măcar să ştiu că fug pe coş.

Îi zării ochii frumoşi strălucind cu o expresie de mîndrie şi bravură care mă mişcă adînc.

Sufletul năvalnic, pătimaş al acestei femei deştepta în al meu energii pe care nici nu le bănuiam. Îi strînsei mîna să i-o rup. În clipa aceea nu mă temeam de nimeni pe lume, nici chiar de Naranjero.

Dar cum mă dezlipii de lîngă fereastră şi ajunsei acasă, se schimbă socoteala. Gîndul pumnalului începu să mă chinuie iar. Chibzuii vreme îndelungată la mijloacele cele mai

nimerite pentru a nu face cunoştinţă cu preţiosul produs al industriei naţionale. În sfîrşit, dibuii unul. Socotii că cel mai bun lucru era să-l împac pe Naranjero printr-un gest care să-i probeze că scena din după-amiaza trecută fusese pricinuită de beţie. Aveam la dispoziţia mea cîteva invitaţii pentru şezătoarea de la Cazinoul Spaniol. Dacă i-aş trimite una !... Bănuii că n-o să fie atît de mojic încît... Nimic, nimic, i-o trimit... Dar cum ?... Nu ştiam unde stă. Dar trebuia să ştie ghitaristul Primo.

A doua zi dimineaţa luai o birjă şi mă dusei la cafeneaua lui Silverio ; întrebai unde stă Primo şi mi se răspunse că în Real de la Feria, numărul... Pornii într-acolo fără zăbavă, tot în birjă, pentru că, deşi hotărîsem în mine însumi, despărţindu-mă de Gloria, că nimic pe lume nu mă putea speria, în timpul nopţii adusesem cîteva rectificări acestei judecăţi. „Artistul“ nu se sculase încă din pat. Stăruii să-l văd. O femeie din popor, sărăcăcios îmbrăcată, nevastă-sa, după cum îmi spuse, mă conduse în odaia de culcare, o ghimirlie întunecoasă şi strîmtă, firește. Primo, deşteptat brusc de nevastă-sa, nu mă recunoscu pe dată ; după aceea însă se lămuri. Îi explicai ceea ce voiam, cu anume sfială. Era vorba să facă să ajungă în mîinile lui Juan Ruiz invitaţia pe care i-o încredinţai. Aşezat pe marginea patului şi învîrtind-o în mîini, ghitaristul zîmbi înainte de a-mi răspunde. Surîsul mă ofensă profund. Oricine va zice : ce-ţi pasă de zîmbetul unui balaoaches ? Totuşi, cînd balaoacheşul are dreptate să surîdă şi-o face în felul spontan şi firesc al lui Primo, oricine se poate preabine simţi umilit.

— Juan Ruiz şade aici, la doi paşi, în Alameda de Hércules...

— Foarte bine, dar dacă ai putea dumneata...

— Conaşu-ntreabă de Naranjero ? se interesă grijulia soţie. Păi cînd ieşi de aici doar o iei la dreapta, intri pe prima ulicioară...

Ghitaristul o întrerupse încruntat, poruncindu-i să tacă. Nu era vorba să mă duc eu în persoană la Naranjero, ci să-i trimit invitaţia...

Discuţia mă umilea tot mai tare. După ce amîndoi soţii, cu o excesivă pe oît de nemeritată amabilitate, îmi făgă-

duiră să-mi îndeplinească dorința, mă grăbii să ies, mulțumindu-le călduros. Și cum vecinătatea dușmanului presăra cu primejdii locurile unde mă găseam, spusei birjarului să dea bice cailor și să mă ducă în grabă acasă, unde mă apucai să scriu adresele, ca să trimit la cunoscuți invitațiile ce-mi mai rămăseseră și să citesc pentru a suta oară versurile pe care aveam să le prezint seara admirației sevillanilor. La pasajele care mi se păreau mai energice, căutam să-mi îngroș vocea, să-i dau sonoritate și strășnicie ; la cele înduioșătoare mă emoționam, dar cu adevărat, ajungînd să vărs chiar și lacrimi, deși le știam mai bine ca pe „tatăl nostru".

După-amiază mă repezii pînă la contele del Padul. Îl găsii într-un fotoliu, cu brațul oblojit, legat după gît. Avea nițică fierbințeală. Din privirea pe care mi-o aruncă la intrare, înțelesei că nu trebuie să mă mir de rană, și mă executai. Îmi povesti cu cel mai mare sînge rece că noaptea trecută, încercînd să despartă doi inși care se certau pe stradă, îl răniseră, sau, mai bine zis, se rănise singur. Isabel îl dojenea pe tată-său pentru zelul de care dăduse dovadă. De ce să se amestece între doi oameni care trăseseră cuțitele ? Să-i fi lăsat să se-njunghie. Viața lui tată-său prețuia de o mie de ori mai mult decît a celor doi cîrcotași. Contele asculta fără să roșească vorbele călduroase ale fiicei sale, lucru care mi se păru cu neputință.

Bătu, în sfîrșit, nouă, ceasul critic din noaptea aceea. Abia atinsesem mîncarea. Eram nervos, parcă m-aș fi dus să mă bat. Acasă toți umblau de parcă ar fi fost în joc amorul propriu al pensiunii din strada Aguilar. Eduardito, Villa și Oloriz hotărîră să mă întovărășească. Matildita făgăduise o lumînare Maicii Preciste dacă mă aplaudau, iar Fernanda, domnița pe cît de adorată pe atît de răscoaptă a frățiorului ei, să se ducă la slujbă într-o zi de lucru. Toți mă sfătuiau să-mi păstrez cumpătul.

— Curaj, ai înțeles, don Ceferino ?

Mă răsfățau, mă dezmierdau, se întreceau care mai de care să-mi aducă orice doream, dar necontenit cu o expresie jumătate îndurerată, jumătate afectuoasă, parc-ar fi avut de-a face cu un osîndit în ajunul spînzurării. Matildita nu mai putu răbda și mărturisi că tare se temea să

nu-mi pierd firea şi că ar fi dorit să fie ea în locul meu „pentru că se simţea în stare să citească versuri chiar dinaintea reginei Spaniei".

După ce luarăm toţi patru ceaiul la „Britanica", văzînd că era aproape nouă, mă sculai voinicos, grăind :

— Să mergem, domnilor !

Şi ne îndreptarăm spre trotuarul din faţă, unde se găsea Cazinoul Spaniol. Mă îmbrăcasem în frac şi clac. Cînd intrarăm, clubul gemea de lume, lucru care-mi pricinui un simţămînt de plăcere şi de frică greu de lămurit. La ivirea mea se produse anume zarvă. În clipa aceea greu mi-ar fi fost să mă conving că nu eram un personaj prea important şi că fapta ce stătea să se împlinească n-avea o covîrşitoare însemnătate în desfăşurarea întîmplărilor veacului. Mă înconjurară cîţiva membri din comitet, vorbindu-mi cu deferenţă. Eu răspundeam cu vorbe numărate, dar arătînd o desăvîrşită amabilitate şi modestie cîntărită, care trebuia să mă înalţe uimitor de mult. Mă prefăceam că vorbesc ca şi cum nici nu m-aş gîndi la solemnitatea ce urma să aibă loc, pentru că oamenii cu adevărat superiori şi deprinşi cu aplauzele socot apariţia lor în public ca ceva firesc şi foarte obişnuit. În fine, îmi dădeam nişte aere...

Jumătate din sală era plină de doamne. Detei uşurel perdeaua deoparte şi zării în primele rînduri pe domnişoarele de Anguita. Isabel şi domnişoarele de Enríquez stăteau ceva mai departe. Lăsai să se umple toată sala, pentru ca apariţia mea să facă mai mult efect. Încet-încet, publicul de pe culoare se duse să-şi ia locurile în sală, în spatele doamnelor. În sfîrşit, rămăsei singur cu membrii comitetului, deoarece Villa, Oloriz şi Eduardito, credincioasa-mi gardă, porniseră şi ei spre locurile lor.

— Cînd doriţi să începeţi, domnule Sanjurjo ? îmi zise preşedintele scoţînd ceasul.

Mă dezbrăcai de paltonul pe care nici nu ştiu cui îl încredinţai, întocmai ca un *torero* oînd zvîrle capa de gală în arenă ; acelaşi lucru îl făcui şi cu pălăria ; îmi vîrîi degetele prin păr în chip de pieptene, umflîndu-mi-l şi netezindu-mi-l frumos şi, în fine, păşii pe estrada ridicată în acest scop în sală. Şi nu fui primit cu un tunet de aplauze.

În timpul lecturii bucăţii *Pielea Roşie* băui două pahare cu apă îndulcită. Dar se întîmplă ceva ce nu pot trece sub tăcere, din pricina consecinţelor fatale pe care le-ar fi putut avea. În loc de treizeci şi şapte de minute cît calculasem, citirea legendei nu ţinu mai mult de douăzeci şi două. Se aplaudă foarte mult ; doamnele se emoţionară şi-şi fluturară batistele cu entuziasm, răspîndind în aerul încălzit mii de parfumuri de *opoponax*, *fleur d'Italie*, *reseda* etc.

Era o legendă deosebit de patetică. Nu mă mira cîtuşi de puţin că impresionase aşa de adînc. Nu departe de mine, spre dreapta, se afla un domn care, de vreo patru sau cinci ori, în timpul lecturii, lovi din răsputeri podeaua cu bastonul, strigînd :

— Bravo ! Bravo !

Aplauzele nu erau toomai nimerite atunci, şi devenii niţel bănuitor. Îl cercetai cu coada ochiului, dar nu-i prinsei pe chip nici un semn că ar fi vrut să-şi bată joc de mine. Era un domn de vîrstă mijlocie, cu favorite lungi, care-i ajungeau pînă la nas, cu un aer grav, părînd că ascultă cu multă atenţie.

Dialogul politic între Solón şi Gonzales Brabo plăcu mai puţin, şi-n loc să ţină cincisprezece minute, nu dură decît opt, aproape jumătate din cît socotisem. Totuşi, băui un pahar cu apă. Servitorii clubului nu mai conteneau ducîndu-se şi venind cu mîinile încărcate de tăvi. În schimb, după descrierea cataractelor rîului Piedra, publicul izbucni într-un ropot asurzitor de aplauze, cerîndu-mi s-o repet de trei ori. Cîştigai astfel cel puţin douăzeci de minute din cele pierdute. Mulţumită acestei oportune compensări, nu cunoscui ruşinea de a termina lectura înainte de-o oră şi jumătate, *minimum*, cum am mai spus, pentru asemenea solemnităţi. Doamnele fluturară din nou batistele cu entuziasm. Totuşi, observai că Joaquina Anguita stătea liniştită, ceea ce mi se păru o răzbunare nedemnă şi amănuntul mă irită mai mult decît s-ar fi cuvenit. În timpul citirii acestor poezii precum şi a următoarelor, domnul cu favorite trîntea, la sfîrşitul fiecărei strofe, cîte un : „Bravo !“, lovind, ca de obicei, podeaua cu bastonul pe care-l ţinea în mînă. Din ce în ce mai bănuitor în privinţa lui, pe deasupra hîrtiilor din care citeam, îi aruncam pri-

viri, cînd de teamă, cînd dojenitoare. Aș, ți-ai găsit cu cine ! Își vedea înainte de treabă, vădind, nepăsător, aceeași atenție, fără măcar să-și întoarcă o singură dată ochii spre vecini. Cît pe-aci să mă scoată din sărite faptul că vedeam pe vecini rîzînd ori de cîte ori trîntea cîte un „Bravo !“ Nu putui afla atunci și nici acum nu știu dacă individul mă admira sincer ori era zeflemeaua în persoană, deși înclin pentru cea de-a doua ipoteză.

Avui un succes colosal, comitetul organizator mă felicită călduros, doamnele, la plecare, mă furau curioase din ochi, iar eu nădușii ca un cal de curse și băui o vadră de apă îndulcită cu zahăr. Ieșind pe culoare mă întîlnii nas în nas cu Naranjero, de care-mi uitasem ca de moarte, deși pentru mine Naranjero și moartea erau doi termeni identici. Cred că roșeața — pe care aplauzele și căldura mi-o scoseseră în obraji — scăzu simțitor și deodată. Dar numai pentru cîteva clipe. Juan Ruiz se îndreptă zîmbitor spre mine și-mi strînse cordial mîna. Înțelesei că se simțea foarte onorat de prietenia unui om atît de însemnat și plin de recunoștință pentru galanta-mi invitație. Răsuflai cu o plăcere cum n-am mai răsuflat în viața mea, și-l poftii să bea cu prietenii mei Villa, Oloriz și Eduardito un păhăruț, la Juanito, colea la doi pași.

Fericită seară pentru mine ! Doar una i se putea asemui : cea în care i-am făcut Gloriei declarația de dragoste. După ce ciocnirăm cîteva păhăruțe și luarăm un mezelic, în cîrciuma lui Juanito, pornirăm spre casă. Naranjero ne întovărăși pînă la poartă unde, la despărțire, îmi oferi prietenia lui cu o căldură și o expansivitate care mă mișcară ; e drept că în momentul acela mă simțeam mult mai aplecat spre duioșie. Profitînd de olipa cînd ceilalți vorbeau între ei, îmi zise în șoaptă :

— Don Ceferino, dacă ai vreodată nevoie de-un om... mă-nțelegi dumneata... de-un om !... bizuie-te pe mine.

Deși oferta avea ceva nedeslușit, sau poate chiar din pricina asta, mă impresionă adînc. Era așa de energică formularea : să am nevoie de un om !

Noaptea dormii destul de agitat. Și fericirea pricinuiește insomnie. Pentru a fi fost desăvîrșită, mai trebuia să fi asistat și Gloria la triumf. Mă consolam însă cu gîndul că avea să se scrie despre el în jurnale, ba să facă

chiar din ţînţar armăsar, cum le e obiceiul, şi-mi propusei să-i duc toate notiţele sau articolele, dacă se ajungea pînă acolo. Matildita, plîngînd de bucurie, îmi ceru să-i îngădui să-mi dea o sărutare, pe care i-o acordai mărinimos. Pentru asta trebui să se urce pe un scaun. Adevărul e că, în ciuda zburdălniciei ei, ce n-avea nimic supărător, era o copilă bună fata gazdei mele. În fierbinţeala entuziasmului ajunse să-mi declare că-şi închipuia că eram mai mare poet decît Pepe Ruiz, autorul *Frunzelor din copac căzute — jucăria vîntului sînt*. În gura ei aceasta suna mai elogios decît dacă m-ar fi aşezat deasupra lui Homer.

Dar cum „stînca Tarpeia e foarte aproape de Capitoliu", cum spune, o zi da una nu, un ziar din oraşul meu intitulat *Santinela din Bollo*, fusese ursit de Dumnezeu să nu mă bucur prea mult de fericirea cu care mă dăruia iubirea şi *gloria*. Cumpărai toate gazetele de dimineaţă în majoritatea cărora se vorbea de lecturile mele în mod foarte elogios, deşi nu chiar atît cît aş fi dorit eu. Un poet, în materie de elogii, nu zice niciodată în foru-i lăuntric „basta". Dar, în sfîrşit, era firesc să se întîmple aşa, şi asta nu-mi tulbură de fel fericirea. Tăiai notiţele cele mai elogioase şi le vîrîi într-un plic pentru a le duce seara Gloriei. Ce departe mă găseam, cînd le băgam în buzunar, de ceea ce avea să se întîmple ! În timpul mesei de prînz conversaţia se învîrti, firească, în jurul şezătorii. Eduardito şi Oloriz dădeau amănunte unor oaspeţi de curînd sosiţi care, informaţi din vreme de ziare, mă priveau acum cu o mirare şi un respect care mă făceau să mă umflu în pene.

Înainte de a ne scula de la masă, Matildita veni să-mi spună la ureche :

— Don Ceferino, întreabă de dumneata o femeie care zice că trebuie să-ţi vorbească numaidecît.

O întrebai dacă o cunoaşte şi-mi şopti că i se părea că era tot femeia care-mi aducea bileţelele. „Paca" îmi zisei, şi ieşii repede din sufragerie. În adevăr, în *patio* o găsii pe Paca, care alergă iute să mă-ntîmpine, galbenă şi speriată la faţă, zicînd :

— Domnişorule, au pornit-o !

— Au pornit-o ? Pe cine ?

— Pe cine s-o pornească ? Pe duduiţa.

Rămăsei încremenit locului.

— Unde ? întrebai cu o groază nedesluşită de ceva extraordinar, miraculos, inspirată de chipul speriat al lucrătoarei.

— Nu şitu... mă bate gîndul că la mănăstire.

Aflînd ceva concret, îmi venii în fire şi-mi recăpătai puterile. Nimic nu ne paralizează mai mult ca frica de necunoscut.

— Şi cînd o pornesc ?

— Chiar acuşica. Adineauri fusei pe-acasă, cum mi-e obiceiu, şi duduiţa pe nicăieri. Ba că-i bolnavă, ziceau, ba că-i sucită, ba că-i învîrtită, mie nu-mi mirosea a bine şi nu-i crezui neam. „Să ştii că nu-i lucru curat", mi-am zis. Casa era cu susu-n jos şi auzii voci sus : trag cu urechea şi aud pe duduiţa Gloria strigînd : „Nu merg, nu merg, măcar să ştiu că mă tăiaţi în bucăţi !" „Bătu-i-ar Dumnezeu, blestemaţii !" zisei. Sosi şi don Manuel, conţopistu de la fabrică ; pe urmă ieşi... ce era să mai stau ? Pornii într-un suflet la 'mneata.

Mă repezii în odaie, fără să-i răspund, îmi pusei pălăria, luai revolverul şi-l băgai în buzunar şi ieşii în stradă, hotărît să împiedic răpirea Gloriei, măcar că nu ştiam prin ce mijloc. În urma mea alerga Paca. Într-o clipă ajunsei în strada Argote de Molina. Zărind casa Gloriei, văzui că un cupeu, oprit dinainte-i, pornea tocmai atunci în vale, şi că don Oscar, în poartă, gesticula mînios, făcînd semne vizitiului. Nu mai avui nici o îndoială că înăuntru o ducea, prizonieră, pe Gloria. O rupsei la fugă după el cît mă ţineau picioarele. Trecînd pe dinaintea lui, îi arătai turbat pumnii, fără să mă opresc, piticului pervers, care tot mai stătea în poartă, ca un paznic misterios din vreo povestire din *O mie şi una de nopţi*. Cum străzile sînt prea strîmte, trăsurile nu pot alerga în Sevilla decît cu riscul de-a călca trecătorii. Mulţumită acestui lucru, îmi fu îngăduit să ajung cupeul în care-mi era dusă logodnica, ba aş fi putut chiar să trec înainte, dacă aş fi vrut. Dar nu-mi venea la socoteală. În vreme ce goneam, mintea-mi cugeta asupra acestei întîmplări, întocmind planul de atac, singur de adoptat în asemenea împrejurare. Mă gîndii să pun mîna pe hăţurile cailor şi să-i opresc. Dar una că ar fi fost riscant, pentru că vizitiul putea să dea bice şi să

mă răstoarne, apoi n-aș fi cîștigat nimic cu asta. Fără să pot aduce probe, era greu să-i fac pe oameni să înțeleagă că înăuntru duceau, sechestrată, o tînără. Socotii că era mai bine să aștept să se oprească la poarta mănăstirii, iar la coborît să împiedic intrarea, iscînd tărăboi, ca să se adune lumea și să atrag atenția poliției.

De îndată ce trăsura ieși din strada Alemanes și cum de ici încolo străzile se lărgesc, o luă la galop și-o văzui depărtîndu-se, spre nesfîrșita mea durere. Dar nu-mi pierdui curajul. Pornii iar în goană și, cînd pătrunse în strada Borceguineria, trebuind să domolească pasul, o ajunsei din nou. O urmării de aproape și, cînd intră în strada San José, i-o luai înainte și mă dusei să mă așez dinaintea mănăstirii. În cîteva clipe sosi și se opri. Observai că un ins care stătea în poarta colegiului trase de clopoțel și poarta se deschise ca la comandă. Din cupeu coborî un om pe care nu-l cunoșteam și-o apucă de mîini pe Gloria mea care, văzui limpede, se smucea să scape. Dinăuntru o împingea don Manuel, contabilul fabricii, care sări iute jos după ea. Mai era doar un pas pînă s-o bage înăuntru. Dar pasul acela nu-l putură face. Fără cea mai mică teamă, cum ușor e de închipuit, mă repezii la ei, strigînd aproape cît mă ținea gura :

— Stați ! Unde-o duceți pe domnișoara ?

— Ceferino, scapă-mă ! strigă Gloria încercînd să se apropie de mine, dar fiind oprită de brațul vînjos al lui don Manuel.

— Și dumitale ce-ți pasă ? grăi acesta uitîndu-se amenințător la mine, însă în șoaptă.

— Îmi pasă foarte mult, replicai și mai tare, pentru c-o duceți pe fată cu de-a sila și sînteți niște zbiri. Dați drumul fetei, nemernicilor !

La țipetele mele se și adunaseră cîțiva trecători.

— Hai și fă-te o dată în lături ! îmi zise necunoscutul încercînd să se arunce asupra mea.

Mă trăsei atunci un pas îndărăt și, scoțînd revolverul, strigai :

— N-o să treceți, canaliilor, mizerabililor ! Dați drumul fetei, c-o duceți cu de-a sila...

Într-o clipă, se adunase lumea ca la urs. Eu urlam de se auzea cale de-o poştă. Voiam să isc un scandal pînă la cer, ca să vină cît mai degrabă poliţia.

— Daţi drumul fetei, zbirilor, o ţineam eu una şi bună, învîrtind revolverul. Ca s-o închideţi în puşcărie, o să treceţi mai întîi peste cadavrul meu.

— Ce urli aşa, omule ? grăi contabilul, înfuriat.

— Ah ! Vreţi să nu se afle ? rostii cu glas de clopot, aidoma unui comediant de bîlci. Eu însă vreau ! Staţi că vă smulg eu masca, mişeilor ! Au trecut vremurile cînd se zideau oamenii de vii. De mult nu mai există Inchiziţie în Spania.

Această foarte potrivită amintire îmi cîştigă simpatia lumii. Astfel că, în clipa cînd însoţitorul necunoscut al contabilului se aruncă pe neaşteptate asupra mea şi-mi apucă mîna în care ţineam revolverul, un om din popor se repezi şi el, la rîndul său, şi-l prinse, grăind :

— Ho, că nu merge aşa ! Aşteaptă să vie gardistul şi-om vedea.

Prin mulţimea strînsă străbătu un murmur de aprobare. Gloria se desprinsese din mîinile lui don Manuel şi alergase lîngă mine. Alta în locul ei ar fi leşinat, i-ar fi venit rău văzînd cele întîmplate, dar ei nu-i ardea de asemenea nimicuri. Agitată, furioasă, grăi tare :

— Dă-mi revolverul să-l omor eu !

Cuvintele avură un mare succes. Lumea le primi cu rîsete şi semne de aprobare. Unul exclamă :

— Ce mai fetiţă vitează !

În vremea asta sosi gîfîind Paca, îşi deschise drum printre curioşi, şi, pricepînd imediat ce se întîmplase, începu să strige în gura mare :

— Aşa ! Aşa ! Blestemaţii umblă s-o închidă de vie pe duduiţa ! Sufleţelu maichii ! Nu-i vina lor ; vinovat e pacostea aia cu picioarele strîmbe, care s-a înţeles cu necuratu. De ce nu l-o fi trimiţînd, măiculiţă, la spînzurătoare ? Că zău dacă n-au pierit judecătorii din Sevilla ! Pentru cîţiva gologani, nelegiuiţii ăştia fac pe gîzii...

— Ia seama la vorbă, femeie ! mîrîia verde-negru contabilul. Mamă-sa ne-a poruncit s-o ducem.

În clipa aceea sosi un gardist. Toţi ne îngrămădirăm în jurul lui să-i explicăm cum a fost ; în aşa fel încît toţi vorbeam în acelaşi timp şi era imposibil să mai înţelegi ceva. Paca însă, cu ţipetele ei, izbuti să se facă auzită. Gardistul nu vru să dea dreptate nimănui şi ne porunci să-l însoţim la secţie ; ne supuserăm fără să crîcnim, urmaţi de o bună mînă de curioşi. Pe drum, Paca explica lumii cum stăteau lucrurile. Povestea în graiul ei pitoresc, izbutind să cîştige pe toţi curioşii de partea noastră.

— Umblă s-o-ngroape de vie ca să-i pape bănişorii, mă-nţelegeţi dumneavoastră ? Duduiţa-i putredă de bogată, şi zgaiba de pitic care biciuieşte toată noaptea un Cristos răstignit pe cruce, să mă bată Dumnezeu dacă nu l-am văzut eu cu ochii mei ! umblă să puie gheara pe milioanele lăsate de conaşu ! Cu de-a sila vrea s-o bage în mănăstire, cîinele, da ea, mititica, nu vrea neam. Că-i place domnişorul ăsta, că-i băiat frumos şi are pe vino-ncoa... şi iote, aşa, na ! şi-o să se mărite cu el ; să nu-mi ziceţi mie pe nume dacă n-o să se mărite ! şi-o să-nfunde pe nagoda de pitic ; că dacă nu i-oi da şi eu o mînă de ajutor la asta, să n-am parte de lumînare cînd oi da ortu popii !...

Cum se poate închipui, atît mie, dar Gloriei şi mai şi, ne crăpa obrazul de ruşine. Totuşi pînă aici planul mi se desfăşura cu succes şi asta ne răscumpăra niţel de ruşinea păţită. Din fericire sosirăm repede la secţie. Aici îmi susţinui cu tărie plîngerea, sprijinit de Gloria, şi cerui intervenţia judecătorului. În acelaşi timp, prin Paca, înştiinţai şi pe contele del Padul, de cele întîmplate. Judecătorul, vestit imediat, avu amabilitatea să vină, fiind vorba de o domnişoară, şi dinaintea-i depuserăm aceeaşi plîngere ca şi în faţa comisarului. Contabilul reclamă şi el. Cerui atunci judecătorului să fixeze de îndată Gloriei alt domiciliu, potrivit împrejurărilor, şi judecătorul îmi admise imediat cererea. Tocmai cînd ne sfătuiam unde să i se fixeze, sosi şi Isabel, însoţită de mătuşa Etelvina. Fără nici o tocmeală, o urcară pe Gloria în trăsură şi-o duseră acasă. Contele nu putuse veni din pricina unei indispoziţii. În casa lui, ca rudă şi persoană de încredere, rămase, deci, să locuiască Gloria mea cea curajoasă.

XV

MĂ ÎMPIEDIC IAR DE MALAGUEN

În Sevilla, oraş mare, scandalul stîrni mult zgomot. Începînd pe mîna gazetarilor, aceştia făcură comentarii prea puţin măgulitoare pentru familia Gloriei. Contele adresă o sorisoare verişoarei sale, în care, politicos dar în termeni energici, îi spuse că nepoată-sa n-avea să mai iasă din casa lui decît pentru a se duce la altar, şi-o sfătuia, pentru bunul ei nume şi-al familiei, să înceteze în a mai stărui să forţeze voinţa fetei. Fie în urma scrisorii, fie de teamă sau de ruşine, doña Tula nu mişcă un deget pentru a-şi reclama fata. Odiosul pitic, care-o conducea din umbră, la fel.

Începură pentru mine zile preafericite. Palatul del Padul mi se deschidea la orice oră, găsind totdeauna în el cea mai cordială primire. Eram de pe acum socotit ca făcînd parte din familie. După-amiezile, după ce prînzeam, mă duceam acolo, şi călare pe un scaun (atît devenisem de intim), în vreme ce fetele coseau sau brodau, glumeam şi rîdeam tot timpul. Gloria, care nu-şi mai încăpea în piele de bucurie, ba cred că se şi îngrăşă în cîteva zile, se distra juoînd feste tuturor, dar în special mie. Casa, niţel cam mohorîtă din pricina hoinărelilor contelui, a firii cătrănite a mătuşii Etelvina şi a caracterului slab al Isabelei, luase simţitor o altă înfăţişare. Acum parcă întinerea, se înviora, răsuna de ciripituri şi hohote voioase, mulţumită veseliei şi voiei bune ce împrăştia în juru-i odorul meu. Contele stătea mai mult acasă. Mătuşa Etelvina, obşinuită să-şi petreacă toată ziua închisă în odaie, căuta acum tovărăşia fetelor, şi ades chipu-i de piatră se destindea într-un zîmbet auzind năzdrăvăniile Gloriei. Pînă şi slugilor parcă li se dezlegaseră limbile şi serveau cu mai multă tragere de inimă.

Mă surprindea totuşi veselia şi zvăpăiala Gloriei. Mi se părea că, după ceea ce păţise, fiind apoi pe picior de război cu mamă-sa şi cu privirile întregului oraş aţintite asupra ei, trebuia să se arate mai potolită şi mai prevăzătoare. Deşi îi recunoşteam farmecul irezistibil, mă chi-

nuiau triste bănuieli cu privire la firea ei și-o învinuiam în sinea mea de ușurință și frivolitate. Mă frămîntau asemenea îndoieli, pentru că, la urma urmelor, năzuiam să-mi devină soție. Praful și pulberea s-ar fi ales de fericirea mea, dacă nevastă-mea n-avea nițel scaun la cap. O fi vreo flușturatică ? mă întrebam cu frică. O observam deci tot mai atent și-i cîntăream cu dramul cele mai neînsemnate fapte și vorbe, pierzîndu-mă într-o mare de socoteli. Pînă ce într-o zi, pentru a-mi ușura sufletul, îi zisei :

— Tare mă mir, de ce atîta veselie pe tine zilele astea ?

— Și de ce mă rog ? mă întrebă învăluindu-mă în privirea ochilor ei catifelați.

— Pentru că... îmi închipuiam (aici începui să dau din colț în colț și să mă zăpăcesc) că după rușinea de zilele trecute... și după cearta cu mamă-ta... trebuia să fii mai abătută, mai melancolică...

— Melancolică ! Pentru ce ? ...Aș fi dacă m-ar fi închis în mănăstire... Dar acuma ? Ai haz ! Acuma sînt ca pasărea-n văzduh. Nu te văd în fiecare zi ? Nu-mi spui că mă iubești ? N-o să ne cununăm ?

— Bine, bine... dar credeam c-o să-ți pară rău de mamă-ta.

— Pe mama o iubesc mult, dar pe tine te iubesc și mai mult... Și să nu-ți iei nasul la purtare, pentru că am avut întotdeauna gust prost. Prima mea dragoste a fost pentru o javră de cățeluș.

Adevărat e că eu eram cel mai puțin îndreptățit s-o dojenesc pe Gloria. Numai printr-o aberație a sistemului nervos zdruncinat puteam găsi nepotrivită o purtare care era mărturia cea mai convingătoare a iubirii nestrămutate pe care mi-o păstra. Schimbai vorba, dar după puțină vreme, cuprinsă de o îndoială, îmi zise :

— Ascultă, de ce spuneai că te miri de veselia mea ?

— Așa, fără motiv, răspunsei surîzînd și cam rușinat.

— Știu eu de ce ! Vrei să joc nițel teatru... nu-i așa ? Să mă bîzîi de ochii lumii și să-mi bat joc de mine. Ehei, băiatule, dacă-ți plac d-astea, caută-ți alta... Eu nu știu să plîng cînd n-am poftă...

Încercai să-i spulber întemeiata-i bănuială și-i lăudai din toată inima sinceritatea. Cum putui socoti de osîndit

firea aceea spontană, neprefăcută, clocotind de patimă și veselie ?

Dar pîclele îndoielii nu se risipiră pe de-a-ntregul în duhu-mi destul de bănuitor. Recunoșteam că Gloria avea o inimă onestă, era o femeie nefățarnică și că mă iubea cu adevărat ; dar... firea-i ușuratică tot îmi inspira puțină teamă. „Azi mă iubește, nimic de zis, mă gîndeam. Ar fi în stare să facă pentru mine orice sacrificiu... Dar la o femeie cu atîta imaginație fi-va oare trainică iubirea ? Va putea oare să țină piept prozei neîntrerupte a căsniciei ? Nu cumva se va stinge într-o zi, în amarnică tristețe și pentru ea și pentru mine, dar mai ales pentru mine, patima și focul ce alcătuiesc temelia ființei ei ?“ Cum astfel mă perpeleam în zilele acelea, nu-i de mirare că-i împărtășii și lui Villa temerile mele. Într-o seară la cafenea, vorbind despre femeile din Sevilla, grăii :

— Prietene Villa, negreșit că femeile de aici sînt mai grațioase și mai pătimașe decît cele din miazănoapte, au mai multă agerime și știu să iubească mai cu foc... dar teamă mi-e să nu fie mai bune amante decît soții.

Voiam să-l trag de limbă. Și izbutii, spre marea mea mulțumire. Maiorul pledă cu aprindere și meșteșugire pentru femeia sevillană. După el, aceasta-i mai vioaie și mai pătimașă, dar nu-i vanitoasă, ceea ce face să se înlăture unul dintre imboldurile, poate cel mai de căpetenie, care îndeamnă femeile să cadă. Măritîndu-se, patima sufletului ei se preschimbă-n duioșie și abnegație. Pretinde să fie iubită, nu gătită. Luxul, în Sevilla, nu orbește, ca-n alte părți, sexul femeiesc, și aceasta din pricină că sărăcia nu-i socotită caraghioasă : *mantilla* e o podoabă care le face egale pe toate. Aici nu se simte deosebirea de clase. Fata cea mai trufașă prin naștere și bogăție nu se rușinează să stea cot la cot cu alte tinere, care trăiesc din simbria modestă a tatălui lor. Și apoi, datorită tradiției arabe poate, femeia măritată trăiește aproape totdeauna retrasă. Nu-i este îngăduit să umble toată ziua bună ziua, ca în marile capitale, pe la serate, teatre și plimbări. Mîndria nevestei e să fie iubită de bărbat. Dacă el e o idee haimana, cred că-l iubește și mai mult. Se zice că mai dăinuiește în ea ceva din odalisca de odinioară, dar cu o femeie care nu pretinde altceva decît să fie mîngîiată

drăgăstos cînd îi vine bărbatul acasă, viaţa-i foarte lină şi foarte dulce.

— De altfel, termină maiorul, femeile din părţile dumitale, mai ruşinoase, mai sfioase, mai bănuitoare decît ale noastre, pot să fie chiar mai primejdioase.

Tăcui, pentru că nu vrui să ofensez femeile de pe meleagurile mele, dar nu mi se păru de loc neîndreptăţită părerea lui.

Isabel izbuti s-o aducă pe Gloria de vreo două-trei ori la sindrofiile domnişoarelor de Anguita, pentru care arăta aceeaşi antipatie. Îmi închipui că veni pentru a-i dovedi Joaquinitei că biruise, deoarece tot nu se scuturase pe de-a-ntregul de gelozie. Sindrofia nu mai avea loc în *patio*, pentru că prea se răoorise ; se mutase într-un salon alăturat. Musafirii, afară de clica ştiută, se schimbau într-una. Acuma venea aproape zilnic o ceată de cinci sau şase tineri din Antequera, studenţi, după cît se părea, băieţi de viaţă, mucaliţi şi pezevenghi, oare trăgeau la păcăleli, una mai deocheată ca alta. Domnişoarele Anguita, ca vulturii cînd simt carne proaspătă (fie-mi cu iertăciune comparaţia ; mai bine ar fi ca porumbiţele la momeala vînătorului) se şi agăţară de ei, în nădejdea de-a pescui logodnicul jinduit, lăsînd în plata Domnului pe ceilalţi oaspeţi. Ramoncita păşea tiptil-tiptil cu zîmbetul pe buze şi îndoiala în inimă, gata să bată în retragere la primul semn de plictiseală. Pepita se încredea întotdeauna în graţioasa ei dezinvoltură, vecină cu cinismul. Joaquinita se ţinea scai de unul din băieţii din Antequera cu o încăpăţînare, o voinţă nestrămutată de a pune mîna pe el, vrednică în adevăr de admiraţie. Studenţii se lăsau iubiţi şi, cu o afectată ardoare pentru a fi sinceră, le curtau şi se pierdeau cu ele în nesfîrşite discuţii, fără să le pese că ceilalţi oaspeţi rămîneau oarecum caraghioşi. Înţelesei că ar fi fost ridicol să le-o luăm în nume de rău. Una din glumele tinerilor acelora era să se prezinte, marţea, îmbrăcaţi după cea mai riguroasă etichetă, într-o formă şi atitudine cu desăvîrşire deosebite de restul săptămînii, făcînd la intrare temeneli pînă la pămînt, închinîndu-se ceremonios dinaintea tuturor şi numind-o pe Ramoncita ducesă,

pe Joaquinita contesă, iar pe Pepita baroneasă. Nu știu de ce toată lumea făcea mare haz de farafastîcurile astea, și, îndeosebi, fetele stăpînului casei, care primeau bucuroase titlurile. În tot timpul nopții își jucau rolurile ca într-o piesă de teatru de prost-gust. Domnului de Anguita îi ziceau marele duce Anguitoff, iar bietul bătrîn primea titlul rîzînd. Altă glumă consta în aceea că se arătau geloși unii pe alții, și sileau domnițele să-și declare preferințele. Dacă unul din ei, aceasta, firește, după ce se înțelesese mai înainte, dăruia o floare Joaquinitei, curtezanul acesteia îi pretindea să arunce floarea jos și, pe furiș, s-o calce în picioare. Cel care dăruise floarea lua o mutră sinistră, de îngropăciune, iar Joaquinita se speria, gîndindu-se că s-ar fi putut ca la plecare să se iște vreo ceartă. Ei, la rîndul lor, încercau să vîre zîzania printre surori, curtînd cînd pe una, cînd pe alta. De aici frecături și îmbufnări, de care, după aceea, rîdeau.

Dar petrecerea mare se încinse cînd unul dintre ei aduse un aparat de proiecție sau lanternă magică, dinadins cumpărată pentru sindrofie. Se întindea o pînză albă în fundul salonului, se stingeau toate luminile (de obicei era numai una) și experiența începea după ce fiecare se așezase, în mod cuviincios, lîngă vreo fată. Ghicii pe dată despre ce era vorba, mai cu seamă că cel care proiecta vederile se schimba într-una ; fiecare trecea pe rînd la această treabă care trebuia să fi fost cea mai ingrată. Mai băgai iarăși de seamă că atunci cînd se anunța din vreme că va fi ședință cu lanterna magică, era și mai mare înghesuială la sindrofie. Era gata să strice tot hazul plăcutei petreceri unchiul Elenitei, care, tocmai cînd începea să-ți fie lumea mai dragă începu să strige deznădăjduit că-l sărutase cineva. Nu s-a putut niciodată afla cine fusese nefericitul agresor.

Nu vrui să-i destăinuiesc nimic Gloriei, dar încercai din răsputeri s-o îndepărtez de casa aceea. Mai contribui să-mi devină și mai puțin simpatică o scenă de neînchipuit, la care asistai într-una din seri. Trebuie să se știe că pianul dispăruse din salon. Cînd se observă lipsa, Pepita, cu obișnuitu-i cinism, ne adresă următorul discurs :

— Domnilor, pianul era luat cu chirie ; ne costa trei duros pe lună. Cum şi dumneavoastră trebuie să fi aflat că de la o vreme familia Anguita e în plină decadenţă şi nu prea dispune de numerar, nu veţi fi surprinşi dacă vă voi spune că, spre imensa noastră durere, pentru că sîntem foarte iubitori de muzică, am fost nevoiţi să ne dispensăm de el. Dacă însă dumneavoastră v-ar trebui, pentru a putea dansa, o soluţie, iat-o : să se deschidă o listă de subscripţie pentru a fi plătit, şi cu asta gata.

— Să se deschidă o listă de subscripţie, zise unul. Eu dau două pesetas.

— Să se deschidă... Eu nu dau nimic, spuse altul.

Crezui că e doar o glumă. Aşa că mare-mi fu uimirea cînd văzui că, într-adevăr, în faţa tuturor, se strîngeau banii. Mă văzui silit să contribui cu un obol de două pesetas, ceea ce mă revoltă din cale-afară, nu atît pentru cele două pesetas, cît pentru lipsa de cuviinţă a gestului.

În zilele acelea sosise însă ducele de Malagón, logodnicul oficial al Isabelei, şi ei îi plăcea să-l poarte pe la sindrofii. Era un flăcăiandru între douăzeci şi douăzeci şi doi de ani, subţirel, oacheş, complet insignifiant. Aflînd repede că eram logodnicul Gloriei, ca şi situaţia specială în care ne găseam, îmi arătă o simpatie cam plictisitoare. Venea să mă ia ca să ne ducem la plimbare, lua cafeaua cu mine şi cu Villa, şi cînd porneam de acasă de la contele del Padul nu mă slăbea pînă ce nu mă însoţea pînă la uşa gazdei. Era bun şi simpatic, dar zvăpăiat şi înfumurat ca un adolescent. Transa totul cu palme şi pumni ; pentru el nu exista nici o dificultate. Aici îmi propunea să-mi procure mijloace pentru a fugi cu Gloria în străinătate, aici să pună să-l aresteze pe don Oscar drept carlist, ori să plătească nişte derbedei ca să-i spargă capul etc. etc. Planurile lui erau veşnic expeditive şi pasibile de codul penal. Cu mare greutate mă puteam feri de sîcîielile lui, deşi-i rămîneam îndatorat de interesul pe care mi-l purta. Credea că e îndrăgostit de contesita. Înţelesei însă repede că se înşela. Ducele se însura pentru a face pe omul aşezat. Logodnica îl preocupa mai puţin decît bidiviii francezi care-i sosiseră de curînd. Îi plăcea să i-o lauzi pe Isabel

și-și dădea aere întovărășind-o la plimbare și dansînd cu ea toate valsurile și cotilioanele care se cîntau la seratele de la Alcázar. Dar o dată achitat de îndatoririle-i de *om așezat,* răsufla ușurat și venea să mă caute pentru a juca o partidă de biliard la care se distra mult mai mult.

Villa era cam gelos de noua-mi prietenie. Ades îmi zicea cu un zîmbet silit :

— Bre, bre ! Da intim ai mai ajuns cu ducele în cîteva zile !

Dădeam din umeri nepăsător și rîdeam de prietenia pe care o bănuiam datorită numai firii copilăroase a ducelui. Încercam din răsputeri să nu rănesc susceptibilitatea maiorului, căci știam bine că avea sărmanul un ghimpe înfipt în inimă. Rivalul lui, neștiind despre ce era vorba (cred că chiar de-ar fi știut ar fi fost același lucru), îi vorbea cu toată afecțiunea, ba chiar îi căuta tovărășia pentru că era bărbat în toată puterea cuvîntului și pe deasupra și ostaș. În schimb Villa se trudea în mod vădit să pară amabil cu el, deși nu izbutea decît pe jumătate. Uneori îi scăpau exclamații de felul următor :

— Uf, cum mă pisează flecuștețul ăsta ! Cum de-l poți răbda atîta vreme ?

Se cădea să-i iert această nedreptate pentru cît trebuie să fi suferit. Pînă la sosirea ducelui se ținuse tot timpul după Isabel. Ea, din parte-i, nu înceta să cocheteze cu el, spre marea mirare a Gloriei și a mea. Dar de cîteva zile, dezamăgit poate, ori ca să facă pe interesantul, se învîrtea pe lîngă una din domnișoarele de Enríquez, care, fiind prietena și ruda contesitei, îl primise cu brațele deschise. Atunci prinsei de veste că Isabel încerca iar să-l prindă în mreje, dăruindu-l cu o ploaie din surîsurile acelea candide și frumoase de heruvim cu care-l înnebunise, pe el și pe atîția alții. Îi vorbea cu o deosebită plăcere, și chiar în fața ducelui, îl copleșea de atenții, care, unui logodnic mai puțin zvăpăiat decît al ei, i s-ar fi părut nelalocul lor. Maiorul voia să se arate tare dinaintea dulcei ispite, dar nu putea. Se înroșea și tremura ca varga ori de cîte ori îl chema contesita ca să-i spună ceva. Era curios de observat lupta care se încinsese înlăuntrul acestui bărbat între judecată și inimă. Prima îl povățuia să nu se îndepărteze de

domnișoara de Enríquez, să nu se uite la contesita ; a doua îi cerea s-o adore în genunchi, ca de obicei. Într-o seară, luînd cafeaua la „Britanica", îmi făcu o surpriză. Eram numai noi doi, unul în fața altuia, la masă. Îl vedeam distrat, preocupat, dar nu trist. Ochii îi sclipeau de-o lucire neobișnuită, de vicleșug și biruință. Cînd și cînd pe buze îi flutura un zîmbet nemotivat. Se vedea că abia așteaptă să vorbească, spre a-și descărca sufletul, iar eu, cum băgai de seamă, îi dădui prilejul. Adusei vorba de duce și-i destăinuii bănuiala pe care o aveam, cum că n-ar fi fost cu adevărat îndrăgostit de Isabel.

— Și apoi, adăugai, știi ce cred ? ...Că nici contesita nu se prăpădește după el...

Fericirea care se întipări pe chipul lui Villa, auzindu-mă grăind astfel, era cît p-aci să mă facă să pufnesc în rîs. Își plecă ochii zîmbind, mormăi nu știu ce, mestecă în cafea cu lingurița, sorbi o dată dînd ochii peste cap și, după ce-și șterse buzele pe îndelete, cu siguranța omului forte care, curînd-curînd va face să se simtă cît prețuiește, duse mîna la buzunarul dinăuntru al hainei și zise, scoțînd portofelul și din portofel un pliculeț :

— Vezi și dumneata cît este de îndrăgostită Isabel de duce.

În pliculețul, care mirosea a parfum pătrunzător, se găsea o carte de vizită și cîteva petale de trandafir. Cartea de vizită suna : *Isabel de Montalvo, contesă del Padul,* cu o coroană deasupra. Pe dos se citea într-o slovă măruntă, dar limpede : „*Făgăduiala e datorie*".

O pusei la loc în plic împreună cu petalele și i-o înapoiai, adînc surprins, lui Villa.

— Ei, ce zici ? mă întrebă vîrînd-*o* în portofel, cu un aer triumfător.

— Foarte ciudat ! ...I le ceruși dumneata ?

— Doar una, din trandafirul pe care-l purta la piept alaltăieri, la domnișoarele de Anguita... Și fata asta se mărită la opt decembrie !

Mă mirai mai mult decît trebuia, fiindcă vedeam că-i făcea mare plăcere. Drept e că purtarea contesitei nu-și găsea nici *o* explicație, dar faptul n-avea importanța extra-

ordinară pe care i-o dădea Villa, cu atît mai vîrtos cu cît în cartea de vizită nu-i scrisese nimic care i-ar fi putut încuraja pretenţiile. Izbutii să-l dispun că-ţi era mai mare dragul să-l vezi, asigurîndu-l că Isabel nu se mărită decît silită de familie şi că, poate, din motive de convenienţă socială. Negreşit, inima-i era prinsă în altă parte. Ba îl făcui să întrezărească un viitor fericit, cînd va fi la mijloc un girant. În clipa aceea minţeam ca un neruşinat, căci, după părerea mea, dacă Isabel nu era îndrăgostită de duce, cel puţin părea. Pe Villa aveam credinţa fermă că nu-l iubea.

— Dacă aş trimite cartea asta de vizită ducelui, grăi profund emoţionat, nunta s-ar strica la iuţeală. Dar nu o voi trimite pentru că sînt un om de onoare. Pe femei mă răzbun altfel.

Nu mai încape îndoială, îl aprobai, că ţinea în mîinile lui soarta ilustrei nunţi şi-i lăudai călduros mărinimia. Iluzia de a fi un om cu suflet generos şi eroic îl avîntă în al nouălea cer. Comandă havane, şi-mi dărui şi mie un pumn.

La sindrofiile domnişoarelor de Anguita se ducea aproape regulat şi fostul meu rival, Daniel Suárez. De cînd cu excursia aceea la Palmera nu-mi mai păstra asemenea duşmănie. Înţelese, de bună seamă, că ar fi fost zadarnic să lupte şi se lăsase păgubaş. Ba, într-o după-amiază, cînd ne întîlnirăm pe bulevardul Delicias, se găsi dator să-mi dea unele lămuriri şi se apropie de mine.

— Măcar că nu-ţi place, tot am să-ţi ţin de urît o bucată de drum.

— Să nu-mi placă ? De ce ?

— Pentru că nu-ţi plac ochii mei... fii sincer.

— Drept să-ţi mărturisesc, nu te-am îndrăgit niciodată. Şi asta o ştii bine.

— Cît ne-am duşmănit, mai treacă-meargă... Dar acum că am rămas cu buzele umflate !

Nu mă putui stăpîni să nu surîd. Avea dreptate. Vorbi pe şleau despre situaţia lui, zeflemisindu-se cu haz, şi aminti tot ce învîrtise pentru a cîştiga simpatia Gloriei.

— Nu-mi mai arde să fac pe ursu... Am scuturat eu ce-am scuturat măru, da poama n-a căzut... Dumneata doar l-ai hîţînat puţin şi-ai şi prins-o în gură... Să-ţi fie de bine!

Biruința mă îndemna să fiu mărinimos. Uitai într-o clipă cîte înghițisem din pricina lui și ștersei orice urmă de antipatie. După scandalul provocat de plecarea Gloriei de acasă, Suárez mă felicită călduros, urîndu-mi să termin cît mai grabnic cu toate încurcăturile ca să joace la nuntă. Atît la domnișoarele de Anguita cît și cînd ne întîlneam pe stradă, pălăvrăgeam ca niște buni și vechi prieteni, astfel că, o dată, pe cînd rîdeam pe înfundate într-un colț, Pepita, trecînd pe lîngă noi, exclamă :

— Știi că-i nostim ? Mai deunăzi voiați să vă ucideți și acuma...

— Și acuma ne pupăm în bot, nu-i așa ? replică Daniel cu vechiul lui cinism.

Pe Gloria o surprindea nițel intimitatea aceea neașteptată, dar nu-i dădea nici o atenție. În fond, malaguenul îi era cu desăvîrșire indiferent. Convingerea aceasta, bazată pe observații amănunțite, contribui, îndeosebi, cum ușor e de bănuit, să mi-l facă mai puțin antipatic. Daniel era un tovarăș răutăcios, căruia nu i se putea acorda stimă. Graiu-i, destul de cinic, avea haz ; scepticismu-i disprețuitor presăra convorbirea cu întorsături mucalite. Să-l fi avut însă veșnic alături ar fi fost prea plictisitor, pentru că nimic nu obosește atît ca oamenii porniți să-și bată joc de toate ; din cînd în cînd însă bîrfelile lui, răscolind fiera care zace în fundul tuturor sufletelor, deștepta veselia. Lui Villa și ducelui le plăcea mai mult decît mie.

Într-o seară îl întîlnii la teatru. După ce stătusem de vorbă între acte, la ieșire mă invită să bem un păhăruț. Gloria nu venea la teatru din motive lesne de înțeles. Eram liber și primii bucuros invitația. Pornirăm, deci, împreună și glumind cam deocheat pe socoteala actrițelor, ne îndepărtarăm spre o bodegă cunoscută de Daniel, ținută de niște munteni în piața Pan. Intrarăm, trecurăm printre mușterii și ne duserăm să luăm loc într-o cameră din dos, luminată de o lampă cu petrol, atîrnată de perete. Patronul, prieten la toartă cu Daniel, ne servi chiar el cu hamsii prăjiți, *japuta* și două sticle de manzanilla. Suárez, plin de voie bună, bea și mînca vîrtos. Nici eu nu mă lăsai mai prejos. Domnișoarele de Anguita și originalul lor tată alcătuiau tema nesecată a conversației. Mai cerurăm două sticle.

— Ştii cum îi zic călugăriţele de aici peştelui ăstuia ? mă întrebă, tăind o felie de *japuta* şi ducînd-o la gură.

Îl privii fără să-i răspund.

— Peştele cu nume urît [1].

Şi-n acelaşi timp scoase hohotul acela de rîs echivoc, asemuitor unui guiţat născut şi stins în gîtlej, guiţat care alcătuia mărturia supremă a veseliei.

— Acuma ştii cum să-i zici măicuţii dumitale care a mîncat *japuta,* adăugă.

Auzindu-l pomenindu-mi, aşa hodoronc-tronc de Gloria, îmi veni să-l trăsnesc cu ceva în cap. Mă mulţumii doar să zîmbesc şi încercai numaidecît să schimb vorba. Dar de la o vreme căută să mă zgîndăre.

— Şi cînd puneţi pirostriile-n cap, prietene ?... Că acuma n-oi fi avînd de gînd să faci pe niznaiul.

— Nu ştiu nici cînd mă voi cununa, nici dacă mă voi cununa, răspunsei sec.

— Basme, prietene. Ai pus laba pe milioane şi acu-mi umbli cu farafastîcuri ?

Grăind astfel, parcă-mi trase o palmă şi, încruntîndu-mi atunci sprîncenele, zisei cu glas aspru :

— Te rog, Suárez, să nu-mi mai vii cu de astea ; tare mi-e teamă să nu ne certăm. În asta nu îngădui glume.

Malaguenul rînji iar, răspunzînd pe un ton proteguitor :

— Vezi-ţi de treabă, nu-ţi face sînge rău în ajunul nunţii.

— Nimic ; ce-am zis e zis ! i-o întorsei aprins la faţă şi cu glasul mai ridicat.

— În sănătatea dumitale şi-a miresei, spuse drept răspuns, golind un pahar.

Schimbarăm vorba, şi iar ne înveselirăm. Băurăm încă un rînd de sticle. Prinsei de veste că vorbeam din ce în ce mai tare şi-mi dogoreau obrajii ca jarul. Chipul lui Suárez rămăsese neschimbat, tot gălbicios şi senin. Numai ochii-i, ca de veveriţă, parcă-i jucau în cap. Găsii că-n odăiţă era prea cald şi mă sculai să-mi scot haina, dar cînd să mă ridic parcă se învîrtea odaia cu mine.

— Ştii că m-am cam ameţit ? ...Fumul ţigărilor şi căldura de-aici... Vrei să ieşim să ne răcorim ?

---

[1] ***Puta*** **înseamnă femeie de moravuri uşoare.**

Se ridică și Suárez, nu mă lăsă să plătesc, pentru că avea acolo cont deschis, și ieșirăm în stradă. O luarăm spre strada Sierpes, unde mai era niță ică animație. Cafenelele nu închiseseră toate. Prin geamuri zăream mușterii gesticulînd dinaintea meselor, deși n-auzeam nici o vorbă. Noaptea era splendidă, cum sînt aproape toate în acest binecuvîntat ținut. Ne găseam la sfîrșitul lui octombrie. Suárez se plîngea că bătea un vîntuleț rece. Pentru mine, om de la miazănoapte, nici nu se putea temperatură mai plăcută ; nici măcar nu-mi ridicai gulerul hainei, cum făcuse el. Capu-mi ardea ; îmi scosei pălăria și umblam cu ea-n mînă. Suárez îmi propuse să dăm o raită pe chei și eu primii bucuros, fiindcă simțeam nevoia să mă limpezesc.

Începurăm să discutăm aprins despre politică. Străbăturăm pînă la capăt bulevardul Delicias, cu desăvîrșire pustiu la asemenea ceas, și cînd obosirăm de mers în jos, cotirăm spre chei. Într-una din puținele pauze pe care le făcurăm, Daniel îmi zise deodată :

— Cred că acuma o să mă spăl gratis cu săpun pe mîini ?

— De ce ?

— Păi n-o să fii în curînd stăpînul unei fabrici de săpunuri ?

— A, da ! exclamai zîmbind galben.

Nu știu de ce în noaptea aceea mă supăra grozav orice aluzie la iubirea mea. Suárez, ori din nebăgare de seamă, ori din răutate, săvîrși greșeala să stăruie.

— Fata prețuiește mai mult decît fabrica... pentru un andaluz. Dumitale, care eși galeg, ți-o fi plăcînd mai mult fabrica.

Nici una nici două, cum mergeam așa unul lîngă altul, îl plesnii cu dosul palmei peste gură, de-l rostogolii peste vagoanele oprite pe chei. Mi se păru atunci că-mi adresase cea mai gravă insultă care se putea adresa cuiva. Și, nemulțumit cu asta, mă repezii turbat asupra-i și-i cărai la pumni unde nimeream.

— Canalie, lichea ! Nemernicule !

Suárez, sculîndu-se și venindu-și în fire, îmi înfipse mîinile în beregată și țin-te, apoi, bătaie în regulă. Amîn-

doi eram binișor încălziți de băutură, dar eu eram mai înalt și mai vînjos. Repede îi desfăcui mîinile din jurul gîtului, că începuseră să mă înăbușe, și-l cusui în ghionți și pumni. Dar deodată zării strălucindu-i în mînă o armă și, aproape în același timp, simții în șold ca o împunsătură de ac.

Mă repezii iar la el și-i prinsei mîna în care ținea cuțitul.

— Lașule, leapădă cuțitul ! îi strigai.

Și ne smuceam pe chei, fără să ne dăm seama că ne aflam la marginea apei. La un moment dat îmi alunecă piciorul și căzui în rîu, trăgînd însă după mine și pe malaguen. Apa rece ne stinse la amîndoi fierbințeala. Îi dădui drumul și, ieșind la suprafață, primul nostru gînd fu să ne scăpăm prețioasele noastre vieți. Fiecare înotarăm în cîte o parte.

La zgomotul pe care-l făceam, se deșteptară cîțiva marinari care dormeau în vapoarele ancorate ; sosiră apoi și jandarmii de pază. Strigîndu-se după ajutor, se produse larma obișnuită în asemenea împrejurări. Pe mine mă ridicară în sus doi marinari care săriseră într-o barcă. Pe Suárez îl scoaseră ceva mai departe, chiar pe scările cheiului.

Dar, punînd piciorul în barcă, văzui că nu mă puteam ține drept.

— Sînt rănit, le zisei. Fiți buni, vă rog, și duceți-mă acasă.

Mă urcară pe chei și se observă că, într-adevăr, îmi curgea sînge dintr-un șold. Jandarmii puseră atunci mîna pe Suárez, și unul îl duse la comisariat. Pe mine mă transportară în cea mai apropiată farmacie și-l deșteptară pe farmacist, care dormea ; acesta veni și-mi examină rana. Îmi dădu primele ajutoare și ordonă să fiu suit în pat și să se cheme medicul. Pînă acasă mă duseră pe o targă. Acasă, toți se speriară văzîndu-mă sosind în asemenea stare. Se sculară cu toții și alergară să-mi dea ajutor. Matildita se înscrise la recunoștința mea eternă, pentru activitatea prodigioasă ce-o desfășura îngrijindu-mă, deși tremura ca varga de spaimă, sărăcuța. Pînă să vină doctorii chemați, sosi judecătorul să-mi ia declarația. Încercai

să-i uşurez cît mai mult cu putinţă situaţia lui Suárez. Mărturisii că eram prieteni intimi, că băusem cîteva păhăruţe mai mult şi că, certîndu-ne pe chei pentru nişte lucruri de nimic, ne pălmuisem şi că Suárez scosese cuţitul să se apere, deoarece eu eram mai puternic, şi că, repezindu-mă la el, mă pomenii înjunghiat.

Conştiinţa mă îndemna să dau această declaraţie, fiindcă îl atacasem dintr-un fleac, ţinînd seama că el vorbea în glumă. Totuşi, mai tîrziu, mă gîndii că scena putea foarte bine să fi fost pregătită mai dinainte, deoarece malaguenul era un om viclean şi răzbunător. Nici azi, cînd scriu aceste rînduri, nu ştiu dacă în adevăr mă atrăsese spre chei cu gîndul de a-mi căuta pricină şi de a mă răni sau ucide, ori nu fusese de vină decît manzanilla care ni se urcase la cap.

Rana, deşi destul de adîncă, nu atinsese nici un mădular mai de seamă. Singura primejdie, după medic, ar fi fost hemoragia ; dar, din fericire, aceasta fu înlăturată prin baia neaşteptată de apă rece pe care o luai. Îmi dete însă destulă fierbinţeală şi mă ţinu în pat nouă zile. A doua zi după pocinog, trimisei Gloriei, prin Villa, înştiinţarea de ceea ce mi se întîmplase. După-amiază mă pomenii cu ea, Isabel şi contele, în odaia mea. Nu mai putui de bucurie, mai ales cînd Isabel îmi spuse în şoaptă că iniţiativa vizitei aparţinea Gloriei. La intrare era palidă şi cu ochii umflaţi de plîns.

După ce mă auzi vorbind, spaima lăsă locul indignării. Izbucni în ocări împotriva duşmanului :

— Ce laşitate ! Ce mişelie ! Să te înjunghie prăpăditul ăla cu picioarele strîmbe !

Tăcea o clipă şi iar izbucnea, furioasă :

— Să cuteze prăpăditul ăla cu picioarele strîmbe !...

Desigur, logodnica mea gîndea că mîrşăvia ar fi fost mai mică dacă rivalul ar fi avut picioarele drepte.

Contele, văzîndu-mă într-o stare mulţumitoare, nu voi să-i telegrafieze tatălui-meu, spre a nu-l alarma.

Şi, în adevăr, la nouă zile mă putui scula din pat ; iar la patru după aceea putui să ies şi să isprăvesc — aşa cum se va povesti în capitolul următor — povestea de iubire care alcătuieşte fondul acestei veridice povestiri.

XVI

CE S-A ÎNTÎMPLAT PÎNĂ LA URMĂ CU SORA SAN SULPICIO

Frămîntîndu-mă cum să mă cunun mai repede cu Gloria, înainte de întîmplarea pe care v-am povestit-o, îmi trecuse prin cap să cad la învoială cu blestematul de pitic. Cum aveam siguranţa că el era toată pricina răutăţilor, şi bănuiam că se împotrivea la căsătorie şi se încăpăţîna s-o călugărească pe Gloria din cauza intereselor băneşti, mă hotărîi să ajung la o înţelegere cu el. Drept e, poate, că aş fi izbutit să-mi ating ţinta dorinţelor şi fără să am nevoie de tocmeli, pentru că pînă atunci doña Tula nu spusese nici da nici ba. Dar cine-mi garanta mie că lucrurile nu se puteau schimba pe de-a-ntregul de azi pe mîine ? Deşi n-ar fi îndrăznit s-o închidă pe Gloria în mănăstire fără voia ei, deoarece fuseseră înştiinţate autorităţile, mama se putea împotrivi căsătoriei atîta vreme cît nu era majoră. Atît ea cît şi don Oscar tăceau acum şi nu ziceau nici pîs, înfricoşaţi de scandalul de la poarta mănăstirii şi de atitudinea dîrză a contelui del Padul, care inspira teamă tuturor prin poziţia şi firea lui. Dar dacă le trecea frica, şi de conte şi de opinia publică, atunci m-aş fi găsit într-o situaţie gravă. Chiar dacă nu izbuteau să facă altceva decît să amîne căsătoria şi tot era mult pentru nerăbdarea mea, din ce în ce mai mare. Şi apoi, amînînd-o aşa într-una, era primejdios. Gloria era de o gelozie nebună, şi din nimica toată putea isca vreun scandal ca cel de rîndul trecut şi vai şi amar de fericirea mea. Fără a mai pune la socoteală întîmplările neprevăzute cărora le sîntem supuşi cu toţii şi îndeosebi cei ce aşteaptă vreo bucurie.

Mă chinuiau în aşa fel socotelile astea, încît mă bătu gîndul să las pradă, în ghearele lui don Oscar, în chip de preţios zălog, jumătate din zestrea Gloriei, numai să mă pot însura cu ea repede şi să intru în stăpînirea celeilalte jumătăţi. Mărturisesc că planul acesta nu zăbovi multă vreme în capul meu. Jumătate din zestre ! Cincizeci de mii de duros ! Ideea de a mă despărţi (îi socoteam ca ai mei)

de această sumă fantastică de duros mă supăra într-atît, încît o părăsii numaidecît ca nesăbuită. Dintr-o dată scăzui suma la jumătate. Dacă-i dăruiam, din cele două milioane, douăzeci şi cinci de mii de duros, ar fi putut, foarte bine, să se socoată mulţumit şi să-mi înlesnească toate mijloacele pentru ca preotul să ne dea cît mai curînd binecuvîntarea. Dar cînd stăruii mai mult, nici planul acesta nu prinse rădăcini prea adînci în duhu-mi frămîntat. Nici douăzeci şi cinci de mii de duros nu erau un fleac. Făceam socoteala venitului pe care suma, bine plasată, îl putea aduce şi mă apucau ameţelile. Vîrîţi în ipoteci sigure, puteau aduce o mie de reali pe an, fără mustrări de cuget.

Şi iar scăzui la jumătate. Mi se părea că douăsprezece mii de duros nu erau de dispreţuit de cineva care nici în clin nici în mînec nu avea cu ei, cu atît mai vîrtos cu cît nu i se plătea nici un serviciu prea grozav, ci doar să tacă şi să lase lucrurile în voia lor. Pentru a nu mă mai răzgîndi, vorbii de asta cu contele. Dacă aş mai fi avut răgaz să chibzuiesc lucrurile, aproape cu siguranţă c-aş fi şovăit şi m-aş fi căit ; mă cunosc eu bine. Lui don Jenaro nu-i destăinuii chiar tot ; îi vorbii aşa, pe departe, de-o înţelegere prietenească cu mama Gloriei, în care scop n-aş fi văzut nici un inconvenient să-i cedez „ceva din drepturile mele".

Îmi găsi chibzuit gîndul şi-mi făgădui să ia afacerea pe seama lui spre a o duce la bun sfîrşit. Dar ştiam din experienţă ce însemnau promisiunile contelui. Ceea ce n-avea legătură directă sau indirectă cu plăcerile lui îl interesa aşa de puţin, încît puteam să aştept mult şi bine pînă să întreprindă ceva. Şi se întîmplă tocmai cum bănuiam. Trecea zi după zi, şi nu-mi pomenea nimic de ceea ce făcuse. Eu nu-i vorbeam fiindcă mi-era teamă să nu-l supăr, şi nu mi-ar fi convenit de loc să mă pun rău cu el. În sfîrşit, într-o zi, sosind acasă, exclamă, parcă necăjit pe el.

— Caramba ! Uit mereu că trebuie să trec pe la verişoara Tula !... Dar n-avea grijă, mîine-i gata...

Trecea şi ziua de mîine, şi apoi alta, şi iar alta, şi bătrînul chefliu nu-şi mai amintea de problemele mele. Cred că mai degrabă ar fi ţinut-o pe Gloria toată viaţa acasă la el, decît să caute s-o sfîrşească într-un

fel. Isabel se frămînta văzîndu-mi nerăbdarea, dar nici ea nu îndrăznea să stăruie prea mult pe lîngă tată-său de teama unuia din refuzurile acelea sălbatice prin care rezolva orice greutate cînd se simţea încolţit. În fine, înţelesei că trebuia să iau eu însumi iniţiativa şi să caut să ies cum voi şti din încurcătură. Mă hotărîi să-i adresez doñei Tula o scrisoare, dar fără ştirea Gloriei. Mi-era teamă ca nu cumva trufia ei să mă silească să renunţ. După vreo trei-patru ciorne, ticluii o epistolă foarte îndemînatică (ierte-mi-se puţina modestie) nici umilă nici arogantă, limpede, corectă şi metodică. Vezi Doamne, n-o adresam atît doñei Tula, cît mai ales piticului sinoptic, fiindcă tot el avea să-mi răspundă.

Îi recunoscui pe dată stilul în răspunsul pe care-l primii la cîteva zile de la viitoarea mea soacră. Era un model de epistolă chibzuită, metodică, ba chiar simetrică. Începea împărţind-o pe a mea în trei capitole. În cel *dintîi* era vorba de cele privitoare la „presupusa hotărîre de a călugări cu de-a sila pe Gloria“ la care mă refeream eu ; în *al doilea* intra consimţămîntul la căsătorie ; în *al treilea* tot ce privea partea materială şi posibilitatea unei întrevederi şi a unei înţelegeri de bunăvoie. Cîteşitrele capitole le subîmpărţea doña Tula, sau, ceea ce e acelaşi lucru, piticul, în diferite paragrafe, tot numerotate. Cuvintele subliniate, o mulţime, erau subliniate cu linia. Din toată scrisoarea pricepui că, după scandal, se îmblînziseră binişor în faţa perspectivei căsătoriei. La punctul întrevederii îmi răspundea că era dispusă să mi-o acorde, cu condiţia să mă duc singur. „Pe fiica ingrată şi neascultătoare nu voia s-o mai vadă pe acasă“. Şi-apoi, trebuia să aibă loc în prezenţa lui don Oscar. N-avui de ce să nu subscriu la aceste condiţii, pe care le prevăzusem dinainte. Mi se fixă întrevederea pentru a doua zi la opt seara.

După-amiază o înştiinţai pe Gloria de intriga mea. Dintru început se înfurie şi mă numi ipocrit şi mehenghiu, respingînd cu energie orice gînd de împăciuire cu cei care se purtaseră atît de neomenos cu ea. O lăsai să-şi verse focul, aşa cum se întîmpla de obicei în asemenea împrejurări, şi după cîteva minute se întoarse singură, fără ca eu să fi scos o vorbă. Necazul îi trecuse şi-şi schimbase părerile. La urmă îi zisei :

— Trebuie să te gîndeşti că-i mama ta şi cu o mamă nu încape înjosire.

O văzui înduioşîndu-se ; ochii îi jucară în lacrimi şi rosti, încercînd să-şi înăbuşe suspinele :

— Pe mama o iubesc din tot sufletul, şi-o iert... E fermecată. Dacă n-ar fi, n-ar face cu mine ce-a făcut... Dar pe vraciul ăla blestemat, nu mă las pînă nu l-oi strînge de gît !

Şi în dosul pînzei de lacrimi ochii-i străluciră într-o scăpărare sinistră, care făcea verosimilă făgăduiala.

Ziua următoare mi-o petrecui întreagă întocmindu-mi planul diplomatic de atac. Trebuia să profit de îmblînzirea neaşteptată pricinuită de ultimele întîmplări pentru a smulge doñei Tula şi inspiratorului ei toate foloasele posibile, sau, mai bine zis, să nu las să mi se smulgă pe cele care de drept mi se cuveneau. Îmi pregătii discursul introductiv şi răspunsurile pe care aveam să le dau eventualelor obiecţii care, după socoteala mea, îmi puteau fi aduse. Îmi repetai de mai bine de o sută de ori că în apropiata întrevedere lucrul de căpetenie era să nu mă supăr sub nici un cuvînt, să ascult cu desăvîrşită linişte orice impertinenţă şi să-i silesc cu şiretenie să cedeze şi să se învoiască la ceea ce ţineam eu. Nu era nevoie de atîtea îndemnuri lăuntrice, pentru că natura m-a plămădit destul de iscusit. Duhul mlădios şi plin de şiretenie al neamului meu nu m-a dezminţit în nici una din faptele în care am fost silit să intervin.

Cînd bătu şapte şi jumătate, mă îmbrăcai cu faimoasa redingotă pe care n-o putea suferi Gloria, dar pe care o socotii potrivită împrejurărilor. Îmi pusei jobenul şi un fular negru şi, înmănuşat, pornii de acasă spre viitoarea-mi soacră în chip de adevărat ambasador. Mergeam alene pentru a ajunge să bat la uşă fix la opt ; nici un minut mai devreme ori mai tîrziu. Servitoarea, care ieşi să-mi deschidă şi care mă cunoştea din vremea cînd eram slujbaş al casei, mă primi bucuroasă şi dete să intre în vorbă cu mine ; dar i-o tăiai scurt cu un gest grav, întrebînd-o ţeapăn ca un par de „señora doña Gertrudis Osorio, văduva Bermúdez“.

— Da, conaşule... vă aşteaptă...

Şi mă lăsă să trec în sala discretă, misterioasă, unde de atîtea ori răsunase şuşoteala mea drăgăstoasă cu Gloria. Privii încă o dată, înduioşat, policioara ferestrei unde se aşeza odorul meu ; dar mă reculesei repede, socotind că nu era momentul potrivit pentru înduioşări şi copilării, ci pentru a-mi ascuţi duhul pentru a da dovadă că ştiam să fiu tot aşa de bun dialectician ca şi poet.

Pe scrin ardeau două lămpi cu abajururi, ceea ce nu îngăduia decît luminarea duşumelei, lăsînd restul odăii învăluit într-o penumbră nu prea deasă. La cîteva clipe după ce intrai auzii ţăcănitul unor paşi şi în acelaşi timp don Oscar şi doña Tula se iviră în pragul uşii. El se dete respectuos de o parte, lăsînd-o pe ea să treacă întîi, apoi trase uşa după el, de bună seamă pentru a nu fi ascultaţi de servitorime. Făcui dinaintea lor două temenele pînă în pămînt, aşa cum le încercasem în faţa oglinzii, ţinînd călcîiele lipite, cu chip grav şi maiestos. Ştiam cît înrîureşte ţinuta spre a impune respect, şi putui observa că temenelile-mi ceremonioase îşi produseră efectul. Don Oscar se ploconi şi el grav, iar doña Tula, destul de fîstîcită, mă întrebă de sănătate şi mă pofti să stau jos. După ce ne aşezarăm cîteşitrei, doña Tula pe sofa, în chip de preşedinte, don Oscar şi cu mine pe nişte scaune lîngă ea, începui, pe un ton măsurat, peroraţia învăţată pe de rost. Primele cuvinte le îndreptai stăpînei spre a-i mulţumi de bunăvoinţa pe care mi-o arătase primindu-mă în casă. Cu acest prilej, strecurai cîteva linguşeli care, după cum băgai de seamă, merseseră la inima viitoarei mele soacre. Intrînd apoi în subiect, mă arătai cu desăvîrşire sigur că mă voi căsători cu Gloria. Socotii faptul ca ceva în afară de orice discuţie. Pentru a-mi întări afirmaţia, amintii că Gloria avea să împlinească douăzeci de ani peste şase luni, şi cu trei cît cerea legea pentru a se aştepta consimţămîntul părinţilor, făceau nouă. Peste nouă luni, eram liberi să ne cununăm. Dar... (aici coborîi ochii şi deschisei braţele într-un gest de atîta modestie şi smerenie, încît mi l-ar fi invidiat orice mare actor) dar mă simţeam atît de îndurerat să duc pînă la capăt căsătoria împotriva voinţei mamei celei care avea să-mi fie soţie, o doamnă care din atîtea şi atîtea privinţe merita dragostea şi veneraţia noastră (şi aici dă-i cu cădelniţa) încît aproape nu găseam

curajul s-o înfăptuiesc. Mă fălii cu sentimentele mele cinstite, cu profundul respect pe care le purtam legăturilor sacre ale familiei. Decît să îngădui ca Gloria să se abată de la ascultarea și supunerea pe care le datora mamei sale, mai degrabă renunțam la mîna ei, afirmai. Ajungînd aici, spusei că fusesem însărcinat de ea să cer cu umilință iertare. (Dacă Gloria ar fi auzit această parte a discursului, cu siguranță că mi-ar fi scos ochii cu unghiile.) Trecînd apoi la partea materială, mă arătai cu totul dezinteresat, mărinimos. Partea aceasta n-avea pentru mine aproape nici o importanță. Deși nu mă puteam numi bogat, cum eram singur fecior la părinți, aveam mai mult decît de ajuns pentru a trăi modest. Averea Gloriei nu mă preocupa cine știe cît. Știam că era bine administrată, și din partea asta nu duceam nici o grijă. Acesta fu punctul cel mai prost rostit. Era cel care mă emoționa cel mai puțin.

Cînd isprăvii, doña Tula se grăbi să-mi declare, cu glăscioru-i dulceag, că nu-mi păstra nici o ranchiună, că-i păream un bărbat cumsecade și regreta doar un singur lucru : că avusesem nenorocirea să mă îndrăgostesc de fata ei. O privii surprins, deși venisem pregătit să nu mă mir de nimic, și răspunsei că, departe de a socoti o nenorocire faptul c-o întîlnisem pe Gloria, îl socoteam o fericire și mă credeam dator să mulțumesc cerurilor, mai ales în ziua cînd s-ar celebra cununia noastră. Mărunțica doamnă mă privi cu ochi compătimitori.

— Crezi, în adevăr, că fata mea te va face fericit ?

— De ce nu, doamnă ?

— Îți foarte mulțumesc de părerea bună pe care o ai despre fata mea. Părinții se bucură atîta, cînd aud lăudîndu-li-se copiii ! Sărăcuțu ! Se cunoaște că are sentimente frumoase. Nu-i așa, don Oscar, că prietenul nostru Sanjurjo are o inimă foarte bună ?

Reticențele cu privire la Gloria, la care nu mă așteptam, mă supărară mai mult decît cuvîntarea lui don Oscar, care se grăbi să ia cuvîntul, grăind :

— Nu sînt de acord aproape cu nimic din cîte a rostit domnișorul acesta. I-a turuit gura ca o moară stricată și măcar că a venit cu discursul învățat pe dinafară, n-am

izbutit să desprind nimic din toată trăncăneala. A înşirat aşa, vorbe goale ; n-am găsit aproape nici o idee cu miez şi serioasă. Întîi şi întîi domnişorul ne vorbeşte de căsătoria-i cu amărîta de fată a doñei Tula ca de un lucru hotărît şi-mplinit, fără să ţină seama că mamă-sa o poate cere imediat pentru a se îngriji de ea atîta vreme cît n-a împlinit douăzeci de ani. Pînă atunci cine garantează că nu-şi schimbă gîndurile ? După această afirmaţie, pe care o socotesc cutezătoare şi întrucîtva nerușinată, ne vorbeşte de sentimentele-i cinstite, de respectul pentru familie şi de alte bazaconii de acest fel, care în gura dumnealui apar rizibile. Cine a pătruns în casa asta uzurpînd un nume pentru a ne înşela mai uşor, cine a venit ca prieten şi slujbaş al casei pentru a seduce pe fata stăpînei, cine a avut îndrăzneala să se opună cu revolverul în mînă pentru a nu se împlini voinţa unei mame, iscînd scandal în stradă, nu trebuie să vie să ne vorbească de sentimentele lui, fiindcă i le cunoaştem prea bine. Domnişorul a văzut o fată despre care i s-a spus că e bogată şi orfană şi a deschis ochii. Vrea să facă avere cu orice preţ şi nu vede că presară zîzania şi jalea într-o familie. Îl vestesc însă că pînă acum nu i-a căzut în gheare. Dacă această admirabilă doamnă vrea să-mi asculte sfatul, nu numai că nu va acorda iertarea fetei neascultătoare, dar ar face bine ca chiar mîine să trimeată s-o ceară. Vom vedea dacă, în ciuda ocrotirii unei persoane sus-puse (care mai bine şi-ar vedea de ale lui) nu se împlineşte legea.

Glasul cavernos al piticului, umplînd odaia de sunete aspre şi profunde, mai răsună şi după ce tăcu. Picioarele, care nu-i ajungeau la pămînt, se legănau ca nişte pendule ; mustăţile-i uriaşe, proiectate de lumină pe perete, aduceau cu două cozi stufoase de vulpe.

— Mi se pare, don Oscar, rosti doña Tula cu vocea-i piţigăiată, că prea te porţi rău cu prietenul nostru Sanjurjo... E aşa de aspru omu ăsta a lui Dumnezeu (adresîndu-mi-se mie cu o privire piezişă). Sărăcuţu ! Nu te supăra ; cu ajutorul lui Dumnezeu atotputernic s-or rîndui toate.

— Doña Tula, aici nu-i vorba de severitate, replică piticul. Dată fiind purtarea dumnealui, tot ce i-am spus cred că-i drept.

— Foarte bine, don Oscar, foarte bine... dar ţine seamă că-i tînăr şi nu şade frumos să-l zăpăceşti. Tinereţea nu cugetă.

— Ce-am zis, rămîne bun zis, doña Tula.

Parcă stam ascultînd jocurile organiştilor, cînd le arde uneori de glumă, şi cînd scot pe rînd sunetele cele mai joase şi cele mai ascuţite ale orgii.

Nu-mi ieşii de loc din ale mele din pricina insultelor piticului. Le prevăzusem şi-mi întocmisem planul cum să le răspund.

După o scurtă tăcere, începui grăind, fără să mă adresez lui (cum făcuse şi el cu mine), că-mi părea rău din tot sufletul că nu fusesem pe placul unei persoane aşa de chibzuite, atît de învăţate... (O ridicam în slăvi.) Că în adevăr pătrunsesem în casă prin şiretlicuri, împins doar de speranţa de a cîştiga simpatia mamei Gloriei...

— N-ai cîştigat-o, mă întrerupse, mojic, don Oscar.

— Regret profund, dar intenţia mi-era bună, rostii aruncînd o privire doñei Tula, care şi-o plecă pe a ei, mai degrabă din supunere faţă de groaznicul pitic, decît din dorinţa de a mă ofensa. Cel puţin aşa mi se păru mie.

Cu privire la ceea ce afirmasem despre sentimentele şi scopurile ce mă îndemnaseră s-o curtez pe Gloria, stăruii cu tărie în cele ce spusesem ; dar fără să mă aprind cîtuşi de puţin. Povestii fără înconjur cum ne cunoscusem şi cum o iubisem, fără să ştiu dacă era bogată ori săracă, împins mai ales de firea deschisă şi necăutată şi de bunătatea inimii ei...

Aici doña Tula lăsă să-i scape un rîsuleţ ironic, iar piticul clătină capul aşa fel încît cozile de vulpe se plimbară o clipă de cîteva ori pe perete.

Lăsai, dinadins, la urmă problema căsătoriei.

— De bună seamă, zisei, doamna ne poate împiedica să ne cununăm pînă cînd fiica sa nu va împlini douăzeci de ani... dar, adăugai zîmbind, a pretinde să se mai întoarcă în puterea dumitale, aceasta ar aduce poate unele neajunsuri, mai ales în ceea ce-l priveşte pe domnul. Există depusă la judecătorie o plîngere iscălită de Gloria căreia nu i s-a dat curs pentru că am intervenit eu. Acolo se arată cum a fost silită să intre în mănăstire, cum a avut de îndurat multe de la o persoană care nu poate invoca nici un

drept asupra ei... Cum persoana bănuită este domnul, în momentul cînd se va da curs plîngerii, judecătorul va veni să verifice nu numai ceea ce s-a întîmplat, dar și care este adevăratul rost al domnului în casă. Mi-ar părea nespus de rău dacă s-ar întîmpla așa ceva, fiind vorba de cineva căruia datorez multe amabilități...

— Nu-mi datorezi nimic, răspunse piticul acrit. Puțin îmi pasă de cercetările judecătorului, din care nu va ieși nimic, absolut nimic.

În ciuda tonului disprețuitor al lui don Oscar, pe chip îi observai unele semne de neliniște. După ce tăcu, mustățile i se înfiorară într-o tremurare ușoară, mai lesne de văzut pe perete.

— Evident, n-am nimic de zis împotriva părerii dumitale, veșnic plin de autoritate, spusei fără a-mi părăsi zîmbetul impertinent, dar socot că afirmația e nițeluș prematură, ținînd mai ales seama că domnul nu cunoaște martorii și probele pe care va avea să le cerceteze judecătorul.

— Calomnii și minciuni, strigă piticul, scos pe de-a-ntregul din fire.

Mă mărginii să dau din umeri cu prefăcută nepăsare.

Își mai descărcă o clipă focul susținînd cu tărie că nici nu se sinchisea de justiție deoarece se știa cu conștiința curată, dar hapul își făcea efectul. Se văzu îndată după tonul potolit și amical pe care-l luă conversația. Deși nu părăsi apucăturile severe, arțăgoase, care-i erau firești, nu se mai gîndi să mă insulte. Nu mai e nevoie să adaug că-i înlesnii drumul, curățindu-l cu luare-aminte, pentru a-l ajuta să se strecoare cu ușurință. Într-un sfert de ceas hotărîrăm definitiv nunta și discutarăm prietenește condițiile în care avea să se săvîrșească. În vreme ce piticul și cu mine rînduiam lucrurile, doña Tula continua să se uite compătimitor la mine. Mărturisesc că mila aceea nelalocul ei mă zăpăci mai mult decît amabilitățile prietenului casei. Statornicirăm că nunta se va face cu consimțămîntul scris al doñei Tula, dar nu acasă la ea și fără ca Gloria să vină aici, nici înainte nici după căsătorie. Mama se plînse că dovada aceea de severitate era așa de grea, încît se temea să n-o poată ține ; dar cum „blagoslovitul domn", care știa atîtea din ale lumii, socotea că trebuia dată, se supunea cu inima sfîșiată de durere, pentru că „copiii... ah,

copiii ! Vei şti şi dumneata cum îi iubim !“ Mă angajai să nu cer socoteală doamnei de administrarea averii, ci să încasez doar veniturile a trei case pe care răposatul soţ le avea în Córdoba, şi să las fabrica pe seama lui don Oscar care o făcuse să propăşească. La sfîrşitul fiecărui an trebuia să-mi prezinte bilanţul şi să-mi verse două treimi din venituri, dat fiind că cealaltă treime se cuvenea mamei pentru îmbunătăţirile aduse cît fusese în stăpînirea ei. Mă învoii la toate foarte bucuros, şi-n restul tratativelor, care ţinură aproape pînă la unsprezece, mă arătai amabil, generos şi de o mlădiere de care nu ştiu să spun cu ce semăna. Ieşii din casa lor peste măsură de mulţumit. Don Oscar mă conduse pînă la poartă, despărţindu-se de mine cu o gravitate plină de curtenie. Viitoarea-mi mamă, necontenind de a-mi arăta compătimire, îmi adresă cîteva complimente; că aveam o inimă de aur, şi că dacă vreodată avea să ierte pe fii-sa, o făcea mai mult pentru mine decît pentru ea. Tot atît cît rezultatul satisfăcător al întrevederii îmi măgulea iscusinţa diplomatică de care mi se părea că dădusem dovadă. Maeternich şi Bismarck nu vor fi fost niciodată mai încîntaţi decît mine în acest prilej. Se cuvine să mai spun un lucru, şi anume : îmi întării pe de-a-ntregul părerea pe care mi-o făcusem acum cîtăva vreme de don Oscar. Mă încredinţai că era un ins caraghios şi plictisitor, dar nu fiinţa misterioasă şi teribilă pe care mi-o închipuisem. Ba îi recunoscui chiar unele însuşiri de corectitudine şi bun-simţ, care-i atrăgeau stima pînă la anume punct. Cine stăruia să rămînă învăluită în mister era viitoarea mea soacră. Avea în firea ei ceva nedesluşit care dădea de bănuit. Purtat pe aripile închipuirii, puteam ajunge să presupun în figura-i mărunţică şi ofilită, zîmbitoare şi milostivă, un caracter de tragedie. Totuşi pînă azi n-am avut prilejul să verific această idee care mi-a brăzdat uneori fantezia.

Dar s-o scurtez. Amintirile acestea încep să devină greoaie.

Din scena anterioară nu povestii Gloriei decît ceea ce socotii nimerit ; firește, cum era ușor de bănuit, numai ceea ce n-o putea supăra. Pentru a nu se mira că mamă-sa nu voia s-o primească după discuţia aceea, după cît părea

prietenoasă, îi spusei cu cea mai mare cutezanță că refuzasem să cer iertare fiindcă socotisem că, din parte-ne, nu săvîrșisem nici o greșeală.

Fixasem nunta la cincisprezece zile după aceea. Încropirăm în grabă cele trebuincioase și mai trecui pe la doña Tula de vreo două ori pentru a isprăvi cu rînduitul hîrtiilor. Părintele don Cosme de la Puente ne acordă dispensă de strigări și ne binecuvîntă unirea în capela palatului del Padul, naşă fiind Isabel, iar naș bunul meu tată care sosise în Sevilla în acest scop cu trei zile înainte. Nu invitarăm la ceremonie decît vreo douăsprezece persoane. Cu toate astea, domnișoarele de Anguita făcură ce făcură ca să fie și ele incluse printre acești doisprezece invitați.

Gloria mea era răpitoare, radioasă de grație și fericire. Nici o clipă nu zării la ea vreuna din șovăielile ori smiorcăielile prin care fetele au obicei să-și arate sensibilitatea în asemenea împrejurări. În ochii ei senini și strălucitori nu citeam decît bucuria și biruința iubirii. Poate și din pricina asta Joaquinita, pe cînd sorbeam ciocolata la masa contelui, se apropie de ea cu chip de îngropăciune, pentru a-i spune aproape plîngînd :

— Vai, draga mea, cît te compătimesc în clipa asta ! Ce trist trebuie să fie cînd te măriți fără să-ți ai mama lîngă tine !

— E și mai trist să nu te măriți, răspunse scurt nevastă-mea, ceea ce o făcu pe imprudentă să roșească pînă în vîrful urechilor.

După ce cinarăm, se duse sus să-și schimbe toaleta, pentru că plecam spre Madrid cu trenul personal de zece. Ne conduseră la gară toți invitații. Nevastă-mea dete mîna cu toată lumea, dar nu îmbrățișă decît pe Isabel și încă pe cineva. Mă prind că nu știți pe cine ? Pe Paca, pe buna și brava lucrătoare care contribuise atît de mult la fericirea noastră. Eu mă despărții cu o adevărată emoție de prieteni, mai ales de Villa, de Matildita, care venise biata fată cu frate-său la gară să-și ia rămas bun, și de ducele de Malagón. Tînărul acesta, în ciuda frivolității și pocinoagelor pe care anii fragezi îl îndemnau să le săvîrșească, era atît de afectuos, încît ajunsesem să-l iubesc cu adevărat. Nunta lui trebuia să aibă loc la cîteva zile după

aceea. Ne deterăm întîlnire la Paris, unde aveam de gînd să mă îndrept.

În timpul călătoriei nu se întîmplă nimic mai deosebit, în afară de nimicurile potrivite împrejurărilor, nimicuri de atîtea ori povestite de romancieri. Eu, nici nu vreau dar nici nu pot să le povestesc. Pînă la Madrid, unde ne părăsi, perii albi ai bătrînului meu tată impunea legăturilor noastre un ce atît de cast şi dulce totodată, încît se înţelege cu uşurinţă că n-am mai simţit o fericire atît de neprihănită ca atunci. La Madrid mă oprii cincisprezece zile, şi cu toate că nu mă despărţeam aproape niciodată de nevastă-mea, cum era şi firesc, avui prilejul s-o las într-o seară de vorbă cu altă pasageră, la hotel, şi mă dusei să-mi salut prietenii, pe poeţii dramatici de la „Oriental". Mă primiră c-o indiferenţă care mă îngheţă. Drept e că în momentul cînd mă apropiai de masa lor discutau cu aprindere dacă piesa unui coleg reprezentată pentru prima dată la „Martín" în seara trecută avea să facă reţetă sau nu ; va fi un succes *bănesc,* cum ziceau ei, sau numai unul literar. Cînd în sfîrşit isprăviră discuţia, mă luară şi pe mine în seamă. Li se părea foarte hazliu că mă însurasem, nu ştiu de ce, şi rîseră o bucată de vreme pe socoteala mea. Unul îmi zise, voios şi cu un aer provocator :

— Foarte bine, prietene Sanjurjo ; îţi prezint felicitările mele. Îţi dorim cu toţii numai fericiri şi să nu zăboveşti a te întoarce în Parlament cu alţi deputaţi provinciali pentru a vota micşorarea preţurilor la articolele alimentare.

— Şi să ajungi repede în comisia permanentă, adăugă altul.

— Să vedem dacă vîri la puşcărie pe vreunul din partidul advers.

— Eu cred că Sanjurjo e un bărbat ambiţios şi va ajunge să facă parte din guvern.

Ce mai încoace şi-ncolo, tinerii autori mă scărmănară în toată regula. Ieşii din cafenea prost dispus. Dar, întorcîndu-mă la hotel şi întîlnindu-mă cu Gloria, îmi regăsii repede voioşia şi nu mă putui stăpîni să-mi zic, rîzînd :

„La urma urmelor are haz ca zdrenţeroşii ăştia să mă compătimească fiindcă m-am însurat cu luceafărul acesta al dimineţii şi am pus la teşcherea încă două milioane !"

Unul dintre ei avea jegul de două degete pe gulerul paltonului ; altuia îi lipseau nasturii ; al treilea n-avea butoni la manşete. Şi toţi, absolut toţi, umblau cu pantalonii tociţi şi rupţi. Mi-i închipuiam acasă la ei, dormind într-un pat mişunînd de ploşniţe, mîncînd pîine uscată muiată într-o zeamă fără o steluţă de grăsime şi certîndu-se cu gazda pentru întîrzierea plăţii chiriei ; şi proslăvii şi admirai providenţa lui Dumnezeu, care, pe cei văduviţi de mijloace de fericire, îi înzestrează din belşug cu imaginaţie.

Nevastă-mea, spre deosebire de multe provinciale, care cred că le cade moţul dacă se miră şi admiră ceva cînd sosesc în capitală, admira şi se entuziasma de tot ce vedea. Şirul nesfîrşit de echipaje de pe Retiro, vitrinele scînteietoare, clădirile monumentale, luxul de la Teatrul Regal, o făceau să izbucnească în exclamaţii de plăcere şi uimire. Teatrul, mai ales, o fermeca. Nu numai că se distra nespus la operele cîntate de cei mai buni artişti şi reprezentate cu un lux pe care nu-l visase niciodată, dar tot atît, dacă nu şi mai mult, îi plăceau piesele într-unul sau două acte de la teatrele de varietăţi. Se tăvălea de rîs la glumele şi gesturile actorilor. Ca aproape toate andaluzele, avea foarte dezvoltat simţul umorului.

Îi plăcea tot aşa de mult să prînzească la restaurante. Să intri în fiecare zi în alt local, să te aşezi la o masă oarecare, să-ţi scoţi pălăria şi mănuşile şi să alegi pe îndelete cele mai gustoase feluri de pe listă, alcătuia pentru ea o mare plăcere. Eu, cunoscîndu-i-o, i-o satisfăceam în paguba pungii pentru că plata la hotel pentru pensiune mergea înainte. Cum în timpul mesei nu înceta o clipă în a-şi iscodi vecinii, avea adesea observaţii foarte nostime, veşnic agere şi vesele, însufleţite de imaginaţia meridională care face întotdeauna din ţînţar armăsar. La desert i se îmbujorau obrajii ; ochii, ochii ei fără seamăn, îi străluceau într-un foc dulce şi şiret. Credeţi-mă, în astfel de clipe nevastă-mea era răpitoare. Luam o trăsură şi ne duceam să ne plimbăm pe Retiro.

— Nu-mi mai vine să plec de-aici, îmi spunea uneori. Sînt atît de fericită !

— Mai mult ca la mănăstire ? o întrebam rîzînd.

— Uf, mănăstirea !... Vezi, dacă m-ai fi părăsit, aş fi intrat din nou la schit să chinuiesc fetele ca sora Désirée.

Acum abia înțeleg că noi plăteam nestatornicia vreunui galeg francez.

Pînă să plecăm la Paris, unde socoteam să stăm cincisprezece zile, făcui o ispravă care are să-mi înstrăineze simpatia cititorului, dacă voi fi izbutit cumva să i-o cîștig.

N-aș tipări-o în aceste amintiri dacă nu mi-ar fi spus persoane pricepute că prin unele spovediri ale slăbiciunilor noastre cîștigă mult studiul psihologiei. Deși poet liric, păstrez științei un prea adînc respect, pe care zeflemelele lui Collantes și a celorlalți prieteni dramatici n-au ajuns să-l micșoreze. Fiind, deci, vorba de sporirea lui, nu șovăiesc a jertfi umila-i persoană, în nădejdea că cititorul, de nu va fi vreun Caton otrăvit care nu cunoaște decît linia dreaptă, chiar dacă mă va osîndi cum e drept, nu se va înfuria pe mine.

Cade-se, prin urmare, să se știe că, înainte de a părăsi Madridul, trimisei la Sevilla o procură legalizată pentru a reclama, în legiuită formă, averea care, prin moștenire de la tată-său, se cuvenea neveste-mi. Cum își va aminti cititorul, în întrevederea avută cu soacră-mea și cu don Oscar, mă legasem să nu le cer nici o socoteală și să le las în stăpînire atît fabrica de săpunuri cît și celelalte proprietăți care alcătuiau moștenirea. Nu iscălisem nici un act, dar îmi dădusem cuvîntul. Acuma toate bune, însă cuvîntul acesta îmi întuneca grozav întreaga lună de miere. Mă gîndeam într-una la blagoslovita aceea de zestre, încăpută pe mîini străine. Cine știe cum or fi sfeterisind-o! Înțelesei că atîta vreme cît nu m-aș fi văzut asigurat, n-aș fi avut pace; înțelesei că un gînd melancolic, o îndoială funestă mi-ar fi întovărășit necontenit avînturile-mi drăgăstoase. Cînd, în sfîrșit, aruncai scrisoarea la poștă împreună cu actul notarial, răsuflai ușurat de parcă mi s-ar fi luat o piatră de pe inimă.

Pornirăm spre Paris fără cine știe ce poftă din partea Gloriei. Dar la vreo trei-patru zile după ce ne instalarăm, și după ce gustarăm din uimitoarea-i animație, îmi ceru să nu ne mai întoarcem în Spania. Cunoștea franceza la perfecție, dar îi pricinuia, după cum îmi spunea, o impresie ciudată auzind-o în gura actorilor, care o foloseau pentru a exprima gînduri malițioase, obișnuită cum era s-o

citească în cărţile de rugăciuni. Cît despre mine, greu îmi vine, însă trebuie să mărturisesc, că nu cunosc din graiul lui Victor Hugo decît un fragment din *Télémaque* învăţat pe cînd începusem s-o studiez şi cîteva fraze din gramatică : „Aţi văzut caşul surorii mele ? — Nu, domnule, am văzut cuţitul bucătarului. — Aveţi cartea domnişoarei ? — Nu, domnule, am indispensabilii notarului“ etc.

Cînd ne pregăteam de întoarcere, sosiră uniţi prin sfînta legătură Isabel şi ducele de Malagón. Mare ne fu bucuria văzîndu-i, şi cele trei zile cît rămăsesem împreună fură cele mai plăcute de cînd plecasem. În sfîrşit, înapoi spre Spania, lăsîndu-i pe ei în capitala Franţei. Planul nostru era să ne ducem să petrecem cîteva zile la Bollo, cu tata, şi apoi să ne statornicim definitiv la Madrid. Ne oprirăm la San Sebastián pentru ca Gloria să poată face o vizită, cum îşi pusese-n gînd, la mănăstirea unde petrecuse doi ani. Luarăm, într-adevăr, diligenţa de Vergara şi sosirăm aici spre asfinţitul soarelui. Nu mai era timp potrivit pentru vizită ; o amînarăm pentru a doua zi. Trecurăm, totuşi, de braţ, pe dinaintea mănăstirii. Era o clădire mare şi veche, cu două turnuri crenelate, care fuscsc palat ori casă boierească, găsindu-se aşezată într-o piaţă înverzită.

— Uite, îmi zise nevastă-mea înduioşată, vezi fereastruicile turnului ? Acolo dormeam cu Maximina şi încă o soră. De cîte ori nu m-am sculat ca să privesc cerul !

— Şi la ce te gîndeai privindu-l ?

— Nu ştiu... La nimic.

— Nu te încerca dorul să fugi ?

— Niciodată. Femeile nu fug decît atunci cînd sînt îndrăgostite.

A doua zi dimineaţă, la ceasul cînd crezu Gloria nimerit, adică atunci cînd era *récréation*, ne îndreptarăm spre mănăstire. Portăriţa nu-mi recunoscu nevasta şi nici ea nu spuse cine era, pentru a se bucura mai mult de mirarea maicilor. Străbăturăm un gang pictruit cu bolovani, cu pereţii văruiţi, şi cruci negre zugrăvite din loc în loc. Urcarăm o scară mare, murdară şi veche, cu treptele tocite şi pătrunserăm în coridoarele casei, podite după obiceiul ţinutului. Duşumeaua veche şi roasă pretutindeni avea pe

alocurea găuri prin care putea trece un om. Sosind aici, deslușirăm un zgomot îndepărtat de strigăte și rîsete.

— Auzi ? mă întrebă Gloria în vreme ce un zîmbet fericit îi flutura pe chip. Sînte fetele, în *récréation*.

— Nu-ți vine poftă să te duci să te joci cu cercul și cu zmeul ? o întrebai rîzînd.

— Să nu crezi că nu.

Intrarăm în vorbitor, o încăpere spațioasă, pătrată și destul de luminoasă, despărțită în două prin niște zăbrele. Dincolo se zărea o ușiță și alături un agheasmatar. Gloria întrebă pe sora care ne călăuzise dacă stareță mai era tot maica Saint Just, și răspunzîndu-i-se afirmativ, o rugă să-i dea de știre că voia s-o vadă o doamnă. Așteptarăm o vreme pe scaune, lîngă zăbrele, și într-un tîrziu văzurăm pe stareță intrînd prin ușița din fund, luînd apă pe degete din agheasmatar și închinîndu-se. Era o măicuță slăbănoagă și gălbejită, în vîrstă ca de patruzeci de ani. Gloria se sculă, își apropie chipul de zăbrele și grăi zîmbind :

— Blagosloviți, cuvioasă maică. Nu mă cunoașteți ?

Călugărița o privi surprinsă de salut, obișnuit doar în mănăstire, însă nu dete semne că ar cunoaște-o.

— Domnul să te blagoslovească, doamnă... N-am plăcerea... răspunse cu un vădit accent francez.

— Nu vă amintiți de sora San Sulpicio ?

— Ah, exclamă, în vreme ce toți mușchii feței i se încrețiră într-un surîs. Ah, sora Saint Sulpice, andaluza ! Cui să-i treacă prin gînd ?... Deși aflasem că nu mai ești la mănăstire.

— M-am abătut din drum numai pentru a veni să vă salut.

Stareța se arătă foarte curtenitoare, de o politețe smerită și leșinată, așa cum e felul călugărițelor. Povesti cîteva anecdote, care vădeau firea neastîmpărată și veselă a neveste-mi, lăsînd să-i scape totodată un mic surîs proteguitor și compătimitor prin care voia să dea să se înțeleagă că nu socotise niciodată c-ar avea prea mult scaun la cap și virtutea necesară pentru viața aceea de desăvîrșire.

Nevastă-mea voia să-și revadă vechile tovarășe, pe sora Onofre, sora María del Socorro și altele. Unele din ele nu se mai aflau acolo. Totuși, stareța ieși și se întoarse

după cîteva clipe cu cinci sau șase surori care-o salutară pe Gloria cu un zîmbet larg, dar cu prea puțină căldură. Toate păreau fîstîcite și rușinate. Zîmbetul le era atît de persistent, încît ajunsese să se preschimbe în strîmbătură. În timp ce vorbeau, își frecau ușor nodurile degetelor de la mîna stîngă cu palma dreaptă. Nu mai conteneau minunîndu-se că o vedeau în straie lumești și așa de schimbată încît, după cum spuneau, n-ar mai fi putut-o cunoaște. Mirarea aceea începuse să mi se pară nițel cam impertinentă, și cred că și soției mele la fel !

— Ia te uită la Sora San Sulpicio ! Veșnic veselă ! Cît am rîs cu ea ! Vai, ce soră ! Cum s-o mai cunoști ? Nu mai e aceeași.

Și din gesturile și vorbele lor lăsau să se întrevadă același gînd ca la maica stareță, cu alte cuvinte, că nu o crezuseră niciodată destul de evlavioasă și contemplativă pentru a putea fi mireasa lui Cristos, ori, vorbind pe șleau, că toată viața o socotiseră o tînără fără cap.

În timpul acesta, nici stareța și nici surorile nu întrebaseră cine eram și cum și de ce se afla acolo Gloria. Mă furau pe pitiș cu coada ochiului, și se vedea că prezența mea le stînjenea. Eu nici nu deschideam gura. Nevastămea, necăjită de bună seamă de nesocotința aceea, le spuse deodată :

— Ați aflat că m-am măritat ?

Surorile pufniră în rîs.

— Vai, ce soră ! Totdeauna gata de glumă ! exclamă stareța.

— Da, maică, m-am măritat acum o lună și trei zile, cu băiatul acesta falnic pe care-l vedeți aici... N-are decît un păcat, adăugă întristîndu-se, e galeg... Dar nu pare, nu?

— Ce soră, exclamară iar cîteva călugărițe. Ce haz are ! Ce să-i treacă prin gînd ; să ne spună că s-a măritat ! Numai ea e-n stare de așa ceva !

Cuviosiile rîseră înainte aruncîndu-și priviri cu înțeles.

— Uite, o să vă încredințați numaidecît, rosti nevastămea aprinsă.

Și, cuprinzîndu-mă în același timp cu brațele pe după gît, prinse a mă săruta zgomotos pe obraji, grăind :

— Odorul meu, nu-i aşa că eşti bărbăţelul meu ? Nu-i aşa că eu sînt nevestica ta ? Nu-i aşa că ne-am cununat ? Spune, inimioara mea ! Spune, sufleţelule !

În vreme ce încercam, ruşinat, să mă feresc de mîngîierile ei, auzii exclamări de dojană, şi zării măicuţele fugind speriate spre uşiţa din fund. Una din ele, mai îndrăzneaţă, apucă şnururile cortinei şi le trase cu putere. Cortina, trăgîndu-se, scoase şi ea un scîrţîit de revoltă. Cîtăva vreme tot se mai auziră paşi grăbiţi şi şopot de voci. Pe urmă nimic : se aşternu tăcerea. Nevastă-mea, rîzînd cu hohote şi totodată roşie la faţă, mă luă de mînă şi mă trase afară. Străbăturăm astfel coridoarele triste, coborîrăm scara, trecurăm pragul porţii şi, cînd ieşirăm în stradă, îi spusei pe jumătate supărat :

— Ce nebună eşti ! Ce-ţi trece prin minte ?

— Iartă-mă, băiatule, răspunse rîzînd şi tot îmbujorată. Începuseră să mă scoată din fire. Ştiau tot aşa de bine că eram cununaţi ca şi preotul care ne cununase.

S f î r ş i t

CUPRINSUL

La Hermana San Sulpicio . . 5

I — Izvoarele din Marmolejo 13

II — O cunosc pe sora San Sulpicio 23

III — Mă îndrăgostesc de sora San Sulpicio . . . 31

IV — *Peteneras* şi *seguidillas* 47

V — La Sevilla 69

VI — *Patio*-ul domnişoarelor de Anguita. 93

VII — Pregătiri pentru asediu 122

VIII — Cu voia dumneavoastră, înşir mărgărite 152

IX — Leg prietenie cu un domn de ispravă . 164

X — Mă împiedic de un buştean . . . 184

XI — Umblu s-o caut pe Paca . . 207

XII — Plimbare pe Guadalquivir 227

XIII — Dau o palmă care mă poate costa scump . 257

XIV — Încep să fiu un erou de roman . . . 282

XV — Mă împiedic iar de malaguen 294

XVI — Ce s-a întîmplat pînă la urmă cu sora San Sulpicio 308